Notes du mont Royal
www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

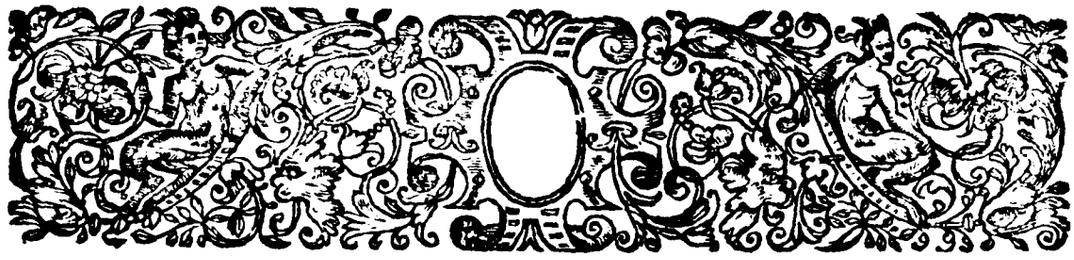

ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ

ΚΑΤΑ ΑΠΙΩΝΟΣ ΛΟΓΟΣ Α'.

FLAVII IOSEPHI DE

ANTIQVITATE IVDÆORVM CONTRA

APIONEM ALEXANDRINVM, AD

Epaphroditum,

LIBER PRIMVS.

Opera Sigismundi Gelenij restitutus.

ΙΚΑΝΩ̃Σ μὲν ὑπολαμβάνω, Ϛ δίκαιον τῆς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν συγγραφῆς, κεφάτης αὐδρῶν ἐπαφρόδιτε, τοῖς ἐντυγχανόμενοις αὐτῇ πεποιηκέναι φανερὸν, περὶ τοῦ γένους ἡμῶν τῆς ἰουδαίων, ὅτι καὶ παλαιότατόν τε καὶ τὴν πρώτην ὑπόστασιν ἔχειν ἰδίαν, καὶ περὶ τὴν χώραν ἣν νῦν ἔχομεν κατῴκησεν, ἐν πενταχιλίοις ἔτεσι ἱστορίαν περιέχουσαν, ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἱερῶν βίβλων, διὰ τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς συνεγραψάμην. ἐπεὶ δὲ συχνοὺς ὁρῶ τοὺς ὑπὸ δυσμενείας ὑπό τινων εἰρημένας περισέχοντας βλασφημίας, Ϛ τοῖς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένοις ἀπιστοῦντας, τεκμήριόν τε ποιουμένους τοῦ νεώτερον εἶναι τὸ γένος ἡμῶν, τὸ μηδεμίαν παρὰ τοῖς ὀνομαστοῖς τῶν ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων μνήμης ἠξιῶσθαι, περὶ τούτων ἁπάντων ὡήθην δεῖν γράψαι συντόμως, τῶν μὲν λοιδορούντων τὴν δυσμένειαν καὶ τὴν ἀκύριον ἐλέγξαι ψευδολογίαν. τῶν δὲ τὴν ἄγνοιαν ἐπανορθώσασθαι, διδάξαι δὲ πάντας ὅσοι τἀληθῆς εἰδέναι βούλονται περὶ τῆς ἡμετέρας ἀρχαιότητος. χρήσομαι δὲ τῶν γὰρ ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων μάρτυσι, τοῖς ἀξιοπιστοτάτοις περὶ πάσης ἀρχαιολογίας ὑπὸ τῶν ἑλλήνων κεκριμένοις. τοὺς δὲ βλασφήμως περὶ ἡμῶν Ϛ ψευδῶς γεγραφότας, αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν ἐλεγχομένους παρέξω. πειράσομαι δὲ Ϛ τὰς αἰτίας ἐπιδείξαι, δι' ἃς οἱ πολλοὶ τῶν ἔθνους ἡμῶν ἐν ταῖς ἱστορίαις ἑλλήνων ἐμνημονεύκασιν. ἔτι μὴν τοὺς οἰομένους ἀγνοεῖν. πρῶτον ὅμως ἐπέρχεταί μοι παν θαυμάζειν τοὺς οἰομένους δεῖν περὶ τῶν παλαιοτάτων ἔργων, μόνοις πιστεύειν τοῖς ἕλλησι, καὶ παρὰ τούτων πυνθάνεσθαι τὴν ἀλήθειαν, ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἀπιστεῖν. πάνυ γὰρ ἐγὼ τοιούτοις ὁρῶ συμβεβηκός, εἴγε δεῖ

SVFFICIENTER, vt arbitror, & per libros Antiquitatum, optime virorum Epaphrodite, legentibus eos, aperui de nostro genere Iudæorum, quia & vetustissimum est, & primam originem domesticam habuit. Quinque millium enim annorum numerum historiam continentem, ex nostris sacris libris Græco sermone conscripsi. Quoniam verò multos video, respicientes blasphemiam quorundam insanè prolatam: & ea quæ à me de antiquitate conscripta sunt, non credentes: putantes mendacium nostrum esse genus, eò quòd nulla memoria apud Græcorum nobiles historiographos digni sunt habiti nostri maiores: pro omnibus his arbitratus sum oportere me breuiter hæc dicta conscribere: & derogantium quidem, vesanum spontaneúmque increpare mendacium, aliorum verò ignorantiam pariter emendare: vniuersósque de nostra antiquitate, qui scilicet veritatem amplectuntur, edocere. Vtar autem in meis dictis testibus eis, qui de omni antiquitate apud Græcos fide digni sunt iudicandi: eos autem qui blasphemè de nobis atque fallaciter conscripsêre aliqua, per semetipsos conuictos indubitanter ostendam. Conabor etiam causas exponere, propter quas non multi in Geæcis historiis gentis nostræ fecêre memoriam: necnon & eos, qui de nobis scribere voluerunt nescientibus, aut nescire simulantibus indicabo. Primitùs itaque satis admiror eos, qui existimant oportere de rebus antiquis, Græcis tantummodo fidem habere, & ab eis consulendam esse veritatis integritatem: nobis autem & aliis hominibus non esse credendum. Sed ego omnia in his contraria video contigisse. Quapropter decet

non varias opiniones inspicere, sed ex ipsis rebus iustitiam ponderare. Omnia siquidem Græcorum noua, & heri, (vera dicam) nuperque facta cognoui: hoc est fabricam ciuitatum & adinuentiones artium conscriptionesque legum: cuncta ùnque rerum iunior apud eos est historiæ diligentia conscribendæ. Apud Ægyptios autem, atque Chaldæos, & Phœnicas (desino enim nos illis connumerare) sicut ipsi fatentur, res gestæ antiquissimam & permanentem habent memoriæ traditionem. Nam & locis omnes inhabitant, quæ nequaquam æris corruptioni subiaceant: & multam prouidentiam habuêre, vt nihil horum quæ apud eos aguntur sine memoria relinqueretur: sed in publicis conscriptionibus semper à viris sapientissimis diceretur. Græcorum verò regionem innumeræ corruptiones inuasêre, rerum memoriam delentes. Qui autem nouas constituentes conuersationes, omnium se primos esse credidêre, sciant quia etiam serò & vix naturam potuêre agnoscere literarum. Nam antiquissimum earum vsum habuisse creduntur à Phœnicibus, & à Cadmo se didicisse gloriantur. Sed neque illo tempore potest aliquis demonstrare seruatam conscriptionem, neque in templis, neque in publicis anathematibus: quando etiam de Troianis rebus, vbi tot annis militatum est, postea multa quæstio atque contentio facta est, vtrum literis vsi sint: & magis veritas obtinuit, quòd vsus modernarum literarum illis fuisset incognitus. Constat autem, quòd apud Græcos nulla inuenitur conscriptio poëmate Homeri vetustior: & hunc etiam post bella Troiana fuisse manifestum est. Eraunt neque hunc literis suum poëma reliquisse: sed cantibus memoria reseruatum, postea fuisse compositum, & propterea multam in eo comperiri dissonantiam. Qui autem historias apud eos conscribere tentauêre, id est, Cadmus Milesius, & Acusilaus Argiuus, & post hunc quicunque alij fuisse referuntur, paululum tempus Persarum contra Græcos expeditionem præcessêre. Sed & eos qui de cœlestibus ac diuinis primitùs apud Græcos sunt philosophati, id est, Pherecydem Syrium & Pythagoram, & Thaletem, omnes concorditer confitentur, Ægyptiorum & Chaldæorum fuisse discipulos: & breuiter conscripsisse, quæ à Græcis omnium antiquissima iudicantur, ita vt vix ea credant ab illis fuisse conscripta. Quomodo ergo non est irratio habile, vt tali fastu turgeant Græci, tanquam soli sciant vetera, & veritatem eorum exactè tradant: aut quis non ab ipsis conscriptoribus facillimè ducat, quod neque firmiter scientes aliquid conscripsêre, sed quod vnusquisque opinatus est, hoc studuit explanare. Vnde etiam libris se inuicem arguunt, & valdè contraria de rebus eisdem non piget eos dicere. Sed ego videbor me porionibus esse superfluus, si explanare voluero, quantis quidem locis Hellanicus ab Acusilao de genealogiis discrepat, & in quantis Hesiodum corrigit Acusilaus, aut quomodo Ephorus quidem Hellanicum in plurimis ostendit esse mendacem, Ephorum verò Timæus, Timæum qui post illũ

A μὴ τοῖς ματαίοις δόξαις ἐπακολουθεῖν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τὸ δίκαιον τῶν πραγμάτων λαμβάνειν. τὰ μὲν γὰρ παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἅπαντα νέα καὶ θθες καὶ πρῴην ὡς ἂν εἴποι τις, ὄντως γεγονότα. λέγω δὴ τὰς κτίσεις τῶν πόλεων, καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπινοίας τῶν τεχνῶν, καὶ τὰ περὶ τὰς τῶν νόμων ἀναγραφάς. πάντων δὲ νεωτάτη χεδόν ἐστι παρ' αὐτοῖς ἡ περὶ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας ἐπιμέλεια. τὰ μὲν τοι παρ' αἰγυπτίοις τε καὶ χαλδαίοις, καὶ φοίνιξιν, εἰ γὰρ νεῦν ἡμᾶς ἐκείνοις συγκαταλέγειν. αὐτοὶ δὴ πόθεν ὁμολογοῦσιν ἀρχαιοτάτων τε καὶ μονιμωτάτων ἔχειν τὴν μνήμης τὴν παράδοσιν. καὶ γὰρ τόποις ἅπαντες οἰκοῦσιν, οὐκ εἰς τὰς ἐκ τῶν περιέχοντος φθορὰς ὑποκειμένους. καὶ πολλὴν ἐποιήσαντο πρόνοιαν, τὸ μηδὲν ἄμνηστον τῶν παρ' αὐτοῖς πραττομένων παραλιπεῖν, ἀλλ' ἐν δημοσίαις ἀναγραφαῖς ὑπὸ τῶν σοφωτάτων ἀεὶ καθιερῶσθαι. τὸν δὲ περὶ τὴν ἑλλάδα τόπον μυρίαι μὲν φθοραὶ κατέχον, ἐξαλείφουσαι τὴν μνήμην τῶν γενομένων. ἀεὶ δὲ καινοὺς καθιστάμενοι βίους, τὸ παντὸς ὁμίζον ἀρχὴν ἕκαστοι τὸν ἀφ' ἑαυτῶν. ὀψὲ δὲ καὶ μόλις ἔγνωσαν φύσιν γραμμάτων. οἱ γοῦν ἀρχαιοτάτην αὐτῶν τὴν χρῆσιν εἶναι θέλοντες, παρὰ φοίνικων, καὶ κάδμου συμμυήσονται μαθεῖν. ἐν μὲν οὖν ἐν τοῖς ἐκείνου τοῦ χρόνου δυνατόν τινα αὐτὸ δεῖξαι σωζόμενον ἀναγραφῶν, οὔτ' ἐν ἱεροῖς, οὔτ' ἐν δημοσίοις ἀναθήμασιν. ὅπου γε καὶ περὶ τῶν ὑπὲρ ἰλίου τοσούτοις ἔτεσι στρατευσάντων ὕστερον, πολλὴ γέγονεν ἀπορία τε καὶ ζήτησις, εἰ γράμμασιν ἐχρῶντο· καὶ τἀληθὲς ὑπερατεῖ μᾶλλον, περὶ τοῦ τῶν νῦν ὄντων τῶν γραμμάτων χρῆσιν ἐκείνους ἀγνοεῖν. ὅλως δὲ παρὰ τοῖς ἕλλησιν οὐδὲν ὁμολογούμενον δείσκεται γράμμα, τῆς ὁμήρου ποιήσεως πρεσβύτερον. δοκεῖ δὲ καὶ τῶν ἰλιακῶν ὕστερον φαίνεται γενόμενος, καὶ φασὶν οὐδὲ τοῦτον ἐν γράμμασι τὸν αὐτὸν ποίησιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ἀσμάτων ὕστερον σωτηρίαν, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰς ἐν αὐτῇ χεῖν τὰς διαφωνίας. οἱ μὲν τοι τὰς ἱστορίας ἐπιχειρήσαντες συγγράφειν παρ' αὐτοῖς, λέγω δὴ τοὺς περὶ κάδμον τε τὸν μιλήσιον, καὶ τὸν ἀργεῖον ἀκουσίλαον, καὶ μετὰ τοῦτον εἴ τινες ἄλλοι λέγονται γενέσθαι, βραχὺ τῆς περσῶν ὑπὲρ τὴν ἑλλάδα στρατείας τῷ χρόνῳ προέλαβον. ἀλλὰ μὲν καὶ τοὺς περὶ τῶν οὐρανίων τε καὶ θείων πρώτους παρ' ἕλλησι φιλοσοφήσαντας, οἷον φερεκύδην τὸν σύριον καὶ πυθαγόραν καὶ θάλητα, πάντες συμφώνως ὁμολογοῦσιν αἰγυπτίων καὶ χαλδαίων γενομένους μαθητὰς, ὀλίγα συγγράψαι. καὶ τοῦτα τοῖς ἕλλησιν εἶναι δοκεῖν πάντων ἀρχαιότατα, καὶ μόλις αὐτὰ τις δύνασιν ὑπ' ἐκείνων γεγράφθαι. πῶς οὖν οὐ ἄλογον τετυφῶσθαι τοὺς ἕλλησιν ὡς μόνους ὑπισαμένους τὰ ἀρχαῖα, καὶ τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν ἀκριβῶς παραδιδόντας. ἢ τίς οὐ παρ' αὐτῶν συγγραφέων μάθοι ῥᾳδίως, ὅτι μηδὲν βεβαίως εἰδότες συνέγραφον, ἀλλ' ὡς ἕκαστοι περὶ τῶν πραγμάτων εἰκάζοιντο. πλεῖστα γοῦν διὰ τῶν βυβλίων ἀλλήλους ἐλέγχουσι, καὶ τὰ ἐναντιώτατα περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν οὐκ ὀκνοῦσι. περιέργος δὴ, εἰ εἶμι ἐγὼ τοὺς ἐμοῦ μᾶλλον ὑπισαμένους διδάσκων, ὅσα μὲν ἑλλανίκος ἀκουσιλάου περὶ τῶν γενεαλογιῶν διαφέρουσιν, ὅσα δὲ ἡσίοδον ἀκουσίλαος, ἢ τίνα τρόπον ἔφορος μὲν ἑλλανίκον ἐν τοῖς πλείστοις ψευδόμενον ἐπιδείκνυσιν, ἔφορον δὲ τίμαιος, καὶ τίμαιον οἱ μετ' ἐκεῖνον γενό-

γενόμενος, ἡρόδοτον ἢ πάντες, ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν σικελῶν τοῖς περὶ ἀντίοχον καὶ φίλιστον ἢ καλλίαν τίμαιος συμφωνεῖν ἠξίωσεν. οὐδὲ αὖ περὶ τῶν ἀττικῶν οἱ τὰς ἀτθίδας συγγραφόντες, ἢ περὶ τῶν ἀργολικῶν οἱ τὰ περὶ ἄργος ἱστορηκότες ἀλλήλοις κατηκολουθήκασιν. καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ τῆς πόλεως καὶ βραχυτέρων, ὅπου περὶ τῆς περσικῆς στρατιᾶς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων οἱ δοκιμώτατοι διαπεφωνήκασιν. πολλὰ ἢ καὶ θουκυδίδης ὡς ψευδόμενος ὑπό τινων κατηγορεῖται, καί τοι δοκῶν ἀκριβεστάτην καθ' αὐτὸν ἱστορίαν συγγράφειν. αἰτίαι ἢ τοσαύτης διαφωνίας, πολλαὶ μὲν ἴσως αἱ ἐπεισαί τοῖς βουλομένοις ζητεῖν ἀναφανεῖεν. ἐγὼ ἢ δυοῖν ταῖς λεχθησομέναις τὴν μεγίστην ἰσχὺν ἀναπίθημι. καὶ πρεσβυτέραν ἐρῶ τὴν κυριωτέραν, εἶναί μοι δοκοῦσαν. τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὴ σπουδασθῆναι, οὐδὲ τοῖς ἕλλησι δημοσίας γενέσθαι περὶ τῶν ἑκάστοτε πραττομένων ἀναγραφάς, τοῦτο μάλιστα δὴ καὶ τὴν παλαίαν, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ψεύδεσθαι, τοῖς μὴ ταῦτα βουληθεῖσι περὶ τῶν παλαιῶν τι γράφειν παρέχειν. οὐ γὰρ μόνον οὐδὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν ἠμελήθη τὰ περὶ τῆς ἀναγραφῆς, ἀλλ' οὐδὲ παρὰ τοῖς ἀθηναίοις οὓς αὐτοχθόνας εἶναι λέγουσι, καὶ παιδείας ἐπιμελεῖς, οὐδὲν τοιοῦτον διείσκεται γενόμενον. ἀλλὰ τῶν δημοσίων γραμμάτων ἀρχαιοτάτους εἶναι φασι, τοὺς ὑπὸ δράκοντος αὐτοῖς περὶ τῶν φονικῶν γραφέντας νόμους, ὀλίγῳ πρότερον τῆς πεισιστράτου τυραννίδος ἀνθρώπου γενόμενος. πρὸς μὲν γὰρ ἀρκάδων τί δεῖ λέγειν αὐχουμένων ἀρχαιότητα; μόλις γὰρ ἔτοι καὶ μετὰ ταῦτα γράμμασιν ἐπαιδεύθησαν. ἅτε δὴ τοίνυν οὐδεμιᾶς προκαταβεβλημένης ἀναγραφῆς, ἢ καὶ τοῖς μαθεῖν βουλομένοις διδάξειν ἔμελλε, καὶ τοῖς ψευδομένοις ἐλέγξειν, ἡ πολλὴ πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο διαφωνία τοῖς συγγραφεῦσι. δευτέραν ἢ πρὸς ταύτῃ, ἑτέραν εἰρήκαμεν αἰτίαν. οἱ γὰρ ἐπὶ τὸ γράφειν ὁρμήσαντες, οὐ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐσπούδασαν· καί τοι τοῦτο προὔκειτο ὅτι ἀεὶ τὸ ἐπάγγελμα λόγων ἢ δυνάμεων ἐπιδείκνυται. καθ' ὅν τινα τρόπον οὐ τούτῳ παρεδοκιμάσειν τοὺς ἄλλους ὑπελάμβανον, κατὰ τοῦτον ἠρμόζοντο. τινὲς μὲν ὅτι τὸ μυθολογεῖν ζητοῦμενοι, τινὲς ἢ πρὸς χάριν ἢ τὰς πόλεις ἢ τοὺς βασιλέας ἐπαινοῦντες. ἄλλοι ἢ ὅτι τὸ κατηγορεῖν τῆς πράξεως ἢ τῶν γεγραφότων ἐχώρησαν· οὐδὲ δοκιμάσειν τούτῳ νομίζοντες ὅλως ἢ τὸ παντὸς οὐσιωτάτου ἰσοτιμίαν πρὸς τοῦτον ἡγούμενοι διαπελῶσι. τῆς μὲν γὰρ ἀληθοῦς ὅτι τιμιώτερον ἱστορίας, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαντες ταῦτα λέγοιεν καὶ γράφοιεν. οἱ δὲ εἰ ταῦτα γράφοιεν ἑτέρως, ὅτιοῦν ἀνόμοιον αὐτοὶ φανεῖεν πρὸς πάντων ἀληθέστατοι. λόγων μὲν οὖν ἕνεκα καὶ τῶν τοιούτων δεινότητος δεῖ οὐδὲ χωρεῖν ἡμᾶς τοῖς συγγραφεῦσι τοῖς ἑλληνικοῖς. οὐ μὴν καὶ περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ἀληθοῦς ἱστορίας, καὶ μάλιστα περὶ τῶν ἑκάστοις ἐπιχωρίων. ὅπου μὲν γὰρ αἱ γυμνοσοφισταὶ καὶ βασιλικοὶ, οὐκ ἀπόθετον ἀνθρωπικῶν, τῶν περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν, ὅπου οἱ ἱερεῖς ἦσαν ἐγκεκριμένοι, καὶ περὶ ταύτας φιλόσοφοι. χαλδαῖοι ἢ παρὰ τοῖς βαβυλωνίοις, καὶ ὅτι μάλιστα δὴ τῶν ἑλλήνων ἐπιμιγνυμένων ἐχρήσαντο φοίνικες γράμμασιν, εἴς τε τὰς περὶ τὸν βίον οἰκονομίας, καὶ πρὸς τὰ κοινὰ ἔργα κατάθεσιν, ἐπειδὴ συγχωροῦσιν ἅπαντες, ἐᾶσαι μοι δοκεῖ.

A fuêre, Herodotum verò cuncti: sed neque de Siculis cum Antiocho & Philisto, aut Callia Timæus concordare dignatus est: neque rursus de Atticis hi qui Athidas conscripserunt: aut de Argolicis qui de Argis historiam protulêre, alterutros consecuti sunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuibúsque rebus, quando de militia Persica, & his quæ in ea sunt gesta, tantum viri probatissimi discordasse noscuntur? In multis autem etiam Thucydides tanquam fallax accusatur, licet scrupulosissimam sui temporis historiam conscripsisse videatur. Caulæ verò huius dissonantiæ multæ: forsan & aliæ quærere volentibus apparebunt. Ego verò duabus quas dicturus sum, maximam huius vim diuersitatis ascribo. Et quidem primùm dico eam quæ mihi proprior esse videtur: id est, eo quòd ab initio non fuerit studium apud Græcos: publicas de his quæ semper aguntur proferre conscriptiones. Hoc etenim præcipuè & errorem, & potestatem mentiendi posteris, vetus aliquid volentibus scriptitare, concessit. Non enim solummodò apud alios Græcos publica conscriptio est neglecta: ed neque apud ipsos Athenienses, quos terrigenas esse dicunt, disciplinæque cultores, aliquid huiusmodi reperitur. Sed publicarum literarum antiquissimas esse dicunt leges, quæ à Dracone eis de suppliciis sunt conscriptæ, modicum ante tempus tyrannidis Pisistrati. De Arcadibus autem in antiquitate gloriantibus, quid oportet dici? vix enim isti & postea literis eruditi sunt. Cùm ergo conscriptio nulla præponeretur, quæ & discere volentes doceret, & mentientes argueret, multa inter conscriptores discordia nata est: quoniam qui ad scribendum se præparabant, non studium veritatis exhibuerunt, licèt hæc promissio semper habeatur in promptu: sed verborum magis habere prolationem maximam. Et quemadmodum laudari se in hoc super alios æstimarent, ad hoc potius semetipsos aptabant. Aliqui verò ad fabulas sunt conuersi: aliqui autem ad gratiam, aut ciuitates laudantes, aut reges: alij semetipsos ad accusandas causas, aut conscriptores tradidêre. in hoc se fore probabiles æstimantes, & omnino hoc agentes, quod historiæ nimis aduersum est. Veræ siquidem historiæ indicium est, si de eisdem rebus omnes eadem dicant atque conscribant. hi verò cùm quædam aliter conscriberent quam alij, tuno se putabant omnium veraciores ostendi. Quapropter causa quidem verborum & calliditatis eorum, cedere nos Græcis oportet: non autem de antiquâ historiæ veritate, & maximè de rebus propriæ vniuscuiusque prouinciæ. Quoniam igitur apud Ægyptios & Babylonios, ex longissimis olim temporibus circa conscriptiones diligentia fuit, quandò sacerdotibus erat iniunctum: & circa eas ipsi philosophabantur: Chaldæi verò apud Babylonios: & quia præcipuè Græcis immixti, vsi sunt Phœnices literis, circa dispensationes vitæ, & publicorum operum traditionem, dum consentiant omnes tacendum hoc putor

De nostris verò progenitoribus, qui eandem quam prædicti habuerunt in conscriptionibus solicitudinem (desino dicere, etiam potiorem) pontificibus & prophetis hoc imperantes: & quia vsque ad nostra tempora cum multa integritate seruatum est, & si oportet audentiùs dicere, etiam seruabitur, conabor breuiter edocere. Non enim solummodo ab initio probatissimos viros, & in Dei placatione præparatos, ad hæc exercenda constituerunt: sed quatenus etiam genus sacerdotum sine permixtione puriúmque consisteret, prouiderunt. Oportet enim eum qui sacerdotium habiturus est, ex eiusdem gentis nasci muliere: & neque ad pecunias, neque ad honores inspicere, & genus per antiquam lineam & multis testibus approbare. Quod scilicet agimus non solùm in ipsa Iudæa: sed vbicunque nostri generis constitutio reperitur, etiam ibi integritas ista seruatur circa nuptias sacerdotum hoc est, in Ægypto & Babylonia, & quocunque terrarum orbe quilibet de sacerdotum genere sunt dispersi. Mittunt enim in Hierosolymam conscribentes à patre nomen nuptæ, & antiquorum progenitorum, quicunque huius rei testimonia præbuêre. Si autem bella proueniant, sicut iam crebrò factum est, dum Antiochus Epiphanes ad nostram venisset regionem, & Pompeius Magnus, & Quintilius Varus, & præcipuè nostris gesta temporibus, tunc hi qui de sacerdotibus supersunt, ex antiquis literis iterum nouas conficiunt, & probant mulieres, quæ relinquuntur. Non enim ad captiuas accedunt, alienigenarum consortia formidantes. Indicium verò integritatis hoc maximum est, quia pontifices apud nos à duobus millibus annis denominati filij à patre cõscripti sunt. His autem qui prædicti sunt, si quid præuaricentur, interdicitur ne vel ad altare accedant, vel alia sanctificatione fungantur. Rectè siquidem, potius autem necessariè, cùm neque conscribendi potestas omnibus data, neque vlla sit in descriptione discordia: sed solummodo prophetis antiquissima quidem & veterrima secundum inspirationem factam à Deo cognoscentibus, alia verò suorum temporum sicuti sunt facta palàm conscribentibus, infiniti libri non sunt apud nos discordantes & sibimet repugnantes: sed solummodo duo & viginti libri, habentes temporis totius conscriptionem: quorum iustè fides admittitur. Horum ergo quinque quidem sunt Moseos, qui natiuitates continent, & humanæ generationis traditionem habent vsque ad eius mortem. hoc tempus de tribus millibus annis paululum minus est. A morte verò Moseos vsque ad Artaxerxem Persarum regem, qui fuit post Xerxem, prophetæ suorum temporum res gestas conscripserũt in tredecim libris. Reliqui verò quatuor, hymnos in Deum & vitæ humanæ præcepta noluntur continere. Ab Artaxerxe verò vsque ad nostrum tempus singula quidem conscripta, non tamẽ priori simili fide sunt habita, eo quod nõ fuerit certa successio prophetarum. Palàm nãque est ipsis operibus quemadmodum nos propriis literis

A περὶ δὲ τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὅπερ τοῦ αὐτοῦ, εἰ δὲ λέγειν εἰ καὶ πλείω τῶν εἰρημένων ἐποιήσατο τοῦ περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν, τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς προφήταις τοῦτο προστάξαντες. καὶ ὡς μὲν τῶν καθ' ἡμᾶς, χρόνων πεφύλακται μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, εἰ δὲ θαρρεῖν ἐρῶ φυλαχθήσεται, πειράσομαι συντόμως διδάσκειν. οὐ γὰρ μόνον ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τούτων τοὺς ἀείσους, καὶ τῇ θεραπείᾳ τοῦ θεοῦ προσεδρεύοντας κατέθησαν, ἀλλ' ὅπως τὸ γένος τῶν ἱερέων ἄμικτον καὶ καθαρὸν διαμένῃ, προνοήσαν. δεῖ γὰρ τὸν μετέχοντα τῆς ἱεροσύνης, ἐξ ὁμοεθνοῦς γυναικὸς παιδοποιεῖσθαι, καὶ μὴ πρὸς χρήματα μηδὲ τὰς ἄλλας ἀποβλέπειν τιμάς, ἀλλὰ τὸ γένος ἐξετάζειν ἐκ τῶν ἀρχαίων λαμβάνοντα τοῦ διδαχθέντος, καὶ πολλοὺς ἐπιμαρτύρων μάρτυρας. καὶ ταῦτα πράττομεν οὐ μόνον ἐν αὐτῇ ἰουδαίᾳ, ἀλλ' ὅπου ποτε σύστημα τοῦ γένους ἐστὶν ἡμῶν, κἀκεῖ τὸ ἀκριβὲς ἀποσώζεται τοῖς ἱερεῦσι περὶ τοὺς γάμους. λέγω δὲ τοὺς ἐν αἰγύπτῳ καὶ βαβυλῶνι, καὶ εἴπου τῆς ἄλλης οἰκουμένης τοῦ γένους τῶν ἱερέων εἰσί τινες διεσπαρμένοι. πέμπουσι γὰρ εἰς ἱεροσόλυμα συγγράψαντες πατρόθεν τοὐνόμα, τῶν γεγαμένων, καὶ τῶν ἐπάνω προγόνων, καὶ τίνες οἱ μάρτυρες ὧν τε. πόλεμος δ' εἰ κατάσχοι, καθάπερ ἤδη γέγονεν πολλάκις, ἀντιόχου τε τοῦ ἐπιφανοῦς εἰς τὴν χώραν ἐμβαλόντος, καὶ πομπηΐου μέγου, καὶ κυιντιλίου οὔαρου, μάλιστα δὴ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, οἱ περιλειπόμενοι τῶν ἱερέων, κατὰ πάλιν ἐκ τῶν ἀρχαίων γραμμάτων συνίστασι. καὶ δοκιμάζουσι τὰς ἀπολειφθείσας γυναῖκας. οὐ γὰρ ἐπὶ τὰς αἰχμαλώτους γινομένας προσίασι, πολλάκις γεγενῆσθαι αὐταῖς τὴν πρὸς ἀλλόφυλον κοινωνίαν ὑποφρόμενοι. τεκμήριον δὲ μέγιστον τῆς ἀκριβείας. οἱ γὰρ ἀρχιερεῖς οἱ παρ' ἡμῖν ἀπὸ δισχιλίων ἐτῶν ὀνομαστοὶ παῖδες ἐκ πατρὸς εἰσὶν ἐν τῇ ἀναγραφῇ. τοῖς δὲ, τῶν εἰρημένων ὅτιοῦν γένοιτο εἰς παράβασιν, ἀπηγόρευται μήτε βωμοῖς παρίσταθαι, μήτε μετέχειν τῆς ἄλλης ἁγνείας. εἰκότως οὐκ ἀναγκαίως, ἢ τε μήτε τοῦ ὑπογράφειν αὐτεξουσίου πᾶσιν ὄντος, μήτε τινος ἐν τοῖς γραφομένοις ἐρίδος διαφωνίας, ἀλλὰ μόνον τῶν προφητῶν τὰ μὲν ἀρχαιότατα καὶ παλαιότατα, καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαθόντων, τὰ δὲ καθ' ἑαυτοὺς εἰς ἐνδοξότατα σαφῶς συγγραφόντων, ἐν μυριάσι βιβλίων εἰσὶ παρ' ἡμῖν ἀσύμφωνα καὶ μαχόμενα. δύο δὲ μόνα πρὸς τοῖς εἴκοσι βιβλία, τοῦ παντὸς ἔχοντα χρόνου τῶν ἀναγραφῶν, τὰ δικαίως πιστεύομενα. καὶ τούτων πέντε μὲν ὄντα μωϋσέως, ἃ τοῖς γενομένοις περιέχει, καὶ τῶν ἀπ' ἀνθρωπογονίας παραδοθεῖσαν, μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. ἐλάττων ὁ χρόνος ἀπολείπει χιλίων ὀλίγῳ ἐτῶν, ἀπὸ δὲ τῆς μωϋσέως τελευτῆς, μέχρι τῆς ἀρταξέρξου τοῦ μετὰ ξέρξην περσῶν βασιλέως ἀρχῆς, οἱ μετὰ μωϋσέα προφῆται τὰ κατ' αὐτοὺς πραχθέντα συνέγραψαν, ἐν τρισὶ καὶ δέκα βιβλίοις. οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες ὕμνους εἰς τὸν θεὸν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑποθήκας τοῦ βίου παρέδοσαν. ἀπὸ δὲ ἀρταξέρξου μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου γεγράφασι μὲν ἕκαστα πάντως δὲ οὐχ ὁμοίας πίστεως τοῖς πρὸ αὐτῶν, διὰ τὸ μὴ γενέσθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχήν. δῆλον δὲ ἐστιν ἔργῳ πῶς ἡμεῖς τοῖς ἰδίοις γράμμασι πεπι-

πεπιστεύκαμεν. Τοσούτου γὰρ αἰῶνος ἤδη παρωχηκότος, ὥστε προσθεῖναί τινα οὐδὲν, οὔτε ἀφελεῖν αὐτῷ, οὔτε μεταθεῖναι τετόλμηκεν. πᾶσι καὶ σύμφυτον ἐστὶν ἐκ τῆς πρώτης γενέσεως Ἰουδαίοις ὀνομάζειν αὐτὰ θεῖα δόγματα, καὶ τούτοις ἐμμένειν, καὶ περὶ αὐτῶν εἰ δέοι θνήσκειν ἡδέως. ἤδη γὰρ πολλοὶ πολλάκις ἐώραντο τῶν αἰχμαλώτων, φρίβλας καὶ παντοίων θανάτων ἐρόπους ἐν θεάτροις ὑπομένοντες, ἐπειτα μηδὲν ῥῆμα παρέδοσαν παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰς μὴ τούτων ἀναγραφάς. ὅ τις αὖ ὑπομείνειν ἑλλήνων ἐπὶ αὐτό. ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τοῦτο, καὶ πάντα τὰ παρ' αὐτοῖς ἀφανισθῆναι συγγράμματα, ἢ τυχεῖν ὑποστήσεται βλάβην. λόγοις γὰρ αὐτὰ νομίζουσιν εἶναι, καὶ τῶν τῶν γραψάντων βούλησιν ἐκφέρεσθαι. καὶ τοῦτο δικαίως καὶ περὶ τῶν παλαιοτέρων φρονοῦσιν, ἐπειδὴ, καὶ τῶν νῦν οἵοις ὁρῶσι τολμῶντας περὶ τούτων συγγράφειν, οἷς μήτ' αὐτοὶ παρεγένοντο, μήτε πυθέσθαι παρὰ τῶν εἰδότων ἐφιλοτιμήθησαν. ἀμέλει καὶ περὶ τοῦ γενομένου νῦν ἡμῖν πολέμου, τινὲς ἱστορίας συγγράψαντες ἐξενωτόχασιν, οὔτ' εἰς τοὺς τόπους παραβαλόντες, οὔτε πλησίον τούτων πραττομένων παρεγενόμενοι· ἀλλ' ἐκ παρακουσμάτων ὀλίγα συνθέντες, τῷ τῆς ἱστορίας ὀνόματι λίαν ἐμαρτύρησαν. ἐγὼ δὲ περὶ τοῦ πολέμου παντὸς, καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ κατὰ μέρος γενομένων, ἀληθῆ τοῦ ἀναγραφέα ἐποιησάμην, τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἅπασι παρατυχών. ἐστρατήγουν μὲν γὰρ τῶν παρ' ἡμῖν γαλιλαίων ὀνομαζομένων, ἕως οὗ τέχειν δυνατὸν ἦν, ἑάλωμαι δὲ παρὰ ῥωμαίοις συλληφθεὶς αἰχμάλωτος. καί με δεῦρο φυλακῆς οὐεσπασιανὸς καὶ τίτος ἔχοντες, ἀεὶ προσεδρεύειν αὐτοῖς ἠνάγκασαν, τὸ μὲν πρῶτον δεδεμένον. αὖθις δὲ λυθεὶς συνεστήμφθην ὑπὸ τῶν ἀλεξανδρείας τίτῳ, πρὸς τοῦ ἱεροσολύμων πολιορκίαν. ἐν ᾧ χρόνῳ γενομένων τῶν πραττομένων ἐκ ἔξιν, ὅ τοῦ ἐμοῦ γνώσιν διέφυγε. καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον τὸ ῥωμαίων ὁρῶν ἐπιμελῶς ἀνέγραφον, καὶ τὰ παρὰ τῶν αὐτομόλων ἀπαγγελλόμενα μόνος αὐτὸς συνίειν. εἶτα σχολῆς ἐν τῇ ῥώμῃ λαβόμενος, πάσης μοι τῶν πραγμάτων ἐν παρασκευῇ γενομένης, χρησάμενος ποτὲ πρὸς τοῦ ἑλληνίδα φωνῇ συνεργοῖς, οἵτινες ἐποιησάμην τῶν πράξεων τοῦ παράδοσιν. Τοσοῦτον δέ μοι περιῆν θάρσος τῶν ἀληθείας, ὡς τε πρώτους πάντων τοὺς αὐτοκράτορας τοῦ πολέμου γενομένους οὐεσπασιανὸν καὶ τίτον ἀξίωσα λαβεῖν μάρτυρας. πρώτοις γὰρ δέδωκα τὰ βυβλία. καὶ μετ' ἐκείνους πολλοῖς μὲν ῥωμαίων τοῖς συμπεπολεμηκόσι, πολλοῖς δὲ τῶν ἡμετέρων ὑπόπρασκον, αἱρέσει καὶ τῶν ἑλληνικῆς σοφίας μετεχηκόσιν· ὧν ἐστὶν ἰούλιος ἀρχέλαος, ἡρώδης ὁ σεμνότατος, αὐτὸς ὁ θαυμασιώτατος βασιλεὺς ἀγρίππας. ἔτοι μὲν οὖν ἅπαντες ἐμαρτύρησαν, ὅτι τῆς ἀληθείας πρεσβεύω ἐπιμελῶς, οἱ αὐ ὑποστειλάμενοι δὲ σιωπήσαντες, εἴτε καὶ ἄγνοιαν, ἢ χαριζόμενος μετέθηκα τῶν γεγενημένων, ἢ παρέλιπον. φαῦλοι δέ τινες ἄνθρωποι βασκαίνειν μοι τοῦ ἱστορίαν ἐπιχειρήκασιν, ὥσπερ ἐν σχολῇ μειρακίων γύμνασμα ποιούμενοι νομίζοντες, κατηγορίας παραδίδοῦ καὶ βασκανίας. δέον σκοπεῖν γινώσκειν, ὅτι δεῖ τὸν ἄλλοις παράδοσιν πράξεων ἀληθινῶν ὑπαγορεύοντα, αὐτὸν ἐπίστασθαι ταύτας πρότερον ἀκριβῶς, ἢ παρηκολουθηκότα τοῖς γεγενημένοις, ἢ παρὰ τῶν εἰδότων πυνθανόμενον. ὅπερ ἐγὼ μάλιστα

A credimus: tanto namque seculo iam præterito neque adiicere quicquam aliquis, nec aufferre, nec transformare præsumpsit. Omnibus enim insertum est mox ex prima generatione Iudæis, hæc diuina dogmata nominare, & in his vtique permanere: & propterea, si oporteat, mori libenter. Iam itaque multi captiuorum frequenter tormentis affecti sunt, & mortes varias in theatris sustinuêre, ne vllum verbum contra leges admitterent, aut conscriptiones auitas violarêt. Quis Græcorum aliquid tale perpessus est? quando neque fortuitam sustinere læsionem voluit: licèt omnia apud eos scripta destruantur. Verba enim hæc esse putant secundùm conscribentiũ voluntates exposita. Et hoc iustè etiam de antiquis sapiunt, quoniam aliquos nunc quoque vident præsumentes de his rebus conscribere, quibus neque ipsi interfuêre, neque credere

B scientibus acquiescunt. Denique de bello quod apud nos contigit nuper, quidam historias conscribentes ediderunt: cum neque ad ea loca venerint, neque in proximo rerum gestarum fuerint: sed ex auditu quædam pauca componentes, impudenter semetipsos videntur historiæ nomine iactitare. Ego verò & de omni bello, & quæ ibi particulariter gesta sunt, veram descriptionem feci: cùm ipse rebus omnibus interfuerim. Dux etenim apud nos Galilęorum eram, donec fuit defendendi facultas. Cõtigit autem vt caperer à Romanis: & habentes

C me Vespasianus & Titus in custodia, vniuersa semper inspicere faciebant, primò quidem vinctum: postea verò solutus cum Tito ab Alexandria propter obsessionem Hierosolymorum directus sum. Eo tempore nihil est gestum, quod ineam potuisset latere notitiam. Nam videns Romanorum exercitum, vniuersa cum diligentia describebam. Et ea quæ nũciabantur ab his

D qui semetipsos tradebant, ego solus integriùs intelligens disponebam. Deinde Romæ tempus vacationis habens, omni iam negotio præparato vsus aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam Græcam rerum eruditionem exhibui. Tantáque mihi securitas affuit veritatis, vt primos omnium Imperatores belli Vespasianum & Titum testes non expauescerem. Primum namque illis obtuli libros: & post illos multis quidem Romanorum qui bellis interfuêre, plurimis verò nostrorum etiam eos venundedi, qui Græca eruditione videbantur imbuti.

E quorum est Iulius Archelaus, Herodes honestissimus, & ipse admirabilis rex Agrippa. Isti siquidem vniuersi testimonium perhibuêre, quòd veritatem diligenter excoluimus non dissimulaturi si quid gestorum per ignorantiam, aut per gratiam commutassem, aut prætermississem. Quidam verò praui homines derogare meæ historiæ sunt conati, tanquam in scholis adolescentium themata exercentes, &

F accusationis insperatæ atque detractionis facientes opus: cùm oporteat illud sciri, quod conuenit promittentem aliis rerum veracium traditionem, ipsum prius hæc nosse certissimè, aut rebus gestis adhærendo, aut ab scientibus consulendo. Quod ego præcipuè

circa vtrumque me credo fecisse opus. Anti- A quitatis namque libros (sicuti dixi) ex voluminibus sacris interpretatus sum, cùm essem genere sacerdos, & participarem illarum sapientiam literarum. Historiam verò belli conscripsi, multarum quidem actionum ipse operator, plurimarum verò inspector existens & omnino eorum quæ dicta vel gesta sunt, nihil ignorans. Quomodo ergo non procaces quilibet existimabit eos, qui aduersum me nituntur de veritate contendere? Qui licèt B imperatorum commentarios legisse dicuntur, non tamen nostrorum repugnantium rebus interfuêre. De his rebus itaque necessariam feci digressionem, significare volens facultatem eorum, qui historiam scribere promittunt. Et sufficienter, sicuti reor, declaraui, quòd conscriptio rerum apud Barbaros potius solemnior, quam apud Græcos est. Volo autem paululum priùs disputare aduersus eos, qui contendunt, C nouellam esse nostram conuersationem, eo quòd nihil de nobis, vt aiunt illi, dictum sit à conscriptoribus Græcis. Deinde testimonia antiquitatis ex aliorum literis exhibebo: & eos qui nostrum blasphemant genus, nulla ratione blasphemare monstrebo. Nos igitur neque regionem maritimam habitamus, neque mercimoniis gaudemus, neque per hoc alterutris peregrinationibus fatigamur. Sed nostræ ciuitates procul à mari sitæ sunt: regio: éméque v D berrim am possidentes, in ea assidùè laboramus, præcipuè circa filiorum nutrimenta studentes, legúmque custodiam: & traditionem pietatis, totius opus vitæ necessarium iudicamus. Cùm accedat igitur his quæ prædicta sunt, etiam viuendi ratio propria, nihil fuit antiquis temporibus quod faceret nobis commercium Græcorum: sicut Ægyptiis mercimonia, quæ ab eis exportantur: & ad eos rursus importantur: itémque habitatoribus Phœniciæ maritimæ, stu- E dentibus circa contractus, atque negocia amore pecuniæ requisita. Sed neque circa latrocinia, sicut quidam alij vacauêre, aut amplius hæc concupiscentes patres nostri ad bella conuersi sunt, licèt regio nostra multa millia virorum fortium posideret. Phœnices ergo propter negociationem ad Græcorum prouinciam nauigantes, repente sunt agniti, & per illos Ægyptij, & omnes à quibus ad Græcos onera deuehebant, immensa maria proscindentes. Medi F verò postea atque Persæ palàm in Asia regnauerunt, & vsque ad alteram continentem Persæ militauerunt: Traces autem propterea vicinitatem, & Scythæ ab his qui Pontum nauigant, cogniti sunt: & omnino vniuersi iuxta mare vel Orientale, vel hesperium habitantes, aliquid conscribere volentibus cogniti facti sunt. Qui verò superius habitabant, & procul à mari, multis sunt temporibus ignorati. Et hoc ap- G paret etiam circa Europam contigisse, quando de Romanorum ciuitate tam longo tempore adepta potestatem, tantáque bella conficiente: neque Herodotus, neque Thucydides, nec vllus qui fuit cum istis, fecit aliquam mentionem: sed serò tandem & vix ad Græcos

ἀφὶ ἀμφοτέρας νομί?ω πεποιηκέναι τὰς πραγματείας. τὴν μὲν γὰρ ἀρχαιολογίαν ὥσπερ ἔφην, ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων μεταπονηθεὶς ἔγραψα, γενόμενος ἱερεὺς ἐκ γένους, καὶ μετὰ τέχνης τὴν φιλοσοφίας τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς γράμμασι. τὸν δὲ πόλεμον τὴν ἱστορίαν ἔγραψα, πολλῶν μὲν αὐτουργὸς πραξέων, πλείστων δὲ αὐτόπτης γενόμενος· ὅλως δὲ τῶν λεχθέντων ἢ πραχθέντων οὐδὲν ἀγνοήσας. πῶς οὖν ἂν αὐθάδεις τις ἡγήσαιτο, τοὺς ἀντιγωνίζεσθαί μοι περὶ τῆς ἀληθείας ὁπωσοῦν ἐπιχειρήσαντας. οἱ κἂν τοῖς τῶν αὐτοκρατόρων ὑπομνήμασιν ἐντυχεῖν λέγουσιν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἡμετέροις τῶν ἀντιπολεμούντων πράγμασι παρέτυχον. πρὸς μὲν οὖν τούτων ἀναγκαίαν ἐποιησάμην τὴν παρέκβασιν, ὑπισημηνάσθαι βουλόμενος τοὺς ἐπαγγελλομένους τὰς ἱστορίας συγγράφειν τὴν διήγησιν. ἱκανῶς δὲ φανερὸν ὡς οἶμαι πεποιηκώς, ὡς ὅτι πάτριος ἐστὶν ἡ περὶ τὰ παλαιὰ ἀναγραφὴ τοῖς βαρβάροις μᾶλλον ἢ τοῖς ἕλλησιν. βούλομαι δὴ μικρὰ πρότερον διαλεχθῆναι πρὸς τοὺς διηχθρωμένους νέαν ἡμῖν ἀποφαίνειν τὴν κατάστασιν, ἐκ τοῦ μηδὲν περὶ ἡμῶν ὡς φασὶν ἐκεῖνοι λελέχθαι παρὰ τοῖς ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσιν. εἶτα δὲ τοῖς μαρτυρίαις τῆς ἀρχαιότητος ἐκ τῶν παρ' ἄλλοις γραμμάτων παρέξω, καὶ τοῖς βεβλασφημηκότας ἡμῶν τὸν γένος, ἀποδείξω λίαν ἐν τοῖς λόγοις βλασφημοῦντας. ἡμεῖς τοίνυν οὔτε χώραν οἰκοῦμεν παράλιον, οὔτ' ἐμπορίαις χαίρομεν, οὐδὲ τοῖς πρὸς ἄλλους διὰ τούτων διημιξίαις. ἀλλ' εἰσὶν μὲν ἡμῖν αἱ πόλεις μακρὰν ἀπὸ θαλάσσης ἀπῳκισμέναι, χώραν δὲ ἀγαθὴν νεμόμεναι, ταύτην ἐκπονοῦμεν· μάλιστα δὲ πάντων περὶ παιδοτροφίαν φιλοκαλοῦντες, καὶ τὸ φυλάττειν τοὺς νόμους, καὶ τὴν κατὰ τούτοις παραδεδομένην εὐσέβειαν, ἔργον ἀναγκαιότατον παντὸς τοῦ βίου πεποιημένοι. περὶ οὖν τοίνυν τοῖς εἰρημένοις καὶ τὸν περὶ τὸν βίον ἡμῖν ἰδιότητος, οὐδὲν ἦν ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις τὸ ποιοῦν πρὸς τοὺς ἕλληνας ἡμῖν διημιξίαν, ὥσπερ αἰγυπτίοις μὲν τὰ παρ' αὐτοῖς ἐξαγόμενα, καὶ πρὸς αὐτοὺς εἰσαγόμενα, τοῖς δὲ τὴν παράλιον τῆς φοινίκης κατοικοῦσιν, ἡ περὶ τὰς κατηλείας καὶ τὰς ἐμπορίας σπουδή, διὰ τὸ φιλοχρηματεῖν. οὐ μὴν οὐδὲ πρὸς λῃστείας ὥσπερ ἄλλοι τινές, ἢ τὸ πλέον ἔχειν ἀξιοῦν, πολεμοῦντες ἐτράπησαν ἡμῖν οἱ πατέρες, καί τοι πολλὰς τῆς χώρας ἐχούσης μυριάδας ἀνδρῶν ἐν ἑτόλμων. διὰ τοῦτο φοίνικες μὲν αὐτοὶ κατ' ἐμπορίαν τοῖς ἕλλησιν ἐπειπλέοντες δι' ὅλου ἐγνώσθησαν· ἐκ δὲ ἐκείνων αἰγύπτιοι, καὶ πάντες, ἀφ' ὧν τὸν φόρτον εἰς τοὺς ἕλλησι διεκόμιζον, μεγάλα πελάγη διαιρεῖντες. μηδὲν δὲ μὴν ταῦτα καὶ πέρσαι φανερὰ κατέστησαν, τῆς ἀσίας ἐπαρξάντες. οἱ δὲ καὶ μέχρι τῆς ἡμετέρας ἠπείρου πέρσαι κρατήσαντες. θρᾷκες δὲ διὰ γειτονίαν, καὶ τὸ σκυθικὸν ὑπὸ τῶν εἰς τὸν πόντον ἐγνώσθη πλεόντων. ὅλως γὰρ ἅπαντες οἱ παρὰ τὴν θάλατταν, καὶ τὴν πρὸς τὰς αἰπολὰς καὶ πρὸς τὴν ἑσπέριον κατοικοῦντες, τοῖς συγγράφειν τι βουλομένοις γνωριμώτεροι κατέστησαν. οἱ δὲ ταύτης ἄνω τὰς οἰκήσεις ἔχοντες ὁπωσοῦν ἠγνοήθησαν. καὶ τοῦτο φαίνεται καὶ περὶ τὴν ἑῴαν συμβεβηκός, ὅπου γε τῆς ῥωμαίων πόλεως, τοιαύτην ἐκ μακρῶ δύναμιν κεκτημένης, καὶ τοιαύτας πράξεις καταρθούσης πολεμικὰς, οὔθ' ὁ ἡρόδοτος, οὔθ' ὁ θουκυδίδης, οὔτε τῶν ἅμα τούτοις γενομένων οὐδὲ εἷς ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ὀψέποτε καὶ μόλις αὐτῶν εἰς τοὺς ἕλλησι

ἡ γνῶσις

ἡ γνῶσις διεξῆλθεν. περὶ μὲν δὴ γαλατῶν τε καὶ ἰβήρων ὅτως ἠγνόησαν οἱ δοκοῦντες ἀκριβέστατοι συγγραφεῖς, ὧν ἔστιν ἔφορος, ὡς τε πόλιν οἴεται μίαν εἶναι τοὺς ἰβήρας, τοσοῦτο μέρος τῆς ἑσπερίου γῆς κατοικοῦντας. καὶ τὰ μήτε γιγνόμενα παρ' αὐτοῖς ἔθη μήτε λεγόμενα γράφειν, ὡς ἐκείνων αὐτοῖς χρωμένων ἐτόλμησαν. αἴτιον δὲ τοῦ μὲν μὴ γινώσκειν τἀληθὲς, τὸ λίαν ἀνεπιμελῶς. τοῦ δὲ γράφειν ψευδῆ, τὸ βούλεσθαι δοκεῖν τι πλέον τῶν ἄλλων ἱστορεῖν. πῶς οὖν ἔτι θαυμάζειν προσῆκεν, εἰ μηδὲ τὸ ἡμέτερον ἔθνος πολλοῖς ἐγιγνώσκετο, μηδὲ τῆς ἐν τοῖς συγγράμμασι μνήμης ἀφορμὴν παρίχειν, ὅτου μὲν ἀπῳκισμένου τῆς θαλάσσης, ὅτου δὲ βιωτεύειν προειρημένου. φέρε δέοντω ἡμᾶς ἀξιοῦν τεκμηρίῳ χρήσασθαι περὶ τῶν ἑλλήνων, ὅτι μὴ παλαιόν ἐστιν αὐτῶν τὸ γένος, τῷ μηδὲν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἀναγραφαῖς περὶ αὐτῶν εἰρῆσθαι. ἆρ' οὐχὶ πάντας ἂν καταγέλων, αὐτὰς οἴμαι τὰς ὑπ' ἐμοῦ νῦν εἰρημένας κομίζοντες ἀρχαῖας, καὶ μάρτυρας ἂν τοὺς πλησιοχώρους παρείχοντο τῆς αὐτῶν ἀρχαιότητος. κἀγὼ δέοντω πειράσομαι τοῦτο ποιεῖν. αἰγυπτίοις γὰρ καὶ φοίνιξι μάλιστα δὴ χρήσομαι μάρτυσιν, εἰ ἄν τινος ὡς ψευδῆ τῶν μαρτυρίαν διαβάλλειν δυνηθέντος. φαίνονται γὰρ καὶ δὴ μάλιστα πρὸς ἡμᾶς δυσμενῶς διαθέντες, κοινῇ μὲν ἅπαντες αἰγύπτιοι, φοινίκων δὲ τύριοι. περὶ μὲν τοι χαλδαίων οὐκέτι δυνάμενος ἂν ταυτὸ τοῦτο λέγειν, ἐπεὶ καὶ τοῦ γένους ἡμῖν ἀρχηγοὶ καθεστήκασι, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν ἐν ταῖς αὐτῶν ἀναγραφαῖς ἰουδαίων μνημονεύουσιν. ὅταν δὲ τὰς περὶ τούτων πίστεις παράχω, τότε καὶ τῶν ἑλλήνων συγγραφέων ὑποφανῶ τοὺς μνήμην ἰουδαίων ποιουμένους, ἵνα μηδὲ ταύτην ἔτι τὴν πρόφασιν οἱ βασκαίνοντες ἔχωσι πρὸς ἡμᾶς ἀπολογίας. ἄρξομαι δὴ πρῶτον ἀπὸ τῶν παρ' αἰγυπτίοις γραμμάτων, αὐτὰ μὲν οὖν οὐχοἷόν τε παραθήσεσθαι κἀκείνων. μανεθὼν δὴ οὗτος ὁ γένους ἀνὴρ αἰγύπτιος, τῆς ἑλληνικῆς μετεσχηκὼς παιδείας, ὡς δῆλός ἐστι, γέγραφε γὰρ ἑλλάδι φωνῇ τοῦ πάτριον ἱστορίαν, ἔκ τε τῶν ἱερῶν ὡς φησιν αὐτὸς μεταφράσας, καὶ πολλὰ τὸν ἡρόδοτον ἐλέγχει τῶν αἰγυπτιακῶν ὑπ' ἀγνοίας ἐψευσμένον. αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ μανεθὼν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν αἰγυπτιακῶν ταῦτα περὶ ἡμῶν γράφει. παραθήσομαι δὲ τοῦ λέξιν αὐτοῦ, καθάπερ αὐτὸν ἐκεῖνον παραγαγὼν μάρτυρα. ἐβασίλευε βασιλεὺς ἡμῶν, τίμαος ὄνομα. ὅτῳ τούτου ἐπὶ οἶδ' ὅπως ὁ θεὸς αὐτόπτωσε· καὶ παραδόξως ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὴν μέρει, ἄνθρωποι τὸ γένος ἄσημοι, καταθαρσήσαντες ὅτῳ τοῦ χώραν ἐστρατεύσαν, καὶ ῥᾳδίως ἀμαχητὶ τούτου κρατοῦς εἷλον. καὶ τοὺς ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χειρωσάμενοι, τὸ λοιπὸν τάς τε πόλεις ὠμῶς ἐνέπρησαν, καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν κατέσκαψαν. πᾶσι δὲ τοῖς ὑπηκόοις ἐχθρότατα πρὸς ἐχρήσαντο, τοὺς μὲν σφάζοντες, τῶν δὲ καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς δουλείαν ἄγοντες. πέρας δὲ καὶ βασιλέα ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ᾧ ὄνομα ἦν σάλατις. καὶ δεῦρ' ἐν τῇ μέμφιδι κατοίκει, τοῦ τε ἄνω καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν, καὶ φρουρὰν ἐν τοῖς ὑπηκοοτάτοις καταλείπων τόποις. μάλιστα δὲ καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν ἠσφαλίσατο μέρη, προορώμενος ἀσσυρίων ποτὲ μεῖζον ἰσχυόντων, ἐπιθυμοῦν ὑπὸ δυνάμεσιν αὐτῆς βασιλείας ἔφοδον. οὐρὼν δὲ ἐν νομῷ τῷ σαΐτῃ πόλιν ὑπηκοοτάτην, κειμένην πρὸς ἀνατολὴν

potuit eorum venire notitia. De Gallis enim & Hispanis sic ignorauêre hi, qui putantur diligentissimi conscriptores, quorum est Ephorus, vt vnam ciuitatem esse arbitrarentur Iberos, qui tantam partem Occidentalis terræ noscuntur inhabitare. Et mores eorum, qui neque fiunt apud eos, neque dicuntur, referunt. Causa verò ignorantiæ veritatis est, quòd procul abessent: vt autem falsa conscriberent, quòd vellent videri aliquid ampliùs quàm alij retulisse. Quomodo ergo mirari decet, si neque nostra gens plurimis erat nota, neque ad scribendum de se aliquam dedit occasionē, & ita dissita procul à mari, & talibus institutis viuens? Pone igitur nos argumento vti velle Græcorum, quod non sit genus eorum antiquum, eo quòd nihil in nostris voluminibus de eis sit dictum: nónne omnino deridebunt causas huiusmodi à me prolatas, & testes vicinæ regionis adducent antiquitatis suæ? Igitur & ego hoc conabor efficere. Ægyptiis enim & Phœnicibus præcipuè testibus vtar, cum nullus eorum potuerit tanquam falsum accusare testimonium. Et videntur maximè erga nos iniqui in communi quidem omnes Ægyptij, Phœnicum verò Tyrij. De Chaldæis autem nequaquam hoc dicere potero, quoniam & generis nostri principes constituti sunt, & propter cognationem in conscriptionibus suis meminêre Iudæorum. Cùm verò fidem de his præbuero, & blasphemias falsas ostendero, tunc etiam Græcorū conscriptores memorabo, qui Iudæorum fecêre mentionem: vt neq; huiusmodi occasio relinquatur in Iudæis nobis faciendæ contentionis. Inchoabo autem plurimum à literis Ægyptiorum, quas non arbitrantur commendare quæ nostra sunt. Manethon itaque genere vir Ægyptius, Græca disciplina eruditus, sicuti palàm est (scripsit enim sermone Græco) paternæ religionis historiam ex sacris (sicuti ait ipse) interpretatus libris, frequenter arguit Herodotum, Ægyptiacis ignoratione mentitum. Is Manethon in secundo Aegyptiacorum hæc de nobis scripsit. Ponam verò etiam verba eius, tanquam illum ipsum adducens testem. Fuit nobis rex, Timans nomine. sub hoc nescio quomodo Deus iratus fuit: & præter spem ex partibus Orientalibus homines, genere ignobiles, adepta fiducia in prouincia castra metati sunt. Et facilè ac sine bello eam potentérq; ceperūt: & principes eius alligantes, de cætero ciuitates crudeliter incendêre: & deorum templa euertêre. Erga omnes verò prouinciales inimicissimè se gesserunt, alios quidem perimentes, aliorum verò & filios & coniuges in seruitutem redigentes: nouissimè verò & vnum ex se fecêre regem, cui nomen Saltis. Hic enim Memphidem veniens, superiore, inferioréque prouincia tributaria facta, præsidia relinquens opportunis locis, maximè partes muniuit Orientales, prospiciens quòd Assyrij aliquanto potentiores, erant desideraturi regnum eius inuadere. Inueniens autem in præfectura Saite ciuitatem opportunissimam, positam ad Orientem

Bubastis fluminis, quæ appellabatur à quadam antiqua theologia Auaris, hanc fabricatus est, & muris maximis communiuit, collocans ibi multitudinem armatorum, vsque ad ducenta quadraginta millia virorum eam custodientium. Hic autem messis tempore veniebat, tam vt frumenta meteret, & mercedes exolueret, quàm vt armatos ad terrorem extraneorum diligenter exercitaret. Qui cùm regnasset decemnouem annis, vita priuatus est. Post hũc autem regnauit alter quatuor & quadraginta annis, Bæon nomine. Post quem alius Apachnas, sex & triginta annis, & mensibus septem. Deinde Apochis, vnum & sexaginta & Ianias quinquaginta & mense vno. Post omnes autem Assis nouem & quadraginta, & mensibus duobus. Et isti quidem sex apud eos fuêre primi reges, debellantes semper, & maximè Aegypti radicem amputare cupientes. Vocabatur autem gens eorum Hycsos, hoc est, reges pastores. Hyc enim secũdùm sacram linguam, regem significat: Sos verò pastorem siue pastores, secundùm communem dialectum: & ita compositum inuenitur Hycsos, quidam verò dicunt eos Arabas esse. In aliis autem exemplaribus non reges significari comperi per appellationem Hyc, sed è diuerso captiuos declarari pastores. Hyc enim Aegyptiaca lingua, & hac quando denso sono profertur, captiuos apertè significat: & hoc potius verisimile mihi videtur, & historiæ antiquæ conueniens. Hos ergo quos prædiximus reges, & eos qui pastores vocabantur, & qui ex eis fuêre, obtinuisse Aegyptum ait annis vndecim & quingentis. Post hæc autem regum Thebaidis & Aegypti reliquæ factam dicit super pastores inuasionem, & bellum maximum & diuturnum eis illatum. Sub rege verò cui nomen erat Alisfragmuthosis, victos dicit pastores, & aliam quidem vniuersam Aegyptum perdidisse: inclusos autem in locum habentem mensuram iugerum decem millium, cui loco nomen est Auaris. Hunc Manethon dicit omnem maximo muro atque robustissimo circundedisse pastores, quatenus & omnem possessionem munitam haberent, simul & prædam suam. Filium verò Alisfragmuthoseos Themosin conatum eos vi expugnare, cum quadringentis octoginta millibus armatorum eorum muros obsedisse. Cum verò obsidium desperasset, pacta cum eis fecisse, vt Aegyptum relinquentes, quò vellent innoxij omnes abirent. Illos verò his promissionibus impetratis, cum omni domo & possessionibus non minus ducenta quadraginta millia numero, ex Aegypto per desertum in Syriam iter egisse: & metuentes Assyriorum potentiam (tunc enim illi Asiam obtinebant) in terra quæ nunc Iudæa vocitatur, ciuitatem ædificasse, quæ tot millibus hominum sufficere posset, eámque Hierosolymam vocitasse. In alio verò quodam libro Aegyptiacorũ Manethon hanc ipsam gentẽ, id est, qui vocitabantur pastores, in sacris suorum libris captiuos ascriptos rectissimè dixit. Nam antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat: & pascualem habentes vitam, vocabantur

A τῷ βουβαστίτου ποταμῷ, καὶ μεμόλυνε δ' ἀπὸ τῆς ἀρχαίας θεολογίας ἄβαριν, ταύτῃ ἔκπυστόν τε, καὶ τοῖς τείχεσιν ὀχυρωτάτοις ἐποίησεν ἐνοικίσας αὐτῇ καὶ πλῆθος ὁπλιτῶν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας μυριάδας ἀνδρῶν πρὸς φυλακήν. ἐνθάδε κατὰ θέρειαν ἤρχετο, τὰ μὲν σιτομετρῶν καὶ μισθοφορίαν παρεχόμενος, τὰ δὲ καὶ ταῖς ἐξοπλισίαις πρὸς φόβον τῶν ἔξωθεν ὁπλῶς γυμνάζων. ἄρξας δ' ἐνιαυτοὺς δέκα ἔτι τὸν βίον ἐτελεύτησεν. μετὰ τοῦτον δὲ ἕτερος ἐβασίλευσεν, τέσσαρα καὶ τετταράκοντα ἔτη καλούμενος βαιών. μεθ' ὃν ἄλλος ἀπαχνάς, ἓξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτά, ἔπειτα δὲ καὶ ἄπωφις, ἓν καὶ ἑξήκοντα, καὶ ἰανίας πεντήκοντα καὶ μῆνα ἕνα, ὅλοι πᾶσι δὲ καὶ ἄσσις ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα καὶ μῆνας δύο, καὶ οὗτοι μὲν ἓξ ἐν αὐτοῖς ἐγένοντο πρῶτοι ἄρχοντες, πολεμοῦντες ἀεὶ καὶ μᾶλλον τῆς αἰγύπτου ἐξαρᾶν τὴν ῥίζαν. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ ἔθνος ὑκσώς. τοῦτο δὲ ὅτι βασιλεῖς ποιμένες. τὸ γὰρ ὺκ κατ' ἱερὰν γλῶσσαν βασιλέα σημαίνει, τὸ δὲ σὼς ποιμένα ὅτι καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον. καὶ οὕτω συνθέμενον γίνεται ὑκσώς. τινὲς δὲ λέγουσιν αὐτοὺς ἄραβας εἶναι. ἐν δὲ ἄλλοις ἀντιγράφοις οὐ βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τοῦ ὺκ προσηγορίας ἀλλὰ τοὐναντίον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι ποιμένας. τὸ γὰρ ὺκ πάλιν αἰγυπτιάσι καὶ τὸ ἐκ διασημαίνομενον, αἰχμαλώτους ῥητῶς μηνύει, καὶ τοῦτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται, καὶ παλαιᾶς ἱστορίας ἐχόμενον. τούτους τοὺς προκατονομασθέντας βασιλέας τοὺς τῶν ποιμένων καλουμένων, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους, κρατῆσαι δ' αἰγύπτου φησὶν ἔτη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἕνδεκα. μετὰ ταῦτα δὲ τῶν ἐν θηβαΐδος καὶ τῆς ἄλλης αἰγύπτου βασιλέων γενέσθαι φησὶν ἐπανάστασιν ὅλοι τοὺς ποιμένας καὶ πόλεμον αὐτοῖς συρραγῆναι μέγαν καὶ πολυχρόνιον. ὅλοι δὲ βασιλέως, ᾧ ὄνομα ἦν ἀλισφραγμούθωσις, ἡττωμένους φησὶ τοὺς ποιμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ μὲν τῆς ἄλλης αἰγύπτου πάσης ἐκπεσεῖν, κατακλειοθῆναι δ' εἰς τόπον, ἀρετῶν ἔχοντα μυρίων τὸν περίμετρον, ἄβαριν ὄνομα τῷ τόπῳ. τοῦτον φησὶν ὁ μανεθὼν ἅπαντα, τείχει τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ περιβαλεῖν τοὺς ποιμένας, ὅπως τόν τε κτῆσιν ἅπασαν ἔχωσιν ἐν ὀχυρῷ, καὶ τὸν λείαν τὸν ἑαυτῶν. τὸν δὲ ἀλισφραγμούθωσέως υἱὸν θέμμασιν, ἐπιχειρῆσαι μὲν αὐτοὺς διὰ πολιορκίας ἑλεῖν κατὰ κράτος, ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα μυριάσι στρατῷ περιστήσαντα τοῖς τείχεσιν. ἐπεὶ δὲ τῆς πολιορκίας ἀπέγνω, ποιήσασθαι συμβάσεις, ἵνα τὸν αἰγύπτου ἐκλίπωσιν, ὅπῃ βούλονται πάντες ἀβλαβεῖς ἀπέλθωσι. τοὺς δὲ ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις πανοικεσία μὲν τῶν κτήσεων οὐκ ἐλάττους μυριάδων ὄντας εἴκοσι καὶ τεσσάρων ἀπὸ τῆς αἰγύπτου τὸν ἔρημον εἰς συρίαν ὁδοιπορῆσαι. φοβουμένους δὲ τὸν ἀσσυρίων δυναστείαν, τότε γὰρ ἐκείνους τῆς ἀσίας κρατεῖν, ἐν τῇ νῦν ἰουδαίων καλουμένῃ πόλιν οἰκοδομησαμένους τοσαύτας μυριάσιν ἀνθρώπων ἀρκέσουσαν, ἱεροσόλυμα ταύτῃ ὀνομάσαι. ἐν ἄλλῃ δέ τινι βύβλῳ τῶν αἰγυπτιακῶν μανεθὼν τοῦτο φησίν, ἔθνος τοὺς καλουμένους ποιμένας αἰχμαλώτους, ἐν ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν βύβλοις γεγράφθαι, λέγων ὀρθῶς. καὶ γὰρ τοῖς

αἰωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ ποιμαίνειν πάτριον ἦν, καὶ νομαδικὸν ἔχοντες τὸν βίον, οὕτως ἐκαλοῦντο

ποιμε-

ποιμένες. αἰχμάλωτοί τε πάλιν οὐ ἀλόγως ὑπὸ τῆς Αἰγυπτίων ἀνηγορεύθησαν, ἐπειδή περ ὁ πρόγονος ἡμῶν Ἰώσηπος ἑαυτὸν ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Αἰγυπτίων αἰχμάλωτον εἶναι, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον ὕστερον μετεπέμψατο, τοῦ βασιλέως διαπρέψαντος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις ποιήσομαι τὴν ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν. νυνὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος ταύτης παραθήσομαι τοὺς Αἰγυπτίους μάρτυρας. πάλιν οὖν τὰ τοῦ Μανεθώνος πῶς ἔχει πρὸς τὴν τῶν χρόνων τάξιν ὑπογράψω. φησὶ δ' οὕτω. μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τὸν λαὸν τῆς ποιμένων εἰς Ἱεροσόλυμα, ὁ κρατήσας αὐτοῦ ἐξ Αἰγύπτου βασιλεὺς, Τέθμωσις, ἐβασίλευσε μετὰ ταῦτα ἔτη εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἐτελεύτησε, καὶ παρέλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ υἱὸς Χέβρων ἔτη δεκατέσσαρα. μετ' ὃν Ἀμενῶφις εἴκοσι καὶ μῆνας ἑπτά, τοῦ δ' ἀδελφή, Ἀμεσσὴς εἴκοσιν καὶ μῆνας ἑννέα. τῆς δὲ Μήφρης, δώδεκα καὶ μῆνας ἑννέα, τοῦ δ' Μηφραμούθωσις, εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας δέκα, τοῦ δ' Θμῶσις, ἑννέα καὶ μῆνας ὀκτώ, τοῦ δ' Ἀμενῶφις τριάκοντα καὶ μῆνας δέκα, τοῦ δ' Ὦρος, τριακονταέξ καὶ μῆνας πέντε. τοῦ δ' Ἀκεγχερὴς, δώδεκα καὶ μῆνα ἕνα. τῆς δ' Ῥάθωτις ἀδελφὸς, ἑννέα, τοῦ δ' Ἀκεγχήρης, δώδεκα καὶ μῆνας πέντε, τοῦ δ' Ἀκεγχήρης ἕτερος δώδεκα καὶ μῆνας τρεῖς, τοῦ δ' Ἁρμαΐς τέσσαρα καὶ μῆνα ἕνα, τοῦ δ' Ῥαμέσσης, ἓν καὶ μῆνας τέσσαρας, τοῦ δ' Ἀρμέσσης μιαμοῦν ἑξηκονταέξ καὶ μῆνας δύο, τοῦ δ' Ἀμενῶφις δεκαεννέα καὶ μῆνας ἕξ, τοῦ δ' Σέθωσις καὶ Ῥαμέσσης, ἱππικοῦ καὶ ναυτικοῦ ἔχων, δύναμιν. οὗτος τὸν μὲν ἀδελφὸν Ἁρμαΐν ὀπίτερον τῆς Αἰγύπτου κατέστησεν, καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῷ τὴν ἄλλην βασιλικὴν προσέθησαν ἐξουσίαν, μόνον δ' ἐπετείλατο διάδημα μὴ φορεῖν, μηδὲ τὴν βασίλισσαν μητέρα τε τῶν τέκνων ἀδικεῖν· ἀπέχεσθαι δ' καὶ τῶν ἄλλων βασιλικῶν παλλακίδων. αὐτὸς δ' ὀπὶ κύπρον καὶ Φοινίκην, καὶ πάλιν Ἀσσυρίους τε καὶ Μήδους στρατοῦσας ἅπαντας, τοὺς μὲν δόρατι, τοὺς δ' ἀμαχητὶ φόβῳ δ' τῆς πολλῆς δυνάμεως ὑποχείριους ἔλαβε. καὶ μέγα φρονήσας ὀπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἔτι καὶ θαρσαλεώτερον ἐπορεύετο, τὰς πρὸς ἀνατολὰς πόλεις τε καὶ χώρας καταστρεφόμενος. χρόνῳ τε ἱκανῷ γεγονότος, Ἁρμαΐς ὁ καταλειφθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ, πάντα τοὔμπαλιν, οἷς ἀδελφὸς παρῄνει μὴ ποιεῖν ἀδεῶς ἔπραττεν. καὶ γὰρ τὴν βασίλισσαν βιαίως ἔχεν, καὶ ταῖς ἄλλαις παλλακίσιν ἀφειδῶς διετέλει χρώμενος· πειθόμενος δ' ὑπὸ τῶν φίλων διάδημα ἐφόρει, καὶ ἀπήχθετο τῷ ἀδελφῷ. ὁ δ' τεταγμένος ὀπὶ τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου, γράψας βυβλίον ἔπεμψε τῷ σεβάσει δηλῶν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅτι ἀπήχθετο ἀδελφὸς αὐτῷ Ἁρμαΐς. ὡς δὲ χρῆμα οὐ ὑπέστρεφεν εἰς πλοῦσιον, καὶ σκεφάμενον τῆς ἰδίας βασιλείας. ἡ δὲ χώρα κεκλήθη ὀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος. λέγει γὰρ ὅτι ὁ μὲν Σέθωσις ἐκαλεῖτο Αἴγυπτος, Ἁρμαΐς δ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαναός. ταῦτα μὲν ὁ Μανεθών. δῆλον δ' ὅτιν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶν, τοῦ χρόνου συλλογισθέντος, ὅτι οἱ καλούμενοι ποιμένες ἡμέτεροι πρόγονοι, τρισὶ καὶ ἐνενήκοντα καὶ τριακοσίοις πρόσθεν ἔτεσιν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέντες, τὴν χώραν ταύτην ἐπῴκησαν, ἢ Δαναὸν εἰς Ἄργος ἀφικέσθαι· καὶ τοῦ τοῦτον ἀρχαιότατον Ἀργεῖοι νομίζουσι. δύο δ' ἐνιοι

A ita pastores. Sed & captiui non temere ab Ægyptiis dicti sunt: quoniam progenitor noster Ioseph dixit ad regem Ægyptiorum, se esse captiuum: & fratres in Ægyptum posterius euocauit, rege præcipiente. Sed de his quidem in aliis examinationem subtilius faciemus. Nunc autem huius antiquitatis producam testes Ægyptios, tursúmque quomodo se habent verba Manethonis circa ordinem temporum apertè describam: sic enim ait: Postquam egressus est ex Ægypto populus pastorum Hierosolymam, expulsor eorum rex Theo-

B mosis regnauit post hæc annis viginti quinque, & mensibus quatuor, & defunctus est. Assumpsit regnum filius Chebron annis tredecim, post quem Amenophis viginti & mensibus septem, huius autem soror Amesses annis viginti vno, & mensibus nouem, Mephres autem duodecim, & mensibus nouem, Mephramuntosis vigintiquinque, & mensibus

C decem. Thmosis autem nouem, & mensibus octo. Amenophis verò triginta, & mensibus decem. Orus verò triginta sex, & mensibus quinque. Huius autem filia Acencheres, duodecim, & mense vno. Rathoris verò frater nouem. Acencheres autem duodecim, mensibus quinque. Acencheres alter duodecim, & mensibus tribus. Armais verò quatuor, & mense vno. Armesis autem vno, & mensibus quatuor. Armesesmianum verò sexaginta sex, & mensibus duobus. Amenophis nouemdecim, & mensibus sex. Sethosis

D autem equestres & nauales copias habens, fratrem quidem Armain procuratorem Ægypti constituit, & omnem ei aliam regalem contulit potestatem, tantummodo autem diademate vti prohibuit, & ne reginam matrem liberorum opprimeret imperauit, & vt abstineret etiam ab aliis regalibus concubinis. Ipse verò ad Cyprum & Phœnicen, & rursus contra Assyrios atque Medos castrametatus, vniuersos quidem alios ferro, alios sine bello terrore magnæ virtutis sibimet subiugauit. his verò felicitatibus

E eleuatus confidentius incedebat, Orientales vrbes ac prouincias subuertendo, multóque tempore procedente Armais, qui in Ægypto fuerat derelictus, omnia contra quàm frater agere monuerat, sine timore faciebat. Nam & reginam violenter abiecit, & aliis concubinis sine parcitate iugiter miscebatur: : persuasúsque ab amicis & diademate vtebatur, & fratri rebellabat. Is verò qui constitutus erat super sacra Ægyptia, codicillos Sethosi misit, cuncta

F significans, & quia rebellaret eis suus frater Armais. Qui repente ad Pelusium destinauit, & proprium tenuit regnum. Prouincia verò vocata est ex eius nomine Ægyptus. Dicit enim quod Sethosis Ægyptus vocabatur, Armais autem frater eius Danaus. Hæc quidem Manethon. Palàm verò est, ex prædictis annis tempore computato, quod qui vocabantur pastores, id est, nostri progenitores, ex Ægypto liberati, ante tres & nonaginta atque trecentos annos hanc prouinciam inhabitauêre quàm

G Danaus ad Argos accederet: licèt hunc antiquissimum Argiui esse confidât. Duas igitur res

Manethon maximas pro nobis Ægyptiis literis protestatus est: primam quidem, quia aliunde venerunt ad Ægyptum: deinde egressum eorum exinde, ita temporibus antiquissimum, vt penè mille annis bellum præcedat Iliacum. Ea verò quæ Manethon non ex Ægyptiis literis, sed (sicut ipse confessus est) ex fabulis quorundam sine nomine, adiecit, postea particularitèr redarguam, ostendens ea sine verisimilitudine esse mendacia. Sed volo ab istis rursus migrare ad ea, quæ apud Phœnicas de nostro genere conscripta sunt, & eorum testimonio declarata. Sunt itaque apud Tyrios multorum annorum publicæ literæ, & conscriptiones diligentissimè custoditæ, ex his quæ apud eos facta & inuicem gesta noscuntur, quæ tamen memoria digna sunt. Interhæc ergo conscriptum est, quia in Hierosolymis ædificatum est templum à Salomone rege, ante annos centum quadragintatres, & menses octo, quàm Tyrij Carthaginem condidêre. Descripta verò est apud illos constructio templi nostri. Hiramus enim Tyriorum rex amicus erat regis nostri Salomonis, paternis amicitiis ei deuinctus. Is ergo munificentiam suam exhibens ad claritatem fabricæ, præbuit Salomoni aurí quidem viginti & centum talenta: incidénsque pulchertimam syluam in monte, qui Lybanus nuncupatur, ad cameram destinauit ei. Quem tedonauit Salomon & aliis multis rebus, & terra Galilææ regionis, quæ Zabulon vocatur. Præcipuè autem ei amicitiam sapientiæ concupiscentia conciliauit. Problemata enim soluenda alterutris dirigebant, & melior in his Salomon erat, & in aliis sapientior apparebat. Hactenus vero seruantur apud Tyrios epistolæ multæ, quas illi scripsêre ad inuicem. Quod autem non fingam de Tyriorum literis, testem producam Dium qui in Phœnicum historia integerrimus approbatus est. Is igitur in Phœniciis historiis hoc modo scribit. Abibalo moriente, filius eius Hiramus regnauit. Hic partis Orientalis ciuitates ampliauit, vrbem potiorem fecit: & Olympij Iouis templum, quod in insula situm erat, iactis aggeribus vrbi adiunxit: & aureis anathematibus exornauit. Ascendens autem in Lybanum, syluas incidit ad templorum ædificationem. Regem verò Hierosolymorum Salomonem misisse dicunt ad Hiramum quædam ænigmata, & popoſcisse ab eo, adiecto vt qui non posset discernere, pecuniam soluenti persolueret: confessúmque Hiramum, non se posse soluere propositas quæstiones, multis pecuniis mulctatum. Deinde Abdemonum quendam, virũ Tyrium, propositas soluisse quæstiones: ipsumque alias proposuisse, quas si non soluetet Salomon multas rursus pecunias Hiramo regi conferret. Dius igitur hoc modo de prædictis testimonium perhibuit nobis. Sed post hunc producam Menandrum quoque Ephesium. Is enim singulorum regum actus conscripsit apud Græcos & Barbaros, studens ex prouincialibus vniuscuiusque loci literis, historiæ veritatem pandere. Scribẽs enim de his,

A ὁ μανεθὼν ἡμῖν τὰ μάγιστα μεμαρτύρηκεν ἐκ τῆς παρ' αἰγυπτίοις γεγραμμένων. πρῶτον μὲν τὴν ἐπέρωθεν ἄφιξιν εἰς αἴγυπτον, ἔπειτα τὴν τοῦ ἐκεῖθεν ἀπαλλαγήν, ὕπους ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις, ὡς ἐγγύς που προσεῖναι αὐτοῦ τῆς ἰλιακῶν ἔτεσι χιλίοις. ἃ μὲν οὖν δὴ ὁ μανεθὼν οὐκ ἐκ τῆς παρ' αἰγυπτίοις γεγραμμένων, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὡμολόγηκεν, ἐκ τῶν ἀδεσπότως μυθολογουμένων προσέθηκεν, ὕστερον ἐξελέγξω κατὰ μέρος, δεικνὺς τοῦ ἀπίθανον αὐτοῦ ψευδολογίας. βούλομαι τοίνυν ἀπὸ τούτων ἔτι μετελθεῖν, ὅτι τὰ παρὰ τοῖς φοίνιξιν ἀναγεγραμμένα περὶ τῶν γένους ἡμῶν, καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας παραχεῖν. ἔστι τοίνυν παρὰ τυρίοις πολλῶν ἐτῶν γράμματα, δημοσίᾳ γεγραμμένα, καὶ πεφυλαγμένα λίαν ἀκριβῶς, περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς γενομένων καὶ πρὸς ἀλλήλους περαχθέντων μνήμης ἀξίων. ἐν τούτοις γέγραπται, ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ᾠκοδομήθη ναὸς ὑπὸ σολομῶνος τοῦ βασιλέως, ἔτεσι θαῦτον ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ ἕξιστν, καὶ μησὶν ὀκτώ, τοῦ κτίσαι τυρίους καρχηδόνα. ἀνεγράφη δὲ παρ' ἐκείνοις ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευὴ τοῦ παρ' ἡμῖν. ἔφρομος γὰρ ὁ τῶν τυρίων βασιλεὺς, φίλος ὢν τοῦ βασιλέως ἡμῶν σολομῶνος, παρεῖκον πρὸς αὐτὸν φιλίαν διαδιδόμενος. αὐτὸς οὖν συμφιλοτιμούμενος εἰς τὴν τοῦ κατασκευάσματος τῶν σολομῶνι λαμπρότητα, χρυσὸν μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔδωκε τάλαντα· τεμὼν δὲ καλλίστην ὕλην ἐκ τοῦ ὄρους, ὃ καλεῖται λίβανος, εἰς τὴν ὄροφον ἀπέστειλεν. ἀντεδωρήσατο δὲ αὐτῷ ὁ σολομὼν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ γῆν κατὰ χώραν τὴν γαλιλαίας ἐν τῇ ζαβυλῶν λεγομένῃ. μάλιστα δὲ αὐτοὺς εἰς φιλίαν τῆς σοφίας συνῆγεν ἐπιθυμία. προβλήματα γὰρ ἀλλήλοις ἀντεπέστελλον λύειν κελεύοντες, καὶ κρείττων ἐν τούτοις ἦν ὁ σολομὼν καὶ τἄλλα σοφώτερος. σώζονται δὲ μέχρι νῦν παρὰ τοῖς τυρίοις πολλαὶ τῶν ἐπιστολῶν, αἃς ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔγραψαν. ὅτι δὲ ἀληθὴς λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ συγκείμενος, ὁ περὶ τῶν παρὰ τοῖς τυρίοις γεγραμμένων, παραθήσομαι μάρτυρα δίον, ἄνδρα περὶ Πῶν φοινικῶν ἱστορίαν ἀκριβῆ γενόμενον πιστόν. οὗτος τοίνυν ἐν ταῖς περὶ φοινίκων ἱστορίαις γράφει τὸν τρόπον τοῦτον. ἀβιβάλου τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἕιρωμος ἐβασίλευσεν. οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσε, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ πεποίηκε, καὶ τοῦ ὀλυμπίου διὸς τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυτὸ ὂν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ναῶν κατασκευήν. τὸν δὲ τυραννοῦντα ἱεροσολύμων σολομῶνα πέμψαι φασὶ πρὸς τὸν ἕιρωμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιοῦν. τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα διακρῖναι, τῷ λύσαντι χρήματα ὑποτίνειν. ὁμολογήσαντα δὲ τὸν ἕιρωμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λύσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ὑπόζημιον ἀναλῶσαι. εἶτα δὴ ἀβδήμονά τινα τύριον ἄνδρα τὰ προτεθέντα λύσαι· καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα τὸν σολομῶνα, πολλὰ τῷ ἕιρώμῳ προσαποτίσαι χρήματα. δῖος μὲν ὅτι περὶ τῶν προειρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν. ἀλλὰ πρὸς τούτῳ παραθήσομαι μένανδρον τὸν ἐφέσιον. γέγραφε δὲ καὶ τὰς ἐφ' ἑκάστου βασιλέων πράξεις παρὰ τοῖς ἕλλησι καὶ βαρβάροις γνωρίμας, ἐκ τῆς παρ' ἐκείνοις ὑπηρεσίας γεγραμμένων ἀπουδάσας τὴν ἱστορίαν μαθεῖν. γράφων δὴ περὶ τῆς

βιβα-

βασιλεύσαντος ἐν τύρῳ, ἔπειτα χειρόμυρος κατὰ τὸν εἴρωμον, ταῦτα φησί. τελευτήσαντος δὲ ἀβιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ εἴρωμος, βιώσας ἔτη ἑξήκοντα πέντε. οὗτος ἔχωσε τὸν χῶμα τὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἱεροῦ, καὶ τὸν χρυσοῦν κίονα τὸν ἐν τοῖς τοῦ διὸς ἀνέθηκεν. ἔπειτα ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν, ἀπὸ τοῦ λεγομένου ὄρους λιβάνου, κέδρινα ξύλα εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας, καθελὼν τε τὰ ἀρχαῖα ἱερά, καινοὺς ναοὺς ὠκοδόμησεν. τότε τοῦ ἡρακλέους καὶ τῆς ἀστάρτης τέμενος ἀνήρθησεν. καὶ τὸ μὲν τοῦ ἡρακλέους πρῶτον ἐποιήσατο ἐν τῷ φοινικαίῳ μηνὶ, εἶτα τὸ τῆς ἀστάρτης, ὅτε τὴν στρατιὰν ἐπὶ τυρίους ἐστράτευσεν, μὴ ἀποδιδοῦσι τοῖς φόροις. οὓς καὶ ὑποτάξας ἑαυτῷ πάλιν ἀνέστρεψεν. διὰ τούτων δὲ τις τοῦ ἀβδημόνου παῖς νεώτερος, ὃς εἰκὰ τὰ προβλήματα, ἃ ἐπέτασσε σολομὼν ὁ ἱεροσολύμων βασιλεύς. ψηφίζεται δὲ ὁ χρόνος ἀπὸ τούτου τοῦ βασιλέως ἄχρι τῆς καρχηδόνος κτίσεως οὕτως. τελευτήσαντος εἰρώμου διεδέξατο τὴν βασιλείαν βαλεάζαρος ὁ υἱὸς, ὃς βιώσας ἔτη τεσσαράκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτά. μετὰ τοῦτον ἀβδάστρατος ὁ αὐτοῦ υἱὸς βιώσας ἔτη εἴκοσι ἐννέα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. τοῦτον οἱ τῆς τροφοῦ αὐτοῦ υἱοὶ τέσσαρες δολοβουλεύσαντες ἀπώλεσαν. ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. μεθ' οὗς ὄστρατος ὁ βελεαστάρτου. ὃς βιώσας ἔτη πεντήκοντα τέσσαρα, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. μετὰ τοῦτον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀστάρυμος βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. οὗτος ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ φέλητος. ὃς λαβὼν τὴν βασιλείαν ἦρξεν μῆνας ὀκτὼ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα. τοῦτον ἀνεῖλεν ἰθωβάλος ὁ τῆς ἀστάρτης ἱερεύς, ὃς βασιλεύσας ἔτη τεσσαρακονταδύο, ἐβίωσεν ἔτη ἑξηκονταοκτώ. τοῦτον διεδέξατο βαδέζωρος υἱὸς, ὃς βιώσας ἔτη τεσσαρακονταπέντε, ἐβασίλευσεν ἔτη ἕξ. τούτου διάδοχος γέγονε μάττηνος ὁ υἱός. ὃς βιώσας ἔτη τεσσαρακονταδύο, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. τούτου διάδοχος γέγονε πυγμαλίων. βιώσας δὲ ἔτη πεντηκοντατρεῖς, ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαρακοντατρία. ἐν ᾧ τῷ ἑβδόμῳ ἔτει, ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ φυγοῦσα, ἐν τῇ λιβύῃ πόλιν ὠκοδόμησε καρχηδόνα. συνάγεται δὴ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς εἰρώμου βασιλείας, ἄχρι καρχηδόνος κτίσεως, ἔτη ρνε μῆνες π. ἐπεὶ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς εἰρώμου βασιλείας ἐν ἱεροσολύμοις ὠκοδομήθη ὁ ναός. γέγονεν οὖν ἀπὸ τοῦ οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ ἄχρι καρχηδόνος κτίσεως, ἔτη ἑκατὸν τεσσαρακοντατρία, μῆνες ὀκτώ. καὶ μὴ οὖν τοῦτο φοινίκων μαρτυρίας τί δεῖ προσθεῖναι πλείω. βλέπετε γὰρ τἀληθὲς ἰσχυρῶς ὡμολογημένον. καὶ πολὺ δήπου προάγει τῆς τοῦ νέου κατασκευῆς, ἢ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν ἄφιξις. ὅτε γὰρ αὐτὴν πᾶσαν πολέμῳ παρέλαβον, τότε τὸν νεὼν κατεσκεύασαν, καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ὑπ' ἐμοῦ δεδήλωται διὰ τὴν ἀρχαιολογίας. λέγω δὲ νῦν ἤδη τὰ παρὰ χαλδαίοις ἀναγεγραμμένα καὶ ἱστορούμενα περὶ ἡμῶν, ἅπερ ἔχει πολλὴν ὁμολογίαν καὶ πρὸς τὴν ἄλλων τοῖς ἡμετέροις γράμμασι. μάρτυς δὲ τούτων βηρωσσὸς, ἀνὴρ χαλδαῖος μὲν τὸ γένος, γνώριμος δὲ τοῖς περὶ παιδείαν ἀνατρεφομένοις, ἐπειδὴ πρός τε ἀστρονομίας, καὶ περὶ τὴν χαλδαϊκὴν φιλοσοφουμένων αὐτὸς εἰς τοὺς ἕλληνας ἐξήνεγκε τὰς συγγραφάς.

A qui in Tyro regnauêre, & deinde veniens ad Hiramum regem, sic ait: Moriente verò Abibalo, successit in eius regno filius eius Hiramus, qui vixit annis trigintaquatuor. Hic aggere coniunxit Eurychorum, auréamque ibi columnam Iouis in templo reposuit: & ad syluam lignorum profectus, abscidit de monte qui Libanus appellatur, ligna cedrina ad regmina facienda templorum. Demolitúsque antiqua delubra, noua templa ædificauit: Herculísque & Astartes fana dedicauit, Herculis primùm extructo mense Peritio, deinde Astartes: quando castra mouit aduersus Tiryos, minimè tributa roddentes: quos etiam subdens sibimet, denuò remeauit. Sub hoc fuit Abdemonus puer iuuenis, qui semper parabolas soluebat, quas Salomon Hierosolymorum rex destinabat: Supputatur verò tempus ab hoc rege vsque ad constructionem Carthaginis, hoc modo: Moriente Hiramo successit in eius regno Beleastartus filius, qui cùm vixisset annis quadragintatribus, septem regnauit annis. Post hunc Abdastartus filius cùm vixisset annis viginti, regnauit nouem. Hunc filij nutricis eius quatuor insidiis peremêre: quorum senior regnauit annos XII. Post quos Astartus filius Beleastarti regnauit. Qui cùm vixisset annis quadragintaquatuor, regnauit annis duodecim. Post hũc frater eius Astarimus: & hic vixit annis quatuor & quinquaginta, regnauit annis nouem, & peremptus est à fratre Phellete: qui suscipiens regnum, mensibus imperauit octo, cùm vixisset annis quinquaginta. Hunc peremit Ithobalus Astartæ sacerdos: qui cùm vixisset annis sexagintaocto, regnauit annis trigintaduobus. Huic successit Badezorus filius: qui cùm vixisset annis XLV. regnauit sex. Huic successor factus est Mettinus filius: qui cùm vixisset XXXII. nouem regnauit annis. Huic successor fuit Pygmalion, qui annos egit in sua vita LVI. ex quib. XL. tenuit principatum. huius regni anno septimo, soror Dido in Africà ciuitatem ædificauit Carthaginem. itaque colligitur tempus à regno Hirami vsque ad ædificationem Carthaginis annorum CLV. & mensium VIII. Cùm verò duodecimo anno huius regni, in Hierosolymis ædificatum sit templum, fit ab ædificatione templi vsque ad constructionem Carthaginis tempus annorum CXLIII. mensium VIII. Testimonio siquidem Phœnicum quid amplius oportet apponi. Cernitur ipsa veritas fortiter approbata: & multo clarius apparet, quoniam præcedit constructionem templi progenitorum nostrorum ad prouinciam hanc aduentus. Cùm enim eam vniuersam bello tenuissent, tum demum templum ædificare cœpêre: & hæc apertè ex literis sacris etiam à me in Antiquitate manifestata sunt. Nunc itaque sunt dicenda ea, quæ apud Chaldæos noscuntur esse conscripta, & de nobis in historia sunt relata. Quæ multam habent concordiam cum nostris voluminibus: etiam de aliis rebus. Testisauté horum est Berosus, vir genere quidem Chaldęus, notus autem eis, qui doctrinæ eruditionique congaudent: quoniam de astronomia & de Chaldæorũ philosophia ipse Græcas conscriptiones edidit.

Igitur Berosus antiquissimas secutus historias, de facto diluuio, & hominum in eo corruptione, sicuti Moses, ita conscripsit: simul & de arca, in qua generis nostri princeps seruatus est, deuecta scilicet ea in summitatem montium Armeniorum. Deinde scribens eos, qui ex Noë progeniti sunt, & tempus eorum adiiciens, vsque ad Nabulassarum peruenit, Babyloniorum & Chaldæorum regem, & huius actiones exponens, narrat: quemadmodum misit in Ægyptum & ad nostram terram filium suum Nabuchodonosorem cum multa potentia: qui dum rebellantes eos inuenisset, omnes suo subiecit imperio: & templum in Hierosolymis concremauit: cunctúmque generis nostri populum auferens, migrauit in Babylonem. Vnde ciuitatem contigit desolari annis septuaginta vsque ad Cyrum regem Persarum. Dicit autem quod tenuerit Babylonius Ægyptum, Syriam, Phœniciam, Arabiam, vniuersos priores Chaldæorum & Babyloniorum reges actionibus suis excellens. Ipsa verò verba, quæ Berosus protulit, hoc modo dicta, necessariò proferenda sunt. Audito tamen pater eius Nabulassarus, quòd satrapa constitutus in Ægypto & Syria inferiore & Phœnicia rebellaret, cùm non valeret iam ipse labores ferre, tribuens filio suo Nabuchodonosori ætate valenti partem quandam exercitus contra eum misit. Nabuchodonosor autem cum satrapa desertore congressus, prouinciam quæ ab initio eorum fuerat, ad proprium reuocauit imperium. Eodem verò tempore, contigit patrem eius Nabulassarum, cum ægrotasset, in Babylonia ciuitate defungi, qui regnauit annis xxix. Nabuchodonosor autem non post multum tempus mortem patris cognoscens, & negotia Ægyptiaca disponens, reliquarúmque prouinciarum, & captiuos Iudæorum & Phœnicum atque Syrorum, qui in Ægypto fuerant, commendans quibusdam amicis, vt cum exercitu & impedimentis perducerentur ad Babyloniam, ipse cum paucis iter aggressus per desertum Babylonem venit: reperiensque cuncta à Chaldæis dispensari, seruatúmque regnum ab optimatibus eorum, dominus factus totius paterni principatus, captiuis quidem aduenientibus præcepit habitacula in opportunissimis Babyloniæ locis ædificare. ipse verò ex manubiis templum Beli ac reliqua munificentissimè excoluit: & veteri vrbi alteram extrinsecus adiecit. Et prouiso ne posthac possent hostes fluuium conuertere, & ad vrbem accedere, tres interiori ciuitati per circuitum muros, totidem exteriori, hos cocto latere, illos addito etiam bitumine, circundedit: tum sic communitæ portas quæ vel templum deceant, addidit. ad hoc iuxta paternam regiam, alteram sumptuosiorem multo ampliorémque extruxit: cuius ornatum exponere fortasse longum esset, illud memoratu dignum, quòd hæc adeò superba supráque fidem magnifica, quindecim dierũ spacio perfecta est.

A ἐξῆς δέ φησιν ὁ βηρωσσὸς τὰς ἀρχαιοτάτας ἱστορίας ἀναγραψάμενος, περί τε τοῦ γενομένου κατακλυσμοῦ καὶ ἐν αὐτῷ φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ μωϋσῆς εἴρηκεν, καὶ περὶ τῆς λάρνακος, ἐν ᾗ νῶε ὁ τῶν γένους ἡμῶν ἀρχηγὸς διεσώθη, προσενεγκόντος αὐτῆς τὴν ἀκρωρείαν τῶν ἀρμενίων ὀρῶν. εἶτα τοὺς ἀπὸ νῶε καταλέγων, καὶ τοὺς χρόνους αὐτοῖς προσιδεῖς, ὅτι βαβυλάσσαρον προσαγορευ), τὸν βαβυλῶνος καὶ χαλδαίων, βασιλέα, καὶ τὰς τούτου πράξεις ἀφηγούμενος λέγει, πῶς πρῶτον πέμψας ὅτι τὴν αἴγυπτον, καὶ ὅτι τὴν ἡμετέραν γῆν τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ ναβοχοδονόσορον μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπειδή περ ἀφεστῶτας αὐτοὺς ὑπέθετο, πάντων ἐκράτησεν· καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε τὸν ἐν ἱεροσολύμοις, ὅλως τε πάντα τὸν παρ' ἡμῖν λαὸν ἀναστήσας, εἰς βαβυλῶνα μετῴκισεν. συνέβη δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐρημοῦσθαι χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα, μέχρι κύρου τοῦ περσῶν βασιλέως. κρατῆσαι δέ φησι τὸν βαβυλώνιον αἰγύπτου, συρίας, φοινίκης, ἀραβίας, πάντας ὑπερβαλλόμενον τοὺς πρὸ αὐτοῦ χαλδαίων καὶ βαβυλωνίων βεβασιλευκότας. εἶθ' ἑξῆς ὑποκαταβὰς ὀλίγον ὁ βηρωσσὸς, πάλιν προσαπιθεὶς ἐν τῇ τῶν ἀρχαιότητος ἱστοριογραφίᾳ. αὐτὰ δὴ προσθήσομαι τὰ τοῦ βηρωσσοῦ τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον. ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ ναβολάσσαρος, ὅτι ὁ τεταγμένος στρατάρχης ἔντε αἰγύπτῳ καὶ τῆς συρίας τοῦ κοίλου καὶ τοῦ φοινίκου τόποις ἀποστάτης γέγονεν, ἀδυνάμενος αὐτὸς ἔτι κακοπαθεῖν, συστήσας τῷ υἱῷ ναβουχοδονοσόρῳ ὅτι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμμίξας δὲ ναβοχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παρατάξαμενος, αὐτοῦ τε κατεκράτησε, καὶ τοῦ χώραν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλείαν ἐποίησεν. τοῦ τε πατρὸς αὐτοῦ συνέβη ναβολασσάρου, καὶ τοῦτον τὸν καμόν ἀρρωστήσαντα, ἐν τῇ βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτη βεβασιλευκότα εἴκοσι ἐννέα. αἰσθόμενος δὲ μετ' οὐ πολὺ τοῦ πατρὸς τελευτοῦντος ναβοχοδονόσορος, κατεστήσας τὰ κατὰ τὴν αἴγυπτον πράγματα καὶ τοῦ λοιποῦ χώρας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἰουδαίων τε καὶ φοινίκων καὶ συρῶν καὶ τῶν κατὰ τὴν αἴγυπτον ἐθνῶν συντάξας τισὶ τῶν φίλων, μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀπακομίζειν εἰς τοῦ βαβυλωνίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς παρεγένετο διὰ τῆς ἐρήμου εἰς βαβυλῶνα. καταλαβὼν δὲ τὰ πράγματα διοικούμενα ὑπὸ χαλδαίων, καὶ διαπεσουμένου τοῦ βασιλείου ὑπὸ τοῦ βελτίστου αὐτῶν, κυριεύσας ἐξ ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις προσαγορεύμενος, συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας ἐν τοῖς ὁπωσδηποτοῦν τῆς βαβυλωνίας τόποις ἀποδεῖξαι. αὐτὸς δὲ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ λαφύρων, τότε βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τοῦ τε ὑπαρχούσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσκατεσκεύασε, καὶ * ἀναγκάσας πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοῖς πολιορκοῦντας τὸν ποταμὸν ἀποστρέφοντας ὅτι τοῦ πόλιν καταστρατεύειν, ὑπερβάλετο ζεῖς μὲν τὸν ἔνδον πόλεως τείχεσι, ζεῖς δὲ τῆς ἔξω τούτων, τοῖς μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοῖς δὲ ἐξ αὐτῆς τὸν πλίνθου, καὶ τειχίσας ἀξιολόγως τοῦ πόλιν, καὶ τοῖς πυλῶνας κοσμήσας ἱερεπρεπῶς, προσκατεσκεύασε τοῖς πατρικοῖς βασιλείοις, ἕτερα βασίλεια ἐχόμενα ἐκείνων, ὑπεραίροντα ἀπάσημα καὶ τοῦ πολλοῦ πολυτέλειαν. μακρὰ δὲ ἴσως ἔσται εἰπεῖν ἐξηγήσασθαι. πλοῦτον ὄντα γε ὑπερβολὴν ὡς μεγάλα καὶ ὑπέρφανα, συνετελέσθη ἡμέρας δεκαπέντε.

ὑπ'

ἐν ᾗ τοῖς βασιλείοις τούτοις αἰαλήμματα λίθινα ὑψη- A
λὰ ἀνοικοδομήσας, καὶ τινὶ ὄψιν ὁποδοῖς ὁμοιοτάτιν
τοῖς ὄρεσι, καταφυτεύσας δένδρεσι παντοδαποῖς ἐξειρ-
γάσατο. ὃ κατασκεύασας τὸν καλούμενον κρεμαστὸν
παράδεισον, διὰ τὸ τινὶ γυναῖκα αὐτοῦ δεινθυμεῖν τῆς
ὀρείας διαθέσεως, πεθραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τινὶ μη-
δίαν τόποις. ταῦτα μὲν οὖν ἱστόρησεν περὶ τοῦ προειρη-
μένου βασιλέως, καὶ πολλὰ πρὸς τούτοις τῷ χαλδαϊ-
κῶν, ἐν ᾗ μέμφεται ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς μάτην B
οἰομένοις ὑπὸ σεμνόμυθος τὴν ἀσυνείας κτισθῆναι τὴν
βαβυλῶνα, καὶ τὰ θαυμάσια κατασκευασθῆναι περὶ αὐ-
τὴν ὑπ' ἐκείνης ἔργα ψευδῶς γεγραφότι. ὃ καὶ ταῦ-
τα τινὶ μὲν τῶν χαλδαίων γεγραφὼ ἀξιόπιστον ἡγητέον.
ἐν μὲν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχαίοις τῆς φοινίκων σύμφωνα
τοῖς ὑπὸ βηρωσοῦ λεγομένοις ἀναγέγραπται, περὶ τοῦ
τῆς βαβυλωνίων βασιλέως, ὅτι ὃ τινὶ συείαν καὶ τινὶ
φοινίκην ἅπασαν ἐκεῖνος κατεστρέψατο. περὶ τούτων C
γοῦν συμφωνεῖ φιλόστρατος ἐν τοῖς ἱστορίαις, μεμνη-
μένος τῆς τύρου πολιορκίας. καὶ μεγασθένης ἐν τῇ τε-
τάρτῃ τῆς ἰνδικῶν. δι' οὗ ὁποφαίνειν προειρῆται τὸν
προειρημένον βασιλέα τῆς βαβυλωνίων, ἡρακλέους
ἀδελφὸν ὃ μεγέθει πρέψειν διενεγκόντα. καταστρέ-
ψασθαι γὰρ αὐτὸν φησὶ καὶ λιβύης τὴν πολλὴν ὃ ἰβηρίαν. τὰ
δὲ περὶ τοῦ ναοῦ προειρημένα τοῦ ἐν ἱεροσολύμοις, ὅτι
κατεφρόνθη μὲν ὑπὸ τῶν βαβυλωνίων ὀλιγοστευσάν- D
των, ἤρξατο δὲ πάλιν ἀνοικοδομεῖσθαι, κύρου τὴν ἀσίας τὴν
βασιλείαν παρειληφότος, ἐκ τῆς βηρωσοῦ σαφῶς ὀλι-
γοστιχθήσεται προσπεθέντων. λέγει γὰρ οὕτω διὰ τρί-
της. ναβυχοδονόσορος μὲν οὖν μετὰ τὸ ἄρξασθαι τοῦ προει-
ρημένου τείχους, ἐμπεσὼν εἰς ἀρρωστίαν, μετηλλάξατο τὸν βίον, βιβασιλεύκως ἔτη πεντεκαιτεσσαρακοντατρία. τῆς
δὲ βασιλείας κύριος ἐγένετο υἱὸς αὐτοῦ ἀδαλμαράδοχος.
οὗτος πρὸς αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀόμως ὃ ἀστεργῶς, ὀλι-
βελαθθεὶς ὑπὸ τοῦ τὸν ἀδελφὸν ἔχοντος αὐτοῦ νηριγλισ- E
σοροόρου ἀνῃρέθη, βασιλεύσας ἔτη δύο. μετὰ δὲ τὸ ἀναιρεθῆναι τοῦτον, διαδεξάμενος τινὶ ἀρχὴν ὁ ὀλιβελαθ-
σας αὐτοῦ νηριγλισσοροόρος, ἐβασίλευσεν ἔτη πεντε-
κα. τούτου υἱὸς λαβοροσσοάρχοδος ἐκυρίευσε μὲν τοῦ βα-
σιλείας παῖς ὢν μόνας ἐννέα, ὀλιβελευθεὶς δὲ διὰ τὸ
πολλὰ ἐμφαίνειν κακοήθη ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμπα-
νίσθη. ὀπολομένου δὲ τούτου, συνελθόντες οἱ ὀλιβελαθ-
σαντες αὐτοῦ, κοινῇ τινὶ βασιλείαν προσέθεσαν ναβον-
νίδῳ τινὶ τοῦ ἐκ βαβυλῶνος, ὅστις ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὀλίς ἀσσυ- F
ρίας. ὀλὶ τούτου τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τείχη τοῦ βαβυλωνίων
πόλεως, ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου κατεσκευάσθη.
ἔστις δὲ τοῦ βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει,
προεξεληλυθὼς κύρος ἐκ τῆς περσίδος μετὰ δυνάμεως
πολλῆς καὶ καταστρεψάμενος τινὶ λοιπὴν ἀσίαν πᾶ-
σαν, ὥρμησεν ὀλὶ τῆς βαβυλωνίας. αἰσθόμενος καὶ
ναβόννηδος τινὶ ἔφοδον αὐτοῦ, ἀπαντήσας μετὰ τῆς δυ-
νάμεως καὶ παρατάξαμενος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ καὶ G
φυγὼν ὀλιγοστὸς, συνεκλείσθη εἰς τινὶ βορσιππη-
νῶν πόλιν. κύρος δὲ βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ
συντάξας τὰ ἔξω τῆς πόλεως τείχη κατασκά-
ψαι, διὰ τὸ λίαν αὐτοῦ πεφυκέναι καὶ δυσά-

In ea lapideas moles excelsas excitauit, aspectu montibus assimiles, omnique genere arborum consitas. Horum quoque pensilem fecit, fama nobilem: eo quòd vxor eius montanum aspectum desideraret, in Medorum regione educata. Hæc itaque retulit de prædicto rege, & multa super hæc in libro Chaldaeorum: in quo culpat conscriptores Græcos, quasi vanè arbitratos, à Semiramide Assyria Babylonem ædificatam, & mira opera ab illa circa eam fuisse constructa, falsè conscripsisse dicens. Ipsam certè Chaldæorum conscriptionem fide dignam existimandum est, quando cum archiuis Phœnicum concordare videntur, quæ ex Berosо conscripta sunt de rege Babyloniorum: quoniam & Syriam & vniuersam Phœnicem ille subuertit. In his sanè consonat & Philostratus in historiis, dum Tyriæ meminit obsidionis: & Megasthenes in quarto Indicorum: vbi declarare contendit, prædictum regem Babyloniorum Herculem fortitudine & rerum gestarum magnitudine præcessisse. Dicit enim eum & maximam Africæ partem, & Hispaniam subiugasse. Quæ verò de templo Hierosolymorum relata sunt, & concrematum esse à Babyloniis, & cœptum rursus ædificari Cyro tenente Asiæ principatum, ex dictis Berosi declaramus. Sic enim in tertio libro dicit, Nabuchodonosor itaque posteaquam inchoauit prædictum murum, incidens in languorem, de vita migrauit, cùm regnasset annis tribus & quadraginta. Huius regni Dominus effectus filius eius Euelmaradochus, propter iniquitates & libidines passus insidias à marito sororis suæ Niriglissoroore peremptus est, cùm duobus regnasset annis. Quo defuncto, sumens regnum qui ei fecit insidias Niriglissoroor, annis regnauit quatuor. Huius filius Laborosardochus, principatum quidem tenuit puer existens mensibus nouem: insidias verò passus, eò quòd nimis appareret malorum esse morum, ab amicis extinctus est. Hoc itaque perempto, conuenientes hi qui fecerant insidias, communi suffragio regnum tradidêre Nabonido cuidam, qui erat ex Babylone ex eadem gente. Sub hoc muri circa fluuium Babyloniæ ciuitatis ex latere cocto & bitumine sunt constructi. Cuius regni anno septimo decimo egressus Cyrus ex Persidè cum magno exercitu, vniuersa Asia subacta, impetum fecit in Babyloniam vrbem. Sentiens autem Nabonidus inuasionem eius, & occurrens cum exercitu suo, atque congressus pugna, victus & cum paucis fugatus inclusus est in Borsippensium ciuitate. Cyrus autem Babyloniam obsidens, & deliberans exteriores muros deponere ciuitatis, eo quòd nimis videretur munita, & esset ad capiendum valdè difficilis, reuersus est ad Borsippum, Nabonidum expugnaturus. Nabonido verò oppugnationem non expectante, sed priùs supplicante, vsus clementia Cyrus, & dans ei habitaculum in Carmania, expulit eum à Babylone. Nabonidus itaque reliquum vitæ tempus

λωτον φαυλῶναι τὴν πόλιν, ἀπέζευξεν ὀλὶ βόρσιππον, ἐκπολιορκήσων τὸν ναβόννηδον. τοῦ δὲ ναβονίδου οὐχ ὑπο-
μείναντος τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἐγγείσαντος αὐτὸν πρότερον, χρησάμενος κύρος φιλανθρώπως, καὶ δοὺς οἰκη-
τήριον αὐτοῦ καρμανίαν, ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς βαβυλωνίας. ναβόννηδος μὲν οὖν τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου διαγηρύμενος,

in illa prouincia conuersatus est. Hæc con- A
cordant cum nostris. Scriptum namque in
eis est: quod Nabuchodonosor octauodecimo
regni sui anno, templum nostrum ad desolationem
vsque perduxit, & fuit exterminatum
annis septem. Secundo verò anno regni Cyri
fundamentis depositis, rursus secundo regni
Darij anno perfectum est. His prolatis, adiiciam
etiam Phœnicum historias: non enim
probationum abundantia relinquenda est: est
enim dinumeratio in illis annorum: sic enim B
habent: Sub rege Ithobalo Nabuchodonosor
obsedit Tyrum annis tribus & decem.
Post hunc regnauit Baal annis decem. Post
hunc iudices constituti sunt, & iudicauêre hi
Ecnibalus Bastechi mensibus duobus: Chelbis
Abdæi mensibus decem: Abarus pontifex
mensibus tribus: Myttonus & Gerastus Abdilimi:
iudices annis sex, inter quos regnauit
Balatorus anno vno: quo moriente, mittentes
euocauêre Merbalum ex Babylone, & quatuor
regnauit annis. Eo quoque moriente, euocauêre
fratrem eius Iromum qui regnauit annis
xx. Sub hoc Cyrus Persarum habuit imperium.
Quapropter omne tempus est annorum quinquagintaquatuor, & mensium trium. Septimo
liquidem anno regni sui Nabuchodonosor
cœpit obsidere Tyrum. Quartodecimo autem
anno regis Iromi, Cyrus Persarum tenuit principatum. Consonant igitur quæ
de templo scripta sunt à Chaldæis ac Tyriis, D
cum literis nostris. Manifestum verò & sine
contentione testimonium est: de prædicta
generis nostri antiquitate. Et his quidem qui non
valde contendunt: sufficere iudicio quæ præmissa sunt. Oportet autem non credentibus
Barbaricis conscriptionibus, sed solis Græcis fidem habendam esse dicentibus, adhuc
multos exhibere testes, etiam Græcos, scientes nostrum genus, & opportuno tempore
eius habentes mentionem. Pythagoras i- E
gitur Samius, cùm sit antiquus quidem ætate
sapientia verò & diuina pietate philosophos omnes excellens, non solùm quæ nostra sunt agnouisse manifestus est, sed etiam
æmulatus ea ex multis apparet. Et eius quidem conscriptio nulla reperitur. multi tamen
de eo retulêre: quorum insignior est Hermippus, vir circa omnem historiam diligentissimus indagator. Refert itaque in primo de
Pythagora libro, quod Pythagoras vno familiarium suorum defuncto, nomine Calliphonte: genere Crotoniate, illius animam dicebat
secum degere die noctúque: & quod præciperet, vt non transiret locũ, vbi asinus lapsus esset,
& ab aqua fœculenta semetipsum abstineret, &
ab omni blasphemia recederet. Deinde sequitua. Hæc autem agebat atque dicebat, Iudæorũ
& Thracum opiniones imitatus, ac transferens
in semetipsum. Dicicitur enim verè, quod ille
vit multas Iudæorum leges in suam transtulit G
philosophiam. Fuit tamen etiam per ciuitates
non ignota olim gens nostra: & multi iã mores
ad quasdam transierunt, & æmulatione digni à
nonnullis habebantur. Quod manifestat Theophrastus in his quæ scripsit de legibus. Ait enim, quia prohibent Tyrorum leges & peregrino sacramento iurare. Inter quæ sacramenta

ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ κατέστρεψε τὸν βίον. ταῦτα σύμφωνον ἔχει τοῖς ἡμετέροις βύβλοις τὴν ἀλήθειαν. γέγραπται γὰρ ἐν αὐταῖς ὅτι Ναβεχοδονόσορος ὀκτωκαιδεκάτῳ τοῦ αὐτοῦ βασιλείας ἔτει τὸν παρ' ἡμῖν ναὸν ἠρήμωσε, καὶ λῦ ἀφανὴς ὅλοι ἔτη ἑπτά. δευτέρῳ δὲ τοῦ κύρου βασιλείας ἔτει τῶν θεμελίων ὑποβληθέντων, δευτέρῳ πάλιν τοῦ δαρείου βασιλείας ἀπετελέσθη. προσθήσω δὲ καὶ τοῖς τῶν φοινίκων ἀναγραφαί. καὶ γὰρ παραλειπτέον τὴν ἀποδείξεων τὴν πειθοίαν. ἔστι δὲ τοιαύτη τῶν χρόνων ἡ καταρίθμησις. ὑπὸ θωβάλου τοῦ βασιλέως ἐπολιόρκησε ναβεχοδονόσορος τὴν τύρον. μῆν τοῦτον ἐβασίλευσε βαάλ ἔτη δέκα. μῆν τοῦτον δικασαὶ κατεστάθησαν καὶ ἐδίκασαν. ἐκνίβαλος βαστλάχου μῆνας δύο, χέλβης ἀβδαίου μῆνας δέκα, ἄββαρος ἀρχιερεὺς μῆνας ἕξ. μύττονος καὶ γεράστατος τοῦ ἀβδηλίμου δικασαὶ ἔτη ἕξ, ὧν μεταξὺ ἐβασίλευσε βαλάτορος σημαντὸν ἕνα. τούτου τελευτήσαντος, ἀποστείλαντες, μετεπέμψαντο μέρβαλον ἐκ τοῦ βαβυλῶνος, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. τούτου τελευτήσαντος, μετεπέμψαντο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἴρωμον, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη εἴκοσιν. ὑπὸ τούτου κύρος παρεσῶν ἐδωμάσευσεν. ὑκοῦν ὁ σύμπας χρόνος ἔτη πεντήκοντα τέσσαρα καὶ ξεῖς μῆνες πρὸς αὐτοῖς. ἑβδόμῳ μὴν δὲ περὶ τοῦ ναβεχοδονόσορου βασιλείας ἤρξατο πολιορκεῖν τύρον. τεσσαρεσκαιδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς ἰρώμου κύρος ὁ πέρσης τὸ κράτος παρέλαβεν. καὶ σύμφωνα μὴν ὑπὸ τοῦ γαῦ τοῖς ἡμετέροις γράμμασι τὰ χαλδαίων καὶ τυρίων. ὁμολογημένη δὲ καὶ ἀναμφίρρητος ἡ περὶ τῆς εἰρημένων μοι μαρτυρία τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχαιότητος. τοῖς μὲν οὖν μὴ σφόδρα φιλονείκοις ἀρκέσειν ὑπολαμβάνω τὰ προειρημένα. δεῖ δ' ἄρα καὶ τῶν ἀπιστούντων τὰ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἀναγραφαῖς, μόνοις δὲ τοῖς ἕλλησι πιστεύειν ἀξιοῦντων, ὑποπληρῶσαι τινὰ δηλήσεσιν, καὶ πολλοὺς καὶ τούτων δεῖσθαι μάρτυρας τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ καθ' ὃ καιρὸς ἦν αὐτοῖς, μνημονεύοντας πολλαχοῦ. ἐν τοίνυν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν συγγράμμασιν. πυθαγόρας τοίνυν ὁ σάμιος ἀρχαῖος ὤν, σοφίᾳ δὲ καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ πάντων ὑπερλημμένος διενεγκεῖν τῶν φιλοσοφησάντων, οὐ μόνον ἐγνωκὼς τὰ παρ' ἡμῖν δῆλος ὤν, ἀλλὰ καὶ ζηλωτὴς αὐτῶν ἐκ πλείστου γεγενημένος. αὐτοῦ μὲν οὖν οὐδὲν ὁμολογεῖται σύγγραμμα, πολλοὶ δὲ τὰ περὶ αὐτὸν ἱστορήκασι, καὶ τούτων διασημότατος ἐστὶν ἕρμιππος, ἀνὴρ περὶ πᾶσαν ἱστορίαν διαμελής. λέγει τοίνυν ἐν τῷ α τῶν περὶ πυθαγόρου βυβλίων, ὅτι πυθαγόρας, ἑνὸς αὐτοῦ τῶν συνουσιαστῶν τελευτήσαντος, τοὔνομα καλλιφῶντος, τὸν ψυχὴν κροτωνιάτου, τῷ ἐκείνου ψυχῷ ἔλεγε συνδιατρίβειν αὐτὸν καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. καὶ ὅτι παρεκελεύετο μὴ διέρχεσθαι τόπον, ἐφ' ὃν ἂν ὄνος ὀκλάσῃ, καὶ τοῦ δυφίου ὑδάτων ἀπέχεσθαι, καὶ πάσης ἀπέχειν βλασφημίας. εἶτα προσίθησι μὴν ταῦτα καὶ τάδε. ταῦτα δὲ ἔπραττε καὶ ἔλεγε, καὶ ἰουδαίων καὶ θρακῶν δόξας μιμούμενος, καὶ μεταφέρων εἰς ἑαυτόν. λέγει γὰρ ὡς ἀληθὴς ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος πολλὰ τῶν παρὰ ἰουδαίοις νομίμων, εἰς τὴν αὐτοῦ μετενεγκεῖν φιλοσοφίαν. ἣν καὶ κατὰ πόλεις οὐκ ἄγνωστον ἡμῶν πάλαι τὸ ἔθνος, καὶ πολλὰ τῶν ἐθῶν εἰς τινας ἤδη διαπεφοιτήκει, καὶ ζῆλος παρ' οἷοις ἤξιοῦτο. δηλοῖ δὲ ὁ θεόφραστος ἐν τοῖς περὶ νόμων. λέγει γὰρ ὅτι κωλύουσιν οἱ τυρίων νόμοι ξενικοὺς ὅρκους ὀμνύειν. ἐν οἷς μετά-

μετά τινων ἄλλων καὶ τὸν καλούμενον ὅρκον κορβᾶν καταριθμεῖ. παρ' οὐδενὶ δ' αὖ εὑρεθείη πλὴν μόνοις ἰουδαίοις. δηλοῖ δ' ὡς αὖ εἴποι τὴν ὑπ' ἐκείνων μεθερμηνευόμενος δῶρον θεοῦ. καὶ μὴν οὐδὲ ἡροδότος ὁ ἁλικαρνασσεὺς ἠγνόηκε ἡμῶν τὸ ἔθνος, ἀλλὰ τρόπῳ τινὶ φαίνεται μεμνημένος. φησὶ γὰρ κόλχων ἱστορῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ βύβλῳ φησὶν οὕτως. μόνοι τῶν πάντων φησὶ κόλχοι, καὶ αἰγύπτιοι, καὶ αἰθίοπες περιτέμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. φοίνικες τε καὶ σύριοι οἱ ἐν τῇ παλαιστίνῃ, καὶ οὗτοι ὁμολογοῦσι παρ' αἰγυπτίων μεμαθηκέναι. σύριοι τε οἱ περὶ θερμώδοντα καὶ παρθένιον ποταμὸν, καὶ μάκρωνες, οἱ τοῦτοισιν ἀσυναίτονες ὄντες, ὑπὸ κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ περιτεμνόμενοι ἀνθρώπων μοῦνοι, καὶ οὗτοι αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιοῦντες κατὰ ταὐτά. αὐτῶν τε αἰγυπτίων καὶ αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ὁπότεροι πρότερον ἐξεμάθοσαν. οὐκοῦν εἴρηκε σύρους τοὺς ἐν τῇ παλαιστίνῃ περιτέμνεσθαι. τῶν τε τοὺς παλαιστίνην κατοικοῦντας μόνοι τοῦτο ποιοῦσιν ἰουδαῖοι. τοῦτο ἄρα γινώσκων εἴρηκε περὶ αὐτῶν. καὶ χοιρίλος τε ἀρχαιότερος γραμμάτων ποιητὴς μέμνηται τοῦ ἔθνους ἡμῶν. ὅτι συνεστράτευται ξέρξῃ τῷ περσῶν βασιλεῖ κατὰ τῶν ἑλλάδα. καταριθμησάμενος γὰρ πάντα τὰ ἔθνη, τελευταῖον τὸ ἡμέτερον ἐνέταξε λέγων.

Τῷ δ' ὄπιθεν διέβαινε γένος θαυμαστὸν ἰδέσθαι,
Γλῶσσαν μὲν φοινίσσαν ὑπὸ γενύων ἀφιέντες·
Οἳ τε καὶ Σολύμοισι ὄρεσι πλατείῃ τε λίμνῃ.
Αὐχμαλέοι, κορυφὰς ξυνοχοιδεῖς αὐτὰρ ὑπέρθεν
Ἵππων δαρτὰ φορέοντο· ἐφόρεον ἐσκληκότα καπνῷ.

δῆλον δὲ ὅτι, ὡς οἶμαι, πᾶσιν ἡμῖν αὐτὸ μεμνῆται, τῷ καὶ τὰ σόλυμα ὄρη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἶναι χώρᾳ, ἃ κατοικοῦμεν, καὶ τὴν ἀσφαλτῖτιν λεγομένην λίμνην. αὕτη γὰρ πασῶν τῶν ἐν τῇ συρίᾳ λιμνῶν πλατυτέρα τε καὶ μείζων κατέσκηται. καὶ χοιρίλος μὲν οὐτω μέμνηται ἡμῶν. ὅπερ οὐ μόνον ἠπίστατο τοῖς ἰουδαίοις, ἀλλὰ καὶ ἐθαύμαζον, ὅσοις αὐτῶν ἐντύχοιεν, οὐχ οἱ φαυλότατοι τῶν ἑλλήνων, ἀλλ' οἱ δὴ σοφίᾳ μάλιστα θαυμασιώτατοι, ῥᾴδιον γνῶναι. κλέαρχος γὰρ ὁ ἀριστοτέλους ὢν μαθητὴς, καὶ τῶν ἐν τῷ περιπάτῳ φιλοσόφων οὐδενὸς δεύτερος, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕπνου βυβλίῳ φησὶν, ἀριστοτέλους τὸν διδάσκαλον αὐτῷ περί τινος αὐδεὸς ἰουδαίου ταῦτα ἱστορεῖν, αὐτὸν τε τὸν λόγον ἀριστοτέλει ὡδαπιθείς. ἔστι δ' οὗτος γεγραμμένος. ἀλλὰ τὰ μὲν πολλὰ μακρὸν ἂν εἴη λέγειν. ὅσα δ' ἔχει τῷ ἐκείνου θαυμαστότητά τινα, καὶ φιλοσοφίαν ὁμοίως, διελθεῖν οὐ χρεῶν. ὡς σαφῶς δέ σοι εἰπεῖν ὑπερόχιδη, θαυμαστόν τι καὶ ὀνείρατος ἴσα σοι δόξω λέγειν. καὶ ὁ ὑπερόχιδης διλαβούμενος, δι' αὐτὸ γὰρ, ἔφη, τοῦτο, καὶ ζητοῦμεν ἀκοῦσαι πάντες. οὐκοῦν εἶπεν ἀριστοτέλης καὶ τὸ τῶν ῥητορικῶν παράγραμμα, τὸν γένους αὐτοῦ πρῶτον διέλθωμεν, ἵνα μὴ ἀπειθῶμεν τοῖς τῶν ἐπαγγελιῶν διδασκάλοις. λέγε, εἶπεν ὁ ὑπερόχιδης, ὅπερ σοι δοκεῖ. κἀκεῖνος, τοίνυν τὸ μὲν γένος ἦν ἰουδαῖος ἐκ τῆς κοίλης συρίας. οὗτοι δὲ εἰσὶν ὑπόγονοι τῶν ἐν ἰνδοῖς φιλοσόφων. καλοῦνται δὲ ὡς φασὶν οἱ φιλόσοφοι παρὰ μὲν ἰνδοῖς κάλλανοι. παρὰ δὲ σύροις ἰουδαῖοι, τοὐνόμα λαβόντες ὑπὸ τοῦ τόπου. προσαγορεύεται γὰρ ὃν κατοικοῦσι τόπον ἰουδαία. τὸ δὲ τῆς πόλεως αὐτῶν ὄνομα πάνυ, σπολινόν ἐστιν, ἱεροσολύμοις γὰρ αὐτοὺς καλοῦσιν. ἔστι οὖν ὁ ἄνθρωπος ὑποδεξάμενός τε πολλοῖς, καὶ τῶν

A cum quibusdam aliis etiam iusiurandum, quod Corbam appellatur, enumerat: apud nullos autem hoc inuenitur iuramentum, nisi apud Iudæos solos: quod interpretatur ex Hebraica lingua, donum Dei. Verùm neque Herodotus Halicarnasseus nostram ignorauit gentem, sed quodammodo eius meminisse cognoscitur. De Colchis enim referens, in secundo libro sic dicit: Soli autem inter omnes Colchi, & Ægyptij, & Æthiopes, verenda ad initio circuncidunt. Phœnices verò, & Syri in Palæstina confitentur hoc ab Ægyptiis didicisse. Syri autem qui circa Thermodoontem & Parthenium fluuium commorantur, & his vicini Macrones, à Colchis dicuntur nuper didicisse. Hi namque sunt inter homines soli, qui circunciduntur: & isti sicut Ægyptij facere dicuntur. De Ægyptiis autem & Æthiopibus dicere non possum, vtri ab alteris didicêre. Dixit ergo Syros, qui in Palæstina sunt, circuncidi. Omnium autem qui habitant Palæstinam, soli Iudæi circunciduntur. Hoc igitur sciens, de ipsis dicit. Quin & Chœrilus, antiquus poëta, meminit de gente nostra, dicens quod militauerunt nostri maiores cum Xerxe Persarum rege contra Græcos: & enumerans vniuersas gentes, nouissimam nostram posuit, ita dicens:

Huius miranda specie gens castra secuta,
Phœnissam ignoto linguam mittebat ab ore.
Sedes huic Solymi montes, stagnum prope vastum,
Tonsa caput circum, squarenti vertice equini
Exuuias capitis duratas igne gerebat.

Palàm ergo est, sicut arbitror, quia nostri meminerit, eo quòd & Solymi montes in nostra regione sunt constituti, in quibus habitamus, & stagnum, quod dicitur Alphaltites. hoc enim inter omnes stagnum in Syria latius ac maius est. Et Chœrilus quidem ita nostri meminit. Quod autem non solùm sciebant Iudæos, sed etiam in quotquot incederent admirabantur, non è vulgo Græci, sed ob sapientiam celebres, ostendere facile est. Clearchus enim Aristotelis discipulus, & Peripateticorum nulli secundus, in primo libro de somno, dicit Aristotelem doctorem suum de quodam viro Iudæo ita referre: & ipsi Aristotelì eundem sermonem ascribit, quod ita conscriptum est. Sed alia quidem longum est dicere. Quæ verò habere potuerant illius admirationem quandam atque philosophiam, ea duco operæ preciũ referre. Et Hyperochides: vehemẽter, inquit, audire desideramus vniuersi. Igitur secundùm præcepta, Aristoteles inquit, rhetorica, eius genus primò indicabimus, ne reluctemur doctoribus præceptorum. Dic, inquit Hyperochides, ita si placet. tum ille. genere igitur Iudæus erat, è Cœlesyria: qui sunt ex propagine Philosophorum Indorum, vocantúrque (vt aiunt) philosophi, apud Indos Calani, apud Syros autem Iudæi nomen accipientes à loco. locus enim vbi habitant, appellatur Iudæa. nomen verò eorum ciuitatis valde difficile est: vocant enim eam nomine Hierusalem. Is igitur homo multos hospitio recipiens, & de su-

petioribus ad maritima descendens, grauissimus erat non solùm eloquio, sed etiam animo. Et tunc nobis degentibus apud Asiam, cum diuinus homo venisset ad ea loca, confabulari cœpit nobiscum, & cum aliis scholasticis eorum sapientiam tentans, cúmque multi eruditorum congregarentur, tradebat potius aliquid eorum quæ habebat. Hæc ait Aristoteles apud Clearchum, & super hæc multam ac mirabilem continentiam Iudæi viri in cibis & castitatem narrat. Licet autem volentibus hæc ex ipsius lectione cognoscere. ego enim refugio plus quàm decet inserere. Clearchus igitur facta digressione, cùm aliud propositum haberet, nostri generis ita meminit. Hecatæus autem Abderita, vir philosophus simul & circa actiones industrius, cum Alexandro rege nutritus, & cum Ptolemæo Lagi commoratus, non obiter, sed integrum de ipsis Iudæis conscripsit librum, ex quo volo breuiter quædam eorum quæ ab eo sunt dicta percurrere. Sed primitus tempus ostendam. meminit enim prælij, quo circa Gazam Ptolemæus conflixit cum Demetrio, quod vtique contigit vndecimo quidem anno post mortem Alexandri, Olympiade verò septima & decima atque centesima, sicuti refert Castor. adiiciens enim hanc Olympiadem, dicit: Sub hac Ptolemæus Lagi vicit in Gaza prælio Demetrium Antigoni, qui vocabatur Poliorcetes. Aleyandrum verò profitentur vniuersi centesima & quartadecima Olympiade fuisse defunctum. Palàm ergo est, quia & secundùm illud tempus, & sub Alexandro genus florebat nostrum. Dicit igitur Hecatæus, quia post prælium ad Gazam Ptolemæus locorum quæ sunt circa Syriam dominus est effectus. Et multi hominum cognoscentes mansuetudinem & clementiam Ptolemæi, cum eo proficisci ad Ægyptum, & rebus communicare voluêre, Quorum vnus, inquit, erat Ezechias pontifex Iudæorum: homo ætate quidem quasi sexaginta & sex annorum, dignitate verò apud contribules maximus, & animo sapientissimus, potentissimus ad dicendum, & circa causas sicut nullus alter expertus. dicit etiam omnes sacerdotes Iudæorum, qui decimas accipiunt, & vniuersa in communi gubernant, circa mille & quingentos existere. Rursus autem prædicti viri faciens mentionem: hic, inquit, homo hunc honorem gerens, & assuetus esse nobiscum assumens aliquos suorum, differetiam cunctam exposuit: & habitationem suam & conuersationem, quam scriptam habebat, pariter indicauit. Deinde palàm facit Hecatæus, quales circa leges existimus: & quia omnia sustinere, ne transcendamus eas, eligimus: & hoc esse optimam iudicamus. Dicit igitur hæc: Et malè sæpius à finitimis audientes, & omnes contumelias passi à Persicis regibus & satrapis, non possunt mente mutari. Sed cum magna exercitatione, de his præcipuè omnibus respondere parati sunt. Perhibet autē etiam indicia fortis animi circa leges non parua, dicens, Alexandro quōdam in Babylone constituto, & volēte Beli

A αἴω τόπων εἰς τοὺς θαλαττίους ὑποκαταβαίνων, ἐλλογιμώτατος ἦν ὑπὲρ ἅπαντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. Ὁ τόνδε διαλεγόμενος ἡμῖν περὶ τὴν ἀσίαν, θεσπεσιωτάτου εἰς ἐκεῖνα τὰ τόπους, ἐν οἷς ἦμεν, ἐντυγχάνει ἡμῖν τε καὶ πόσον ἑτέρους τῶν σχολαστικῶν, πειρώμενος αὐτῶν τὴν σοφίας. ὡς δὲ πολλοὶ τῶν ἐν παιδείᾳ συνωκείοντο, παρεδίδου τὶ μᾶλλον ὧν εἶχεν. ταῦτ' εἴρηκεν ἀριστοτέλης περὶ τοῦ κλεάρχου, καὶ θαυμάσιον καρτερίαν τῶν ἰουδαίων ἀνδρὸς ἐν τῇ διαίτῃ καὶ σωφροσύνῃ διέξιον. ἔστι δὲ τοῖς βουλομένοις ἐξ αὐτοῦ τὸ πλέον γνῶναι τῶν βιβλίων. φυλάττομαι γὰρ ἐγὼ τὰ πλείω τῶν ἱκανῶν παραπίπτειν. κλέαρχος μὲν ἐν τῷ παρεκβάσει ταῦτ' εἴρηκεν. τὸ δὲ προκείμενον λοιπὸν αὐτοῦ καθ' ἕτερον ἔτος ἡμῖν μνημονεύσαι. ἑκαταῖος δὲ ὁ ἀβδηρίτης ἀνὴρ φιλόσοφος ἅμα, καὶ περὶ τὰς πράξεις ἱκανώτατος, ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνανεμάσας, καὶ πτολεμαίῳ τῷ λάγου συγγενόμενος, οὐ παρέργως ἀλλὰ περὶ αὐτῶν ἰουδαίων συγγράφει βιβλίον, ἐξ οὗ βούλομαι κεφαλαιωδῶς ὀλιγαμοῦ ἔνια τῶν εἰρημένων. Ὁ πρῶτον ὀλιγοῦ τὸ χρόνον. μνημονεύει γὰρ πτολεμαίου περὶ γάζαν πρὸς δημήτριον μάχης. αὕτη δὲ γέγονεν ἑνδεκάτῳ μὲν ἔτει τοῦ ἀλεξάνδρου τελευτῆς, ὅλῃ δὲ ὀλυμπιάδος ἑβδόμης καὶ δεκάτης καὶ ἑκατοστῆς, ὡς ἱστορεῖ κάστωρ. προσθεὶς γὰρ ταύτῃ τὴν ὀλυμπιάδα φησὶν, ὅλῃ ταύτῃ πτολεμαῖος ὁ λάγου ἐνίκα κατὰ γάζαν μάχῃ δημήτριον τὸν ἀντιγόνου, τὸν ὀνομαζόμενον πολιορκητήν. ἀλέξανδρον δὲ τεθνάναι πάντες ὁμολογοῦσιν ὅλῃ τῇ ἑκατοστῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ὀλυμπιάδος. δῆλον οὖν ὅτι καὶ κατ' ἐκεῖνον κατὰ ἀλέξανδρον ἤκμαζεν ἡμῖν τὸ ἔθνος. λέγει τοίνυν ὁ ἑκαταῖος πάλιν τάδε. ὅτι μὴν τὴν ἐν γάζῃ μάχην ὁ πτολεμαῖος ἐγένετο τῶν περὶ συρίαν τόπων ἐγκρατής. καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων συνθανόμενοι τὴν ἠπιότητα καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ πτολεμαίου, συναπαίρειν εἰς αἴγυπτον αὐτῷ, καὶ κοινωνεῖν τῶν πραγμάτων ἠβουλήθησαν. ὧν εἷς μὲν, φησὶν, ἐζεκίας ὁ ἀρχιερεὺς τῶν ἰουδαίων, ἄνθρωπος τὴν μὲν ἡλικίαν ὡς ἑξηκοντατέσσαρας ἐτῶν, τοῖς δὲ ἀξιώμασι τοῖς παρὰ τοῖς ὁμοέθνοις μέγας. καὶ τὴν ψυχὴν ὤν τ' αὐτὸς, ἔτι δὲ καὶ λέγειν δυνατὸς, καὶ τοῖς περὶ τῶν πραγμάτων εἴπερ τις ἄλλος ἔμπειρος. καί τοι, φησὶν, οἱ πάντες ἱερεῖς τῶν ἰουδαίων, οἱ τὴν δεκάτην τῶν γινομένων λαμβάνοντες, καὶ τὰ κοινὰ διοικοῦντες, περὶ χιλίους μάλιστα καὶ πεντακοσίους εἰσίν. πάλιν δὲ τοῦ προειρημένου μνημονεύων ἀνδρὸς, ὅδε φησὶν ὁ ἄνθρωπος τυγχάνων τῆς τιμῆς ταύτης, καὶ συνήθης ἡμῖν γεγενημένος, παραλαβόντα τινὰ τῶν μεθ' ἑαυτοῦ, τὴν τε διαφορὰν αὐτῶν πᾶσαν αὐτοῖς, εἶχε γὰρ τὴν κατοίκησιν αὐτῶν καὶ τὴν πολιτείαν γεγραμμένην. ὅπερ ἑκαταῖος δηλοῖ πάλιν πῶς ἔχομεν πρὸς τοὺς νόμους, ὅτι πάντα πάσχειν ὑπὲρ τοῦ μὴ παραβαίνειν τούτους προαιρούμεθα, καλὸν ἡγούμενοι νομίζοντες. τοιαῦτα φησὶ καὶ κακῶς ἀκούοντες ὑπὸ τῶν ἀσυγγενῶν, καὶ τῶν εἰσαφικνουμένων πάντων, καὶ προπηλακιζόμενοι πολλάκις ὑπὸ τῶν περσικῶν βασιλέων καὶ σατραπῶν, οὐ δύνανται μεταπειθεῖν τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ γεγυμνασμένοι περὶ τούτων καὶ ἀμέτρως καὶ θαυμαστοῖς δεινοτάτοις μάλιστα πάντων ἀντιτάττεσι, μὴ ἀνιέμενοι τὰ πάθεα. παρέχει δὲ καὶ τεκμήρια τὴν ἰσχυρογνωμοσύνης τὴν περὶ τὸν νόμων ἐν ὀλίγα. φησὶ γὰρ ἀλέξανδρε ποτὲ ἐν βαβυλῶνι γενομένῳ, καὶ βουλομένῳ τὸ τοῦ βήλου πεπίω-

περιωκοδόμησεν ἀνακαθαῖραι, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις ὁμοίως φέρειν τὸν χοῦν προστάξαντος, μόνοις τοῖς ἰουδαίοις οὐ προσῆκεν. ἀλλὰ καὶ πολλὰς ὑπομεῖναι πληγὰς, καὶ ζημίας ὑπόπτωσαι μεγάλας, ἕως αὐτοῖς συγγνόντα τὸν βασιλέα δοῦναι τοῦ ἀσφαλοῦς. τῆς γε μὴν τῶν εἰς τὴν χώραν, φησὶ, πρὸς αὐτοὺς ἀφικνουμένων, καὶ ναοὺς καὶ βωμοὺς κατασκευασάντων, ἅπαντα ταῦτα κατέσκαψαν. καὶ τῆς μὲν ζημίας τῆς σατράπας ἐξέτεινον, περί τινων δὲ καὶ συγγνώμας μετελάμβανον. καὶ προσεπιθήσειν, ὅτι δίκαιον ὄντι τούτοις αὐτοὺς ὄντι θαυμάζειν. λέγει δὲ καὶ πρὸς τοῦ πολυανθρωπότατον γεγονέναι ἡμῶν τὸ ἔθνος. πολλοὺς μὲν γὰρ ἡμῶν φησὶν αἰχμαλώτους εἰς βαβυλῶνα πέρσαι πρότερον αὐτῶν ἐποίησαν μυριάδας. οὐ ὀλίγαις δὲ καὶ μετὰ τὸν ἀλεξάνδρου θάνατον εἰς ἄγυπτον καὶ φοινίκην μετέστησαν, διὰ τὴν ἐν συρίᾳ στάσιν. ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ τὸ μεγέθος τῆς χώρας, ἣν κατοικοῦμεν, καὶ τὸ κάλλος ἱστόρηκεν. τριακοσίας γὰρ μυριάδας ἀρούρων, πλεῖστον τῆς ἀρίστης καὶ παμφορωτάτης χώρας, οἰκοῦντας φησίν. ἡ γὰρ ἰουδαία τοσαύτη πλῆθος ἐστίν. ἀλλὰ μὴν ὅτι καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν τὰ ἱεροσόλυμα καλλίστην τε καὶ μεγίστην, ἐν παλαιοτάτοις κατοικοῦμεν, καὶ πρὸς πλῆθος ἀνδρῶν, περὶ τῆς τοῦ νεὼ κατασκευῆς, ὅπως αὐτὸς διηγεῖται. ἔστι γὰρ τῆς ἰουδαίων τὰ μὲν πολλὰ ὀχυρώματα καὶ τὴν χώραν καὶ κώμας. μία δὲ πόλις ὀχυρὰ πεντήκοντα μάλιστα σταδίων τὴν περίμετρον, ἣν οἰκοῦσιν ἀνθρώπων περὶ δώδεκα μυριάδες. καλοῦσι δ' αὐτὴν ἱεροσόλυμα. ἐνταῦθα δ' ἐστὶ κατὰ μέσον μάλιστα τῆς πόλεως περίβολος λίθινος, μῆκος ὡς πεντεπλέθρου, εὖρος πηχῶν ἑκατὸν, ἔχων διπλᾶς πύλας. ἐν ᾧ βωμὸς ὅστι τετράγωνος, οὐ σὺν τμήματι, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀργῶν λίθων ἔτι συγκείμενος. πλευρὰ μὲν ἑκάστη εἴκοσι πηχῶν, ὕψος δὲ δεκάπηχυ. καὶ παρ' αὐτὸν οἴκημα μέγα, ἔνθα βωμὸς ὅστι καὶ λυχνίον, ἀμφότερα χρυσᾶ, δύο τάλαντα τὴν ὁλκήν. ὅθεν τούτων φῶς ἐστιν ἀπαρέσβεστον καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔστιν ἐνδὸν ἀνάθημα τοιοῦδε. οὐδὲ φύτευμα παντελῶς οὐδὲν, οἷον ἀλσῶδες ἢ τι τοιοῦτον. διαξίβεσι δ' ἐν αὐτῷ καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας ἱερεῖς, ἁγνείας τινὰς ἁγνεύοντες, τοῦδε μὲν οἶνον οὐ πίνοντες ἐν τῷ ἱερῷ. ἔτι γε μὴν ὅτι καὶ ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνεστρατεύομεν, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ, μεμαρτύρηκεν. οἷς αὐτὸς τοιαῦτα φησὶν ὑπ' ἀνδρὸς ἰουδαίου κατὰ τὴν στρατείαν γενομένοις, ταῦτα τοιαῦθ' ἡσθήσομαι. λέγει δ' ὅτι. ἐμὲ γοῦν ὅτι τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν βαδίζοντος, συνηκολούθει τις μετὰ τῶν ἄλλων τῶν τοιαῦτα πεμπόντων ἡμῖν ἱππέων ἰουδαίων, ὄνομα μοσόλλαμος, ἄνθρωπος ἱκανῶς καὶ ψυχὴν εὔρωστος, καὶ τοξότης δὴ πάντων ὁμολογούμενος καὶ τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἄριστος. οὗτος οὖν ὁ ἄνθρωπος διαβαδίζοντων πολλῶν καὶ τὴν ὁδὸν, μάντεως τινὸς ὀρνιθευομένου, πάντας ὑπομένειν ἀξιοῦντος, ἠρώτησε διατί τοιοῦσι. δείξαντος δὲ τοῦ μάντεως αὐτῷ τὴν ὄρνιθα, καὶ φήσαντος, ἐὰν μὲν αὐτοῦ μένῃ, τοιαῦτα συμφέρειν πᾶσιν, εἰ δ' ἀναστὰς εἰς τοὔμπροσθεν πέτηται προάγειν, ἐὰν δὲ εἰς τοὔπισθεν, ἀναχωρεῖν, αὐθὶς σιωπήσας καὶ παρελκύσας τὸ τόξον ἔβαλε, καὶ τὴν ὄρνιθα πατάξας ἀπέκτεινεν.

A templum quod corruerat renouare, cunctisque militibus similiter rudera portare præcipiente, solos Iudæos hoc facere non sustinuisse: sed etiam multas plagas, & detrimenta pertulisse non modica, donec eis ignoscente rege securitas præberetur. Qui dum ad prouinciam, inquit, propriam reuersi fuissent, templa & altaria fabricata omnia destruxêre. Et pro aliis quidem mulctam satrapæ exoluêre, pro aliis verò veniam consecuti sunt. Adiicit autem, quòd meritò ob hæc mirabiles sint.

B Et quòd gens nostra fuit multorum hominum numero copiosa: sed multa millia nostrorum traducta, in Babylonia Persæ primùm collocarunt: nec pauca etiam morte Alexandri in Ægyptum & Phœnicen sunt translata, propter seditionem in Syria factam. Idem vir & magnitudinem prouinciæ quam incolimus, pulchritudinémque narrauit. Penè decies trecenta millia, inquit, iugera terrarum optimarum vberrimæ prouinciæ possidere noscuntur.

C Iudæa namque huius est amplitudinis. Et quia etiam ciuitatem ipsam Hierosolymorum spaciosam & maximam olim inhabitamus, & virorum multitudine copiosam, nec non & templi constructionem, idem ipse sic refert: Sunt autem Iudæorum & aliæ quidem multæ munitiones per prouinciam, atque vici. Vna verò ciuitas munitissima, habens præcipuè

D circuitum quinquaginta stadiorum, in qua commorantur hominum circa centum & quinquaginta millia, nomine Hierosolyma. Est autem in media ciuitate lapidea quadriporticus, centum per circuitum cubitorum, habens etiã duplices ianuas: in qua ara est quadranguli figuratione composita ex lapidibus non dolatis sed collectis, vnumquodque latus viginti cubitorum latitudinem habens, altitudinem verò decem: & circa eam maxima fabrica, vbi

E altare est constitutum & candelabrum, vtraque aurea, duorum talentorum pondus habentia: & inextinguibile lumen noctibus & diebus. Simulacrum verò, aut aliquod anathema ibi nequaquam est, nec vlla plantatio. nullus ibi veluti lucus, aut aliquid huiusmodi. Habitant autem in eo, & noctibus & diebus sacerdotes, quasdam purificationes agentes, & omnino vinum non bibentes in templo. Insuper autem, quia & cum Alexandri

F regis successoribus postea militarunt, testatur hoc modo, dicens ea quæ cognouerit à viro Iudæo in expeditione constituto: cuius verba subiiciam. Ait enim: Me siquidem eunte ad mare rubrum, vnà secutus est quidam cum aliis equestrium Iudæorum nos deducentium, nomine Mosollamus, vir animosus, inter omnes sagittarios Græcos & Barbaros præcipuus. Is igitur homo properantibus multis pariter & quodam vate augurium captante, & petente, vt cuncti starent, interrogauit, cur substitissent omnes. Ostendente verò ei vate auem

G quam intuebatur, atque dicente: quòd si quidem expediret, eis vt manerent omnes, starent: si vero surgens anterius euolaret, procederent, si verò post tergum iret, recedere cunctos oporteret: rursum tacens, arcũque trahens, sagittam emisit: & autem percussam interimit.

Indignantibus verò vate & quibusdam aliis, & maledicentibus ei: Quid furitis, inquit, infaustissimam auem sumentes in manus? hæc enim suam salutem nesciens, de nostro itinere nobis prosperitatem potuit indicare? Si enim præscire futura valuisset, in hunc locum nequaquam venisset, metuens ne sagitta à Mosollamo Iudæo periret. Sed Hecatæi testimonia iam quiescant. facilè namque est volentibus ipsum librum legere, & hæc apertiùs inuenire. Non verò me pigebit Agatharchidem introducere, licèt homo minimè malus, vt ei visum est, nobis detraxisse videatur. Is enim narrans de Stratonice, quemadmodum venit in Syriam è Macedonia viro suo Demetrio derelicto: Seleuco autem vxorem eam ducere nolente, quod illa sperabat, exercitu eius in Babylonia posito, circa Antiochiam bella mouit. Deinde quomodo reuerso rege Antiochia capta in Seleuciam illa fugiens, cùm posset velocius abnauigare, somnio prohibita ne faceret, capta atque defuncta est. Hæc ergo præfatus Agatharchides, & derogans superstitioni Stratonices, vtitur exemplo generis nostri, sic scribens. Qui vocantur Iudæi, habitant omnium munitissimam ciuitatem, quam vocare Hierosolymam prouinciales solent: hi vacare consueti sunt septima die, & neque arma portare in prædictis diebus, neque alterius cuiuspiam curam habere patiuntur. sed in templis extendentes manus, adorare vsque ad vesperam soliti sunt. Ingrediente verò in ciuitatem Ptolemæo Lago cum exercitu & multis hominibus, cum custodire debuerint ciuitatem, eis stultitiam obseruantibus, prouincia quidem dominum suscepit amarissimum: lex verò manifestata est malam habere solennitatem. huiusmodi autem casus, præter illos, alios quoque docuit vniuersos: vt tunc ad somnia & opiniones quæ tradebantur de lege confugiant, dum circa res necessarias ratio nihil valet humana. Hoc quidem Agatharchidi videtur esse ridiculum: eis autem qui hæc examinant integriùs, apparet magnum, & præcipua laude dignissimum: si & saluti & patriæ quidem, custodiam legum pietatémque diuinam præponere concupiscant. Quod verò non ignorantes quidam conscriptorum gentem nostram, sed propter inuidiam quasdam ob similes causas memoriam nostri omiserunt, hoc indicium me arbitror esse præbiturum. Hieronymus enim qui de successoribus conscripsit historiam, ipso tempore quo Hecatæus fuit: & amicus existens regis Antigoni Syriæ præsidebat. Verùm Hecatæus etiam librum conscripsit de nobis: Hieronymus autem nequaquam nostri in historia meminit, licet penè in ipsis locis nutritus esset. In tantum voluntates hominum differebant. alter namque dignos existimauit de quibus diligenter memoriæ proderet: alterum verò omnino circa veritatem quædam passio cernitur obscurasse. Sufficiunt tamen ad comprobationem antiquitatis nostræ, Ægyptiorum & Chaldæorum atque Phœnicum historiæ, & super illas Græcorum pariter conscriptores. nam præter supradictos,

ἀγανακτούντων ἢ τῶν μάντεων καί τινων ἄλλων καὶ καταρωμένων αὐτῷ, τί μαίνεσθε φῶν, κακοδαιμονίστατον ὄρνιθα λαβόντες εἰς τὰς χεῖρας; πῶς γὰρ ἂν τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν οὐ προϊδών, περὶ τῆς ἡμετέρας πορείας ἡμῖν εὖ τι ὑγιὲς ἀπήγγειλεν; εἰ γὰρ ἐδύνατο προγινώσκειν τὸ μέλλον, εἰς τὸν τόπον τοῦτον οὐκ ἂν ἦλθε, φοβούμενος μὴ βεβλῶσας αὐτὸν ὑποκτείνῃ μοσόλλαμος ἰουδαῖος. ἀλλὰ τῆς μὲν ἑκαταίου μαρτυρίας ἄλις. τοῖς γὰρ βουλομένοις πλείω μαθεῖν, τῆς βιβλίου ῥᾴδιόν ἐστιν ἐντυχεῖν. ἀλλ' ὀκνήσω ἢ καὶ ἐπὶ δυσθείας ἀφαιρεῖσθαί καθάπερ αὐτὸς οἴεται, μνήμην πεποιημένος ἡμῶν ἀγαθαρχίδου ἀνομάσας. διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ στρατονίκης, ὅν τρόπον ἦλθε τὴν συρίαν εἰς μακεδονίαν, καταλιποῦσα τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα δημήτριον. σελεύκου δὲ γαμεῖν αὐτὴν οὐ θελήσαντος, ὅπερ ἐπείνα πρόσεδόκησε, ποιουμένου τὴν τῶν ὑπὸ βαβυλῶνος στρατιὰν αὐτῷ, τὰ περὶ τὴν ἀντιόχειαν ἐνεστήσατο. εἶθ' ὡς ἀνεστρεφεν ὁ βασιλεύς, ἁλισκομένης τῆς ἀντιοχείας, εἰς σελεύκειαν φυγοῦσα, παρὸν αὐτῇ ταχέως ὑποπλεῖν, ἐνυπνίῳ κωλύσαν πεισθεῖσα ἐλήφθη καὶ ἀπέθανεν. ταῦτα προειπὼν ὁ ἀγαθαρχίδης, καὶ ὑπεκπίπτων τῇ στρατονίκῃ τὴν δεισιδαιμονίαν, παραδείγματι χρῆται τῷ περὶ ἡμῶν λόγῳ. ἐν γὰρ γράφει οὕτως. οἱ καλούμενοι ἰουδαῖοι πόλιν οἰκοῦντες ὀχυρωτάτην πασῶν, ἣν καλεῖν ἱεροσόλυμα συμβαίνει τοὺς ἐγχωρίους, ἀργεῖν εἰθισμένοι δι' ἑβδομάδας ἡμέρας, καὶ μηδὲ τὰ ὅπλα βαστάζειν ἐν τοῖς εἰρημένοις χρόνοις, μήτε γεωργίας ἅπτεσθαι, μήτε ἄλλης ὁτιμελεῖσθαι λειτουργίας μηδεμιᾶς, ἀλλ' ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐκτεταμένους τὰς χεῖρας δεῖσθαι μέχρι τῆς ἑσπέρας, εἰσιόντος εἰς τὴν πόλιν πτολεμαίου τοῦ λάγου μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν φυλάττειν τὴν πόλιν δεκατεσσάρων τὴν αἴσιαν, ἡ μὲν τάξις εἰλήφει δεσπότην πικρόν, ὁ δὲ νόμος ἐξελέγχθη φαῦλον ἔχον ἐθισμόν. τὸ δὲ συμβαὶ πλὴν ἐκείνων τοὺς ἄλλους πάντας διδάσκει, τὴνικαῦτα φυγεῖν εἰς εὐσέβειαν, καὶ τὴν κατὰ τοῦ νόμου παραδεδομένην ὑπόνοιαν, ἡνίκα αὐ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς κατὰ τῆς δεπορουμένων ἐξαπατήσουσιν. τοῦτο μὲν ἀγαθαρχίδη καταγέλωτος ἄξιον δοκεῖ. τοῖς δὲ μὴ μετὰ δυσμενείας ἐξετάζουσι, φαίνεται μέγα καὶ πολλῶν ἄξιον ἐγκωμίων, εἰ καὶ σωτηρίας καὶ πατρίδος ἀνθρωποι τινές, νόμων φυλακὴν καὶ τὴν πρὸς θεὸν θεὸν δόξαν ἀεὶ προτιμῶσιν. ὅτι δὲ οὐ ἀγνοοῦντες ἔνιοι τῆς συγγραφέων τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἀλλ' ὑπὸ φθόνου τινός, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας οὐχ ὑμεῖς, τὴν μνήμην παρέλιπον, τεκμήριον οἶμαι παρέξειν. ἱερώνυμος γὰρ ὁ τὴν κατὰ τῆς δεκαδόχων ἱστορίαν συγγραφεύς, κατὰ τὸν αὐτὸν μὲν καὶ ἑκαταῖον. φίλος δὲ ἂν ἀντιόχου τοῦ βασιλέως, τὴν συρίαν ἐπετρέπετο. ἀλλ' ὅμως ἑκαταῖος μὲν καὶ βιβλίον ἔγραψε περὶ ἡμῶν. ἱερώνυμος δὲ οὐδαμῶς κατὰ τὴν ἱστορίαν ἐμνημόνευσε, καί τοι φαῦλον ἐν τοῖς τόποις διατετριφώς. τοσοῦτον αἱ προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων διέφερον. τὸν μὲν γὰρ ἐδόξαμεν καὶ σπουδαίας ἀξίου μνήμης ἄξιον· τὸν δὲ περὶ τὴν ἀλήθειαν παντάπασι τὴν πάθος οὐ δυνάμενον ἐπεσκότησεν. ἀρκοῦσι δὲ ὅμως εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀρχαιότητος, αἵτε αἰγυπτίων καὶ χαλδαίων καὶ φοινίκων ἀναγραφαὶ, πρὸς ἐκείναις τε τοῦτοι τῶν ἑλλήνων συγγραφεῖς. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τοῖς εἰρημένοις,

θεόφι-

θεόφιλος, καὶ θεόδοτος, καὶ μνασέας, καὶ ἀριστοφάνης, καὶ A
ἑρμογένης. εὐήμερός τε καὶ κόνων, καὶ ζωπυρίων, καὶ
πολλοί τινες ἄλλοι τάχα, εἰ γὰρ ἔγωγε πᾶσιν ἐντετύ-
χηκα βίβλοις, εἰ παρέργως ἡμῖν ἐμνημονεύκασιν. οἱ πολλοὶ δὴ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, τῆς μὲν ἀληθείας
τῆς ἐξ ἀρχῆς πεφυγμένων διήμαρτον, ὅτι μὴ τὴν ἱερᾶς
ἡμῖν βίβλοις ἐνέτυχον. κοινῶς μὲν τοι περὶ τῆς ἀρχαι-
ότητος ἅπαντες μεμαρτυρήκασιν, ἐπὶ τοῦ νῦν λέγειν
προτίθεμαι. ὁ μὲν τοι φαληρεὺς δημήτριος, καὶ φίλων B
ὁ πρεσβύτερος, καὶ εὐπόλεμος, εἰ πολὺ τῆς ἀλη-
θείας διήμαρτον. οἷς συγγνώσκειν ἄξιον. εἰ γὰρ ἐνῆν
αὐτοῖς μὴ πάσης εὐσεβείας βίβλοις ἡμετέρας γεγραμμε-
νοις παρακολουθεῖν. ἓν ἔτι μοι κεφάλαιον ὑπολείπε-
ται, τῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν προτεθέντων τοῦ λόγου, βλα-
βολὰς καὶ τὰς λοιδορίας, αἷς κέχρηνταί τινες κατὰ
τὴν γένους ἡμῶν ἀποδιέξαι ψευδεῖς, καὶ βίβλοις γεγραφόσι
ταῦτα καθ' ἑαυτῶν χρήσασθαι μάρτυσιν. ὅτι μὲν οὖν
μὴ ἑτέρως τοῦτο πολλοῖς συμβέβηκε, δοκῶ τὴν ἐνίων C
δυσμένειαν, οἶμαι γινώσκειν τοὺς πλείον τῆς ἰσορίας
ἐντυγχάνοντας. καὶ γὰρ ἐθνῶν τινὲς καὶ τῶν ἐνδοξο-
τάτων πόλεων ῥυπαίνειν τὴν εὐγένειαν, καὶ τὰς πολι-
τείας ἐπιχείρησαν λοιδορεῖν. θεόπομπος μὲν τὴν ἀθη-
ναίων· τὴν δὲ λακεδαιμονίων πολυκράτης. ὁ δὲ
τὸν τριπολικὸν γράψας, εἰ γὰρ δὴ θεόπομπός ἐστιν, ὡς
τινες οἴονται, καὶ τὴν θηβαίων πόλιν προσέλαβε.
πολλὰ δὲ καὶ τίμαιος ἐν ταῖς ἱσορίαις περὶ τῶν προειρη- D
μένων, καὶ περὶ ἄλλων βεβλασφήμηκεν. μάλιστα
δὲ τοῦτο ποιοῦσι, τοῖς ἐνδοξοτάτοις προσπολεμοῦντες· τι-
νὲς μὲν διὰ φθόνον καὶ κακοήθειαν, ἄλλοι δὲ διὰ τὴν
κενολογῶν μνήμης ἀξιωθήσεσθαι νομίζοντες. οὐδὲ
μὴν οὐδ' τοῖς αἰσκίοις ταύτῃ ἐδαμῶς ἀμαρτάνουσι
τῆς ἐλπίδος, οἱ δ' ὑγιαίνοντες τῇ ἀκροάσει, πολλὴν
αὐτῶν μοχθηρίαν καταδικάζουσι. τῶν δὲ εἰς ἡμᾶς
βλασφημιῶν ἤρξατο μὲν αἰγύπτιοι. βουλόμενοι δ' E
ἐκείνοις τινὲς χαρίζεσθαι, οὐδαμῶς ἐπιχείρησαν
τὴν ἀλήθειαν, ἔτι τὴν εἰς αἴγυπτον ἄφιξιν, ὡς ἐγέ-
νετο τῶν ἡμετέρων προγόνων ὁμολογοῦντες, ἔτι τὴν
ἔξοδον ἀληθεύοντες. αἰτίας δὲ πολλὰς ἔλαβον τοῦ μι-
σεῖν καὶ φθονεῖν. τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι καὶ τὴν χώραν
αὐτῶν ἐδυνάσθησαν ἡμῶν οἱ πρόγονοι, κἀκεῖθεν ἀ-
παλλαγέντες ὅθεν τὴν οἰκείαν, πάλιν ἐδυναμώθησαν. ἐνθὲν
δὲ τούτων ὑπεναντιότης πολλὴν αὐτοῖς ἐνεποίησεν ἔχ-
θραν, τοσοῦτον τῆς ἡμετέρας διαφερούσης εὐσεβείας F
πρὸς τὴν ὑπ' ἐκείνων νενομισμένην, ὅσον θεοῦ φύ-
σις ζώων ἀλόγων διέστηκεν. κοινὸν μὲν γὰρ αὐτοῖς ὅτι
πάτριον τὸ ταῦτα θεοὺς νομίζειν. ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἀλλή-
λους ἐν ταῖς τιμαῖς αὐτῶν διαφέρονται. κοῦφοι δὲ καὶ
ἀόρατοι παντάπασιν ἄνθρωποι, κακῶς ἐξ ἀρχῆς ἐνε-
θισμένοι δοξάζειν περὶ θεῶν, μιμήσασθαι μὲν τὴν
σεμνότητα τῆς ἡμετέρας θεολογίας οὐκ ἐπιχείρησαν. ὁρῶν-
τες δὲ ζηλουμένους ὑπὸ πολλῶν ἐφθόνησαν. εἰς τοσοῦ-
τον γὰρ ἦλθον ἀνοίας ἐκ μικροψυχίας ἔνοι τῷ παρ' G
αὐτοῖς, ὡς ἐν ταῖς ἀρχαίαις αὐτῶν ἀναγραφαῖς ὤκνη-
σαν ταναντία λέγειν. ἀλλὰ καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐναντία
γράφοντες, ὑπὸ τυφλότητος τῶν πάθοις ἠγνόησαν.
ἐφ' ἑνὸς δὴ πρώτου στήσω τὸν λόγον, ᾧ καὶ μάρτυσι

Theophilus etiam, & Theodotus, & Mnaseas, & Ariphanes, & Hermogenes, & Euemerus & Conon, & Zopyrion, & multi fortasse alij (non enim ego omnibus libris incubui) non obiter nostri fecêre mentionem. Plurimi namque prædictorum virorum, veritate quidem antiquarum rerum frustrati sunt, quia lectioni sacræ nostrorum non incubuêre librorum: communiter tamen de Antiquitate testati sunt, pro qua nunc dicere proposui. Phalereus sanè Demetrius, & senior Philon, & Eupolemus, non multum veritate frustrati sunt. quibus dari veniam dignum est. Non enim inerat eis, vt nostras literas possent omni scrupulositate sequi. His ita dictis, vnum adhuc mihi capitulum est relictum ex his quæ in principio libri posui, quatenus derogationes & maledicta, quibus vtuntur quidam contra genus nostrum, falsas ostendam: & conscriptoribus eorum testibus vtar, quando conscribentes hæc contra semetipsos locuti sunt talia. Quòd verò multis aliis hoc euenit propter quorundam odia, arbitror intelligere eos qui in historiis versari solent. Quidam enim gentium, & gloriosissimarum ciuitatum fœdare nobilitatem, & conuersationi detrahere tentauêre: Theopompus quidem Athenienſium, Lacedæmoniorum verò Polycrates. Is autem qui Tripoliticum conscripsit (non enim Theopompus hoc fecit, sicuti quidam putant) etiam Thebæorum momordit vrbem. Multa verò etiam Timæus in historiis de prædictis, & de aliis blasphemauit. Et hoc præcipuè faciunt, quando gloriosissimos in aliqua parte calumniantur: quidam propter inuidiam atque maleuolentiam, alij verò propter verbosam nouitatem memoria se dignos iudicantes. & apud stultos quidem nequaquam hac spe fraudantur, qui non sanum noscuntur habere iudicium, sani verò auditores eorum malignitatem condemnabunt. Blasphemiarum igitur in nos sæpe congestarum huiusmodi causa est. Volentes Ægyptiis gratificari quidam, veritatem corrumpere tentauêre. Et neque aduentum in Ægyptum nostrorum progenitorum, sicut contigit, sunt confessi: nec rursus egressum cum veritate dixêre: multásque causas odij ac inuidiæ pariter habuêre. Principio quidem, quia in eorum regione nostri progenitores potentes effecti sunt: vnde regressi ad propria denuo fuêre felices. Deinde sacrorum diuersitas, multas inter eos fecit inimicitias: in tantum præstantiore nostra pietate quàm solennitates illorum, quantum Dei natura animalibus irrationalibus sine dubitatione præstat. Communis namque apud illos ritus est, eiusmodi bruta arbitrari Deos: singillatim autem alij alia colunt, vani ac fatui omnino homines, & ab initio vti his malis opinionibus consueti: & propterea nequaquam imitari nostram honestatem de diuina ratione potuêre. Videntésque multos nostram zelari conuersationem, inuidiam habuêre, & ad tantam fatuitatem ac pusillanimitatem quidam perducti sunt, vt non pigeret eos etiam contra antiquas suorum scriptiones aliqua dicere. Qui cùm hoc faciunt, sibimetipsis aduersa conscribere passione cæcitatis ignorauêre. In vno tamen & maximo viro verbũ meum cõprobabo, quo vtus sum

nomine Osarsiphus vocatus ex nomine Osi-
reos Heliopolitani dei: qui dum conuersus
fuisset ad hoc genus, mutauit nomen & vo-
catus est Moses. Quæ igitur Ægyptij de Iu-
dæis ferunt, hæc sunt. Sed & multa breui-
tatis causa prætereo. Dicit autem rursus Ma-
nethon, quia postea Amenophis, ex Æthio-
pia digressus est cum magna virtute: simul &
filius eius Rampses, & ipse habens magnum
exercitum. Et congressi contra pastores at-
que pollutos, vicerunt eos: & multis cæsis
persecuti sunt eos vsque ad Syriæ fines. Hæc e-
quidem & huiusmodi Manethon conscripsit.
Quia verò anilia loquitur deliramenta, atque
mentitur, aperta ratione monstrabo: illud pri-
mò distinguens, quod postea referendum est. Is
enim concessit nobis, atque professus est, quod
ab initio non fuerint Ægyptij genere, sed ex-
trinsecus illuc aduenissent, & Ægyptum ob-
tinuissent, & ex ea rursus egressi sint nostri pro-
genitores. quòd verò nobis postea permixti nõ
sunt Ægyptij corpore debilitati: & quod ex
his non fuit Moses, qui populum eduxit ex Æ-
gypto, sed ante multas generationes extitit,
per ea quæ ipse dixit, conabor ostendere.
Primam itaque causam posuit figmenti ridicu-
lam. Rex enim, inqnit, Amenophis
concupiuit videre deos. quos putas? siquidem
qui apud eos solẽnes erant, Bouem, & Hircum,
& Crocodilos, & Cynocephalos, videbat. cœ-
lestes autem quomodo poterat? & cur hoc
habuit desiderium? quia vtique & prior rex al-
ter hos viderat? Ab illo ergo audiẽs, quales es-
sent, & quemadmodũ eos vidisset, noua nequa-
quam egebat arte. sed fortè sapiens erat ille
vates, per quem hæc rex posse agere confidebat.
quod si ita fuisset, quomodo impossibilium
concupiscentiam non præsciuit? non enim
euenit quod voluit. Proinde quam rationem
habere potuit, vt propter mutilos aut lepro-
sos ei inuisibiles essent? Irascũtur enim propter
impietates, non propter corporum vitia. Dein-
de tam multa millia leprosorum & malè ha-
bentium, vna penè hora quomodo fuit possibi-
le congregari? aut quomodo rex non obediuit
vati? Ille namque præcepit debiles Ægyptios e-
xilio deportari, hinc autem eos ad sectiones
lapidum destinauit, tanquam operariis indi-
gens, & non purgare prouinciam volens. Ait
autem quod vates semetipsum peremit, præui-
dens deorum iram, & quæ erant in Ægypto
futura, & conscriptum librum regi reliquit.
Proinde quomodo ab initio vates etiam suum
interitum non præsciuit? quomodo non repẽte
regi, cõtradixit volenti videre deos? aut qua ra-
tione timebat, iam non fui tẽporis calamitates?
aut quídnam grauius imminebat, quod mor-
te præueniret? Quod verò inter omnia stultius
est, videamus: Audiens enim hæc, inquit, & de
futuris iam metuens: debiles illos quibus Æ-
gyptum purgare debuerat, neque tunc de pro-
uincia pepulit: sed rogantibus eis, sicut ait, ci-
uitatem dedit dudum à pastoribus habitatam:
quæ vocabatur Auaris. Ad quam congrega-
ti, principem, inquit, delegêre ex sacerdo-
tibus Heliopolitanis: qui eis legem posuit, vt
neque deos adorarent, neque ab Ægyptiacæ
festiuitatis animalibus abstinerent, sed omnia

A μαὸσαρσὶφ, ἀπὸ τοῦ ἐν ἡλίου πόλει θεοῦ ὀσίρεως, ὡς μετέβη εἰς τοῦτο τὸ γένος, μετετέθη τὄνομα καὶ προσηγορεύθη μωϋσῆς. ἃ μὲν οὖν ἀιγύπτιοι φέρουσι περὶ τῶν ἰουδαίων. ταῦτ' ἐστὶ καὶ ἕτερα πλείονα, ἃ παρίημι συντομίας ἕνεκα. λέγει δ' ὁ μανεθὼν πάλιν, ὅτι μετὰ ταῦτα ἐπῆλθεν ὁ ἀμένωφις ἀπὸ αἰθιοπίας μετὰ μεγάλης δυνάμεως, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ῥάμψης καὶ αὐτὸς ἔχων δύναμιν. καὶ συμβαλόντες οἱ δύο τοῖς μιαροῖς, ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες ἐδίωξαν αὐτοὺς ἄχρι τῶν ὁρίων
B συρίας. ταῦτα μὲν τὰ τοιαῦτα μανεθὼν συνέγραψεν. ὅτι δὲ λήρει καὶ ψεύδεται φανερῶς ἐπιδείξω, προδιαστειλάμενος ἐκεῖνο τὸ ὕστερον πρὸς αὐτὸν λεχθησόμενον ἕνεκα. δέδωκε γὰρ οὗτος ἡμῖν καὶ ὡμολόγηκεν, ἐξ ἀρχῆς τὸ μὴ εἶναι τὸ γένος αἰγύπτιοις, ἀλλ' αὐτοὺς ἔξωθεν ἐπελθόντας κρατῆσαι τῆς αἰγύπτου, καὶ πάλιν ἐξ αὐτῆς ἀπελθεῖν. ὅτι δ' οὐ μεμίχθησαν ἡμῖν ὕστερον τῷ αἰγυπτίων οἱ τὰ σώματα λελωβημένοι, καὶ ὅτι οὐκ τούτων ἕνεκα
C ὁ μωϋσῆς ὁ τὸν λαὸν ἀγαγὼν, ἀλλὰ πολλαῖς γενεαῖς πρότερον, ταῦτα πειράσομαι δεῖξαι τῷ ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων ἐλέγχειν. πρώτην δὲ τὴν αἰτίαν τοῦ πλάσματος ὑποτίθεται καταγέλαστον. ὁ βασιλεὺς γάρ φησιν ἀμένωφις ἐπεθύμησε τοῦ θεοῦς ἰδεῖν. ποίους; εἰ μὴ τοὺς παρ' αὐτοῖς νενομοθετημένους, τὸν βοῦν καὶ τράγον καὶ κροκοδείλους καὶ κυνοκεφάλους, ἑώρα. τοὺς οὐρανίους δὲ πῶς ἠδύνατο; καὶ διὰ ταύτην ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν; ὅτι νὴ διὰ καὶ πρότερος αὐτοῦ βασιλεὺς ἄλλος ἑωράκει; παρ' ἐκείνου τοίνυν ἐπέπυστο ποταποί τινες εἰσι, καὶ τίνα τρόπον
D αὐτοὺς εἶδεν. ὡς τε καινῆς αὐτῷ τέχνης οὐ ἔδει. ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ μάντις, δι' οὗ τοῦτο κατορθώσειν ὁ βασιλεὺς ὑπελάμβανε. καὶ πῶς οὐ προέγνω τὸ ἀδύνατον αὐτοῦ τῆς ἐπιθυμίας; οὐ γὰρ ἀπέβη. τίνα δὴ καὶ λόγον εἶχε διὰ τοὺς ἠκρωτηριασμένους ἢ λεπρῶντας ἀφανεῖς εἶναι τοὺς θεούς; ὀργίζονται γὰρ ὅταν τοῖς ἀσεβήμασιν, οὐ ὅταν τοῖς ἐλαττώμασι τῷ σωμάτων. ὀκτὼ δὲ μυριάδας τῷ λεπρῶν καὶ κακῶς διακειμένων, πῶς οἷόν τε μιᾷ σχεδὸν ἡμέρᾳ συλλεγῆναι; πῶς δὲ παρήκουσε τοῦ μάντεως ὁ βασιλεύς.
E ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐξοικίσαι τῶν αἰγύπτου τοὺς λελωβημένους. ὁ δ' αὐτοὺς εἰς τὰς λιθοτομίας ἐκέβαλεν, ὥσπερ τῷ ἐργασομένων δεόμενος, ἀλλ' οὐχὶ καθαρᾶν τὴν χώραν προαιρούμενος. φησὶ δὲ τὸν μὲν μάντιν αὐτὸν ἀπολεῖν, τὸν ὀργὴν τῷ θεῶν προορώμενον, καὶ τὰ συμβησόμενα τοῖς τῷ αἰγύπτου, τῷ δὲ βασιλεῖ γεγραμμένῳ τῷ πρόρρησιν καταλιπεῖν. εἶτα πῶς οὐ
F ἐξ ἀρχῆς ὁ μάντις τὸν αὐτοῦ θάνατον προεπίστατο; πῶς δὲ οὐ διὰ τοῦτο ἀπέστησεν τῷ βασιλεῖ βουλομένῳ τοὺς θεοὺς ἰδεῖν; πῶς δ' ἄλογος ὁ φόβος τῶν μὴ παρ' αὐτὸν συμβησομένων κακῶν; ἢ τί χεῖρον ἔδει παθεῖν, οὐδ' αὐ ἑαυτὸν ἐπαύσατο; τὸ δὲ δὴ πάντων ἀνιαρότατον ἰδωμεν. πυνθόμενος γὰρ ταῦτα, καὶ πρὸ τῷ μελλόντων φοβηθεὶς τοὺς λελωβημένους ἐκείνους, ὧν αὐτοῦ καθαρεῦσαι προείρητο τῷ αἰγύπτου, οὐδὲ τότε τῆς χώρας ἐξήλασεν. ἀλλὰ δεηθεῖσιν αὐτοῖς ἔδωκε πόλιν, ὡς
G φησι, τῷ πάλαι μὲν οἰκισθεῖσαν ὑπὸ τῷ ποιμένων, ἄβαριν δὲ καλουμένῳ. εἰς ἣν ἀθροισθέντας αὐτοῖς ἡγεμόνα φησὶν ἐξελέσθαι τῷ ἐξ ἡλιουπόλεως πάλαι γενόντων ἱερέων. καὶ τούτον αὐτοῖς εἰσηγήσασθαι, μήτε θεοὺς προσκυνεῖν, μήτε τῷ ἐπ' αἰγύπτῳ θρησκευομένων ζώων ἀπέχεσθαι, πάντα δ' θύειν

θύειν καὶ κατεθίειν. σωάπτεσθαι δ' μηδενὶ πλὴν τῶν σωωμοσμένων. ὅρκοις τε τὸ πλῆθος ἐνδησάμενον, ἢ μὴν τοῦτοις ἐμμένειν τοῖς νόμοις, καὶ τειχίσαντα τὴν ἄβαριν πρὸς τὸν βασιλέα πόλεμον ἐξενεγκεῖν. καὶ προσίθησιν ὅτι ἔπεμψεν εἰς ἱεροσόλυμα, παρακαλῶν σφεῖνος αὐτοῖς συμμαχεῖν, καὶ δώσειν αὐτοῖς τὴν ἄβαριν ὑπισχνούμενος. εἶτα γὰρ αὐτὴν τοῖς ἐκ τῆς ἱεροσολύμων ἀφιξομένοις προγονικὴν ἀφ' ἧς ὁρμωμένοις αὐτοῖς πᾶσαν τὴν αἴγυπτον καθέξειν. εἶτα τοὺς μὴν ἐπελθεῖν εἴκοσι χιλιάσι λέγει. τὸν δὲ βασιλέα τῆς αἰγυπτίων ἀμνώφιν, οὐκ οἰόμενον δεῖν θεομαχεῖν, εἰς τὴν αἰθιοπίαν δυθὶς ἀποδρᾶναι. τὸν δ' ἄπιν καὶ τινα τῶν ἄλλων ἱερῶν ζώων παραθεθεικέναι τοῖς ἱερεῦσι, διαφυλάττεσθαι κελεύσαντα. εἶτα τοὺς ἱεροσολυμίτας ἐπελθόντας, τάς τε πόλεις ἀνίσαι, καὶ τὰ ἱερὰ καθαιρεῖν, καὶ τοὺς ἱππέας ἀποσφάττειν· ὅλως τε μηδεμιᾶς ἀπέχεσθαι παρανομίας μηδὲ ὠμότητος. ὁ δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμοις αὐτοῖς καταβαλόμενος ἱερεύς φησιν, ὢν τὸ γένος ἡλιουπολίτης, ὄνομα δὲ ὀσαρσίφ, ἀπὸ τοῦ ἐν ἡλιουπόλει θεοῦ ὀνείσεως· μεταθέμενος δὲ μωϋσῆν αὐτὸν προσηγόρευσεν. ἕκτῳ δὲκάτῳ δέ φησιν ἔτει τὸν ἀμνώφιν, τοσοῦτον γὰρ αὐτῷ χρόνῳ εἶναι τῆς ἐκπτώσεως πεπρωμένον, ἐξ αἰθιοπίας ἐπελθόντα μετὰ πολλῆς στρατιᾶς. καὶ συμβαλόντα τοῖς ποιμέσι καὶ τοῖς μιαροῖς, νικῆσαί τε τῇ μάχῃ, καὶ κτεῖναι πολλοὺς διωξάντα μέχρι τῶν συρίας ὅρων. ἐν τούτοις πάλιν οὐ συνίησιν ἀπιθάνως ψευδόμενος. οἱ δὲ λεπροὶ καὶ τὸ μετ' αὐτῶν πλῆθος εἰ καὶ πρότερον ὠργίζοντο τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῖς τὰ ὅμοια αὐτοῖς πεποιηκόσι, κατά τε τὴν τοῦ μάντεως προαγόρευσιν, ἀλλ' ὅτι τῶν λιθοτομιῶν ἐξῆλθον, καὶ πόλιν παρ' αὐτῷ καὶ χώραν ἔλαβον, πάντως οὐ γεγόνεισαν πρᾴστεροι πρὸς αὐτόν. εἰ δὲ μὴ κἀκεῖνον ἐμίσουν, ἰδίᾳ μὲν ἐν αὐτῷ ἐπεβούλευον, οὐκ ἂν δὲ πρὸς ἅπαντας ἤραντο πόλεμον, δηλονότι πλείστας ἔχοντες συγγενείας, τοσοῦτοι γε τὸ πλῆθος ὄντες. ὅμως δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις πολεμεῖν διεγνωκότες, οὐκ ἂν εἰς τοὺς αὐτῶν θεοὺς πολεμεῖν ἐτόλμησαν. οὐδ' ὑπεναντιωτάτοις ἔθεσι νόμοις τοῖς πατρίοις αὐτῶν, καὶ οἷς ἐτεθράφησαν. δεῖ δὲ ἡμᾶς τῷ μανεθῶνι χάριν ἔχειν, ὅτι ταύτης τῆς παρανομίας οὐχὶ τοὺς ἐξ ἱεροσολύμων ἐλθόντας ἀρχηγοὺς γενέσθαι φησίν, ἀλλ' αὐτοὺς ἐκείνους ὄντας αἰγυπτίους, καὶ τούτων μάλιστα τοὺς ἱερέας ὑπενοῆσαί τε ταῦτα, καὶ ὁρκωθῆναι τὸ πλῆθος. ἐκεῖνο μέν τοι πῶς οὐκ ἄλογον, τῶν μὲν οἰκείων αὐτοῖς καὶ τῶν φίλων σωαποστῆναι οὐδένα, μηδὲ τοῦ πολέμου τὸν κίνδυνον σωαράσθαι. πέμψαι δὲ τοὺς μιαροὺς εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ τὴν παρ' ἐκείνων ἐπαγγέλλεσθαι συμμαχίαν. ποίας αὐτοῖς φιλίας, ἢ τίνος αὐτοῖς οἰκειότητος προσῳκειωμένης τοιούτοι γὰρ ἦσαν πολέμιοι, καὶ τοῖς ἤθεσι πλεῖστον διέφερον. ὁ δὲ φησιν δυθὶς ὑπακούσαι τοῖς ὑπισχνουμένοις, ὅτι τὴν αἴγυπτον καθέξουσιν, ὡσπερ αὐτῶν οὐσφόδρα τῆς χώρας ἐμπείρως ἐχόντων, ἧς βιαθέντες ἐκπεπτώκασιν. εἰ μὲν οὖν ἀπόρως ἢ κακῶς ἐπράττον, ἴσως ἂν καὶ παρεβάλλοντο. πόλιν δὲ κατοικοῦντες εὐδαίμονα, καὶ χώραν πολλῷ κρείττω τῆς αἰγύπτου καρπούμενοι, δεινά ποτ' ἂν ἐχθρεῖς μὲν πάλαι, τά δὲ σώματα λελωβημένοις, οὓς μηδὲ τῶν οἰκείων οὐδεὶς ὑπομένοι

A perimerent, atque consumerent, nullique penitus miscerentur, nisi cum quibus coniurati esse videbantur: & iureiurando multitudine obligata, quatenus in eis legibus perdurarent, Auarim ciuitatem munitam contra regem dicit eos bello sumpsisse. Adiecit autem, quia misit Hierosolymam rogans illos pro auxiliis exhibendis, & daturum Auarim compromittens, quæ foret ex Hierosolymis volentium exire maiorum: & ex qua procedentes omnem Ægyptum obtinerent. Deinde subiungit illos quidem venisse cum ducentis millibus armatorum. Regem verò Amenophin Ægyptiorum, cùm nollet repugnare Deo, mox ad Æthiopiam refugisse, & Apim cum aliis sacris animalibus deuexisse. Hierosolymitas verò inuasione facta, & ciuitates depopulatos, & templa concremasse, & equestres peremisse refert. & nulla iniquitate, aut crudelitate abstinuisse. Qui verò politiam & leges eis exhibuit, sacerdos, inquit, erat genere Heliopolites, nomine Orsaliphus, vocatus ab appellatione Oriseos Heliopolitani Dei: & mutato nomine dictus postea Moses: Tertiodecimo vero anno Amenophin, postquam regno pulsus est, ex Æthiopia profectum cum multis millibus dicit: & congressum contra pastores atque pollutos, habita conflictione, vicisse, & multos interficientem, vsque ad fines Syriæ persecutum. In his iterum non intellexit sine verisimilitudine se mẽtiri. Leprosi namque, & cum eis multitudo collecta debilium, licèt primitus irascerentur regi, circa se vtique talia facienti, secundùm premonitionem vatis, tamen cùm à sectione lapidum sunt egressi, & prouinciam percepêre, omnes circa eum mitiores effecti credendi sunt. Porrò si adhuc & illum odio habebant, seorsum magis insidiari potuissent: & non omnibus bellum inferre, cum scilicet plurimi existentes multorum illic cognationes haberent. Proinde etiam si contra homines pugnare decreuêre, non tamen contra deos impietatem gerere præsumebant: nec contraria suis agere legibus, in quibus educati esse noscuntur. Oportet itaque nos Manethoni gratias agere, quoniam huius iniquitatis principes dicit, non eos qui ex Hierosolyma sunt egressi, sed illos ipsos Ægyptios esse probat, & maximè sacerdotes, atque iurisiurandi vinculum illorum multitudine conuenisse. Illud autem quomodo non irrationabile est? Domesticorum quidem & amicorum nemo cum illis rebellauit, nec periculorum belli particeps factus est: sed misêre maculatos ad Hierosolymam, vt ab eis auxilia poscerent. quánam amicitia aut societate intercedente? hostes enim magis erant, & moribus plurimum differebant. At illi confestim, vt ait, vocantibus morem gessêre, nempe inducti pollicitationibus, quòd Aegyptum occupaturi essent: quasi ipsi non admodum eius regionis gnari essent, ex qua per vim pulsi fuerant. qui si tum miseram aut egenam vitam egissent, meritò fortasse negocium aggressi essent. Cùm autem vrbem habitarent fortunatam, & agrum amplum meliorem Aegypto colerent, quid tandem erat, cur ob veteres hostes, eosque corporibus affectis, quales nemo domesticos ferat,

periculum adirent: neque enim futuram regis fugam præsciebant. nam vt ipse dixit, filius Amenuphis cum trecentis millibus ad Pellusium occurrebat. & hoc quidem omnino sciebant qui proficiscebantur: mutationem verò propositi & fugam vnde coniectare poterant? Deinde occupatis hostis Ægypti, multa mala fecisse ait Hierosolymitanum exercitum: atque hæc eis exprobrat: quasi non hostes eos induxisset, aut quasi hæc sint aliunde accito militi obiicienda, cùm eadem ante aduentum eorum fecissent, facturósque se iurassent ipsi Ægyptij. Quinetiam aliquanto pòst Amenuphis hostes aggressus prælio vicit: fusósque ac fugatos Syriam vsque persecutus est. adeò scilicet Ægyptus est omnibus vndecunque inuadentibus captu facilis: & qui tunc ea iure belli potiebantur, cùm scirent Amenuphin viuere, neque aditus ab Æthiopia communiuerant, multas ad hoc commoditates habentes, neque alioqui copias contraxerant. Ille verò vsque Syriam trucidans eos (vt ait) persecutus est per arenosa & inaquosa loca. Scilicet ea vel quieto exercitu transire expeditum est. Igitur autore Manethone neque ex Ægypto genus nostrum oriundum est, neque illinc aliqui admixti sunt. Leprosorum enim & morbidorum multos in lapidicinis perisse verisimile est, multos in præliis, plurimos verò postremò & in fuga. Superest vt de Moyse illi contradicam. Hunc virum mirandum Ægyptij & diuinum existimant, sed non sine blasphemia incredibili sibi vindicare conantur: dicentes Heliopoliten esse vnum sacerdotum, ob lepram cum aliis pulsum. Ostenditur autem in ratione temporum, DXVIII. annis prior fuisse, & patres nostros ex Ægypto in regionem quam nunc tenemus eduxisse. Quòd verò eiusmodi calamitatis corpus expers habuit, ipsius dicta indicant. Leprosis enim & oppidis & vicis interdixit, vt seorsim in lacero vestitu agant: & eum qui eos attigisset, aut sub idem tectum successisset, pro impuro habet. Quinetiam si eo morbo liberari, & in pristinum restitui contingat, præscripsit certas purificationes, mundationes, & fontanarum aquarum lauacra, & omnium pilorum abrasiones: multísque & variis sacrificiis peractis, tum demum sanctam vrbem adeundam. Atqui contrà par erat qui talem calamitatem expertus esset prouidentiam aliquam ac humanitatem exhibere simili infortunio pressis. Non solum autem de leprosis sic leges tulit, sed ne minima quidem corporis parte mutilatos ad sacrorum curam admisit. Sed etiam si iam sacerdoti aliquid tale accidisset, honore eum priuauit. Quomodo igitur verisimile est illum has aduersus semetipsum cum opprobrio suo damnóque tulisse leges? Quin & nomen valde incredibiliter mutauit. Osarsiph enim (inquit) vocabatur. Hoc ad transmutationem nihil quadrat. Verum autem nomen significat ex aqua seruatum Moysen. Nam aquam Ægyptij Moy vocant. Satis igitur

Τούτοις ἐμέλλον φθάσειν δυνάσθαι βοηθοῦντες. εἰ δὲ δὴ καὶ τὸν ἡγησόμενον φεύγειν ἔδεισαν δρασμὸν τοῦ βασιλέως. τοιοῦτον γὰρ αὐτὸς εἴρηκεν, ὡς ὁ παῖς τοῦ ἀμενώφιος ἑξακόσια μυριάδας ἔχων, εἰς τὸ πηλούσιον ἀπήντα ζειν. καὶ τοῦτο μὲν ἤδεισαν πάντες οἱ φθάνοντες· τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν φυγὴν πόθεν εἰκάζειν ἔμελλον; τὰ στρατόπεδα κρατήσαντας φησὶ τοὺς αἰγύπτους, πολλὰ καὶ δεινὰ δρᾶν τοὺς ἐκ τοῦ ἱεροσολύμων ἐπιστρατεύσαντας, καὶ φέρε τούτων ὀνειδίζει, καθάπερ οἱ πολεμίους αὐτοῖς ἐπαγαγόν, ἢ δέον τοῖς ἔξωθεν ἐπιπλεῖσιν ἐγκαλεῖν, ὁπότε ταῦτα φεῦ τῆς ἐκείνων ἀφίξεως ἔφασκον, καὶ φάσκειν ὠμωμόκεσαν, οἱ τὸ γένος αἰγύπτιοι, ἀλλὰ καὶ χρόνοις ὕστερον ἀμφώφις ἐπελθὼν εἰκήσας μάχῃ, κτείνων τοὺς πολεμίους μέχρι τῆς συρίας ἤλασεν. ἔτι γὰρ φανταπάσιν ἐστὶν ἡ αἰγύπτος τοῖς ὁπόθεν δηποτοῦν ἐπιοῦσιν εὐάλωτος· καὶ οἱ τότε πολέμῳ κρατοῦντες αὐτοῦ, ζῶν πανθαυμάζοντες τὴν ἀμφώφιν, ἔτι τὰς ἐκ τῆς αἰθιοπίας ἐμβολὰς ὠχύρωσαν, πολλοὺς εἰς τοῦτο φθάσαι δυνάμενοι ἔχοντες, ἔτι τοὺς ἄλλους ἡτοίμασαν δυνάμεις. ὁ δὲ καὶ μάχει τῆς συρίας, ἀναιρῶν φησιν αὐτοὺς, ἠκολούθησε δὲ διὰ τῆς ψάμμου τῆς ἀνύδρου, δηλονότι εὐρράδιον ὂν ἀμαχεῖ στρατοπέδῳ διελθεῖν. καὶ μὴν οὐδὲ τὸν μανεθῶνα, ἔτι ἐκ τῆς αἰγύπτου τὸ γένος ἡμῶν ἐστιν, ἔτι τῶν ἐκεῖθεν τινὲς ἀνεμίχθησαν. τῶν γὰρ λεπρῶν καὶ νοσούντων, πολλοὺς μὲν εἰκὸς ἐν ταῖς λιθοτομίαις ἀποθανεῖν, πολλοὺς δὲ χρόνοις ἐκεῖ γενομένους καὶ κακοπαθοῦντας· πολλοὺς δὲ ἐν ταῖς μὴ ταῦτα μάχαις· πλείστους δὲ ἐν τῇ τελευταίᾳ καὶ τῇ φυγῇ. λοιπόν μοι φεὸς αὐτὸν εἰπεῖν φέρε μωϋσέως. τοῦτον γὰρ τὸν ἄνδρα θαυμαστὸν μὲν αἰγύπτιοι καὶ θεῖον νομίζουσι. βούλονται γὰρ φανταστοιεῖν αὐτοῖς μὴ βλασφημίας ἀπιθάνου, λέγοντες ἡλιοπολίτην εἶναι τῶν ἐκεῖθεν ἱερέων ἕνα, διὰ τὴν λέπραν σωεξεληλασμένον. δείκνυται δὲ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς, ὀκτακαίδεκα σὺν τοῖς πεντακοσίοις φεότερον ἔτεσι γεγονώς, καὶ τοὺς ἡμετέρους πατέρας, εἰς τὴν χώραν τῆς νῦν οἰκουμένην ὑφ' ἡμῶν. ὅτι γὰρ οὐδὲ συμφορᾶ τινὶ τοιαύτῃ φέρε τὸ σῶμα κεχρημένος ἦν, ἐκ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτοῦ δῆλός ἐστι. τοῖς γὰρ λεπρῶσιν ἀπείρηκε, μήτε μένειν ἐν πόλει, μήτ' ἐν κώμῃ κατοικεῖν, ἀλλὰ μόνοις φέρεπατεῖν κατεχισμένους τὰ ἱμάτια· καὶ τὸν ἁψάμενον αὐτῶν ἢ ὁμόσκηνον γενόμενον, οὐ καθαρὸν ἡγεῖται. ἐὰν μὴν καθαρθῇ τὸ νόσημα, ἐν τοῖς αὐτοῦ φύσιν ὑπολάβῃ, φεοείρηκε τινὰς ἁγνείας, καθαρμοὺς πηγαίων ὑδάτων λευκοῖς, ἐξυρήσεις πάσης τριχός, πολλάς τε κελεύει, καὶ παντοίας ἐπιτελέσαντα θυσίας, τότε παριέναι εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν. καίτοι τοιοῦτον εἰκὸς ἦν, φεονοίᾳ τινὶ καὶ φιλανθρωπίᾳ χρήσασθαι, τὸν ἐν τῇ συμφορᾷ ταύτῃ γεγονότα, φεὸς τοὺς ὁμοίως αὐτῷ δυσυχήσαντας. οὐ μόνον δὲ φέρε τῶν λεπρῶν ἔτεσι νομοθέτησεν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς καὶ τὸ βραχύτατόν τι τοῦ σώματος ἠκρωτηριασμένοις ἱερᾶς συγκεχώρηκεν. ἀλλ' εἰ καὶ μεταξύ τις ἱερωμένος τοιαύτῃ χρήσαιτο συμφορᾷ, τὴν τιμὴν αὐτὸν ἀφείλετο. πῶς οὖν εἰκὸς ἐκείνον ταῦτα νομοθετεῖν καθ' ἑαυτοῦ, εἰς ὄνειδός τε καὶ βλάβην νόμοις συνθεμένους. ἀλλὰ μὴν τέκμαρ λίαν ἀπιθάνως μετετέθεικεν. ὀσαρσὴφ γάρ φησιν ἐκαλεῖτο. τοῦτο μὲν οὖν εἰς τὴν μετάθεσιν οὐ συναρμόζει. τὸ δὲ ἀληθὲς ὄνομα, δηλοῖ τὴν ἐκ τοῦ ὕδατος σωθέντα μωϋσῆν. τὸ γὰρ ὕδωρ οἱ αἰγύπτιοι μῶϋ καλοῦσιν. ἱκανῶς οὖν

γεγο-

γεγονέναι νομίζω καὶ δῆλον, ὅτι μανεθὼς, ἕως μὲν ἠκολούθει τοῖς ἀρχαίοις ἀναγραφεῖς, οὐ πολὺ τῆς ἀληθείας διημάρτανεν, ὅτι δὲ τοῖς ἀδιστόποις μύθοις ἐπόμενος, ἢ συνέθηκεν αὐτοῖς ἀπιθάνως, ἢ πιστεύει τοῖς ἀπέχθειαν εἰρηκόσιν ὑπὲρ ἔθνους. μὴ τοῦτον ἐξετάσαι βούλομαι χαρήμονα. καὶ γὰρ οὗτος ἀγυπτιακὴν φάσκων ἱστορίαν συγγράφειν, καὶ προσθεὶς ταυτὸ ὄνομα τῷ βασιλέως, ὅπερ ὁ μανεθὼς, ἀμένωφιν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ῥαμέσσην, φησὶν, ὅτι καὶ τοῖς ὕπνοις ἡ ἶσις ἐφάνη τῷ ἀμένωφει, μεμφομένη αὐτὸν, ὅτι τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἐν τῷ πολέμῳ κατέσκαπται. φριτιφαντὴν δὲ ἱερογραμματέα φάναι, εἰ καθαρὸν τοὺς μολυσμοὺς ἐχόντων ἀνδρῶν καθαρὴν τὴν αἴγυπτον, παύσασθαι τῶν πολίας αὐτῶν. ὑπολέξαντα δὲ τῶν ὑπεσιν μυριάδας εἰκοσιπέντε ἐκβαλεῖν. ἡγεῖσθαι δὲ αὐτῶν γραμματέας μωϋσῆν τε καὶ ἰώσηπον, καὶ τοῦτον ἱερογραμματέα· αἰγύπτια δὲ αὐτοῖς ὀνόματα εἶναι, τῷ μὲν μωϋσῆ πισιθέν, τῷ δὲ ἰωσήπῳ πετεσήφ. τούτους δὲ εἰς πηλούσιον ἐλθεῖν, καὶ δυστυχεῖν μυριάσι τετρακοσιοστοῖς καταλελειμμένοις ὑπὸ τοῦ ἀμένωφιος. οὗς οὐ θέλειν εἰς τὴν αἴγυπτον δεῦρο μίζειν· οἷς φιλίαν συνθεμένους, δὴ τὴν αἴγυπτον στρατεύσαι. τὸν δὲ ἀμένωφιν οὐκ ὑπομείναντα τὴν ἔφοδον αὐτῶν, εἰς αἰθιοπίαν φυγεῖν καταλιπόντα τὴν γυναῖκα ἔγκυον· ἣν κρυπτομένην ἔν τισι σπηλαίοις τεκεῖν παῖδα, ὄνομα μεσσήνην, ὃν ἀνδρωθέντα ἐκδιῶξαι τοὺς ἰουδαίους εἰς τὴν συρίαν, ὄντας περὶ εἰκοσι μυριάδας, καὶ τὸν πατέρα ἀμένωφιν ἐκ τῆς αἰθιοπίας καταδέξασθαι. καὶ ταῦτα μὲν ὁ χαρήμων. οἶμαι δὲ αὐτόθεν φανερὰν εἶναι ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν ἀμφοῖν ψευδολογίαν. ἀληθείας μὲν γάρ τινος ὑποκειμένης, ἀδύνατον ἦν διαφωνεῖν ὅτι μόνον. οἱ δὲ τὰ ψευδῆ συντιθέντες, οὐχ ἑτέροις σύμφωνα γράφουσιν, ἀλλ' αὐτοῖς τὰ δόξαντα πλάττουσιν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ὑπεθυμίαν τοῦ βασιλέως ἵνα τοὺς θεοὺς ἴδῃ, φησὶν ἀρχὴν γενέσθαι τῶν μιαρῶν ἐκβολῆς. ὁ δὲ χαρήμων ἴδιον ὡς τῆς ἴσιδος ἐνύπνιον συντέθεικεν. κἀκεῖνος μὲν ἀμένωφιν εἶναι λέγει, τὸν προειπόντα τῷ βασιλεῖ τὸν καθαρμόν. οὗτος δὲ φριτιφαντὴν. ὁ δὲ δὴ τοῦ πλήθους ἀριθμὸς καὶ σφόδρα συνεχής, ὀκτὼ μὲν μυριάδας ἐκείνου λέγοντος, τούτου δὲ πέντε πρὸς ταῖς εἴκοσιν. ἔπι δίνων ὁ μὲν μανεθὼς πρότερον εἰς τὰς λιθοτομίας τοὺς μιαροὺς ἐκβαλὼν, εἶτα αὐτοῖς τὴν ἄβαριν δοὺς ἐγκατοικεῖν, καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους αἰγυπτίους ἐκπολεμώσας, τότε φησὶν ὑπεκαλέσασθαι τὴν τῶν ἱεροσολυμιτῶν αὐτοῖς ὑπικουρίαν. ὁ δὲ χαρήμων ἀπαλλαττομένους ἐκ τῆς αἰγύπτου, περὶ πηλούσιον δύρειν ὀκτὼ καὶ ἑβδομήκοντα μυριάδας ἀνθρώπων, καταλελειμμένας ὑπὸ τοῦ ἀμένωφιος, καὶ μετ' ἐκείνων πάλιν εἰς τὴν αἴγυπτον ἐμβαλεῖν· φυγεῖν δὲ τὸν ἀμένωφιν εἰς τὴν αἰθιοπίαν. τὸ δὲ δὴ γυναιοπάτατον οὐδὲ τίνες ἢ πόθεν ἦσαν αἱ τοσαῦται τοῦ στρατοῦ μυριάδες εἴρηκεν. εἴτε αὐτόχθονοι τὸ γένος, εἴτε ἔξωθεν ἥκοντες. ἀλλ' οὐδὲ τὴν αἰτίαν διεσάφησε, δι' ἣν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν αἴγυπτον ἀναγεῖν οὐκ ἠθέλησεν, ὁ περὶ τῆς λεπρῶν τὸ τῆς ἴσιδος ἐνύπνιον συμπλάσας. τῷ δὲ μωϋσεῖ καὶ τὸν ἰώσηπον ὁ χαρήμων, ὡς ἐν ταυτῷ χρόνῳ συνεξελήλασμένον προσέθεικεν, τὸν πρὸ μωϋσέως πρεσβύτερον τέσσαρσι γενεαῖς τετελευτηκότα, ὧν ὄντων ἔτη χιλιὸν ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατόν. ἀλλὰ μὴν ῥαμέσσης ὁ τοῦ ἀμένωφιος υἱὸς, κατὰ μὲν τὸν μανεθὼ νεανίας συμπολεμεῖ τῷ πατρὶ, καὶ συμπίπτει

A declaratum existimo, quòd Manethon quatenus veterum scripta sequitur, non multum à veritate aberrat. Vbi verò ad vulgares fabulas se vertit, aut absurdè eas confingit, aut in odium gentis loquentibus credit. Post hunc inquirere libet in Chæremonem. Hic enim Aegyptiacam se scribere historiam professus, addens idem nomen regis quod Manethon, Amenophim, & filium eius Rhamessen, ait Isidem in somnis Amenophi apparuisse, incusan-
B tem quòd templum suum per bellum dirutum esset. Phritiphanten verò sacrum scribam dixisse, si à pollutis hominibus Aegyptum repurget, liberandum eum à nocturnis terroribus: atque ita delectu vitiosorum morbidorúmve habito, CCL. millia è finibus eiecta. Duces verò eorum fuisse scribas Mosen & Iosephum quem etiam sacrum scribam fuisse: Ægyptia verò eis nomina esse Mosi Tisithen, Iosepho Petesephi. Hos Pelusium venisse, ibíque offendisse CCCLXXX. millia, ab
C Amenophi relicta, quæ is in Ægyptum transferre noluerat: cum his icto fœdere contra Ægyptum expeditionem habitam: Amenophin autem non expectato impetu eorum, in Æthiopiam fugisse, relicta vxore grauida: quam delitescentem in quibusdam speluncis enixam puerum nomine Messenen. eum posteaquam ad virilem ætatem peruenisset, expulisse Iudęos in Syriam, numero circiter ducenta millia, &
D patrem Amenophin ex Æthiopia recepisse. Et hæc quidem Chæremon. Reor autem ex his ipsis quæ dicta sunt amborum vanitatem apparere. Si quid enim veritatis subesset, impossibile erat in tantum eos discrepare. at qui mendacia componunt, non aliorum scriptis consona scribunt, sed quæ ipsis libet confingunt. Ille igitur regiam cupiditatem videndi deos, ait initium fuisse pollutos eiiciendi. Chæremon autē suum de Iside somnium finxit. & ille quidem Amenophin dixit indixisse regi purgationem: hic verò Phritiphantem. iam multitudinis numerus sanè bellè congruit, illo octoginta millia referente, hoc ducenta quinquaginta. Præterea Manethon primùm in lapidicinas eiectos pollutos, deinde ad Auarim habitandam traductos, ac reliqua Ægypto bello vexata, tum demum acciuisse dicit à Hierosolymitis auxilia: Chæremon, Ægypto decedentes circa Pelusium inuenisse trecenta octoginta millia hominum ab Amenophi relicta, ac
F cum illis rursus Ægyptum inuasisse: Amenophínque in Æthiopiam fugisse. Quod verò egregium est, ne illud quidem quinam & vnde erant tam numerosus exercitus dixit, Ægyptiíne an externi: neque causam indicauit, ob quam eos rex in Ægyptum inducere noluit qui de leprosis & Iside somnium confinxit. Mosi verò & Iosephum, quasi eodem tempore
G simul expulsum Chæremon adiunxit, & quidem quatuor ætatibus ante Moysen defunctum, quarum sunt anni fere centum septuaginta. Quin & Rhamesses Amenophis filius, secundum Manethonem quidem adolescens bellum administrat cum patre, & cum eodē exulat

fuga elapsus in Æthiopiam. Hic autem fingit eum post patris obitum in spelunca quadam natum, & postea prælio victorem, & Iudæos in Syriam expellentem numero circiter CC. millia. O facilitatem! neque enim priùs quinam erant illa CCCLXXX. millia dixit, neque quomodo CLXXX. millia perierint: in acie ceciderint, an ad Rhamessen transfugerint. quod verò maximè mirũ est, ne cognoscere quidem ex eo licet, quósnam vocet Iudæos, vel vtris eorum det hãc appellationem: illísne CCL. millibus leprosorũ, an his CCCLXXX. millibus, quæ circa Pelusium erant. Sed stultum fortasse sit redarguere eos, qui à semetipsis redarguti sunt. ferendum enim erat vtcunque, si ab aliis redarguti fuissent. His addam Lysimachum, idem quidem habentem cum prædictis argumentum mendacij, verùm enormitate figmenti illos vincentem, vnde apparet eum magno odio confinxisse. dicit enim: Qua tempestate Bocchoris in Ægypto regnabat, populum Iudæorum, quòd essent lepra, scabie, & aliis quibusdam morbis infecti, ad templa confugisse, vt mendicato alerentur. multis autem hominibus morbo correptis, sterilitatem in Ægypto accidisse. Bocchorim verò Ægyptiorum regem ad Ammonem, scitatum oracula de sterilitate, misisse. responsum verò à Deo, repurganda esse templa ab hominibus impuris & impiis, eiectis eis è templis in loca deserta. Cæterùm scabiosos ac leprosos mergendos, tanquam sole horum vitam ægrè ferente: & templa expianda: atque ita fore vt terra fructum ferat. Bocchorim autem accepto oraculo, accersitísque sacerdotibus ac sacrificis, iussisse collectis impuratis, hos militibus tradi deportandos in desertum: leprosos verò ac impetiginosos plumbeis laminis inuolutos in pelagus deiici. quibus submersis, reliquos congregatos, & in loca deserta expositos esse, vt perirent. eos habito concilio consultasse de seipsis: & nocte superueniente, accensis ignibus ac lucernis custodias agitasse: sequentique nocte ieiunatum, vt numen propitium eos seruaret. Insequenti verò luce à Mose quodam consiliũ datum, itent conferti vna via, vsque dum ad loca culta peruenirentur. tum præcepisse, ne cui hominum in posterum beneuoli essent, vtque consilium malum potiùs quàm bonum darent, deorúmque templa & altaria quotquot inuenirent euerterent. quibus comprobatis ac destinatis, multitudinem iter fecisse per desertum, ac post multa incommoda tandem ad loca culta peruentum. tum verò & hominibus iniuriosè tractatis, & fanis compilatis ac incensis, venisse in eam quæ nunc Iudæa dicitur: conditáque ciuitate hic habitare, vrbem verò ἱερόσυλα ex re nominatam. aliquantò autem post iam auctos viribus mutasse nomẽ vitandi probri gratia: & vrbem Hierosolyma, seipsos Hierosolymos vocasse. Hic non eundem quem illi inuenit regem, sed recentius nomen confinxit: & omisso somnio ac propheta Ægyptio ad Ammonem abiit de impetiginosis & leprosis responsum relaturus. ait enim

A φυγὼν εἰς τὴν αἰθιοπίαν. ὅθεν ἡ πεποίηκεν αὐτὸν μὴ τὸν τοῦ πατρὸς τελευτὴν, ἐν σπηλαίῳ τινὶ γεγενημένον καὶ μὴ ταῦτα νικῶντα μάχῃ, καὶ τοὺς ἰουδαίους εἰς συρίαν ἐξελαύνοντα τὸν ἀριθμὸν ὄντας περὶ μυριάδας εἴκοσιν. ὦ τῆς δυσχερείας. ἔτι γὰρ πρότερον οἵ τινες ἦσαν αἱ ἑξακόσιαι καὶ ὀκτὼ μυριάδες εἶπεν. ἔτι πῶς αἱ τριακόσιαι καὶ ἑξῆς διεφθάρησαν. πότερον ἐν τῇ μάχῃ κατέπεσον, ἢ πρὸς τὸν ῥαμέσσην μετέβαλον· τοῦτο δὲ θαυμασιώτατον, ἐπὶ πάντας καλεῖ τοὺς ἰουδαίους δυνατὸν ὄντα παρ' αὐτοῦ μαθεῖν. ἢ ποτέρους αὐτῷ τίθεται ταύτην τὴν προσηγορίαν, τοὺς εἰκοσιπέντε μυριάσι τῶν λεπρῶν, ἢ τοὺς ὀκτὼ καὶ ἑξακόσιαι, τοὺς περὶ τὸ πηλούσιον. ἀλλὰ γὰρ δῆθεν ἴσως αὐτὸ εἴη δεῖν πλειόνων ἐλέγχειν τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ἐλεγμένους. τὸ γὰρ ὑπ' ἄλλων ἴσως μετεμφότερον. ἐπεισάξω δὲ τούτοις λυσίμαχον, εἰληφότα μὲν τὸν αὐτὸν τοῖς προειρημένοις ὑπόθεσιν τοῦ ψεύσματος, ὑπερβάλλοντα δὲ τὴν ἀπιστίαν τοῖς πλάσμασι. διὸ καὶ δῆλός ἐστι σωστικῶς κατὰ πολλὴν ἀπέχθειαν. λέγει γὰρ ὅτι βοκχόρεως τοῦ αἰγυπτίων βασιλέως, τὸν λαὸν τῶν ἰουδαίων λεπρεῖς ὄντας καὶ ψωρεῖς, καὶ ἄλλα νοσήματα τινὰ ἔχοντας, εἰς τὰ ἱερὰ καταφεύγοντας μεταιτεῖν δοφεῖν. πολλῶν δὲ ἀνθρώπων νοσηλίᾳ πιεσθέντων, ἀκαρπίαν ἐν τῇ αἰγύπτῳ γενέσθαι. βόκχορεν δὲ τὸν αἰγυπτίων βασιλέα εἰς ἄμμωνα πέμψαι περὶ τῆς ἀκαρπίας τοῦ μαντευσομένου. τὸν θεὸν δὲ εἰπεῖν, τὰ ἱερὰ καθαρᾶν ἀπὸ ἀνθρώπων ἀκάθαρτων καὶ δυσεβῶν, ἐκβαλόντα αὐτοὺς ἐκ τῶν ἱερῶν εἰς τόπους ἐρήμους, τοὺς δὲ ψωροὺς καὶ λεπροὺς βυθίσαι, ὡς τοῦ ἡλίου ἀγανακτοῦντος ὅτι τῇ τούτων ζωῇ, καὶ τὰ ἱερὰ ἀγνίσαι, καὶ ἔτι τὴν γῆν καρποφορήσειν. τὸν δὲ βόκχορεν τοῦ χρησμοῦ λαβόντα, τοὺς τε ἱερεῖς τοὺς ὑπηρετοῦντας προσκαλεσάμενον, κελεῦσαι ὑπολογὴν ποιησαμένους τῶν ἀκαθάρτων, τοῖς γραπτοῖς τούτοις μολύβδοις κατάξειν αὐτοὺς εἰς τὸν ἔρημον. τοὺς δὲ λεπροὺς εἰς μολυβδίνους χάρτας ἐνδησαντας, ἵνα καθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος. βυθισθέντων δὲ τῶν λεπρῶν καὶ ψωρῶν, τοὺς ἄλλους συναθροισθέντας εἰς τόπους ἐρήμους ἐκτεθῆναι ἐπ' ἀπωλείᾳ. συναχθέντας δὲ βελόσαι πρὸς αὐτοὺς. νυκτὸς δὲ ὑπηγμένης, πῦρ καὶ λύχνους καύσαντας φυλάττειν ἑαυτοὺς, τὴν τ' ὑπόλοιπον νύκτα νηστεύσαντας ἱλάσκεσθαι τοὺς θεοὺς, περὶ τῆς σώσας αὐτούς. τῇ δ' ὑπούσῃ ἡμέρᾳ μωϋσῆν τινα συμβουλεῦσαι αὐτοῖς, πορευομένους μίαν ὁδὸν τιμῆσαι, ἄχρις ἂν ἔλθωσιν εἰς τόπους οἰκουμένους. παρακελεύσασθαί τε αὐτοῖς, μήτε ἀνθρώπῳ τινὶ δυνήσεσθαι, μήτε ἄρισα συμβουλεύσειν, ἀλλὰ τὰ χείρονα· θεῶν τε ναοὺς καὶ βωμοὺς, οἷς ἂν περιτύχωσιν ἀναστρέψειν. συναρπάσαντας δὲ τῶν ἄλλων, τὰ δοχθέντα ποιοῦντας δεῖν τὴν ἐρήμου πορεύεσθαι. ἱκανῶς δὲ ὀχληθέντας ἐλθεῖν εἰς τὴν οἰκουμένην χώραν, καὶ τοὺς τε ἀνθρώπους ὑβρίζοντας, καὶ τὰ ἱερὰ συλῶντας καὶ ἐμπρήσαντας, ἐλθεῖν εἰς τὴν νῦν ἰουδαίαν προσαγορευομένην. κτίσαντας δὲ πόλιν ἐνταῦθα κατοικεῖν. τὸ δὲ ἄστυ τοῦτο ἱερόσυλα, ἀπὸ τῆς ἐκείνων δεξιότητος ὠνομάσθαι. ὕστερον δ' αὐτοὶς ὑπηρετήσαντας, χρόνῳ δεῖν ἀλλάξαι τὴν ὀνομασίαν πρὸς τὸ ὀνειδίζεσθαι, καὶ τὴν τε πόλιν ἱεροσόλυμα, καὶ αὐτοὺς ἱεροσολύμους προσαγορεύσαι. οὗτος δὲ ὁ τὸν αὐτὸν ἐκείνοις οὐρὲν εἰπεῖν βασιλέα, καινότερον δ' ὄνομα συνέθεκε. καὶ παρεὶς ἐνύπνιον καὶ προφήτην αἰγύπτιον, εἰς ἄμμωνα ἀπελήλυθεν περὶ τῶν ψωρῶν καὶ λεπρῶν χρησμὸν οἴσων. φησὶ γὰρ

εἰς τὰ

εἰς τὰ ἱερὰ συλλέγαντα πλῆθος ἰουδαίων. ἆρα γε τοῖς λεπροῖς ὄνομα τίθεμεν, ἢ μόνων τῶν ἰουδαίων τοῖς νοσήμασι περιπεσόντων; λέγει γὰρ ὁ λαὸς τῶν ἰουδαίων. ὁποῖος; ἐπήλυς ἢ τὸ γένος ἐγχώριος; ἀλλὰ τίνων αἰγυπτίων αὐτοὺς ὄντας ἰουδαίους καλεῖς; εἰ δὲ ξένοι, ἀλλὰ πόθεν ἐλέγετο. πῶς δὲ τοῦ βασιλέως πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἐνθέντος εἰς τὴν θάλασσαν, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς ἐρήμους τόπους ἐκβαλόντος, τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὑπελείφθησαν, ἢ τίνα τρόπον διεξῆλθον μυριάδων ἔρημον, κατέσχον δὲ χώρας ἧς νῦν κατοικοῦμεν. ἔκτισαν δὲ καὶ πόλιν, καὶ νεὼν ὠκοδομήσαντο πᾶσι περιβόητον. ἐχρῆν δὲ καὶ περὶ τοῦ νομοθέτου μὴ μόνον εἰπεῖν τὄνομα, δηλῶσαι δὲ καὶ τὸ γένος ὅς τις ἦν καὶ τίνων. ἀλλὰ δὲ τοιούτοις αὐ αὐτοῖς ἐπεχείρησε τιθέναι νόμοις περὶ θεῶν, καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους ἀδικίας κατὰ τὴν πορείαν. εἴτε γὰρ αἰγύπτιοι τὸ γένος ἦσαν, οὐ αὐ ῥᾴστα τῶν πατρίων ἐθῶν ἔτι ῥᾳδίως μετεβάλοντο. εἴτ' ἀλλαχόθεν ἦσαν, πάντως τινὲς ὑπῆρχον αὐτοῖς νόμοι, δὲ μακρᾶς συνηθείας περιφυλαττόμενοι. εἰ μὲν οὖν περὶ τῶν ἐξελασάντων αὐτοὺς ὤμοσαν μηδέποτε δυνήσειν, λόγον εἶχεν εἰκότα. πᾶσι δὲ πόλεμον ἀνθρώποις ἀκήρυκτον ἀράσθαι τούτους, εἴπερ ἐπεστάτουν ὡς αὐτὸς λέγει κακῶν, πολὺ δὲ πάντων βοηθείας δεομένους, ἀνοίαν οὐκ ἐκείνων, ἀλλὰ τοῦ ψευδομένου πάνυ πολλοῦ παρίστησιν. ὃς γε καὶ τὄνομα θέσθαι τῇ πόλει κατὰ τῆς ἱεροσυλίας αὐτὸς ἐτόλμησεν εἰπεῖν, τοῦτο δὲ μὴ τοῦτο πεπραχέναι. δῆλον γὰρ ὅτι τοῖς μὲν ὕστερον γενομένοις αἰσχρὸν τὄνομα καὶ μῖσος ἔφερεν. αὐτοὶ δὲ οἱ κτίζοντες τὴν πόλιν, κοσμήσειν αὐτοὺς ὑπελάμβανον ἔτι ὀνομάσαντες, ὁ δὲ γενναῖος οὗτος πολλῆς τοῦ λοιδορεῖν ἀκρασίας οὐ συνῆκεν, ὅτι ἱεροσυλεῖν οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν φωνὴν ἰουδαῖοι τοῖς ἕλλησιν ὀνομάζομεν. τί δὴ ἔτι πλείω τοὺς λόγους πρὸς τὸν ψευδόμενον ἔτι καὶ αἰσχρῶς; ἀλλ' ἐπειδὴ σύμμετρον ἤδη τὸ βιβλίον εἴληφε μέγεθος, ἑτέραν ποιησάμενος ἀρχὴν, τὰ λοιπὰ τῶν εἰς τὸ προκείμενον πειράσομαι προσαποδοῦναι.

ad templa collectam multitudinem Iudæorum, incertum leprosisne nomen imponens, an quòd solos Iudæos morbus occuparit. dicit enim populus Iudæorum. Qualis? aduena, an indigena? Cur igitur eos cùm sint Aegyptij Iudæos vocas? Quod si hospites sunt, cur vnde nam sint non dicis? Quomodo autem cùm rex tam multos ex his mari mersisset, reliquos in loca deserta eiecisset, tanta multitudo superfuit? aut quomodo pertransierunt desertum, & occupauerunt regionem quam nunc tenemus, & condiderunt vrbem, & extruxerunt templum apud omnes celebre? oportebat autem de legislatore non solùm nomen dicere, sed & genus, quisnam, & ex quibus ortus. quamobrem verò tales eis inter eundem aggressus sit ferre leges, de diis, etiam erga homines iniustas. Siue enim Aegyptij erant genere, non tam facilè patrios mores mutare potuissent, siue aliunde erant, omnino aliquas habebant leges longa consuetudine obseruatas. Si igitur de expulsoribus suis iurassent, nunquam se illis fore beneuolos, rationem non absurdam habuissent. Quòd si bellum interneciuum aduersus vniuersos mortales susceperunt, cum essent (vt ipse ait) miseri, & omnium opis egeni, maxima stultitia non illorum, sed hæc fingentis ostenditur. Iste namque etiam nomen impositum ciuitati à templorum spoliatione, præsumpsit dicere, & hoc postea fuisse mutatum. Mirum ni, quia posteris quidem turpe fuit tale nomen & odiosum: ipsi verò qui fundauêre vrbem, ornare semetipsos etiam vocabulo credidêre. Hic autem generosus vir præ nimia detrectationis impotentia non intellexit, Hierosolyma non idem voce Iudaica quod Græca significare. Quid ergo amplius quilibet diceret contra mendacium tam impudenter expositum? Sed quoniam congruam iam magnitudinem suscepit hic liber, aliud faciens principium, cætera præsentis operis explanare tentabo.

ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ

ΚΑΤΑ ΑΠΙΩΝΟΣ ΛΟΓΟΣ Β΄.

FLAVII IOSEPHI DE

ANTIQVITATE IVDÆORVM CONTRA

APIONEM ALEXANDRINVM,

LIBER SECVNDVS.

PRIORI quidem volumine, carissime mihi Epaphrodite, de antiquitate nostra monstraui, Phœnicum & Chaldæorum, Ægyptiorúmque literis satisfaciens veritati: multóque Græcorum conscriptores adducens, & meam è diuersis disputationem aduersus Manethonem, & Chæremonem, & alios quosdam exhibui. nunc autem inchoabo reliquos arguere, qui contra nos aliqua conscripsêre. Impulsus enim sum contra Apionem respondere grammaticum, si tamen assumi hoc oportet officium. Horum igitur, quæ ab eo conscripta sunt, alia quidem similia sunt dictis aliorum, alia valde frigida. Plurima verò quandam tantummodo detractionem habentia, & multam (vt ita dixerim) ineruditi probationem, tanquam ab homine composita, & moribus prauo, & totius vitæ suæ temporibus importuno. Quia verò multi hominum propter stultitiam suam his potiùs sermonibus capiuntur, quàm illis quæ multo studio conscribuntur: & derogationibus quidem gaudent, præconiis verò mordentur: necessarium duxi ne hunc quidem inscrutatum relinquere, qui nos tanquam in iudicio criminatur. etenim hoc quoque plerisque mortalium insitum video, vt gaudeant quoties maledicus quispiam ipse sua mala à lacessito audit. Et quidem nec orationem eius legere facilè est, neque apertè cognoscere quid dicere velit: sed velut in multa tumulatione ac mēdaciorū perplexitate nunc similia suprà pensitatis de maiorum nostrorum ex Aegypto migratione affert: nunc incolas Alexandriæ Iudæos calumniatur: insupérque de sacris templi nostri ceremoniis atque aliis ritibus nostris accusationem admiscet. Patres igitur nostros nec Aegyptios genere fuisse, neque ob labem corporum aut similem aliam calamitatem inde pulsos, non mediocriter solum, sed penè vltra modum,

ΔΙΑ μὴν ἐν τῷ πρότερον βιβλίῳ τιμιώτατέ μοι ἐπαφρόδιτε, περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἡμῶν ἐπέδειξα, τοῖς φοινίκων καὶ χαλδαίων καὶ αἰγυπτίων γράμμασι πρεσσάμενος τὴν ἀλήθειαν, καὶ πολλοὶς τῶν ἑλλήνων συγγραφεῖς παραχόμενος μάρτυρας, τήν τε ἀντίρρησιν ἐποιησάμην πρὸς μανεθῶνα καὶ χαιρήμονα καί τινας ἑτέρους. ἀρξομαι δὲ νῦν τοὺς ὑπολειπομένους τῶν γραφόντων τι κατ' ἡμῶν ἐλέγχειν. καί τοι περὶ τοῦ πρὸς ἀπίωνα τὸν γραμματικὸν ἀντιρρήσεως ἐπέλθειν μοι δυσπορεῖν, εἰ χρὴ ἀπαιτεῖσθαι. τὰ μὲν γὰρ ὅτι τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων τοῖς ὑπ' ἄλλων εἰρημένοις ὅμοια, τὰ δὲ λίαν ψυχρῶς προσέθεικεν. τὰ πολλὰ δὲ καὶ τὴν τῶν ἀκροατῶν εἰωθότα ἀπαιδευσίαν, ὡς αὐτὸν ὑπὸ ἀνθρώπου συγκείμενα καὶ φαύλου τὸν τρόπον, καὶ πρὸς πάντα τὸν βίον ὀχλαγωγὸν γεγονότος. ἐπεὶ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν αὐτῶν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἁλίσκονται λόγων μᾶλλον, ἢ τῶν μετά τινος ἀπαιδεύτου γεγραμμένων, καὶ χαίρουσι μὲν ταῖς λοιδορίαις, ἄχθονται δὲ τοῖς ἐπαίνοις, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἶναι, μὴ δὲ τοῦτον ἀνεξέταστον καταλιπεῖν, κατηγορίαν ἡμῶν ἄντικρυς ὡς ἐν δίκῃ γεγραφότα. καὶ δὴ αὐ καὶ τοῦτο τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις ὁρῶ παρακολουθοῦν, τὸ λίαν ἐφήδεσθαι, ὅταν τὸν ἀρξάμενος βλασφημεῖν ἕτερον, αὐτὸς ἐλέγχηται περὶ τῶν αὐτῶν πεπονθότων κακῶν. ἔστι μὲν οὖν οὐ ῥάδιον αὐτοῦ διελθεῖν τὸν λόγον, οὐδὲ σαφῶς γνῶναι τί λέγειν βούλεται. χεῖδον δὲ ὡς ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ ψεύσμασιν συγχύσει, τὰ μὲν εἰς τὴν ὁμοίαν ἰδέαν πίπτει τοῖς προειρημένοις, περὶ τῆς αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων μεταναστάσεως. τὰ δὲ ὅτι κατηγορεῖ τῶν ἐν ἀλεξανδρείᾳ κατοικούντων ἰουδαίων. τείτον δὲ ὅλοις τούτοις μέμικται, περὶ τῆς ἁγνείας τῆς καὶ τὸ ἱερὸν ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων νομίμων κατηγορίας. ὅτι μὲν οὖν οὔτε αἰγύπτιοι τὸ γένος ἦσαν ἡμῶν οἱ πατέρες, οὔτε διὰ λύμην σωμάτων, ἢ τοιαύτας ἄλλας συμφορὰς τινας ἐκεῖθεν ἐξηλάθησαν, οὐ μόνον μετείως, ἀλλὰ καὶ πίεσα τῷ συμμέτρῳ

παρα-

περαποδεδεῖχθαι νομίζω. περὶ ὧν ἡ περιέθησιν ὁ ἀπίων ὀλιγοπεθήσομαι συντόμως. φησὶ γὰρ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν αἰγυπτιακῶν τάδε. μωσῆς ὡς ἤκουσα παρὰ τῶν πρεσβυτέρων τῶν αἰγυπτίων, ἦν ἡλιοπολίτης. ὃς πατρίοις ἔθεσι κατηγυμνασμένος, ἀθείοις περιεσυχαῖς ἀπῆγε, εἰς οἷς εἶχεν ἡ πόλις περιβόλοις. πρὸς ἀφηλιώτην ἡ πᾶσαν ἀπέστρεφεν. ὧδε γὰρ κεῖται πόλις. αὐτὴ ἡ ὀβελῶν ἕστησε κίονας. ὑφ' οἷς ἦν ἐκτύπωμα σκάφη, σκία δ' αὐδὲς ἐπ' αὐτῇ διακειμένη, ὡς ὅτι ἐν ἀθέει τοῦτον ἀεὶ τὸν δρόμον ἡλίῳ συμπεριπολεῖ. τοιαύτη μὲν τις ἡ θαυμαστὴ τῶν γραμματικῶν φάσις. τὸ δὲ ψεῦσμα λόγων οὐ διόμενον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων περιφανές. ὅτε γὰρ αὐτὸς μωσῆς ὅτε τὸν πρώτιστον σκηνὴν τῷ θεῷ κατεσκεύασεν, οὐθὲν ἐκτύπωμα τοιοῦτον εἰς αὐτὸν ἐνέθηκεν, ὅτε ποιεῖν τοῖς ἑπομένοις παρεσκεύασεν, ὅτι μὴ ταῦτα κατασκευάσας τὸν ναὸν τὸν ἐν ἱεροσολύμοις σολομών, πάσης ἀπέχετο τοιαύτης περιεργίας, οἵαν συμπέπλεκεν ἀπίων. ἀκοῦσαι δὲ φησὶ τῶν πρεσβυτέρων, ὅτι μωσῆς ὁ ἡλιοπολίτης, δηλονότι νεώτερος μὲν ὢν αὐτός, ἐκείνοις δὲ πιστεύσας, τοῖς διὰ τὴν ἡλικίαν ὀλιγαμέμοις αὐτὸν καὶ συγγεγυμνασμένοις. καὶ περὶ μὲν ὁμήρου τοῦ ποιητοῦ, γραμματικὸς ὢν αὐτός, οὐκ ἔχοι τὸν αὐτὸν πατρίδος ὅστις διαβεβαιωσάμενος εἰπεῖν, οὐδὲ περὶ πυθαγόρου μόνον οὐκ ἐχθὲς καὶ πρώην γεγονότος. περὶ δὲ μωσέως τοσούτῳ πλήθει πρεσβύτερος ἐκείνου ἐστί, ὅτου ἀποφαίνεται ῥαδίως πιστεύων ἀκοῇ πρεσβυτέρων, ὡς δηλόν ἐστι καταψευσάμενος. τί δὲ δὴ τῶν χρόνων, ἐν οἷς φησὶ τὸν μωσῆν ἐξαγαγεῖν τοὺς λεπρῶντας καὶ τυφλοὺς, καὶ τὰς βάσεις πεπηρωμένους, σφόδρα δὴ τοῖς παρ' αὐτῷ συμπεφώνηκεν ὡς οἶμαι ὁ γραμματικὸς ὁ ἀκριβής. μανεθὼς μὲν γὰρ κατὰ τὴν τεθμώσιος βασιλείαν ἀπαλλαγῆναι φησὶν ἐξ αἰγύπτου τοὺς ἰουδαίους, πρὸ ἐτῶν ἑξακοσίων ἐνενηκοντατεσσάρων, τῆς εἰς ἄργος δαναοῦ φυγῆς. λυσίμαχος δὲ κατὰ βόκχορειν τὸν βασιλέα. τετάρτῳ πρὸ ἐτῶν χιλίων ἑπτακοσίων. μόλων δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ὡς αὐτοῖς ἔδοξεν. ὁ δέ γε πάντων πιστότατος ἀπίων ὡρίσατο τὴν ἔξοδον ἀκριβῶς, κατὰ τὴν ἑβδόμην ὀλυμπιάδα. καὶ ταύτης ἔτος ἕβδομον, ἐν ᾧ φησὶ καρχηδόνα φοίνικες ἔκτισαν. τοῦτο δὲ πάντως προσέθηκε τὸ καρχηδόνα, τεκμήριον οἰόμενος ἀπὸ γὰρ ἐνθάδε τῆς ἀληθείας ἐναργέστατον. οὐ σιωπῶν δὲ καθ' ἑαυτὸν τὸν ἔλεγχον ὑπεπτώμενος. εἰ γὰρ πρὸ τῆς ἀποικίας πιστεύειν δεῖ τῶν φοινίκων ἀναγραφαῖς, ἐν ἐκείναις ἔρωμος ὁ βασιλεὺς γέγραπται πρεσβύτερος τῆς καρχηδόνος κτίσεως, ἔτεσι πλείοσι πρὸς τοῖς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, πρὸ τῆς πίστεως αὐτοῖς παρέχων ἐκ τῶν φοινικῶν ἀναγραφῶν, ὅτι σολομῶν τὸν ναὸν οἰκοδομησαμένῳ τῷ ἐν ἱεροσολύμοις, φίλος ἦν ἔρωμος, καὶ πολλὰ συνεβάλλετο πρὸς τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν. αὐτὸς δὲ ὁ σολομῶν ὠκοδόμησε τὸν ναὸν, μὴ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ αἰγύπτου τοὺς ἰουδαίους, δώδεκα καὶ ἑξακοσίοις ἔτεσιν ὕστερον. τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν ἐλαθέντων τὸν αὐτὸν λυσίμαχος χρήσας, ἕνδεκα γὰρ αὐτοὺς ἔφησι μυριάδας, θαυμαστὴν τινα καὶ πιθανὴν ἀποδίδωσιν αἰτίαν, ἀφ' ἧς φησὶ τὸ σάββατον ὠνομάσθαι. ὀδυνώντες γὰρ φησὶν ἐξ ἡμερῶν ὁδὸν βεβῶντες ἔχον, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀνεπαύσαντο σωθέντες εἰς τὴν χώραν τὴν νῦν ἰουδαίαν λεγομένην, καὶ ἐπάλεσαν τὴν ἡμέραν σάββατον, σώζοντες τὴν αἰγυπτίων γλῶσσαν.

A superiùs à me declaratum existimo: cæterùm quæ his adiungit Apion, compendio memorabo. Dicit enim in tertio rerum Ægyptiacarum hæc: Moses, vt accepi à grandioribus natu Ægyptiis, Heliopolitanus erat, qui patriis institutus moribus, subdiuales precationes ad septa qualia ciuitas habebat, reduxit. ad subsolanum autem omnia conuertebat. ita enim Heliopolis sita est. pro obeliscis verò statuit columnas, sub quibus ceu peluis forma exprimebatur: vmbra in eam incidens, vtpote per sudum, eundem semper cum sole cursum circumuoluebat. Atque huiuscemodi est admiranda illa huius grãmatici phrasis. Mẽdacium verò eius non tam nostris verbis euidenter coarguitur, quàm Moseos operibus. neque enim cum primũ tabernaculum Deo construeret, aut ipse vllam talem formam ei indidit, aut posteros facere præcepit: atq; is qui postea templum Hierosolymis construxit Solomon, omni tali curiositate abstinuit, qualem confinxit Apion. Accepisse autem se dicit à maioribus natu Mosen Heliopolitanum: scilicet iplo iunior, sed his fidem habens, qui per ætatem illum familiariter nouerant. Et de Homero quidem poëta, quamuis grammaticus, non posset quænam eius sit patria certò affirmare, neque de Pythagora tantum non heri nudiúve tertius nato: de Mose verò tam multis annis illos præcedente tam facilè decernit, credens seniorum relationi: vndè manifestè illum mentiri apparet. Quin & temporum ratio, quibus Mosen ait eduxisse leprosos & cæcos & claudos, bellè concinit iuxta grammaticum hunc diligentissimum. Manetho enim regnãte Tethmosi Iudæos dicit ex Ægypto discessisse, annis CCCXCIII. antequam Danaus apud Argos exularet. Lysimachus autem tẽpore Bocchoris regis, hoc est ante annos MDCC. Molon verò & alij quidam, vt cuique visum est. At verò Apion cæteris fide dignior, exactè illum exitum definiuit VII. Olympiade, & huius anno primo quo, vt ait, Pœni Carthaginem condiderunt. Carthaginis autem mentionem adiecit, ratus argumentum id veritatis se habiturum euidentissimum: nec animaduertit à semetipso adductum quo coargueretur. si enim de hac coloniâ monumentis Phœnicum credendum est, in illis Hiram rex traditur antiquior Carthagine condita annis plus quàm centum quinquaginta, de quo superiùs ex Phœnicum commentariis probaui, quòd Solomoni templi Hierosolymitani conditori amicus fuerit, & multa ad templi fabricam contulerit. Solomon vero ædificauit templum post Iudæorum discessum ex Ægypto annis DCXII. Porrò numerum pulsorum eundem, quem Lysimachus cõmentus (ait enim C. & X. eorum fuisse millia) miram quandam & credibilem reddit causam, cur sabbatum nominatus sit. Exacto enim (inquit) sex dierum itinere, inguinum vlceribus affecti sunt: & hac de causa septima die quieuerũt: incolumes cõstituti in regione, quæ nunc Iudæa vocatur. & appellauerunt eam diem sabbatum, seruata Ægyptiorum voce.

nam inguinis morbum Ægyptij vocant ſabbatoſim. An non igitur vel detidenda hæc nugacitas, vel contrà odio habenda talis inſcribendo impudentia? Apparet enim quòd omnes inguinibus laborauerint, hominum millia centum & decem. Atqui ſi erant cæci & claudi & morbidi, quales fuiſſe Apion ait, ne vnius quidem diei iter progredi potuiſſent: ſin autem poterant per magnam ſolitudinem proficiſci, prætereaque ſibi obſiſtentes vincere populariter repugnando, nequaquam vniuerſi poſt ſextam diem inguinum morbo correpti fuiſſent. Neque enim naturaliter tale quippiam euenire iter agentibus neceſſe eſt, ſed plurimorum millium exercitus definita ſemper itinera peragunt: neque temere ita accidiſſe veriſimile videtur, eſt enim omnino abſurdum. At verò mirificus hic Apion ſex quidem diebus eos peruenisse in Iudæam prædixit: rurſus autem Moſen conſcenſo monte, qui Ægyptum inter & Arabiam ſitus eſt, nomine Sinæus, quadraginta diebus delituiſſe dicit, indéque deſcendentem Iudæis leges dediſſe. atqui quomodo poſſibile eſt, eodem & quadraginta dies in deſerto ac inaquoſo loco manere, & quod in medio ſpatium eſt, id totum ſex diebus pertranſire? Sabbati verò appellationis grãmatica ratio, quam adfert, multam impudentiam præ ſe fert, vel certè magnam imperitiam. Nam hæ voces Sabbo & Sabbatum, inter ſe maximè differunt. Sabbatum enim ſecundùm Iudæos quies eſt ab omni opere. Sabbo verò, vt ille affirmat, Ægyptiis inguinum morbum ſignificat. Tales quaſdam de Moſe & Iudæorum ex Ægypto profectione Ægyptius Apion nouitates finxit, præter aliorum commentus autoritatem. Et quid mirum ſi de noſtris mentitur patribus? quandoquidem de ſe ipſo contrà mentitus eſt: & natus in Oaſi Ægypti, primas iſte Ægyptiorum exiſtimatus, veram quidem patriam & genus ſuum abiurauit: Alexandrinum autem ſe mentitus, confirmat generis ſui prauitatem. Meritò igitur quos odit & conuitiis inſectatur, eos Ægyptios appellat. niſi enim peſſimos eſſe exiſtimaret Ægyptios, ſemet ex eorum genere haud eximeret: quandoquidem qui ſe celebritate patriæ iactant, honorificum quidem ducunt ab ea denominari, coarguunt verò eos, qui præter ius in eandem ſeſe ingerere conantur. Erga nos autē alterutro modo affecti ſunt Ægyptij: aut enim ceu gloriabundi cognatos ſe ſimulant, aut participes nos infamiæ ſuæ cooptant. At præclarus iſte Apion videtur cōtumelioſam noſtrum inſectationem, quaſi mercedem voluiſſe reddere Alexandrinis, pro data ſibi ciuitate: ſciénsque eorum cum habitatoribus Alexandriæ Iudæis ſimultatem, propoſuit quidem illis conuicium facere, vnà tamen comprehendit reliquos quoque vniuerſos, vtrobique impudenter mentiens. Videamus igitur, quænam ſint illa grauia & non ferenda, de quibus habitatores Alexandriæ Iudæos accuſat. Venientes, inquit, è Syria, ſedes fixerunt ad importuosũ mare, vndatũ vicini aſſultibus. Ergo ſi locus opprobriũ habet, nõ quidẽ patriẽ ſuæ ſed tamen quã patriã dicit, Alexãdriæ conuiciatur. Illius enim & maritima ora pars eſt, vt omnes

A τὸ γὰρ βυβῶνος ἄλγος καλοῦσιν αἰγύπτιοι σαββάτωσιν. ὡς εἴ τις ἢ καταγελάσειε τῆς φλυαρίας, ἢ τὐναντίον μισήσειε τὴν ἐν τῷ τοιαῦτα γράφειν αἰσχύνην. δῆλοι γὰρ ὅτι πάντες ἐβυβωνίασαν ἕνδεκα μυριάδες ἀνθρώπων. ἀλλ' εἰ μὴ ἦσαν ἐκεῖνοι τυφλοὶ καὶ χωλοὶ καὶ παντὸς τρόπον νοσοῦντες, ὁποῖοις αὐτοὺς εἶναι φησὶν ἀπίων, οὐδ' ἂν μιᾶς ἡμέρας προελθεῖν ὁδὸν ἠδυνήθησαν. εἰ δ' οἷοι βαδίζειν διὰ πολλῆς ἐρημίας, καὶ προσέτι νικᾶν τοὺς αὐτοῖς ἀντιπαλοῦσι μαχόμενοι πάντες, ὡς ἂν ἀθρόοι

B μὴ τὴν ἕκτην ἡμέραν ἐβυβωνίασαν. ὅτι γὰρ φύσει πως γίνεται τοιοῦτον τοῖς βαδίζουσιν ἐξ ἀνάγκης. ἀλλὰ πολλαὶ μυριάδες στρατοπέδων τὸ σύμμετρον ἀεὶ βαδίζουσιν. ὅτι κατ' αὐτόματον εἰκὸς ὅτι συμβαίνει· πάντων γὰρ ἀλογώτατον. ὁ δὲ θαυμαστὸς ἀπίων διὰ μιᾶς ἐξ ἡμερῶν αὐτοὺς ἐλθεῖν εἰς τὴν ἰουδαίαν προείρηκεν· πάλιν δὲ τὴν μωσῆν εἰς τὸ μεταξὺ τῆς αἰγύπτου καὶ τῆς ἀραβίας ὄρους, ὃ καλεῖται σίναιον, ἀναβαίνα φησὶν ἡμέρας τεσσαράκοντα

C κρυφθῆναι, κἀκεῖθεν καταβαίνα, δοῦναι τοῖς ἰουδαίοις τοὺς νόμους. καὶ τοι πῶς οἴοντε τοὺς αὐτοὺς καὶ τεσσαράκοντα μιμίαν ἡμέρας ἐν ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ τόπῳ, καὶ τὸν μεταξὺ πᾶσαν ἐν ἡμέραις ἓξ διελθεῖν. ἡ δὲ περὶ τὴν ὀνομασίαν τῶν σαββάτων γραμματικὴ μετάθεσις, ἀναίδειαν ἔχει πολλὴν ἢ δυνὶν ἀμαθίαν. τὸ γὰρ σαββὼ καὶ σάββατον πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ σάββατον καὶ τὴν ἰουδαίων διάλεκτον ἀνάπαυσίς ὅστιν ἀπὸ παντὸς ἔργου.

D τὸ δὲ σαββὼ καθάπερ ἐκεῖνος φησὶ δηλοῖ παρ' αἰγυπτίοις τὸ βυβῶνος ἄλγος. τοιαῦτα μέν τινα περὶ μωσέως τε καὶ ἐξ αἰγύπτου γενομένης τοῖς ἰουδαίοις ἀπαλλαγῆς ὁ αἰγύπτιος ἀπίων ἐπαινοποίησε, παρὰ τοὺς ἄλλους ὀνηνοήσας. καὶ τί γε δεῖ θαυμάζειν, εἰ περὶ τῶν ἡμετέρων ψεύδεται πρεσβύτων, λέγων αὐτοὺς εἶναι τὸ γένος, αἰγυπτίους. αὐτὸς γὰρ περὶ αὐτοῦ τὐναντίον ἐψεύδετο. καὶ γεγενημένος ἐν οἀσει τῆς αἰγύπτου, πάντων αἰγυπτίων πρῶτος ὢν ὡς αὐ εἴποι τις, τὴν μὲν ἀληθῆ πατρίδα τὸ γένος ἐξωμόσατο. ἀλεξανδρεὺς δὲ εἶναι κατεψευδόμενος, ὁμολογεῖ τὴν μοχθηρίαν τῶν γένους. εἰκότως οὖν ὃς μισεῖ καὶ βούλεται λοιδορεῖν, τούτους αἰγυπτίους καλεῖ. εἰ μὴ γὰρ φαυλοτάτους εἶναι ἐνόμιζεν αἰγυπτίους, ὡς αὐ τοῦ γένους αὐτὸς ἔφυγεν. ὡς οἵγε μεγαλοφρονοῦντες ὅτι τὴν ἑαυτῶν πατρίδι, σεμνοῦν μὲν ὑπὸ τούτων αὐτοὶ χρηματίζοντες, τοὺς ἀδίκως δι' αὐτῶν ἀπποιουμένους ἐλέγχουσι. φεῦ ἡμᾶς δὲ δυοῖν θάτερον αἰγύπτιοι πεπόνθασιν. ἢ γὰρ ὡς ὁπισεμνυνόμενοι φεγγοποιοῦνται τὴν συγγένειαν, ἢ κοι-

F νωνοὺς ἡμᾶς ὁπιποῦνται τῆς αὐτῶν κακοδοξίας. ὁ δὲ γενναῖος ἀπίων, δοκεῖ μὲν τὴν βλασφημίαν τῶν καθ' ἡμῶν ὥσπερ τινὰ μισθὸν ἐθελῆσαι παρέχειν ἀλεξανδρεῦσι, τῆς δοθείσης αὐτῷ πολιτείας. καὶ τῶν ἀστεχθειαν αὐτῷ ὁπὶς ἀμφοῖν, τὴν φεὸς τοὺς συνοικοῦντας αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἀλεξανδρείας ἰουδαίοις, προστέθεικε μὲν ἐκείνοις λοιδορεῖσθαι, συμπεριλαμβάνει δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ἐν ἀμφοτέροις ἀναιρῶν ψευδόμενος. τίνα δέ τινων ὄντα τὰ δεινὰ καὶ χαλεπὰ τῆς ἐν ἀλεξανδρείᾳ κατοικούντων ἰουδαίων, ἃ κατηγόρηκεν αὐτῶν ἰδωμεν. ἐλθόντες, φησὶν, ὑπὸ συρίας ᾤκησαν φεὸς ἁλίμενον θάλασσαν, γειτνιάσαντες τοῖς τῆς κυμάτων ἐμβολαῖς.

G ἐν σοῦ ὁ τόπος εἰ λοιδορίαν ἔχει, τὴν οὐ πατρίδα μὲν, λεγομένην δ' αὐτῶ, τὴν ἀλεξανδρείαν λοιδορεῖ. ἐκείνης γὰρ καὶ τὸ φθάλιον ὄντι μέρος ὡς πάντες

ὁμολο-

ὁμολογοῦσιν εἰς κατοίκησιν τὸ κάλλιστον. ἰουδαῖοι δ' εἰ μὴ βιασάμενοι κατέχον, ὡς μηδ' ὕστερον ἐκπεσεῖν, ἀνδρίας τεκμήριον ἐς αὐτοῦς. εἰς κατοίκησιν δ' αὐτοῖς ἔδωκε τόπον ἀλέξανδρος, καὶ ἴσης ἠξίωσε τοῖς μακεδόσι τιμῆς ἐτύγχανον. ἃ οἶδα δ' τί ποτ' ἂν ἔλεγεν ἀπίων, εἰ πρὸς τῇ νεκροπόλει κατῴκουν, καὶ μὴ πρὸς τοῖς βασιλείοις ἦσαν ἱδρυμένοι, καὶ μέχρι νῦν αὐτῷ ἡ φυλὴ τὴν προσηγορίαν εἶχον μακεδόνες. εἰ μὲν οὖν ἀναγνοὺς τὰς ὑπὸ τολαὶ ἀλέξανδρου τοῦ βασιλέως, καὶ τὰς πτολεμαίου τοῦ λάγου, καὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον τῆς αἰγύπτου βασιλέων ἐντυχὼν τοῖς γράμμασι, καὶ τὴν στήλην τὴν ἐστῶσαν ἐν ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τὰ δικαιώματα περιέχουσαν, ἃ καῖσαρ ὁ μέγας τοῖς ἰουδαίοις ἔδωκεν. εἰ μὲν οὖν ταῦτα φημὶ γινώσκων, τἀναντία γράφειν ἐτόλμησε, πονηρὸς ἦν. εἰ δὲ μηδὲν ἠπίστατο τούτων, ἀπαίδευτος. τὸ δὴ θαυμάζειν πῶς ἰουδαῖοι ὄντες ἀλεξανδρεῖς ἐκλήθησαν, τῆς ὁμοίας ἀπαιδευσίας. πάντες γὰρ οἱ εἰς ἀποικίαν τινὰ κατακληθέντες, κἂν πλεῖστον ἀλλήλων τοῖς γένεσι διαφέρωσιν, ἀπὸ τῆς οἰκισάντων τὴν προσηγορίαν λαμβάνουσι. καὶ τί δεῖ περὶ τῶν ἄλλων λέγειν; αὐτῶν γὰρ ἡμῶν οἱ τὴν ἀντιόχειαν κατοικοῦντες, ἀντιοχεῖς ὀνομάζονται. τὴν γὰρ πολιτείαν αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ κτίστης σέλευκος. ὁμοίως οἱ ἐν ἐφέσῳ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ἰωνίαν, τοῖς αὐθιγενέσι πολίταις ὁμωνυμοῦσι, τοῦτο παρεχόντων αὐτοῖς τῆς διαδόχων. ἡ δὲ ῥωμαίων φιλανθρωπία πᾶσιν μικροῦ δεῖν τῆς αὐτῆς προσηγορίας μεταδεδώκασιν, οὐ μόνον ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ μεγάλοις ἔθνεσιν ὅλοις. ἴβηρες γὰρ οἱ πάλαι, καὶ τυρρηνοὶ καὶ σαβῖνοι, ῥωμαῖοι καλοῦνται, εἰ δὲ τοῦτον ἀφαιρεῖται τὸν τρόπον τῆς πολιτείας ἀπίων παυσάσθω λέγων αὐτὸν ἀλεξανδρέα. γενόμενος γὰρ ὡς προεῖπον ἐν τῷ βαθυτάτῳ τῆς αἰγύπτου, πῶς ἂν ἀλεξανδρεὺς εἴη, τῆς κατὰ δόσιν πολιτείας ὡς αὐτὸς ἐφ' ἡμῶν ἠξίωκεν ἀναγεγραμμένης. καὶ τοι μόνοις αἰγυπτίοις οἱ κύριοι νῦν ῥωμαῖοι τῆς οἰκουμένης, μεταλαμβάνειν ἠσυχάζουσιν πολιτείας ἀπειρήκασιν. ὁ δ' ὅτι γνησίως, ὡς μετέχειν ἀξιῶν αὐτὸς, ὧν τυχεῖν ἐκωλύετο, συκοφαντεῖν ἐπεχείρησε τοὺς δικαίως λαβόντας. ἐν γὰρ ἀποικίᾳ γε τῶν οἰκησάντων τὴν μετὰ σπουδῆς ὑπ' αὐτοῦ πόλιν κτιζομένην, ἀλέξανδρος τῶν ἡμετέρων τινὰς ἐκεῖ συνῴκισεν. ἀλλὰ πάντας δοκιμάζων ἐπιμελῶς ἀρετῆς καὶ πίστεως, τοῦτο τοῖς ἡμετέροις τὸν γένος ἔδωκεν. ἐπίμα γὰρ ἡμῶν τὸ ἔθνος, ὡς καὶ φησὶν ἑκαταῖος περὶ ἡμῶν, ὅτι διὰ τὴν ἐπιείκειαν καὶ πίστιν, οὐ αὐτῷ παρέχον ἰουδαῖοι, τὴν σαμαρεῖτιν χώραν προστέθεικεν ἔχειν αὐτοῖς ἀφορολόγητον. ὁμοίως δὲ ἀλεξάνδρου καὶ πτολεμαῖος ὁ λάγου περὶ τῶν ἐν ἀλεξανδρείᾳ κατοικούντων ἐφρόνησεν. καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὴν αἴγυπτον αὐτοῖς ἐνεχείρισε φρουρεῖν, πιστῶς ἅμα καὶ γενναίως φυλάξειν ὑπολαμβάνων. καὶ κυρίως ἐγκρατῶς ἄρχειν βουλόμενος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ λιβύῃ πόλεων, εἰς αὐτὰς μέσης ἰουδαίων ἔπεμψε κατοικῆσον. ὁ δὲ μετ' αὐτὸν πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος ὑπικληθεὶς, οὐ μόνον εἴ τινες ἀχμαλώτοι παρ' αὐτῷ τῶν ἡμετέρων, πάντας ἀπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ χρήματα πολλάκις ἐδωρήσατο. καὶ τὸ μέγιστον, ὑπεθυμήθη ἐγένετο τοῦ γνῶναι τοὺς ἡμετέρους νόμους, καὶ τῶν τῶν ἱερῶν γραφῶν βύβλοις ἐντυχεῖν. ἔπεμψε γοῦν ἀξιῶν ἄνδρας ὑποσαλῶν,

A confirmant ad inhabitandum optima: quam si Iudæi per vim occupauerunt, ita vt ne post quidem eiicerentur, fortitudinis eorum argumentum est. Verùm Alexander eis locum ad incolendum dedit, & parem cum ipsis à Macedonibus honorem consecuti sunt. Nescio autem quid dicturus fuerit Apion, si circa Necropolim habitassent, ac non circa regiam sedes posuissent, & hodiéque eorum tribus appellaretur Macedones. Igitur si legit epistolas Alexandri regis, Ptolemæique Lagi ac successorum illius Ægypti regum, & columnam stantem Alexandriæ ac iura continẽtem quæ Cæsar magnus Iudæis concessit: hæc, inquam, si sciens, contraria scribere ausus est, malus erat: sin autẽ nihil horum nouit, indoctus. Illud quoque quod se mirari dicit, quod cum Iudæi essent, Alexãdrini vocati sunt, similis inscientiæ est. Omnes etenim qui ad coloniam aliquam deuocantur, etsi plurimum ab alterutris genere differant, à conditoribus appellationem accipiunt. Et quid opus est de aliis dicere? nostrorum enim ipsorum hi, qui Antiochiam inhabitant, Antiocheni nominãtur. Ius enim ciuium eis dedit conditor Seleucus. Similiter & qui in Epheso cõmorantur, & alia Ionia cũ ciuibus exinde natis eandẽ appellationẽ habent, hæc præbentibus eis regni successoribus. Romanorum verò clementia, cunctis nõ paruulum donum appellationis suæ concessit, non solùm viris singulis, sed etiam maximis gentibus in communi. Hispani denique anqui, & Tyrrheni, & Sabini, Romani vocantur. Si verò hunc modum aufert cõmunis ciuitatis Apion, desinet semetipsum Alexandrinum dicere. Natus enim in intima Ægypto, quomodo erit Alexandrinus, iure ciuitatis, sicut ipse in nobis dicit, ablato? cùm solis Ægyptiis nunc orbis domini Romani, participari cuiuslibet ciuitatis interdixisse videãtur. Hic autem præclarus dignitates quas ipse impetrare prohibetur adipisci non valens, calumniari conatur eos, qui hæc iustissimè percepêre. Non enim propter inopiam habitatorum ciuitatis, quam studiosè ædificabat Alexander, nostrorũ aliquos ibi collegit: sed omnes approbans diligenter ex virtute, ac fide dignos inueniens, hoc præconium nostris exhibuit, cùm gentem nostram studeret non mediocriter honorare. Ait enim Hecatæus, quia propter mansuetudinem atq; fidem, quam ei præbuêre Iudæi, Samariam regionem adiecit, vt eam sine tributis haberent. Similiter quoque sensit post Alexandrum etiam Ptolemæus Lagi de Iudæis in Alexandria commorantibus. Nam Ægyptiaca eis castra commisit, arbitratus fide simul eorum & fortitudine conseruanda: & in Cyrene credens se tutissimè regnaturum, & in aliis Lybiæ, ciuitatibus, ad ea loca partem Iudæorum habitandi causa direxit. Post hunc autẽ Ptolemæus qui Philadelphus est appellatus, non solùm si qui fuêre captiui apud eos nostrorum, omnes absoluit, sed & pecunias eis sæpiùs condonauit: & (quod maximum est) desiderauit agnoscere nostras leges, & sacrarũ scripturarũ volumina concupiuit: misitq; rogãs destinari viros,

qui ei interpretarentur legem: & vt hæc apprimè conscriberentur, diligentiam hanc commisit non quibuscunque viris, sed Demetrium Phalereum, & Andream, & Aristeum, quorum eruditione sui seculi Demetrius facilè princeps erat, alij verò habebant custodiam corporis sibi creditam, huic curæ præfecit. Non enim leges, & patrum nostrorum philosophiam discere concupisceret, si his vtentes despiceret & non potiùs valdè miraretur. Apion autem penè omnes in ordine successores eius Macedonum reges ignorauit habuisse erga nos præcipuum familiaritatis affectum. Tertius namque Ptolemæus, qui vocatur Euergetes, fortiter obtinens Syriam vniuersam, non diis Ægyptiacis pro victoria solennitates gratificas immolauit: sed veniens ad Hierosolymam, multas hostias sicut nostri moris est, Deo gratificauit, dignissimáque dicauit ornamenta victoriæ. Philometor autem Ptolemæus, & eius vxor Cleopatra, omne regnum commisêre Iudæis: & duces totius fuêre militiæ Onias & Dositheus Iudæi: quorum nominibus derogat Apion, cùm debuisset opera eorum potiùs mirari, & gratias agere, quoniam liberauêre Alexandriam, cuius ciuis videri vult. Nam dum rebellio surrexisset in Cleopatræ regno, & periculum pessimæ perditionis instaret, istorum labore ciuitas intestinis præliis est erepta. Sed postea, inquit, Onias ad vrbem deduxit exercitum paruum, cum esset illic Thermus præsens Romanorum legatus: quod (vt ita dicam) rectè atque iustè factum est. Ptolemæus enim, qui cognominatus est Physcon, moriente suo patre Ptolemæo Philometore, egressus est de Cyrene, volens reginam Cleopatram expellere.

[Et filios regis, vt ipse regnum iniustè sibimet applicaret: propter hæc ergo Onias aduersus eum bellum pro Cleopatra suscepit: & fidem quam habuit circa reges, nequaquam in necessitate deseruit. Testis autem Deus iustitiæ eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolemæus cùm aduersum exercitum quidem Oniæ pugnare præsumeret, omnes verò Iudæos in ciuitate positos cum filiis & vxoribus capiens, nudos atque vinctos elephantis subiecisset, vt ab eis conculcati deficerent, & ad hoc etiam bestias ipsas inebriasset, in contrarium quæ præparauerat, euenêre. Elephanti enim relinquentes sibi appositos Iudæos, impetu facto super amicos eius, multos ex ipsis interemêre. Et post hæc Ptolemæus quidem aspectum terribilem contemplatus est, prohibentem se vt illis noceret hominibus. Concubina verò sua carissima, quam alij quidem Ithacam, alij verò Hirenen denominant: supplicante ne tantam impietatem perageret, & concessit, & ex his quæ egerat vel acturus erat, pœnitentiam egit. Vnde rectè hanc diem Iudæi Alexandriæ constituti, eò quòd apertè à Deo salutem promeruêre, celebrare noscuntur. Apion autem omnium calumniator, etiam propter bellum aduersus Physconem gestum, Iudæos accusare præsumpsit, cùm eos laudare debuerit. Is autem etiam vltimæ Cleopatræ reginæ Alexandrinorum meminit, veluti nobis improperans, quoniam circa nos fuit ingrata: & non potiùs illam redarguere studuit, qui nihil omnino iniustitiæ & malorum operum defuit: vel circa generis necessarios, vel circa maritos suos, qui etiam dilexerint eam, vel in communi contra Romanos omnes, & benefactores suos imperatores, quæ etiam sororem Arsinoen occidit in templo, nihil sibi nocentem. Peremit autem & fratrem insidiis: paternósque deos, & sepulchra progenitorum depopulata est. Percipiénsque regnum à primo Cæsare, eius filio & successori rebellare præsumpsit. Antoniúmque corrumpens amatorem rebus & patriæ inimicum fecit, & infidelem circa suos amicos instituit, alios quidem genere regali spolians, alios autem demens ad mala gerenda compellens. Sed quid oportet ampliùs dici, cùm illum ipsum in nauali certamine relinquens, id est maritum & parentem communium filiorum, tradere cum exercitu principatum, & se sequi coegit? Nouissimè verò Alexandria à Cæsare capta, ad hoc vsque perducta est, vt saltem hinc sperare se iudicaret, si posset ipsa manu sua Iudæos perimere: eo quòd circa omnes crudelis & infidelis extaret. Putásne gloriandum nobis non esse, si quemadmodum dicit Apion, famis tempore Iudæis triticum non est mensa? Sed illa quidem pœnam subiit competentem. Nos autem maximo Cæsare vtimur teste auxilij, atque fidei quam circa eum contra Ægyptios gessimus: necnon & senatu eiúsque consultis, & epistolis Cæsaris Augusti, quibus nostra merita comprobantur. Has literas Apionem oportebat inspicere, & secundùm genera examinare testimonia sub Alexandro facta, & omnibus

A τοὺς ἑρμηνεύσοντας αὐτῷ τὸν νόμον, καὶ τὰ γεγραμμένα ταῦτα καλῶς τὴν ἐπιμέλειαν ἐπέταξεν οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἀλλὰ δημητρίῳ τῷ φαληρεῖ, καὶ ἀνδρέᾳ, καὶ ἀριστείᾳ, τοῖς παιδείᾳ τῇ καθ' ἑαυτὸν διαφέροντα δημητρίῳ, τοῖς δὲ τὰ τῶν σωμάτων αὐτῷ φυλακὴν ἐπιτρεψαμένοις, διὰ τὸ ἐπιμελείας ταύτης ἔταξεν, ἵνα μὴ δι' ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὰ πάτριον ἡμῶν φιλοσοφίαν ἐπιθυμήσας ἐκμαθεῖν, εἰ τὰ χρωμένων αὐτοῖς ἀνδρῶν καταφρονεῖ, καὶ μὴ λίαν ἐθαύμαζεν. ἀπίωνα δὲ ἡδὺν ἐφ' ἑξῆς πάντες ἔλαθον οἱ τῶν προγόνων αὐτῷ μακεδόνων βασιλεῖς, οἰκειότατα πρὸς ἡμᾶς διακειμένοις. καὶ γὰρ τρίτος πτολεμαῖος ὁ λεγόμενος εὐεργέτης, κατασχὼν ὅλην συρίαν καὶ κρείττων, οὐ τοῖς ἐν αἰγύπτῳ θεοῖς χαριστήρια τῆς νίκης ἐθύσιν. ἀλλὰ παραγενόμενος εἰς ἱεροσόλυμα, πολλὰς ὡς ἡμῶν νόμιμόν ἐστιν ἐπετέλεσε θυσίας τῷ θεῷ. καὶ ἀνέθηκεν ἀναθήματα τῆς νίκης ἄξια, ὁ δὲ φιλομήτωρ πτολεμαῖος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ κλεοπάτρα, τὴν βασιλείαν ὅλην τὴν ἑαυτῶν ἰουδαίοις ἐπίστευσαν, καὶ στρατηγοὶ πάσης τῆς δυνάμεως ἦσαν, ὀνίας καὶ δοσίθεος ἰουδαῖοι. ὧν ἀπίων σκώπτει τὰ ὀνόματα, δέον τὰ ἔργα θαυμάζειν καὶ μὴ λοιδορεῖν, ἀλλὰ χάριν αὐτοῖς ἔχειν, ὅτι διεσώσαντο τὴν ἀλεξάνδρειαν, ἧς ὡς πολίτης αὐτοποιεῖται. πολεμοῦντων δὲ αὐτῶν τῇ βασιλίσσῃ κλεοπάτρᾳ, καὶ κινδυνευόντων ἐπολέσθαι κακῶς, ἕτοι συμβάσεις ἐποίησαν, καὶ τῶν ἐμφυλίων κακῶν ἀπήλλαξαν. ἀλλὰ μετὰ ταῦτα φησὶν ὀνίας ὅτι τὴν πόλιν ἤγαγε στρατὸν ὀλίγον, ὄντος ἐκεῖ θέρμου τοῦ ῥωμαίων πρεσβευτοῦ καὶ παρόντος. ὀρθῶς δὲ ποιῶν φαίνεται καὶ μάλα δικαίως. ὁ δὲ φύσκων ἐπικληθεὶς πτολεμαῖος, ἀποθανόντος αὐτοῦ τοῦ ἀδελφοῦ πτολεμαίου τοῦ φιλομήτορος, ἀπὸ κυρήνης ἐξῆλθε κλεοπάτραν ἐκβαλεῖν βουλόμενος τὴν βασιλείας.

☞ *Hîc multa desunt in Græco exemplari.* ☜

B

C

D

omnibus Ptolemæis, & quæ à senatu constituta sunt, nec non & maximis Romanis imperatoribus. Si verò Germanicus frumenta cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit, hoc indicium est sterilitatis ac penuriæ frumentorum, non accusatio Iudæorum. Quid enim sentiant omnes imperatores de Iudæis in Alexandria commorantibus, palàm est. nam administratio tritici nihilo magis ab eis, quàm ab aliis Alexandrinis translata est. Maximam verò eis fidem olim à regibus datam conseruare, id est, fluminis custodiam, totiúsque custodiæ, nequaquam his rebus indigenos esse iudicantes. Sed super hoc: quomodo ergo, inquit, si sunt ciues, eosdem deos, quos Alexandrini non colunt? Cui respondeo. Quomodo etiam, cùm vos sitis Ægyptij, inter alterutros prælio magno & sine fœdere de religione contenditis? aut certè propterea non vos omnes dicimus Ægyptios, & neque communiter homines, quoniam bestias aduersantes naturæ colitis, multa diligentia nutrientes? cùm genus vtique nostrorum vnum atque idem esse videatur. Si autem in vobis Ægyptiis tantæ differentiæ opinionum sunt, quid miraris super his, qui aliunde in Alexandriam aduenerunt, si legibus à principio constitutis, circa talia permansêre? Is autem seditionis causa nobis apponit: qui si cum veritate ob hoc accusat Iudæos in Alexandria constitutos, cur omnes non culpare possit, eo quòd noscamur habere concordiam? Porrò etiam seditionis autores, quilibet inueniet Apionis similes Alexandrinorum fuisse ciues. Donec enim Græci fuêre & Macedones hanc ciuitatem habentes, nullam seditionem aduersus non gessêre, sed antiquis cessêre solennitatibus. Cùm verò multitudo Ægyptiorum creuisset inter eos, propter confusiones temporum, etiam hoc opus semper est additum. Nostrum verò genus permansit purum. Ipsi igitur molestiæ huius fuêre principium, nequaquam populo Macedonicam habente constantiam, neque prudentiam Græcam: sed cunctis scilicet vtentibus malis moribus Ægyptiorum, & antiquas inimicitias aduersum nos exercentibus. Ediuerso namque factum est quod nobis improperare præsumunt. nam cùm plurimi eorum non opportunè ius eius ciuitatis obtineant, peregrinos vocant eos, qui hoc priuilegium ad omnes impetrasse noscuntur. Nam Ægyptiis neque regum quisquam videtur ius ciuitatis fuisse largitus: neque nunc quilibet imperatorum. Nos autem Alexander quidem introduxit, reges autem auxêre, Romani verò semper custodire dignati sunt. Itaque derogare nobis Apion voluit, quia imperatorum non statuamus imagines, tanquam illis hoc ignorantibus, aut defensione Apionis indigentibus: cùm potiùs debuerit admirari magnanimitatem modestiámque Romanorum, quoniam subiectos non cogunt patria iura transcendere: sed suscipiunt honores, sicut dare offerentes pium atque legitimum est. Non enim honoribus gratiam habent, qui ex necessitate & violentia conferuntur. Græcis itaque & aliis quibusdam, bonum esse creditur imagines instituere. Denique & patrum & vxorum filiorúmque figuras depingentes exultant, quidam verò etiam nihil sibi competentium summunt imagines. alij verò & seruos diligentes, hoc faciunt. Quid ergo mirum est, si etiam principibus ac dominis hunc honorem præbere videantur? Porrò autem Legislator, non quasi prophetans Romanorum potentiam non honorandam, sed tanquam causam neque Deo neque hominibus vtilem despiciens, & quoniam totius animati, multò magis Dei inanimati, probatur hoc inferius, interdixit imagines fabricare. aliis autem honoribus post Deum colendos non prohibuit viros bonos, quibus nos & imperatores & popul. Roman. dignitatibus ampliamus. Facimus autem pro eis continua sacrificia: & non solùm quotidianis diebus ex impensa communi omnium Iudæorum talia celebramus: verùm cùm nullas alias hostias ex communi, neque pro filiis peragamus, solis imperatoribus hunc honorem præcipuum pariter exhibemus, quem hominum nulli persoluimus. Hæc itaque communiter satisfactio posita sit aduersus Apionem pro his, quæ de Alexandria dicta sunt. Admiror autem etiam eos, qui ei huiusmodi fomitem præbuêre, id est, Posidonium & Apollinium Molonis: quoniam accusant quidem nos, quare nos eosdem deos cum aliis non colimus: mentientes autem pariter, & de nostro templo blasphemias componentes incongruas, non se putant impiè agere: cùm sit valdè turpissimum liberis, qualibet ratione mentiri, multò magis de templo apud cunctos homines nominato, tanta sanctitate pollente. In hoc enim sacrario Apion præsumpsit edicere, asini caput collocasse Iudæos, & id colere, ac dignum facere tanta religione: & hoc affirmat fuisse depalatum, dum Antiochus Epiphanes & expoliasset templum, & illud caput inuenisset ex auro compositum multis pecuniis dignum. At hoc igitur primùm quidem respondeo, quoniam Ægyptius vel si aliquid tale apud nos fuisset, nequaquam debuerat increpare, cùm non sit deterior asinus furonibus & hircis & aliis, qui sunt apud eos dij. Deinde quomodo non intellexit, operibus increpatus de incredibili suo mendacio. Legibus namque semper vtimur iisdem: in quibus sine fine consistimus. Et cùm varij casus nostram ciuitatem, sicut etiam aliorum vexauerint, & Theos ac Pompeius Magnus, ac Licinius Crassus, & ad nouissimum Titus Cæsar, bello vincentes obtinuerint templum, nihil huiusmodi illic inuenêre: sed purissimam pietatem, de qua nihil nobis est apud alios effibile. Quia verò Antiochus neque iustam fecit templi deprædationem, sed egestate pecuniarum ad hoc accessit, cum non esset hostis, & socios insuper nos suos & amicos aggressus est, nec aliquid dignum derisione illic inuenit, multi & digni conscriptores super hoc quoque testantur: Polybius Megalopolitanus, Strabo Cappadox, Nicolaus Damascenus, Timagenes, & Castor chronographus, Apollodorus: qui omnes dicunt pecuniis indigentem Antiochum transgressum fœdera Iudæorum, & spoliasse templum auro argentóque plenum. Hæc igitur Apion debuit respicere, nisi cor asini ipse potiùs habuisset, & impudentiam canis, qui apud ipsos assolet coli: neque enim extrinsecus alia ratiocinatione mentitus est. Nos itaque asinis neque honorem neque potestatem aliquam damus, sicut Ægyptij crocodilis & aspidibus: quando eos, qui ab istis mordentur, & à crocodilis rapiuntur, felices & Deo dignos arbitrantur. Sed sunt apud nos asini, quod apud alios sapientes viros, onera sibimet imposita sustinentes. Et si ad

areas accedentes comedant; aut proposita non adimpleant, multas valdè plagas accipiunt, quippe operibus & ad agriculturam rebus necessariis ministrantes. sed aut omnium rudissimus fuit Apion ad componendum verba fallacia, aut certè ex rebus initia sumens, hæc implere non valuit, quando nulla potest contra nos blasphemia prouenire. Alteram verò fabulam, derogatione nostra plenam, de Græcis apposuit: de quo hoc dicere satis erit, quoniam qui de pietate loqui præsumunt, oportet eos non ignorare minus esse immundum per templa transire, quàm sacerdotibus scelesta verba confingere. Illi verò magis studuêre defendere sacrilegum regem, quàm iusta & veracia de nostris & de templo conscribere. Volentes enim Antiocho gratificari & perfidiam ac sacrilegium eius tegere, quo circa gentem nostram est vsus propter egestatem pecuniarum, detrahentes nobis etiam quæ in futuris essent, mentiti sunt. Propheta verò aliorum factus est Apion, & dixit Antiochum in templo inuenisse lectum & hominem in eo iacentem, & appositam ei mensulam maritimis terrenisque volatilium dapibus plenam, & quòd obstupuisset his homo. Illum verò mox adorasse regis ingressum, tanquam maximam sibi opem præbituri: ac procidentem ad eius genua, extensa dextera poposcisse libertatem: & iubente rege vt consideret, & diceret quis esset, vel cur ibidem habitaret, vel quæ esset causa ciborum eius, tunc hominem cum gemitu & lacrymis lamentabiliter suam narrasse necessitatem. Ait, inquit, esse se Græcum: & dum peragraret prouinciam parandi victus causa, correptum se subitò ad alienigenis hominibus, atque deductum ad templum, & inclusum illic, & à nullo conspici, sed cuncta dapium apparatione saginati. Et primùm quidem hæc sibi inopinabilia beneficia visa attulisse lætitiam: deinde suspiciouem, postea stuporem: postremùm consulentem à ministris ad se accedentibus audisse legem ineffabilem Iudæorum, pro qua nutriebatur: & hoc illos facere singulis annis quodam tempore constituto. Et comprehendere quidem Græcum peregrinum, eúmque annuo tempore saginare, & deductum ad quandam syluam, occidere quidem eum hominem, eúsque corpus sacrificare secundùm suas solennitates, & gustare ex eius visceribus, & iusiurandum facere in immolatione Græci, vt inimicitias contra Græcos haberent: & *tunc in quandam foueam* reliqua hominis pereuntis abiicere. Deinde refert eum dixisse, paucos iam dies debitos sibimet superesse, atque rogasse, vt reuertitus Græcorum deos, & superans in suo sanguine insidias Iudæorum, de malis eum circunstantibus deliberaret. Huiusmodi ergo fabula non tantùm omni tragœdia plenissima est, sed etiam crudeli impudentia redundat. Non tamen à sacrilegio priuat Antiochum, sicut arbitrati sunt, qui hæc ad illius gratiam conscripsêre. Non enim præsumpsit aliquid tale, vt ad templum accederet: sed sic inuenit non spetans. Fuit ergo voluntatibus iniquis impius, & nihilominus sine Deo, quicquid iussit mendacij superfluitas, quam ex ipsa re cognoscere valdè facillimum est. Non enim circa solos Græcos discordia legum esse dignoscitur, sed maximè aduersus Ægyptios & plurimos alios. Cuius enim regionis homines non contigit aliquando apud nos peregrinari? vt aduersus solos Græcos renouata coniuratione per effusionem sanguinis ageremus: vel quomodo possibile, vt ad has hostias omnes Iudæi colligerentur, & tantis millibus ad gustandum viscera illa sufficerent, sicut ait Apion? vel cur inuentum hominem quicunque fuit (non enim suo nomine conscripsit) aut quomodo eum in suam patriam rex non cum pompa deduxit? dum posset hoc faciens, ipse quidem putari pius, & Græcorum amator eximius, assumere verò contra Iudæorum odium auxilia magna cunctorum. Sed hæc relinquo: insensatos enim, non verbis, sed operibus decet arguere. Sciunt igitur omnes, qui vidêre constructionem templi nostri, qualis fuerit, & intransgressibilem eius purificationis integritatem. Quatuor enim porticus habuit in circuitu, & harum singulæ propriam secundum legem habuêre custodiam. In exteriorem itaque ingredi licentia fuit omnibus etiam alienis: mulieres tantummodò menstruatæ transire prohibebantur. In secundam verò porticum cuncti Iudæi ingrediebantur, eorúmque coniuges cùm essent ab omni pollutione mundæ. In tertiam, masculi Iudæorum mundi existentes atque purificati. In quartam autem sacerdotes, stolis induti sacerdotalibus. In adytum verò soli principes sacerdotum, propria stola circumamicti. Tanta verò est circa omnia prouidentia pietatis, vt secundùm quasdam horas sacerdotes ingredi constitutum sit. Manè etiam aperto templo oportebat facientes traditas hostias introire: & meridie rursus, dùm clauderetur templum, denique ne vas quidem aliquod portari licèt in templum, sed erant in eo solummodò posita, altare, mensa, thuribulum, candelabrum, quæ omnia in lege conscripta sunt. Etenim nihil amplius neque mysteriorum aliquorum ineffabilium agitur, neque intus vlla epulatio administratur. Hæc enim quæ prædicta sunt, habent totius populi testimonium manifestum, rationémque gestorum. Licèt enim sint tribus quatuor sacerdotum, & harum tribuum singulæ habeant hominum plus quàm quinque millia, fit tamen obseruatio particulariter per dies certos: & his transactis, aliis succedentes ad sacrificia veniunt: & congregati in templum mediante die à præcedentibus claues templi, & ad numerum omnia vasa percipiunt, nulla re quæ ad cibum aut potum attineat in templum delata. Talia namque etiam ad altaria offerre prohibitum est, præter illa quæ ad sacrificia præparantur. Quid ergo Apionem dicimus, nisi nihil horum examinantem, verba incredula protulisse? Sed turpe est, historiæ veram notitiam si proferre grammaticus non possit. Et sciens templi nostri pietatem, hanc quidem prætermisit. Hominis autem Græci comprehensionem finxit, pabulum ineffabile, & ciborum opulentissimam claritatem: & peruios ingredientes, vbi nec nobilissimos Iudæorum licet intrare, nisi fuerint sacerdotes. Hæc ergo pessima est impietas, atque mendacium spontaneum, ad eorum seductionem, qui noluerunt discutere veritatem. Per ea siquidem mala ineffabilia, quæ prædicta sunt, nobis detrahere tentauêre. Rursúmque tanquam piissimus deridet, adiiciens fabulæ inania facta. Ait enim illum retulisse, dum bellum Iudæi contra Idumæos haberent longo quodam tempore, ex aliqua ciuitate

Idumæorum,

Idumæorum, qui in ea Apollinem colebat venisse ad Iudæos, cuius hominis nomen dicitur Zabidus, deinde eis promisisse traditurum se eis Apollinem D cum Dorensium: venturumque illum ad nostrum templum, si omnes ascenderent, & adducerent omnem multitudinem Iudæorum. Zabidum verò fecisse quoddam machinamentum ligneum, & circumposuisse sibi, & in eo tres ordines infixisse lucernarum, & ita ambulasse, vt procul stantibus appareret, quasi stella per terram iter agens.

τὴν πορείαν ποιούμενον. τοὺς μὲν ἰουδαίους ὑπὸ τοῦ παραδόξου τῆς θέας καταπεπληγμένους, πόρρω μὲν ὄντας ἡσυχίαν ἄγειν. τὸν δὲ Ζάβιδον ὅτι πολλῆς ἡσυχίας εἰς τὸν ναὸν παρελθεῖν, καὶ τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἀκανθῶνος κεφαλὴν, ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἀσεβίζομένου γέγραφεν, καὶ πάλιν εἰς Δώραν κατὰ τάχος ἀπελθεῖν. ἀρ' οὖν καὶ ἡμεῖς ἀν εἴποιμεν, ὅτι τὸν ἀκανθῶνα τοῦτόν ἐστιν ἑαυτὸν ἀπίων ὑπηφορτίζει, καὶ ποιεῖ τὴν μωρολογίας ἅμα καὶ τῆς ψευσμάτων κατάγομον. καὶ γὰρ τόπους οὐ ὄντας γράφει, καὶ πόλεις οὐ εἰδὼς μετέθηκεν. ἡ μὲν γὰρ ἰδουμαία τὴν ἡμετέρας χώρας ἐστὶν ὅμορος, καὶ γάζαν κειμένην, καὶ Δώρα ταύτης ἐστὶν ἀδεμία πόλις. τῆς μέντοι φοινίκης παρὰ τὸ καρμήλιον ὄρος Δώρα πόλις ὀνομάζεται μηδὲν ὑπικοινωνοῦσα τοῖς ἀπίωνος φλυαρήμασι. τεσσάρων γὰρ ἡμερῶν ὁδὸν τῆς ἰδουμαίας ἀφέστηκεν. τί δ' ἡμῖν ἐπικατηγορεῖ τὸ μὴ κοινοὺς ἔχειν τοῖς ἄλλοις θεοὺς, εἰ ῥαδίως οὕτως ἐπείθησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἥξειν τὸν ἀπόλλωνα πρὸς αὐτοὺς, καὶ μὴ τῶν ἄστρων ὅτι τὴν γῆς ὠήθησαν ὁρᾶν αὐτὸν περιπατοῦντα; λύχνον γὰρ οὐδέπω δῆλον ὅτι πρόσθεν ἑωράκασιν, οἱ τὰς τοσαύτας καὶ τηλικαύτας λυχνολαίας ὑπιτελοῦντες. ἀλλ' οὐδὲ τις αὐτῶν βαδίζοντα κατὰ τὴν χώραν τῶν τοσούτων μυριάδων ὑπέλαβεν. ἔρημα δὲ καὶ τὰ τείχη φυλάκων δίχα πολέμου συνεστηκότα. ἐῶ τὰ λοιπὰ. τὰ ναοῦ δὲ αἱ θύραι τὸ μὲν ὕψος ἦσαν ἐπὶ πηχῶν, εἴκοσι δὲ τὸ πλάτος. κατάχρυσοι δὲ πᾶσαι καὶ μικρᾶ δεῖν σφυρήλατοι. ταύτας ἔκλειον οὐ ἐλάττους ὄντες ἄνδρες διακόσιοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ τὸ καταλιπεῖν λυόμενα ἐν ἀθέμιτον. ῥαδίως οὖν αὐτὰς ὁ λυχνοφόρος ἐκεῖνος ἐνέῳξεν ἀν ἀνοίξειν οἰόμενος, καὶ τὴν τοῦ ἀκανθῶνος ὡς ὤετο κεφαλὴν ἔχων. πότερον οὖν αὐτὴν πάλιν ὡς ἡμᾶς ἀπέστρεψεν, ἢ λαβὼν ἀπίων αὐτὴν εἰσκόμισεν, ἵν' ἀντίοχος ἴδῃ πρὸς δευτέραν ἀπίωνι μυθολογίαν. καταψεύδεται δὲ καὶ ὅρκον ἡμῶν, ὡς ὀμνύοντων τὸν θεὸν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, μηδενὶ ἐνοικεῖν ἀλλοφύλῳ, μάλιστα δὲ ἑλλήνων. ἔδει δὲ καταψευδόμενον ἅπαξ εἰπεῖν, μηδενὶ ἐνοικεῖν ἀλλοφύλῳ, μάλιστα δ' αἰγυπτίοις. ὅτι γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἀρχῆς αὐτὸ πλάσμασιν ἥρμοττεν τὰ περὶ τὸν ὅρκον, εἴπερ ἦσαν ὑπὸ αἰγυπτίων τῶν συγγενῶν οἱ πατέρες ἡμῶν, οὐχὶ δι' πονηρίαν, ἀλλ' ὅτι συμφορᾶς ἐξεληλαμένοι. τῶν ἑλλήνων δὲ πλέον τοῖς τόποις ἢ τοῖς ὑπιτηδεύμασιν ἀφεστήκαμεν, ὡς τε μηδεμίαν ἡμῖν εἶναι πρὸς αὐτοὺς ἔχθραν μηδὲ ζηλοτυπίαν. τοὐναντίον μέντοι πολλοὶ παρ' αὐτῶν εἰς τοὺς ἡμετέρους νόμους συνέβησαν εἰσελθεῖν· καὶ τινὲς μὲν ἔμειναν· εἰσὶ δ' οἳ τὴν καρτερίαν οὐκ ὑπομείναντες, πάλιν ἀπέστησαν. καὶ τοῦτον οὐδεὶς πώποτε τὸν ὅρκον εἶπεν ἀκοῦσαι παρ' ἡμῖν ὠμοσμένον, ἀλλὰ μόνος ἀπίων ὡς ἔοικεν ἤκουσεν. αὐτὸς γὰρ ὁ συνθεὶς αὐτὸν οἶδε. σφόδρα τοίνυν τῆς πολλῆς συνέσεως, καὶ ὅτι τῷ μέλλοντι ῥηθήσεσθαι θαυμάζειν ἄξιόν ἐστιν ἀπίωνα. τεκμήριον γὰρ εἶναι φησὶ τοῦ μήτε νόμοις ἡμᾶς χρῆσθαι δικαίοις, μήτε τὸν θεὸν εὐσεβεῖν ὡς προσῆκεν, τὸ μὴ ἄρχειν, δουλεύειν δὲ μᾶλλον ἐθνεσι

A Portò Iudæos inopinabili visione obstupuisse, & longè constitutos tenuisse silentium. Zabidum verò multa quiete ad templum venisse, & aureum detraxisse asini caput (sic enim vrbanè conscribit) & rursus Doram velociter aduenisse. Igitur & nos dicere possumus, quia asinum, hoc est semetipsum Apion grauat, & facit stulticia simul & mendaciis oneratum.

B Loca namque quæ non sunt, conscribit: & ciuitates nesciēs transfert. Idumæa enim prouinciæ nostræ confinis est, posita iuxta Gazam, & nulla ciuitas huius Dora nuncupatur. In Phœnice verò iuxta montem Carmelum Dora ciuitas appellatur, in nullo concordans Apionis oblocutionibus. Quatuor enim dierum itinere procul est à Iudæa. Cur itaque nos rursus accusat, eo quòd non habeamus communes

C cum aliis deos, si sic facilè credidêre patres nostri ad se venturum Apollinem, & cum stellis cum ambulare super terram putauêre? Lucernam enim priùs nunquam vidêre scilicet, qui tot & tanta concelebrant candelabra. Sed nec aliquis ei ambulanti per prouinciam ex tantis millibus obuiauit. Desolatos etiam vicos custodibus comperit, & hoc tempore belli. Cætera iam relinquo. Ianuæ verò templi altitudine

D quidem erant cubitorum LX. latitudine verò XX. omnes deauratæ, & pene auro puro confectæ. Has claudebant non minus quàm viri ducenti diebus singulis, & relinquere eas apertas, nefandum nimis erat. facilè igitur eas lucernifer ille aperuisse creditur, qui solus etiam habuisse asini caput æstimabatur: quapropter dubium est, vtrum hoc caput Zabidus denuò reuocauit: an certè sumens Apion, introduxit in templum, vt Antiochus inueniret, vt secundo Apioni aliquam mentiendi daret occasionem. Mentitur autem & de iuramento, quod

E iuremus per Deū factorem cæli & terræ & maris, nulli Iudæos fauturos alienigenæ, & maximè Græcis. Oportebat autem mentientem absolutè dicere, nulli fauturos alienigenæ, & magis Ægyptiis: sic etenim ab initio poterant eius figmenta de iureiurando congruere, si ab Ægyptiis vtique patres nostri nō propter malignitatem suam, sed propter calamitates expulsi

F sunt. A Græcis autem plus locis quàm studiis sumus abiūcti, ita vt nullæ inter nos & illos inimicitiæ & æmulationes esse noscātur. E diuerso namq; multos eorum ad nostras leges contigit accessisse, quorum quidam pèrmansêre, quidam verò perdurare non ferentes, denuò recessêre. Hoc tamē iusiurandum nunquam se quisquam audisse meminit apud nos habitum, sed solus Apion (vt videtur) audiuit. Ipse namque id composuit. Magna ergo admiratione eximia Apionis prudentia, vel ob hoc quod mox dicetur, digna est. Hoc enim esse affirmat indicium, quia neque legibus iustis vtamur, nec Deum colamus vt conuenit, quod diuersis gentibus

seruiamus, & calamitates quasdam circa ciuitatem sustineamus, cùm vtique principalis ciuitas Romanorum sit, cuius ciues soli ab initio regnare atque non seruire consueuerunt. Quis etenim horum magnanimitati valeat obsistere? Nullus etenim aliorum potest dicere sermonem quem Apion locutus est, quando paucis contigit in principatu continuè præsidere, & non rursus aliis facta mutatione seruire. Plurimæ namque gentes aliis obedire coactæ sunt: soli autem Ægyptij, eo quòd refugiãt (sicut aiunt) in eorum prouinciam dij, atque saluentur migrantes in effigies bestiarum, honorem præcipuum inuenerunt, vt nulli famularentur horum, qui Asiam Europámque tenuêre, qui scilicet vnam diem ex æuo totius seculi non habuêre libertatem, neque apud indigenas dominos, neque apud externos. Nam quemadmodum eis vsi sint Persæ non semel solummodo, sed frequenter vastantes vrbes, templa euertentes, putatos apud eos interficientes deos, improperare non studeo. Non enim conuenit stulticiam nos indocti Apionis imitari: qui neque casus Atheniensium, neque Lacedæmoniorum animo suo concepit, quorum hos quidem fortissimos, illos religiosissimos, omnes affirmant. Taceo reges pietate celebres, inter quos Cræsum, quàm diuersis vitæ sunt calamitatibus lauciati. Taceo incensam Atheniensium arcem, templum Ephesinum & Delphicum, aliáque multa: hic nemo calamitatem passis, sed potiùs inferentibus intulit improperia. Nouus autem accusator nostrorum Apion inuentus est, malorum suorum apud Ægyptum gestorum prorsus oblitus. Sed Sesostris eum, quem refert fabula regem fuisse Ægypti, vt creditur, excæcauit. Verumtamen possumus & nos dicere nostros reges Dauid & Solomonem, qui multas subdidêre gentes. Sed de his modò supersedendum est: quæ verò cunctis nota sunt, Apiõ modis omnibus ignorauit: quoniã Persis, & post illos principib. Asiæ Macedonibus. Ægyptij quidem seruiêre, nihil differentes à famulis. Nos autem liberi consistentes, etiam ciuitatum in circuitu positarum tenuimus principatum, annis viginti & centum, vsque ad Pompeium Magnum. Et dum vniuersi reges sunt expugnati à Romanis, omnium soli propter fidem suam maiores nostri & socij & amici fuêre. Sed viros mirabiles non præbuimus, velut quarundrm artium inuentores, & sapientia præcellentes: & inter hos enumerat Socratem, & Zenonem, & Cleanthem, & alios huiusmodi. Deinde quod potiùs est mirandum, semetipsum his adiecit & beatificat Alexandriam, quia ciuem talem habere meruit, quod ritè facit. Oportebat enim vt ipse sui testis existeret, qui aliis omnibus sic importunus & callidus esse videbatur, & vita verbóque corruptus. Quapropter rectè quilibet Alexandriæ cõdolebit, si super isto aliquid magni sapuerit. De viris autem qui fuêre apud nos titulo nullo laudis inferiores, sciũt qui voluerunt nostræ antiquitatis libris incumbere. Reliqua verò quæ in accusatione conscripta sunt, dignum erat fortè sine satisfactione relinquere, vt ipse sui potiùs & aliorum Ægyptiorum accusator extaret. Queritur enim eo quòd animalia consueta sacrificemus, & non vescamur carnibus suillis:

A καὶ ἄλλοτε ἄλλοις, καὶ τὸ κεχρῆσθαι συμφοραῖς ποτε τῇ τῶν πόλιν. αὐτῆς δηλονότι πόλεως ἡγεμονικωτάτης ἐκ τῆς ἄνωθεν ἄρχειν, ἀλλὰ μὴ ῥωμαίοις δουλεύειν συνηθισμένων. καί τοι τούτων αὖ τις ὑποχοῖτο τοιαύτης μεγαλοψυχίας. τῆς μὲν γὰρ ἄλλων οὐ ἔστιν ὅς τις ἀνθρώπων ἐχ ἱκανῶς καθ' αὑτὸν φάναι τοῦτον ὑπ' ἀπίωνος λελέχθαι τὸν λόγον. ὀλίγοις μὲν γὰρ ὑπῆρξεν ἐφ' ἡγεμονίας δίκαι κατεστῆσθαι, καὶ τούτοις αἱ μεταβολαὶ πάλιν ἄλλοις

B δουλεύειν ὑπέζευξαν. τὸ πλεῖστον δὲ φῦλον ἄλλων ὑπακήκοεν πολλάκις, αἰγύπτιοι δὲ ἄρα μόνοι δίκαι τὸ καταφυγεῖν ὡς φασὶν εἰς τινὰ χώραν αὐτῆς τοῖς θεοῖς, καὶ σωθῆναι μεταβαλόντας εἰς μορφὰς θηρίων, ἐξαίρετον γέρας δοῦναι τὸ μηδενὶ δουλεύειν τῆς τῆς οἰκίας, ἢ τῆς οἰκουμένης κρατησάντων. οἱ μίαν ἡμέραν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἐλευθερίας οὐ τυχόντες φαίνοιν, ἀλλ' οὐδὲ ὅλον τὸν οἰκουμενικοῦ. ὃν τινα μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο πέρσαι τρόπον, οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πορθοῦντες τὰς πόλεις, ἱερὰ κατασκάπτοντες, τοὺς παρ' αὐτῆς νομιζομένους θεοὺς καταφρονοῦντες, οὐ αὐ ὀνειδίσαιμι.

C μιμεῖσθαι γὰρ οὐ προσῆκεν καὶ ἀπίωνος ἀπαιδευσίαν, ὅς οὔτε τὰς ἀθηναίων τύχας, οὔτε τὰς λακεδαιμονίων συνενόησεν, ὧν τοὺς μὲν ἀνδρειοτάτους, τοὺς δὲ εὐσεβεστάτους τῆς ἑλλάδος ἅπαντες λέγουσιν. ἐῶ βασιλέας τοὺς ἐπ' εὐσεβείᾳ δεδοξασμένους, ὧν ἔνα κροῖσον, οἵαις ἐχρήσαντο συμφοραῖς βίον. ἐῶ τὴν καταφρονηθεῖσαν ἀθηναίων

D ἀκρόπολιν, τὸν ἐν ἐφέσῳ ναὸν, τὸν ἐν δελφοῖς, ἄλλας μυρίους, καὶ οὐδεὶς ὠνείδισε ταῦτα τοῖς παθοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς δράσασι. καινὸς δὲ κατήγορος ἡμῖν ἀπίων εὑρέθη, τῆς ἰδίων αὐτῷ τῶν αἰγύπτου κακῶν ἐπιλελησμένος. ἀλλὰ σέσωστρις αὐτὸν ὁ μυθολόγος αἰγύπτου βασιλεὺς ἐτύφλωσεν. ἡμεῖς δὲ τοὺς ἡμετέρους οὐ αὖ εἴποιμεν βασιλέας, δαυίδ καὶ σολομῶνα, πολλὰ περιωσαμένους ἔθνη. τούτοις μὲν οὖν ὠδὴ λίπωμεν. τὰ δὲ γνώριμα πᾶσιν ἀπίων ἠγνόηκεν. ὅτι περσῶν καὶ μετ' ἐκείνων ἡγουμένων τῆς ἀσίας μακεδόνων, αἰγύπτιοι μὲν ἐδούλευον αἰδεσιμόδωρα οὐδὲν διαφέροντες. ἡμεῖς δὲ ὄντες ἐλεύθεροι, παρεστῶτες καὶ τῆς πέριξ πόλεων ἤρχομεν, ἔτη φεῦ εἴκοσι που καὶ ἑκατὸν, μέχρι μάγνου πομπηΐου. καὶ πάντων ἐκπολεμηθέντων παρὰ ῥωμαίων τῆς παγκόσμου βασιλέων, μόνοι δὲ πίστιν οἱ παρ' ἡμῖν σύμμαχοι καὶ φίλοι διεφυλάχθησαν. ἀλλὰ θαυμασίους ἄνδρας οὐ παρεσχήκαμεν, οἷον τεχνῶν τινῶν εὑρετὰς, ἢ σοφίᾳ διαφέροντας. ἐν κλεάνθει καὶ ζήνωνα καὶ κλεανθεῖ καὶ τοιούτους τινάς. εἶτα τὸ θαυμασιώτατον τῆς εἰρημένων αὐτὸς ἑαυτὸν προσίθησι. καὶ μακαρίζει τινὰ ἀλεξανδρείαν, ὅτι τοιοῦτον ἔχει πολίτην. ἔδει γὰρ αὐτὸν μάρτυρα ἑαυτοῦ. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἅπασιν ὀχλαδωνὸς ἐδόκει πονηρὸς εἶναι, ἐν τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ διεφθαρμένος· ὥστε εἰκότως ἐλεήσαι τὴν αὐτοῦ ἀλεξανδρείαν, εἴπερ ὅλῃ τούτῳ μέγα φέρει. δεῖ δὲ τῆς παρ' ἡμῖν ἀνδρῶν γεγονότων, οὐδενὸς ἥττον ἐπαίνου τυγχάνειν ἀξίων, ἴσασιν οἱ ταῖς ἡμετέραις ἀρχαιολογίαις ἐντυγχάνοντες. τὰ δὲ λοιπὰ τὰ ἐν τῇ κατηγορίᾳ γεγραμμένων, ἄξιον ἴσως ἀναπολόγητα ὠδαλιπεῖν, ἵν' αὐτὸς αὐτοῦ ἐν τῇ ἄλλων αἰγυπτίων ἢ ὁ κατηγορῶν. ἐγκαλεῖ γὰρ ὅτι ζῶα θύομεν, καὶ χοῖρον οὐ ἐσθίομεν,

καὶ τὰ

καὶ τὴν αἰδοῖων χλευάζει περιτομήν. τὸ μὲν οὖν περὶ τὴν ἡμέρων ζώων ἀναιρέσεως, κοινόν ἐστι καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἅπαντας. ἀπίων δὲ τοῖς θύουσιν ἐξελέγχων, αὐτὸν ἐξήλεγξεν ὄντα τὸ γένος αἰγύπτιον. ὁ γὰρ ἂν ἕλλην ὢν ἢ μακεδὼν ἐχαλέπαινεν. ἔτοι γὰρ οὐχονται θύειν ἑκατόμβας τοῖς θεοῖς, καὶ χρῶνται τοῖς ἱερεῖοις πρὸς εὐωχίαν. καὶ ὁ διὰ τοῦτο συμβέβηκεν ἐρημοῦσθαι τὸν κόσμον τῶν βοσκημάτων, ὅπερ ἀπίων ἔδεισεν. εἰ μέντοι τοῖς αἰγυπτίων ἤθεσιν ἠκολούθουν ἅπαντες, ἠρήμωτο μὲν ἂν ὁ κόσμος τῶν ἀνθρώπων. τὴν ἀγριωτάτων δὲ θηρίων ἐπλησθήσθη, ἃ θεοὺς ἔτοι νομίζοντες ὁπημελῶς ἐκτρέφουσι. καὶ μὴν εἴ τις αὐτὸν ἤρετο, τὴν πάντων αἰγυπτίων τίνας εἶναι καὶ σοφωτάτους καὶ θεοσεβεῖς νομίζει, πάντως ἂν ὡμολόγησε τοὺς ἱερεῖς. δύο γὰρ αὐτοὺς φησὶν ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐξ ἀρχῆς ταῦτα προσετάχθαι, τήν τε τῶν θεῶν θεραπείαν, καὶ τὴν σοφίας τὴν ὁπημέλειαν. ἐκεῖνοι τίνιν ἅπαντες καὶ προτιμῶνται, καὶ χοιρείων ἀπέχονται βρωμάτων. καὶ μὴν καὶ τῶν ἄλλων αἰγυπτίων οὐδὲ εἷς συνθύει τοῖς θεοῖς. ἆρ' οὖν τυφλὸς ἦν ὁ τῶν ἀπίων ὑπὲρ αἰγυπτίων ἡμᾶς λοιδορεῖν συνθέμενος, ἐκείνων δὲ κατηγορῶν, οὐχὶ μὴ μόνον χρῶνται τοῖς ὑπὸ τούτου λοιδορουμένοις ἔθεσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδαξαν περιτέμνεσθαι καθάπερ εἴρηκεν ἡρόδοτος. ὅθεν εἰκότως μοι δοκεῖ τῆς εἰς τοὺς πατρίους αὐτοῦ νόμους βλασφημίας, δοῦναι δίκην ἀπίων τὴν πρέπουσαν. περιετμήθη γὰρ ἐξ ἀνάγκης, ἑλκώσεως αὐτῷ περὶ τὸ αἰδοῖον γενομένης. καὶ μηδὲν ὠφεληθεὶς ὑπὸ τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ σηπόμενος ἐν δεινᾶς ὀδυνῶν ἀπέθανεν. δεῖ γὰρ τοὺς εὖ φρονοῦντας τοῖς μὲν οἰκείοις νόμοις περὶ τὴν εὐσέβειαν ἀκριβῶς ἐμμένειν, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων μὴ λοιδορεῖν. ὁ δὲ τούτοις μὲν ἔφυγε, τῶν ἡμετέρων δὲ κατεψήφισατο. τοῦτο μὲν ἀπίωνι τὸν βίου τὸ τέλος ἐγένετο, καὶ τοῦτο παρ' ἡμῖν ἐνταῦθα τὸ πέρας ἔσται τοῦ λόγου. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπολλώνιος ὁ μόλων, καὶ λυσίμαχος, καί τινες ἄλλοι, τὰ μὲν ὑπὸ ἀγνοίας, τὸ πλεῖστον δὲ κατὰ δυσμένειαν, περί τε τοῦ νομοθετήσαντος ἡμῖν μωσέως, καὶ περὶ τῶν νόμων πεποίηνται λόγους, ἔτε δικαίους ἔτε ἀληθεῖς, τὸν μὲν ὡς γόητα καὶ ἀπατεῶνα διαβάλλοντες, τοὺς νόμους δὲ κακίας ἡμῖν καὶ οὐδεμιᾶς ἀρετῆς φάσκοντες εἶναι διδασκάλους, βούλομαι συντόμως καὶ περὶ τῆς ὅλης ἡμῶν κατασκευῆς τοῦ πολιτεύματος, καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος ὡς ἂν οἷόν τε ὦ δυνατὸς εἰπεῖν. οἶμαι γὰρ ἔσεσθαι φανερὸν, ὅτι καὶ πρὸς εὐσέβειαν, καὶ πρὸς κοινωνίαν τὴν μετ' ἀλλήλων, καὶ πρὸς τὴν καθόλου φιλανθρωπίαν, ἔτι δὲ πρὸς δικαιοσύνην καὶ τλῆναι τοῖς πόνοις καρτερίαν, καὶ θανάτου περιφρόνησιν ἄριστα κειμένους ἔχομεν τοὺς νόμους. οὐδὲ καλῶ δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας τῇ γραφῇ, μὴ μετὰ φθόνου ποιεῖσθαι τὴν ἀνάγνωσιν. ὁ γὰρ ἐγκώμιον ἡμῖν αὐτῶν προσοφείλομεν συγγράφειν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ψευδῆ κατηγορημένοις ἡμῖν, ταύτην ἀπολογίαν δικαιοτάτην εἶναι νομίζω, τὴν ἀπὸ τῶν νόμων, καθ' οὓς ζῶντες διατελοῦμεν. ἄλλως τε καὶ τὴν κατηγορίαν ὁ ἀπολλώνιος οὐκ ἀθρόαν ὥσπερ ὁ ἀπίων ἔταξεν, ἀλλὰ σποραδὸν. καὶ διὰ πάσης τῆς συγγραφῆς ποτὲ μὲν ὡς ἀθέους καὶ μισανθρώπους λοιδορεῖ, ποτὲ δὲ αὖ δειλίαν ἡμῖν ὀνειδίζει. καὶ τοὐμπαλίν ἐστιν ὅπου τόλμαν κατηγορεῖ καὶ ἀπόνοιαν. λέγει δὲ καὶ ἀφυεστάτους εἶναι τῶν βαρβάρων. καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν εἰς τὸν βίον ὄφελος συμβεβλῆσθαι μόνοις.

A sed & circuncisionem genitalium vehementer irridet. De nostrorum quidem animalium peremptione, communio nobis est cum aliis hominibus vniuersis. Apion autem sacrificantes nos redarguens, indicat semetipsum genere esse Ægyptium. Non enim Græcus ii esset aut Macedo, hoc molestè ferret. Isti enim vouent sacrificare hecatombas suis diis, & sacerdotibus vtuntur ad epulas. Quæ cùm ita sint, non propterea contigit mundum animalibus desolari, quod Apion expauit. Qui tamen si solennitates Ægyptiorum sequerentur, mundus desertus quidem esset hominibus, ferocissimis autem bestiis impleretur: quas isti iudicantes deos, diligenter enutriunt. quòd si quis eum consuleret, quos putaret omnium Ægyptiorum esse sapientes atque deicolas, sacerdotes sine dubio fateretur. Hæc enim duo dicunt sibimet ab initio à regibus esse præcepta, vt deos colant, & sapientiam diligant: quod illi facere præcipuè iudicantur: qui tamen & circumciduntur omnes, & à porcinis abstinent carnibus. Sed neque vllus alter Ægyptiorum cum eis diis sacrificare dignoscitur. Cæcus igitur fuit Apion quando pro Ægyptiis nostras detractiones componens, illos videtur potiùs accusare, qui non solùm vtuntur solennitatibus, quas in nobis culpat iste: sed etiam alios circuncidi docent, sicuti dixit Herodotus. Vnde rectè mihi videtur Apion, propter patriæ suæ leges pœnas dedisse blasphemiæ. Etenim necessariò circuncisio, circa genitalia vulnera ei facta nihil profuerunt, & putrefactis in magnis doloribus expirauit. Oportet enim bene sapientes in legibus propriis circa pietatem integrè permanere, & aliorum minimè carpere. Iste verò suas quidem leges effugit, de nostris verò mentitus est. Hic itaque terminus vitæ fuit Apionis. Sed & noster hic iam finem liber accipiet. Quoniam verò & Apollonius Molon, & Lysimachus, & alij quidam, tam per ignorantiam quàm per insaniam de legislatore nostro Mose, & legibus verba protulêre, nec iusta, nec vera: dum illi quidem velut mago atque fallaci derogant, leges autem malitiæ apud nos nullúique virtutis affirmant esse doctrices, volo breuiter & de omni conuersatione nostra, & de particulari (sicuti potero) proferre sermonem. Reor enim fore manifestum, quia & ad pietatem & ad conuictum vniuersalémque humanitatem, insuper ad iustitiam laborúmque tolerantiam, & ad contemptum mortis optimas leges positas habeamus. Rogo tamen lecturos, vt non cum inuidia exequantur huius operis lectionem. Non enim proposui laudes conscribere nostrorum: sed aduersus eos, qui nos plurimum & fallaciter accusarunt, satisfactionem hanc puto esse iustissimam. Proinde accusationem Apollonius non continuè, sicut Apion, instituit, sed dispersim. Quippe qui aliquando quidem nos sine Deo & hominibus odiosos appellat, aliquando verò formidinem nobis improperat: & è diuerso, rursus aliquando de audacia gentis nostræ queritur. Dicit autem etiam stultiores Barbaris: & propterea nullum inuétum nos solos vitæ vtile reperisse. Hæc autè omnia manifestè redarguũtur

ταῦτα δὲ πάντα διελεχθήσεσθαι νομίζω σαφῶς,

dum vniuersa contrà quàm ab eo sunt dicta, A monstrantur & legibus imperata, & à nobis cum omni integritate gesta. Si verò coactus fuero facere mentionem legum contrariarum apud alios constitutarum, in culpa illi sunt, qui nostras solennitates tàquam peiores cum aliorum conferunt. Quibus neutrum puto remanere quod dicant: neque quia non eas habeamus leges, quarum ego capita & summas ad redarguendum positurus sum: neque quia non præcipuè in legibus propriis perduramus. Paulò ergo altiùs exorsus, volo primùm dicere, quòd eis qui sine lege & ordine viuunt, hi qui B ordinis & communium legum amatores extiterunt, & primi hoc inchoauerunt, rectè mansuetudine atque virtute præstare dicendi sunt. Denique conantur singuli eorum gesta sua ad antiquitatem referre, vt non imitatores aliorum videantur existere, sed ipsi potiùs aliis legitimè viuendi duces fuisse. His igitur hunc in modum se habentibus, virtus legislatoris est C meliora considerare: & his qui viuri sunt legibus, quas posuerit, satisfacere, quia rectæ sunt. Populi verò est, vt in omnibus, quæ constituta sunt, perduret: & neque felicitate procedente, neque calamitatibus aliquid horũ immutet. Dico igitur nostrum legislatorem, quoslibet qui memorantur legislatores antiquitate præcedere. Lycurgus enim & Solon, & Zaleucus Locrensis, & omnes qui apud Græcos mi- D rabiles sunt, nouelli atque recentes, quantum ad illum comparati esse noscuntur: quando nec ipsum nomen legis fuisse olim apud Græcos agnoscitur. Testis Homerus est, qui nusquam in opere suo hoc vsus est nomine. Nomen enim secundùm legem, sed indefinitis sententiis, & regum præceptionibus, populus regebatur. Vnde etiam multo tempore permansêre, tantùm moribus vtentes, & non scripto, & E multa horum semper secundùm euentum casuum permittentes. Noster verò legislator antiquus existens (hoc etenim vndique manifestum est, etiam apud eos clarum, qui semper contra nos loquuntur) & semetipsum præbuit optimum principem populorum consultorémque, & instructionem totius legis vitæ constringens, eis suasit hanc libenter excipere, & firmissimè inclyta scientia custodire. Primùm autem eius magnitudinis opera vi- F deamus. Ille namque progenitorum nostrorum relinquentium Ægyptum, & ad terram propriam remeantium, multa millia sumens. ex plurimis & impossibilibus rebus cautissimè liberauit: nam & inaquosam eos & multum arenosam oportebat transire viam, belláque deuincere: & filios ac vxores, prædámque bello seruare: in quibus dux egregius & consiliarius sapientissimus & tutor veracissimus fuit vniuersorum. Omnem siquidem multitudinem à semetipso pendere fecit, & cùm omnia quæ G vellet persuadere posset, in nullo horum vindicauit sibimet potestatem: sed in quo maximè tempore pntestatem sibimet arrogant & tyrannidem præsules rerum, & populum frequenter plurima iniquitate viuere consuefaciũt, in hac illa potentia cõstitutus, è diuerso magis iudicauit agendum piè, & plurimam exhibere aliis æquitatẽ, ipse virtutẽ præcipuam se credens cunctis ostendere, & salutem firmissimam præbere

εἰ τἀναντία τῆς εἰρημένων φανεῖν, δι' ἃ τῆς νόμων ἡμῖν προστεταγμένα, καὶ παττόμενα μὴ πάσης ἀκριβείας ὑφ' ἡμῶν. εἰ δ' ἄρα βιασθείην μνησθῆναι τῆς παρ' ἑτέροις ὑπεναντίως νενομισμένων, τοῦτο δίκαιοι τὴν αἰτίαν ἔχειν εἰσὶν, οἱ τὰ παρ' ἡμῖν ὡς χείρω παραβάλλειν ἀξιοῦντες. οἷς οὐδέτερον ὑπολειφθήσεσθαι νομίζω λέγειν, οὔθ' ὡς οὐχὶ τούτοις ἔχομεν τοὺς νόμους, ὧν ἐγὼ παραθήσομαι τοὺς κεφαλαιωδεστάτους. οὔθ' ὡς οὐχὶ μάλιστα πάντων ἐμμένομεν τοῖς ἑαυτῶν νόμοις. μικρὸν οὖν ἀναλαβὼν τὸν λόγον, τοῦτ' αὖ εἰποιμι πρῶτον. ὅτι τῆς ἀνόμως καὶ ἀτάκτως βιούντων, οἱ τάξεως καὶ νόμου ὑπεθυμηταὶ γενόμενοι, καὶ πρῶτοι κατάρξαντες, εἰκότως ἂν ἡμερότητι καὶ φύσεως ἀρετῇ διενεγκεῖν μαρτυρηθεῖεν. ἀμέλει πειρῶνται τὰ παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι πρὸς τὸ ἀρχαιότατον ἀνάγειν, ἵνα μὴ μιμεῖσθαι δόξωσιν ἑτέροις, ἀλλ' αὐτοὶ τοῦ ζῆν νομίμως ἄλλοις ὑφηγήσασθαι. τούτων δὴ τοῦτον ἐχόντων τὸν τρόπον ἀρετὴ μὲν ὀρθῶς νομοθέτου, τὰ βέλτιστα συνιδεῖν καὶ πεῖσαι τοὺς χρησομένους περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ τεθειμένων. πλήθους δὴ, τὸ πᾶσι τοῖς δόξασιν ἐμμεῖναι, καὶ μήτε δυτυχίας μήτε συμφορᾶς αὐτῆς μηδὲν μεταβάλλειν. φημὶ τοίνυν τὸν ἡμέτερον νομοθέτην τῶν ὁπωσδηποτοῦν μνημονευομένων νομοθετῶν προάγειν ἀρχαιότητι. λυκοῦργος γὰρ καὶ σόλων, καὶ ζάλευκος ὁ τῶν λοκρῶν, καὶ πάντες οἱ θαυμαζόμενοι παρὰ τοῖς ἕλλησιν, ὡς ἐχθὲς δὴ καὶ πρώην, ὡς πρὸς ἐκεῖνον παραβαλλόμενοι φαίνονται γεγονότες. ὅπου γε μηδὲ αὐτὸ τοὔνομα πάλαι ἐγιγνώσκετο παρὰ τοῖς ἕλλησι. καὶ μάρτυς ὅμηρος οὐδαμοῦ τῶν ποιήσεως αὐτῷ χρησάμενος. οὐδὲ γὰρ νῦν κατὰ τοῦτο, ἀλλὰ γνώμας ἀορίστως τὸ πλῆθη διῴκει, καὶ προστάγμασι τῶν βασιλέων. ἀφ' οὗ καὶ μέχρι πολλοῦ διέμειναν ἔθεσιν ἀγράφοις χρώμενοι, καὶ πολλὰ τούτων ἀεὶ πρὸς τὸ συμβαίνον μεταθέντες. ὁ δὴ ἡμέτερος νομοθέτης ἀρχαιότατος γενόμενος, τοῦτο δὴ πρῶτον ὁμολογεῖται καὶ παρὰ τοῖς πάντα κατ' ἡμῶν λέγουσιν, ἑαυτόν τε παρέχων ἄριστον τοῖς πλήθεσιν ἡγεμόνα καὶ σύμβουλον. πολύ τε κατασκευάζων αὐτοῖς ὅλου τοῦ βίου τῷ νόμῳ παραλαβὼν, ἔπεισεν παραδέξασθαι καὶ βεβαιοτάτῳ ἴσασι φυλαττόμενα παρεσκεύασεν. ἰδωμεν δὴ τῆς ἔργων αὐτοῦ τὸ πρῶτον μεγαλεῖον. σκεπτέον γὰρ τοὺς προγόνους ἡμῶν, ἐπειπερ ἔδοξεν αὐτοῖς τὴν αἴγυπτον ἐκλιποῦσιν, ὅθεν τὴν πάτριον γῆν ἐπανήκειν, πολλὰς τὰς μυριάδας παραλαβὼν, ἐν πολλῶν καὶ ἀμηχάνων διέσωσεν εἰς ἀσφάλειαν. καὶ γὰρ τὴν ἄνυδρον αὐτοὺς καὶ πολλὴν ψάμμον ἔδει διοδοιπορῆσαι, καὶ νικῆσαι πολεμίους, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας, καὶ λείαν ὁμοῦ σώζειν μαχομένους. ἐν οἷς ἅπασι καὶ στρατηγὸς ἄριστος ἐγένετο, καὶ σύμβος συνετώτατος, καὶ πάντων κηδεμὼν ἀληθέστατος. ἅπαν δὴ τὸ πλῆθος εἰς ἑαυτὸν ἀπερτῆσαι παρεσκεύασεν, καὶ πεῖσαι πάντας ἔχων πειθήνιον αὐτοῖς τὸν κελεύοντος, εἰς οὐδεμίαν οἰκείαν ἔλαβε τοῦτο πλεονεξίαν. ἀλλ' ἐν ᾧ μάλιστα τὸν καιρὸν δυνάμεις ἂν αὐτοῖς ἐπιβάλλονται καὶ τυραννίδας οἱ προεστῶτες, ἐθίζουσι δὲ τὰ πλήθη μετὰ πολλῆς ἀνομίας, ἐν τούτῳ τῇ ἐξουσίας ἐκεῖνος καθεστηκὼς, τοιοῦτον ἠθῆ δεῖν δυσβεῖν, καὶ πολλὴν δύνοιαν τοῖς λαοῖς ἐμπαραχεῖν, ὅτως αὐτός τε τὰ μάλιστα τὴν ἀρετὴν ἐπιδείξειν τῇ αὐτοῦ νομίζων, καὶ σωτηρίαν τοῖς αὐτὸν ἡγεμόνα

ποιου-

ποιημένους βεβαιοτάτην παρέξειν. καλῶς οὖν αὐτῷ
προαιρέσεως καὶ πράξεων μεγάλων δεομένων,
εἰκότως ἐνομίζομεν ἡγεμόνα τε καὶ σύμβουλον θεὸν ἔ-
χειν. καὶ πείσας πρότερον ἑαυτὸν, ὅτι καὶ τὰ ἐκείνου βούλη-
σιν ἅπαντα πράττῃ καὶ διανοεῖται, ταύτην ὤετο δεῖν
πρὸ παντὸς ἐμποιῆσαι τὴν ὑπόληψιν τοῖς πλήθεσιν. οἱ γὰρ
τις δύσαντες ὁπωσοῦν θεὸν τοὺς ἑαυτῶν βίους, οὐθὲν
ἀν ἔχον) ἐξαμαρτεῖν. τοιοῦτος μὲν δὴ τις αὐτὸς ἡμῖν ὁ νο-
μοθέτης, οὐ γόης οὐδ' ἀπατεών, ἅπερ λοιδορεῖν τινες λέ-
γουσιν ἀδίκως. ἀλλ' οἷον φασὶ τοῖς ἕλλησιν αὐχοῦσιν τὸν
μίνω γεγονέναι, καὶ μετ' αὐτὸν τοὺς ἄλλους νομοθέτας.
οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν τοὺς νόμους ὑποτίθεν). ὁ δὲ γε μίνως ἔ-
λεγον ὅτι εἰς τὸν ἀπόλλω καὶ τὸ δελφικὸν αὐτοῦ μαντεῖον
τὰς τῶν νόμων μαντείας ἀνέφερεν, ἤτοι ἀληθῆς οὔτως
ἔχειν νομίζοντες, ἢ πείσειν ῥᾴον ὑπολαμβάνοντες. τίς
δὴ οὖν ὁ μάλιστα κατορθώσας τοὺς νόμους, καὶ τίς ὁ δι-
καιότατα περὶ τὸν θεοῦ πίστεως ὁπωσοῦν, πάρεστιν ἐξ
αὐτῶν καταιδεῖν τὰ νόμων ἀναπεβάλλοντας. ἤδη γὰρ περὶ
τούτων λεκτέον. ἐκεῖνο μὲν ἀπείρεσι μὲν αἱ κατὰ μέρος τῶν
ἐθνῶν καὶ τῶν νόμων παρὰ τοῖς ἅπασιν ἀνθρώποις διαφορά.
οἱ μὲν γὰρ μοναρχίαις, οἱ δὲ τὰ ὀλίγων δυναστείαις,
ἄλλοι δὲ τοῖς πλήθεσιν ἐπιτρέψαν τὴν ἐξουσίαν τῶν
πολιτευμάτων. ὁ δὲ ἡμέτερος νομοθέτης εἰς μὲν τούτων
οὐδενὶ ἀπεῖδεν, ὡς δὲ αὖ τις εἴποι βιαστὴς τὸν λό-
γον, θεοκρατίαν ἀπεῖπεν τὸ πολίτευμα, θεὸν μᾶλλον
μόνον τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ κράτος ἀναθεὶς, καὶ πείσας, εἰς
ἐκεῖνον ἅπαντας ἀφορᾶν, ὡς αἴτιον μὲν ἁπάντων ὄντα
τῶν ἀγαθῶν, κοινή τε πᾶσιν ἀνθρώποις παρέχοντα καὶ
ἰδίᾳ. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὧν ἀπαγορεύσειν, εἰς
ἐκεῖνον ἀνάγει τὴν ἀπαγόρευσιν. καὶ οἱ μὲν τὸ δοκεῖν ἐ-
δίδαξαν μὲν εἶναι θεὸν μοναρχίαν, μετ' αὐτὸν δὲ θεῶν τι-
νας μυθολογίας ἀνεπλάσαντο, τὸ εἶναι αὐτοὶ δεινθέντες
ἀμηχανίᾳ, λαθεῖν τὴν ἐκείνου γνώμην οὐ δυνηθῆσαν.
ἀλλ' ὅτι τῶν παντομόρφων οὐδὲν, οὐδ' ὅς αὖ τις παρ'
ἑαυτῷ διανοηθῇ. ἕνα γοῦν αὐτὸν ἀπέφηνεν ὁ ἡμέτερος
νόμος ἀγένητον, ἀγήρατον, ἄδιον, ἄχρονον, ἀναλλοίωτον, πάσης ἰδέας θνητῆς κάλλει διαφέροντα, καὶ
δυνάμει μὲν μόνον ἡμῖν γνώριμον, ὁποῖος δὲ κατ' οὐσίαν
ἄγνωστον. ταῦτα περὶ θεοῦ φρονεῖν οἱ σοφώτατοι δοκοῦσι
παρὰ τοῖς ἕλλησι, μοναρχίαν ὡς ἐν παραδεδομένῃ ἀφι-
κόντες. εἰ γὰρ θεὸς οὐ θεοὶ εἰδεῖ λέγειν τὴν ἀνάρχου φύ-
σιν τὰ καλά τε καὶ ἄξιστα, καὶ ὡς ἀληθῶς πρέπουσα τῇ
μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ καὶ ὅτι μὲν ἐδιδάχθησαν ἐκείνου
τὰς ἀρχὰς παραδόντος, εὖ τοῦτο λέγειν. ὅτι δὲ ὀρθὰ καὶ
καὶ πρέποντα, τῇ τοῦ θεοῦ φύσει καὶ μεγαλειότητι, σφό-
δρα μεμαρτυρήκασι καὶ γὰρ πυθαγόρας καὶ ἀναξαγόρας
καὶ πλάτων, καὶ οἱ μετ' ἐκείνους ὅσοι τῶν σοφῶν φιλόσοφοι,
καὶ μικροῦ δεῖν ἅπαντες ὅτι φαίνονται, περὶ τῆς τοῦ
θεοῦ φύσεως πεφρονηκότες. ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον
φιλοσοφοῦντες εἰς πλῆθος δόξας παρεκτεινόμενον, τὴν ἀλήθειαν τοῦ δόγματος ἐξενεγκεῖν οὐ
ἐτόλμησαν. ὁ δὲ ἡμέτερος νομοθέτης, ἅτε δὴ τὰ ἔρ-
γα παρέχων σύμφωνα τοῖς λόγοις, οὐ μόνον τοῖς
καθ' αὐτὸν ἔπεισεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνου
ἀεὶ γενησομένοις τὴν περὶ θεοῦ πίστιν ἐνέφυσεν ἀμετακίνητον. ἄριστον δὲ ὅτι καὶ τρόπῳ τῆς νομοθε-
σίας πρὸς τὸ χρήσιμον πάντων ἀεὶ πολὺ διήνεγκεν. οὐ γὰρ μέρος τι ἀρετῆς ἐποίησε τὴν δυσέβειαν, ἀλλὰ
ταύτας τὰ μέρη τὰ ἄλλα συνεῖδε καὶ κατέστησε, λέγω δὴ τὴν δικαιοσύνην, τὴν καρτερίαν, τὴν σω-
φροσύνην, τὴν τῆς πολιτείας πρὸς ἀλλήλους ἐν ἅπασι συμφωνίαν. ἅπασαι γὰρ αἱ πράξεις καὶ διαβαί-

A sequacibus bona voluntate. Ex maximis actibus in singulis casibus vsus est. Quapropter rectè iudicabat, ducem atque consultorem se Deum habere: & primitus sibimet satisfaciens: quia secundùm illius voluntatem vniuersa gereret atque tractaret, credidit modis omnibus oportere vt etiam apud plebem hæc opinio permaneret. Nam qui Deum respicere suam vitam credunt, delinquere non præsumunt. Huiusmodi quidem noster legislator fuit, non magus, non fallax, sicut derogatores iniustè pronunciant: sed quales apud

B Græcos gloriantur fuisse Minoem & post eum legislatores alios. Namque quidam eorum leges positas à Ioue dicebant: alij verò eas in Apollinem & vaticinium D. lphicum referebant, siue pro veritate hoc credentes, seu facile persuadendum iudicantes populo. Qui verò præcipuas leges instituerint, vel qui iustissimè de Dei fide cognouerint, licet hoc ex ipsis legibus facta comparatione conspicere.

C Iam enim de ipsis tempus est disputandi. Igitur infinitæ quidem particulatim gentium atque legum apud cunctos homines differentiæ sunt. Alij siquidem monarchis, alij verò populo potestatem reipublicæ commisêre. Noster verò legislator nihil horum intendens, veluti si quis hoc dicendo mensuram transcendat verbi, diuinam rempublicam declarauit:

D Deo principaliter conuersationem nostram atque potestatem excellenter assignans, & satisfaciens eum cunctos inspicere, tanquam causam bonorum omnium vniuersis hominibus existentem: & quæcunque contingit eos in angustiis supplicasse, illius non latuisse voluntatem, neque quicquam eorum quæ gessêre, vel si quid aliquis apud semetipsum potuit cogitare. Vnum verò eum esse monstrauit, & ingenitum, immutabilem per tempus, æternum, & omni

E specie mortali pulchritudine differentem, & ipsum nobis notum: qualis autem sit secundùm substantiam, prorsus ignotum. Hęc itaque de Deo sapuerunt prudentissimi Græcorum: qui quidem quod eruditi sint, illo vtique sciendi præbente principia, nunc dicere prætermitto: quod autem hæc optima & congrua Dei naturæ atque magnificentiæ sint, valde testantur. Pythagoras enim, & Anaxagoras, &

F Plato, & post illos philosophi Stoici, & penè cuncti, videntur de diuina sapuisse natura. Sed hi quidem ad breue philosophantes, populo superstitionum opinionibus iam præoccupato veritatem dogmatis proferre timuêre. Noster verò legislator opera præbens consona verbis suis, non solùm his qui cum eo erant satisfecit; sed etiam qui ex illis semper erant nascituri, hoc immutabiliter inspirauit: & causam legislationis ad vtilitatis modum semper adduxit.

G Non enim partem virtutis Dei culturam dixit, sed huius partes alias esse perspexit atque constituit: hoc est fortitudinem, iustitiam, & mutuam, in omnibus ciuium concordiam. Cunctæ namque actiones & studia,

vniuersique sermones, ad diuinam referun- A
tur pet omnia pietatem. Non enim hoc inexaminatum aut indefinitum vlterius dereliquit. Duo siquidem sunt totius disciplinæ & moralis institutionis modi, quorum vnus quidem sermone doctor est, alter verò exercitatione morum: quæ cùm ita sint, alij quidem legislatores sentiendo sunt discreti, & alterum horum modum sibi placitum assumentes, alterum reliquerunt. Sicuti Lacedæmonij quidem & Cretenses moribus erudiebantur, non B
verbis: Athenienses verò, & penè omnes alij Græci, quæ quidem oportet agi præcipiebant suis legibus: assuescere verò ad hæc operibus minime valuêre. Noster autem legislator hæc ambo multa diligentia coaptauit. Nam nec exercitationes morum omisit non traditas, neque leges sermone reliquit incomptas. Sed mox à primo inchoans cibo, & vnicuique diæta conueniente, nihil neque minimarum es- C
carum sub potestate voluntatis vtentium dereliquit. Sed & de cibis conuenit abstineri, & qui sumendi sunt, vel quæ diæta communis esse videatur, necnon & de operibus labore simul & requie, terminum atque regulam posuit legem: quatenus veluti sub patre atque domino viuentes, neque volentes quicquam neque per ignorantiam delinquamus. Non enim ignorantibus pœnam posuit, sed optimam & necessariam correctionum monstrauit legem. Quapropter non semel audire, nec secundò vel D
sæpiùs: sed in vnaquaque septimana, alia opera relinquentes, ad legis auditionem congregari præcepit vniuersos, eámque perfecte condiscere, quod scilicet omnes legislatores reliquisse noscuntur. Et in tantum plurimi hominum absunt, vt secundùm proprias leges viuant, vt penè eas ignorent. Et cùm peccauerint, tunc agnoscunt ab aliis, quam legem probantur esse præuaricati. Sed etiam viri maxima cum gloria & principalia gubernantes, E
profitentur ignorationem. Doctos namque sibi faciunt assidere ad dispensationem rerum & peritiam legũ habentes. Nostrorũ verò quemlibet si quis leges interroget, faciliùs quam nomen suum recitat. Vniuersas quidem mox à primo sensu eas discentes, in animo velut inscriptas habemus. Et rariùs quidem quilibet trãsgreditur: impossibile autem est supplicium deuitare peccantem. Hoc itaque primum omnium mirabilem cõsonantiam nobis instituit. nam vnam quidem habere & eandem de Deo sectam, vita verò ac moribus differre nihil ab inuicem, optimam moribus hominum potest celebrare concordiam. apud nos etenim solos, neque de Deo quiliber sermones audiet alterutris aduersarios. sicut multa similia apud alios fieri comprobantur: cùm non solùm à vulgaribus quod visum fuerit vnicuique profertur, sed etiam apud quosdam philosophorum hoc crebrò præsumitur, quando alij quidem totam Dei naturam sermonibus perimere tentauêre. G
alij verò eius prouidentiam ab hominibus abstulêre: neq; in studiis vitæ differentia vlla conspicitur, sed cõmunia quidẽ opera omniũ apud nos existunt: vnus verò de Deo sermo concors est, assistens illum cuncta respicere. Sed etiam de ipsius vitæ studiis, & quoniã oportet omnia alia

καὶ λόγοι πάντες, ὅτι τῷ πρὸς θεὸν ἡμῖν εὐσέβειαν ἔχουσι τῷ ἀναφορά. οὐδὲν γὰρ τούτων ἀνεξέταστον οὐδὲ ἀόριστον παρέλιπεν. δύο μὲν γὰρ εἰσὶν ἁπάσης παιδείας τρόποι καὶ τὴν περὶ τὰ ἤθη κατασκευῆς, ὧν ὁ μὲν λόγῳ διδάσκαλος, ἕτερος δ' ὁ δι' ἁπάσης ἀσκήσεως τῶν ἠθῶν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι νομοθέται ταῖς γνώμαις διίστασαν, καὶ τὸν ἕτερον αὐτῶν, ὃν ἔδοξεν ἕκαστοι ἑλόμενοι, τὸν ἄλλον παρέλιπον οἷον λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ κρῆτες ἔθεσιν ἐπαίδευον ἢ λόγοις. ἀθηναῖοι δ' καὶ σχεδὸν οἱ ἄλλοι πάντες ἕλληνες, ἃ μὲν χρὴ πράττειν ἢ μὴ, προστάττοντες δι' τῶν νόμων, τῶν δ' πρὸς αὐτὰ δι' τῶν ἔργων ἐθίζειν ὠλιγώρησαν. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης ἄμφω ταῦτα συνήρμοσε καὶ πολλὴν διεμέλεσεν. ἔτι γὰρ κατεφλὴν ἀπέλιπε τὴν τῶν ἠθῶν ἄσκησιν, ἔτι τὰ μὴ λόγῳ νόμον ἀπρόσκοπον εἴασεν. ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ πρώτης ἀρξάμενος τροφῆς, καὶ τὰ καθ' τὸ οἰκεῖον ἑκάστῳ διαίτης, οὐδὲν ἔτι τῶν βραχυτάτων αὐτεξούσιον διὰ τὴν βουλήσεσι τῶν χρησομένων κατέλιπεν. ἀλλὰ καὶ περὶ σιτίων ὅσων ἀπέχεσθαι χρὴ, καὶ τίνα προσφέρεσθαι, καὶ περὶ πόνων κοινωνησόντων τὴν διαίτης, ἔργων τε δυνάμεις περὶ τὰς τέχνας, τε τοῦμπαλιν ἀναπαύσεως, ὅρον ἔθηκεν αὐτὸς καὶ κανόνα τὸν νόμον, ἵν' ὥσπερ ὑπὸ πατρὶ τέτῳ καὶ δεσπότῃ ζῶντες, μήτε βουλόμενοι μηθὲν, μήθ' ὑπ' ἀγνοίας ἁμαρτάνωμεν. οὐδὲ γὰρ τὰ ἀπ' ἀγνοίας ὑπτίμησιν ἐπέχετο καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ κάλλιστον καὶ ἀναγκαιότατον ἀπέδειξεν παιδευμάτων τὸν νόμον, ἵν' εἰσάπαξ ἀκουσαμένοις οὐδὲ δὶς ἢ πολλάκις, ἀλλ' ἑκάστης ἑβδομάδος τῶν ἔργων ἀφεμένοις, ὅτι τῷ ἀκούειν τοῦ νόμου σκέλουσε συλλέγεσθαι καὶ τοῦτον ἀκριβῶς σκοπεῖν. ὃ δὴ πάντες οἱ νομοθέται ἐοίκασι παραλιπεῖν. καὶ τοσοῦτον οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἀπέχουσι, τοῦ καὶ τοῖς οἰκείοις ζῆν νόμοις, ὥς τε σχεδὸν αὐτοὺς οὐδ' ἴσασιν. ἀλλ' ὅταν ἐξαμάρτωσι, τότε παρ' ἄλλων μανθάνουσιν, ὅτι τὸν νόμον παρεβήκασιν, οἵτε τὰς μεγίστας καὶ κυριωτάτας ἀρχὰς διοικοῦντες ὁμολογοῦσι τὴν ἄγνοιαν. δίκας γὰρ παρεκαθίσαντες τὴν περὶ πραγμάτων οἰκονομίας, τοῖς ἐμπειρίαν ἔχειν τῶν νόμων ὑπεκρουμένοις. ἡμῶν δ' ὀρθρινοὶ εἴτις ἔρωτο τοὺς νόμους, ῥᾶον αὐ εἴποι πάντα ἢ τὸ ὄνομα τὸ ἑαυτοῦ. τοιγαροῦν ὀπὸ τὴν πρώτης αἰσθήσεως αὐτοὺς σημαινθαίοντες, ἔχομεν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγκεχαραγμένους. καὶ σπανίως μὲν ὁ παραβαίνων, ἀδύνατος δ' ἡ τῆς κολάσεως παραίτησις, τοῦτο πρῶτον ἀ πάντων τῷ θαυμαστῷ ὁμόνοιαν ἡμῖν ἐμπεποίηκεν. τὸ γὰρ μίαν μὲν ἔχειν καὶ τῷ αὐτῷ δόξαν περὶ θεοῦ, περὶ βίῳ δὲ καὶ τοῖς ἔθεσι μηδὲν ἀλλήλων διαφέρειν, κάλλιστον ἐν ἔθεσιν ἀνθρώπων συμφωνίαν ἐπιτελεῖ. παρ' ἡμῖν γὰρ μόνοις, ἔστι περὶ τοῦ θεοῦ λόγοις ἀκούσεταί τις ἀλλήλοις ὑπεναντίοις, ὁποῖα πολλὰ παρ' ἑτέροις, οὐδ' ὑπὸ τῶν τυχόντων μόνον κατὰ τὸ φανεῖσον ἑκάστῳ λέγεται πάθος, ἀλλὰ καὶ παρά τισι τῶν φιλοσόφων αὐτῶν τετόλμηται, τῶν μὲν τῷ ὅλῳ τοῦ θεοῦ φύσιν ἀναιρεῖν ἐπιχειρηκότων, ἄλλων δ' τῷ ὑπὲρ ἀνθρώπων αὐτοῦ πρόνοιαν ἀφαιρουμένων. ἔτ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῶν βίων ὄψεται διαφορά· ἀλλὰ κοινὰ μὲν ἔργα πάντων παρ' ἡμῖν· εἷς δὲ λόγος ὁμοῦ σύμφωνος περὶ θεοῦ, πάντα λέγων σκεῦνον ἐφορᾶν. καὶ μεῦ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιτηδευμάτων, ὅτι δεῖ πάντα τὰ λοιπὰ

τέλος

τέλος ἔχειν τῆς δυσέβειας, καὶ γυναικῶν ἀκούσειν αἴ τις καὶ τῶν οἰκετῶν. ὅθεν δὴ καὶ τὸ προφερόμενον ἡμῖν ὑπό τινων ἔγκλημα, τὸ ἢ μὴ κρατοῦν δυρεῖς ἔργων ἢ λόγων αἰδρίας ὠφελεῖν, ἐντεῦθεν συμβέβηκεν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τὸ μηδενὶ τῶν παρόντων ἐμμένειν, καλὸν εἶναι νομίζουσι, καὶ τοῖς μάλιστα τολμῶσι ταῦτα ὠφελεῖν σοφίας δεινότητα μαρτυροῦσιν. ἡμεῖς δὲ τἀναντίον μίαν εἶναι καὶ φρόνησιν καὶ ἀρετὴν ὑπειλήφαμεν, τὸ μηδὲν ὅλως ὑπεναντίον μήτε πράττειν μήτε διανοεῖσθαι τοῖς ἐξ ἀρχῆς νομοθετήσασιν. ὅπερ εἰκότως αὖ εἴη τεκμήριον τοῦ κάλλιστα τεθεῖσθαι τὸν νόμον. τὰ γὰρ μὴ τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον, αἱ πεῖραι διόμενα διορθώσεως ἐλέγχουσιν. ἡμῖν δὲ τοῖς πειθοῖσιν ἐξ ἀρχῆς τεθεῖσθαι τὸν νόμον καὶ θεοῦ βούλησιν, οὐδὲν δυσεβὲς ἢ ἐπὶ τοῦτο φυλάττειν. τί γὰρ αὐτό τις αὖ μετακινήσειεν, ἢ τί κάλλιον ἐξεύρεσι, ἢ τί παρ' ἑτέρων ὡς ἄμεινον ἐξενέγκοι; ἆρα γε τίνι ὅλλυ κατάστασιν τοῦ πολιτεύματος; ἢ τίς ἢ κάλλιον ἢ δικαιοτέρα γένοιτο, τὸν θεὸν μὲν ἡγεμόνα τῶν ὅλων πεποιημένης; τοῖς ἱερεῦσι δὲ κοινῇ μὲν τὰ μέγιστα διοικεῖν δοῦναι πάσης, τῷ δὲ παντῶν ἀρχιερεῖ πάλιν αὖ πεπιστευκέναι τὴν τῶν ἄλλων ἱερέων ἡγεμονίαν. οὓς δὲ καὶ πλοῦτον, οὐδὲ πόνων ἄλλας παρόντας αὐτομάτοις πλεονεξίας, πρῶτον οὐθὶς ὁ νομοθέτης ὅπῃ τὴν τιμὴν ἔταξεν. ἀλλ' ὅσοι τῷ μετ' αὐτὸ πρόθοῖ τε καὶ σωφροσύνῃ τῶν ἄλλων διέφερον, τούτοις τιμὴν παρὲ τὸν θεὸν μάλιστα θεραπείαν ἐνεχείρησε. τούτοις δὲ μὴν καὶ τοῦ νόμου καὶ τῶν ἄλλων ὁπωσδεύμάτων ἀκριβὴς ὁπιμέλεια. καὶ γὰρ ἐπόπται πάντων καὶ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, καὶ κολασταὶ τῶν κατεγνωσμένων οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν. τίς αὖ οὖν ἀρχὴ γένοιτο ταύτης ὁσιωτέρα; τίς ἢ θεῷ τιμὴ μᾶλλον ἁρμόσουσα; πάντος μὲν τοῦ πλήθους κατεσκευασμένου πρὸς τὴν δυσέβειαν, ἐξαίρετον ἢ τινὶ ὁπιμέλειαν τῶν ἱερέων πεπιστευμένων, ὥσπερ ἢ τελετῆς τινος τῆς ὅλης πολιτείας οἰκονομουμένης. ἃ γὰρ ὀλίγων ἡμερῶν ἀριθμὸν ὁπωσδεύοντες ἀλλόφυλοι φυλάττειν οὐ δυνάσται μυστήρια τὰ τελετὰς ὀνομάζοντες, μετὰ πολλῆς ἡδονῆς καὶ γνώμης ἀμεταπείστου φυλάττομεν ἡμεῖς δὲ τοῦ παντὸς αἰῶνος. τίνες οὖν εἰσιν αἱ προσρήσεις καὶ ἀπαρδύσεις ἁπλαῖ τε καὶ γνώριμοι. πρώτη δὴ γίνεται περὶ θεοῦ, λέγουσα, ὁ θεὸς ἔχει τὰ πάντα παντελὴς καὶ μακάριος, αὐτὸς αὐτῷ τε πᾶσιν αὐτάρκης, ἀρχὴ καὶ μέσα καὶ τέλος. ὅθεν τῶν πάντων ἔργοις μὲν καὶ χάρισιν ἐνεργήσας τε παντὸς ὑπνος- οὐδὲ φανερώτερος, μορφὴν τε τὸ μέγεθος ἡμῖν ἄφατος. πᾶσα μὲν γὰρ ὕλη πρὸς εἰκόνα τοῦτου ἀλλότριος, κἂν ἢ πολυτελὴς, ἄτιμός ἐστι πρὸς τὴν ἐκείνου δόξαν, καὶ πᾶσα τέχνη πρὸς μιμήσεως ὁπόσοιαν ἄτεχνος. οὐδὲν ὅμοιον οὔτ' ὁπνοῦμεν, οὔτ' εἰκάζειν ἐστὶν ὅσιον. ἔργα βλέπομεν αὐτοῦ, φῶς, οὐρανὸν, γῆν, ἥλιον τε καὶ σελήνην, ποταμοὺς καὶ θάλασσαν, ζώων γένεσεις, καρπῶν ἀναδόσεις. ταῦτα θεὸς ἐποίησεν οὐ χερσὶν, οὐδὲ πόνοις, οὐδέ τινων συνεργασαμένων ὁπωσδηποτεῖς. ἀλλ' αὐτὸ καλὰ θελήσαντος, καθὼς ἐβουλήθη οὐθὲν ἐγένοντο. τούτῳ δεῖ πάντα ἀκολουθεῖν, καὶ θεραπεύειν αὐτὸν ἀσκοῦντας ἀρετήν. τρόπος γὰρ θεοῦ θεραπείας οὐδὲν ὁσιώτατος. εἷς ναὸς ἑνὸς θεοῦ. φίλον γὰρ ἀεὶ παντὶ τὸ ὅμοιον. κοινὸς ὁ κόσμος ἁπάντων, κοινοῦ

A ad terminum diuinæ pietatis adduci, à mulieribus nostris & à seruis quilibet audient. Pro qua re illatas nobis calumnias à quibusdam, cur non exhibeamus viros inuentores nouorum operum seu verborum, contigit oriri. Alij siquidem in nulla re paterna perdurare optimum esse putant, & præcipuè transgressoribus sapientiæ robur assignant. Nos autem è diuerso, vnam esse prudentiam atque virtutem existimamus, nihil penitus vel facere, vel

B cogitare contrarium his quæ antiquitus sancita noscuntur: quod scilicet indicium legis est optimo fœdere constitutæ. nam ea quæ nunc non habent modum, experimento sæpe corrupta redarguuntur. Apud nos autem, qui credimus ab initio positam legem diuina voluntate, nihil aliud pium est, quàm hanc sub integritate seruare. Quis etenim ius quicquam mouere potest, aut quid melius adinuenit? vel quis ab aliis tanquam præcellentius ad statum

C reipub. nostræ aliquid transferre potest? aut quę poterit esse melior atque iustior, quàm ea quæ Deum quidem principē omnium esse cōfirmat? sacerdotibus autem in communi quidem res præcipuas dispensare permittit: summo verò pontifici aliorum sacerdotum principatū competenter iniungit. quos vtique non diuitiis, neque aliis quibusdam spontaneis auditatibus præcellentes legislator ad culmen huius honoris instituit. Sed quicunque sapientia vel tem-

D peratia aliis præstare noscuntur, eis præcipuè culturam diuinæ placationis iniunxit. Apud hos igitur, & legis & aliorum studiorum integra diligentia custoditur. Contemplatores enim omnium, atque iudices contentionum, & punitores culpabilium sacerdotes esse decreti sunt. Quis ergo principatus? quod regnum erit hoc sanctius? vel qui honor Deo potiùs cooptabitur? cùm omnis quidem

E populus sit præparatus, ad pietatem, summa verò diligētia sacerdotibus sit indicta: & velut quædam festiuitas gubernetur vniuersa respu. Cùm enim mysteria sua numero paucorum dierum alienigenæ custodire nequeant, ea videlicet sacrificia nominantes, nos cum multa delectatione, & immutabili voluntate solennitatis opus per omne seruamus æuum. Quæ igitur sunt præcepta vel interdicta simplicia, siue nota dicamus. Primum quidem de Deo

F est, dicens: Deus habet omnia, perfectus, beatissimus, ipse sibi cunctisque sufficiens, principium & medium & terminus: inter omnia operibus quidem & muneribus clarus, & omni re manifestior: forma verò & magnitudine nobis inenarrabilis. Omnis nāque materies comparata ad huius imaginem, licèt sit preciosa, tamen pro nullo est, cunctáque ars ad illius imitationis inuentum, extra artem

G esse cognoscitur: nihil simile neque videmus, neque possumus suspicari, neque coniicere. Sāctum est, videmus eius opera, lumē, cęlum, terrā, Solē, Lunā, flumina, mare, animalium nationes, prouentus fructuum: hæc Deus fecit, non manibus neque laboribus, neque quibusdā indiguit sibi cooperantibus. sed ipso vidente bona repente facta sunt. Hunc homines conuenit vniuersos sequi, eúmque placare exercitatione virtutis. Modus enim diuinæ placationis iste sanctissimus est. Vnum tēplum vnius Dei, commune

omnium communis Dei cunctorum. Gratum A namque semper est omne quod simile est. Hũc placant quidem sacerdotes semper. præcedit verò istos primus secundùm genus: qui ante alios sacerdotes sacrificabit Deo, custodiet leges, de dubiis iudicabit, & puniet lege conuictos. Huic quisquis non obedit, supplicio subiacebit, tanquam qui in ipsum Deum impiè gesserit. Hostias immolat, non ad crapulam nostram vel ebrietatem attinentes. hæc enim non placent Deo: quæ res occasio potiùs iniu- B riarum simul & expensarum est. Deus enim temperatos, ordinatósque & boni generis diligit: & vt præcipuè sacrificantes castè viuamus. In sacrificiis autem pro communi salute primũ oportet orare, deinde singulos pro semetipsis, quoniam omnes socij sumus. Et qui hoc consortium suæ vitæ præponit, maximè Deo gratus est. Supplicatio verò fit ad Deum votis ac precibus, non vt bona præstet, hæc enim ipse sponte contulit vniuersis, & in medio depo- C suit: sed vt hæc suscipere valeamus, suscipientésque seruemus. Purificationes quoque in sacrificiis lex decreuit, à cubili, à lecto, à congressu vxorio, & alia multa, quæ conscribere longissimum est. Huiusmodi ergo de Deo, & eius placatione sermo est, ipse autem simul etiam lex est. Quid autem de nuptiis? Solam nouit lex permixtionem naturalem cum coniuge, si tamen filiorum causa procreandorum agatur. D Masculorum verò cum masculis valde iudicauit inimicas: & tentantes talia morte decreuit dignos. Nubere verò iubet, non respicientes ad dotem, neque violenter arripere, sed neque dolo vel fallacia suadere. Dispensationem verò potiùs fieri per eum, cuius noscitur esse potestatis, & per cognationem opportunam. Mulier autem inferior, inquit, est viro per omnia. Obedit igitur non ad iniuriam, sed vt sit sub regimine constituta. Deus enim viro potestatem de- E dit. Cum hac ergo coire decet maritum solummodo. alteriùs verò experientiam habere nequissimum. Si quis autem hoc egerit, declinatio nulla mortis. neque si fecerit vim virgini alteri desponsatæ: neq; si suaserit nuptæ, aut filios nutrienti. quæ omnia lex præcepit. vniuersis autem mulieribus interdixit vel celare quod natum est, vel alia machinatione corrumpere filios. Infanticida enim esset animas demoliens, & genus imminuens. Igitur si quis, F ad concubitum, corruptionémque transierit, immundus est. Oportet autem etiam post legalem commixtionem viri, mulieres lauari. Hoc enim partem animæ polluere iudicauit: inflata nãque corporibus vulneratur. Dúmque hoc fit, aquam propter purificationis causam talibus imperauit. Sed neque in filiorum natiuitatibus cõcessit epulationes aggregari, & fieri occasiones ebrietatis: sed temperamentum esse repente principiũ. Iussitque literis erudiri propter leges, & nosse progenitorũ actiones, vt actus imitentur, & cum legibus educati, neque transgrediãtur, neque cogitationem ignorationis habere G iudicẽtur. Prospexit autẽ etiam funeribus mortuorum, vt neq; sumptuosæ ad sepeliendum celebrentur exequiæ, neque insignium fabrica sepulchrorum. sed necessaria quidem circa elationem funeris imperauit domesticos adimple-

θεῦ ἁπάντων. τοῦτον θεραπεύουσι μὲν ἀεὶ πάντες οἱ ἱερεῖς. ἡγεῖται δὲ τούτων ὁ πρῶτος ἀεὶ κατὰ γένος. οὗτος μὲν πρὸ τῶν ἄλλων ἱερέων θύσει τῷ θεῷ, φυλάξει τοὺς νόμους, δικάσει περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων. κολάσει τοὺς ἐλεγχθέντας ἀπ' ἀδίκου. ὁ δέ γε τούτῳ μὴ πειθόμενος, ὑφέξει δίκας, ὡς εἰς τὸν θεὸν αὐτὸν ἀσεβῶν. θύομεν τὰς θυσίας, οὐκ εἰς πλήρωσιν ἑαυτῶν καὶ μέθας, ἀβύλητα γὰρ θεῷ τάδε καὶ περόφασις αὐ ὕβρεως γένοιτο καὶ πολυτελείας. ἀλλὰ σώφρονας, ἀτάκτους, ἀγρείους. ὅπως δὲ μάλιστα θύοντες σωφρονῶμεν ὅπερ ἐπὶ ταῖς θυσίαις, ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀρχεῖν δεῖ πρῶτον σωτηρίας, εἶτα ὑπὲρ ἑαυτῶν. ὅτι γὰρ κοινωνία γεγόναμεν καὶ ταύτην ὁ φροντίζων τὸν καθ' αὑτὸν βίον, μάλιστα τῷ θεῷ κεχαρισμένος. προσκλήσεις δὲ θεὸς τὸν θεὸν ἔστω διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ δεήσεως. οὐχ ὅπως δῶ τὰ γαθά, ἀλλ' ἐδόθη γὰρ αὐτὸς ἑκών, καὶ πᾶσιν εἰς μέσον κατέθηκε. ἀλλ' ὅπως δεχεῖν δυνώμεθα, καὶ λαβόντες φυλάττωμεν. ἁγνείας ὅπερ τῶν θυσιῶν διείρηκεν ὁ νόμος, ἀπὸ κοίτης, ἀπὸ λέχους, ἀπὸ κοινωνίας τῆς πρὸς γυναῖκα, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἃ μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. τοιοῦτος μὲν ὁ περὶ θεοῦ καὶ τῆς εἰκείας θεραπείας λόγος ἡμῖν ἐστιν. ὁ δὲ αὐτὸς ἅμα καὶ νόμος. τίνες δὲ οἱ περὶ γάμων; μίξιν μόνην οἶδεν ὁ νόμος κατὰ φύσιν τὴν πρὸς γυναῖκα, καὶ ταύτην εἰ μέλλοι τέκνων ἕνεκα γίνεσθαι. τὴν δὲ πρὸς ἄρρενας ἐξύβρικε, καὶ θανάτου τιμῶν εἰ ἐπιχειρήσειεν. γαμεῖν δὲ κελεύει, μὴ περιορῶν προσέχοντας, μηδὲ βιάζεσθαι ἁρπαγαῖς, μηδ' αὖ δόλῳ καὶ ἀπάτῃ πείθειν. ἀλλὰ μνᾶσθαι τὴν δοτὴν κυρίαν, καὶ μὴ συλᾶν τὴν ὑπόθεσιν. γυνὴ δὲ χείρων φησὶν ἀνδρὸς εἰς τὰ πάντα, καὶ ἡ πονηρία αὐτῆς ἀγαθοποιὸς γυναικός. τοιαῦτα μὲν ὑπακούετω, μὴ πρὸς ὕβριν ταῦτ' ἠγεμόνι, ἀλλ' ἵν' ἄρχηται. θεὸς γὰρ αὐτῇ τὸ κράτος ἔδωκε. ταύτῃ συνεῖναι δεῖ τὸν γήμαντα μόνον. τὸ δὲ τῇ ἄλλῃ πειρᾶν αἰσχιστον. εἰ δέ τις τοῦτο πράξειεν, ἀδεμιᾶ θανάτου παραίτησις, οὔτ' εἰ βιάσαιτο παρθένον ἑτέρῳ προσωμολογημένῳ. οὔτ' εἰ πείσειε γεγαμημένῳ, ἢ τεκνοτροφοῦσαν. ἃ πάντα προσέταξεν ὁ νόμος, καὶ γυναῖκι ἀπεῖπεν, μήτ' ἀμφιβάλλειν ποτὲ ἐν τινι τῷ αὐτῆς, μήτε διαφθείρειν. ἀλλὰ μηχανῆ τινι προσέπεσθαι αὐτῷ. τεκνοτόνος γὰρ ἂν εἴη ψυχὴν ἀφανίζουσα, καὶ τὸ γένος ἐλαττοῦσα. τοιαῦτα μὲν εἴ τις ὑπὲρ λέχος ἢ φθορὰν παρέλθοι, καθαρὸς εἶναι δύναται. ἢ καὶ μετὰ νόμιμον συνουσίαν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἀπολούσασθαι κελεύει ὁ νόμος. ψυχῆς τε γὰρ καὶ σώματος ἐγγίνεται μολυσμός, ὡς πρὸς ἄλλῃ χώρᾳ ὑποβαλόντων. καὶ γὰρ ἐμφυσωμένοις σώμασι κακοπαθεῖ ἡ ψυχή, καὶ τούτων αὖ πάλιν ὡς θανάτῳ διακεθεῖσα. διὸ περὶ ἁγνείας ἐπίτασιν τοῖς τοιούτοις προσέταξεν. οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων γενέσεσιν ἐπέτρεψεν, ἀδωχίας συναγωγὴν, καὶ προφάσεις ποιεῖσθαι μέθης, ἀλλὰ σώφρονα τὴν ἀρχὴν ἔθεις. καὶ γράμματα παιδεύειν ἐκέλευσε, πρέπει τοὺς νόμους ἀναγιγνώσκειν, καὶ τῶν προγόνων πράξεις ἐπίστασθαι. τὰς μὲν ἵνα μιμῶνται, τοῖς δ' ἵνα συνεκτρεφόμενοι, μήτε παραβαίνωσι, μήτε σκῆψιν ἀγνοίας ἔχωσι. τῆς δ' εἰς τοὺς τετελευτηκότας προνοήσεν ὁσίας, ὅτε πολυτελείας ἐπιτάφιον, ὅτε κατασκευὰς μνημείων ἐπιφανῶν. ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς τὴν κηδείαν προσέταξε τοῖς οἰκειοτάτοις ἐπιτελεῖν.

πᾶσι

πᾶσι δὲ τοῖς θνήσκουσι θαπτομένοις νόμος, καὶ συνελθεῖν καὶ συναποδύρασθαι ἐποίησε νόμιμον. καθαίρεσθαι δὲ κελεύει καὶ τοὺς οἰκοῦντας ἀπὸ κηδείας, ὅλως τὴν μετέλευσιν τοῦ βίου, ἵνα πλεῖστον ἀπέχῃ τοῦ δοκεῖν αὐτοὺς καθαροὺς εἶναι. πᾶς δὲ φόνον ἐργασάμενος ἢ ἑκὼν ἢ ἄκων, οὐδὲ τοῦτο τοῖς ἀπεσιώπησεν αὐ σκολίκησιν. γονέων τιμὴν μετὰ τὴν πρὸς θεὸν δευτέραν ἔταξεν· καὶ τὸν οὐκ ἀμειβόμενον τὰς παρ' αὐτῶν χάριτας, ἀλλ' εἰς ὁποῖον σκολίνοντα, λιθοβοληθήσεσθαι διδάσκει κελεύει. καὶ παντὸς τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔχειν τοῖς νέοις, ἐπεὶ πρεσβύτατος ὁ θεός. οὐδὲν ἐᾷ πρὸς φίλους· οὐ γὰρ εἶναι φιλίαν δεῖ τινὶ μὴ πάντα πιστεύσαν. κἂν συμβῇ δέ τις ἔχθρα, τὸ ἀπορρήτων διαλέγειν κεκώλυκεν. δικάζων εἰ δῶρα τις λάβοι, θάνατος ἡ ζημία, πρεσβυτῶν βοηθεῖν νέοις ὑπόθεσις. ὁ μὴ κατέθηκέ τις οὐκ ἀναιρήσεται, τὴν ἀλλοτρίων οὐχ ἅψεται. δανείσας τόκον οὐ λήψεται. ταῦτα καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν συνέχει κοινωνίαν. πῶς δὲ περὶ τῆς εἰς τοὺς ἀλλοφύλους ὁπηκοΐας ἐφρόνησεν ὁ νομοθέτης ἄξιον ἰδεῖν. φανεῖται γὰρ ἄριστα πάντων προνοησάμενος, ὅπως μήτε τὰ οἰκεῖα διαφθείρωμεν, μήτε φθονήσωμεν τοῖς μετέχειν τῶν ἡμετέρων προαιρουμένοις. ὅσοι μὲν γὰρ θέλουσιν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν νόμους ζῆν, ὑπελθόντας δέχεται φιλοφρόνως, οὐ τῷ γένει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ προαιρέσει τοῦ βίου, νομίζων εἶναι τὴν οἰκειότητα. τοὺς δὲ ἐκ παρέργου προσιόντας ἀναμίγνυται τῇ συνηθείᾳ οὐκ ἠθέλησεν· τὰ λοιπὰ δὲ προείρηκεν, ὧν ὅστιν ἡ μετάδοσις ἀναγκαία, πᾶσι παρέχειν τοῖς δεομένοις, πῦρ, ὕδωρ, βοφῶν· ὁδοὺς φράζειν, ἄταφον μὴ προιδεῖν. ὅπου καὶ τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους εἰρημένα· οὐ γὰρ ἐᾷ τὴν γῆν αὐτῶν πυρπολεῖν, οὐδὲ κόπτειν ἥμερα δένδρα συγκεχώρηκεν, ἀλλὰ καὶ σκυλεύειν ἀπείρηκε τοὺς ἐν μάχῃ πεσόντας, καὶ τῶν αἰχμαλώτων προνόησεν, ὅπως αὐτῶν ὕβεις ἀπῇ, μάλιστα δὲ γυναικῶν. ὅτου δὲ πόρρωθεν ἡμεροῦται τὴν φιλανθρωπίαν διδάσκειν ἡμᾶς ἐπαύσασεν, ὡς οὐδὲ τῶν ἀλόγων ζώων ἀλιγωρήκεν. ἀλλὰ μόνον μὲ ἐφῆκεν τούτων χρῆσιν τὰ νενομισμένα πᾶσιν, τὰ δ' ἑτέρα σκόλυσεν. ὅσα δὲ ὡς ἱκετεύοντα προσφύεται οἰκείας, ἀπεῖπεν ἀπελεῖν, οὐδὲ νεοττοῖς ἐπέτρεψε τοῖς γονέας αὐτῶν συνεξαίρειν. φείδεσθαι δὲ κελεύει, κἂν ἡ πόλεμια τῶν συνεργαζομένων ζώων καὶ μὴ φονεύειν. ὅτου παντοχόθεν τὰ πρὸς οἰκείαν προσέψατο, διδασκαλικοῖς μὲν τοῖς προειρημένοις χρησάμενος νόμοις, τοὺς δὲ αὖ καὶ τῶν παραβαινόντων τιμωρητικοὺς τάξας ἀδικοφάσεως. ζημία γὰρ ὅπου τοῖς πλείοσι τῶν παραβαινόντων ὅστι θάνατος, εἰ μοιχεύοι τις, εἰ βιάσηται κόρην, εἰ ἄρσενι τολμήσῃ πεῖραν προσφέρειν, εἰ ὑπομείνῃ παθεῖν πειραθείς. ἔστι δὲ καὶ ὅπου δούλοις ὁμοίως ὁ νόμος ἀπαραίτητος, ἀλλὰ καὶ περὶ μέτρων εἴτε κακουργήσειν ἢ σταθμῶν, καὶ περὶ πράσεως ἀδικεῖν καὶ δόλῳ χρωμένης, κἂν ὠφέλησέ τις ἀλλότριον, κἂν ὁ μὴ κατέθηκεν εἴληφε. ταῦτα εἰσὶ κολάσεις, οὐχ οἷαι παρ' ἑτέροις, ἀλλ' ὅπου τὸ μεῖζον. περὶ μὲν γὰρ γονέων ἀδικίας, ἢ τῆς εἰς θεὸν δυσσεβείας, κἂν μελλήσῃ τις δυθέως ἀπόλλυται. τοῖς μὲν τοι κατὰ τοὺς νόμους πάντα πράττουσι, τὸ γήρας ὅστιν οὐκ ἄργυρος, οὐδὲ χρυσὸς

A re: omnibus autem viuentibus legitimum esse constituit, vt aliquo moriente & concurrant, & gemitus lamentationis effundant. Purificari autem iubet etiam domesticos funere celebrato: vt longè procul sint, quasi videantur mundi esse. Cùm autem aliquis fecerit homicidium vel sponte, vel inuitus, ne horum quidem pœnam tacuit. Parentum honorem post Deum esse constituit: & qui non repensat eorum gratiæ, sed in qualibet parte contristat, præcepit esse lapidandum. Iubet etiam senioribus honorem iuuenes exhibere, quoniam cunctis senior Deus est. Nihil permittit celandum apud amicos: non enim amicitiæ sunt apud eum cui omnia non creduntur. & licèt aliquæ inimicitiæ proueniant, prodi tamen arcana prohibuit. Si quis autem arbiter munus acceperit, morte mulctatur, despiciens quod iustum est, & auxilium reis offerens. Quod quisquam non posuit nó auferat: & aliena non tãgat: mutuans nõ accipiat vsuras. Hæc, & his multa similia, communionem continét nostrorum inter alterutros. Quomodo autem etiam de domestica cura circa alienigenas habẽda docuerit legislator, referri dignũ est. videbitur enim omnibus optimè prospexisse eum, illo ità sentiente, neque propria corrumpamus, neque participari rebus nostris volentibus inuideamus. Quicunque enim volunt sub nostra conuersari lege, accedentes ad eam cum munificentia suscipit, non genere solummodo, sed etiam voluntate vitæ putans esse consortium. Eos autem qui obiter aduenirunt, misceri solemnitatibus noluit: alia tamẽ exhibenda cõstituit. Idem omnibus præbendum, ignẽ, aquam, cibum: itet ostendere, non spernere aliquem insepultum. Mitissimè etiam circa hostes quæ sunt agenda sanciuit, vt neque terra eorum exuratur: neque arbores fertiles incidantur. Sed etiam spoliari eos qui in bello cecidêre interdixit, & captiuis prospexit, quatenus eorum amoueatur iniuria, & maximè fœminarum. Sic autem eximiè nos mansuetudinem atq; clementiã studuit edocere, vt etiam de animalibus irrationalibus non taceret: sed horũ tantũmodo vtilitatem legitimã concedẽs, ab omni nos alia causa prohibuit. Quæcunque enim veluti domestica oriuntur in ædibus, hæc interdixit occidi: sed neque parentes denique præcepit vnà cum pullis auferri. Et licèt hostilia sint animalia laborum socia, eis tamen parcendum esse sanciuit. Sic vndique ea quæ ad mansuetudinem pertinent obseruauit: doctrinalibus quidem, sicuti prædictum est, legibus vtens & alias rursus contra transgressores causa punitionis sine excusatione defigens. Mulcta namque in plurimis causis trãsgredientium, mors est. Si adulterium commiserit aliquis, si vim puellæ fecerit. Si masculi turpe tentamentum præsumpserit, aut patiatur sustinere tentatus. Similiter autem est lex ineuitabilis & in seruis, sed etiam de mensuris, vel si quis de ponderibus dolum fuerit operatus, & de iniusta venditione: ac fraude si quis vel detraxerit alienam rem, aut quod nõ posuit abstulerit, cohibendi hi sunt vindicta, nõ quali apud alios, sed valde maiori. de iniuria verò parentũ, vel impietate quæ fit in Deũ, si vel tentet hoc aliquis, mox perimit. At his qui secundũ legẽ vniuersa faciũt, præmiũ tribuitur, non auriũ, nõ argẽtũ

neque corona lapillis distincta: sed vnusquisque testem habens conscientiam suam, valde proficit, legislatore prophetante, & Deo fidem condonante firmissimam his qui seruant leges: & licèt pro his mori contingat, coneurrunt tamen alacres ad occasum: speranteſ fore, vt vita melior ex mutatione conferatur. Pigeret itaque nunc hoc me conscribere, nisi opera essent omnibus manifesta: quoniam sæpenumero multi nostrorum progenitorum, ne vel sermonē solūmodo extra legem proferrent, omnia passi sunt viriliter sustinere. Quin & si ignota gens nostra omnibus hominibus esset, nec palàm esset voluntaria nostra legum obseruatio, si Græcis aut legisse se in historiis aliquis narraret, aut in orbe incognito reperisse, homines talē tāq; honestā de Deo opinionē habentes, atque in talibus legibus multis seculis cōstanter permanētes, omnes eos admiraturos, propter continuas quæ apud ipsos sunt mutationes. Denique eos qui conscribere proximè de repub. & legibus tentauēre, tanquam de incredibilibus compositionibus quidā frequēter accusant dicentes, quoniam impossibilia sumpserint argumenta. Et alios quidem taceo philosophos, quicunque huiusmodi negotium in suis conscriptionibus habuēre: Plato autem mirabilis apud Græcos, tanquam & honestate vitæ præcedens: & virtute sermonum & persuasione philosophię cunctos excellens, ab his, qui sibi videntur præstantes, in rebus ciuilibus, perpetuò pene illuditur, cauillisque comicis traducitur. cùm vtique qui illius verba considerauerit, frequenter & facilè reperiat, quæ etiam consuetudini plurimorum proxima esse noscuntur. Ipse siquidem Plato confessus est, quia veram de Deo opinionem propter ignorantiā plebis proferre securum non est. Sed Platonis quidem verba vana esse putant, & multa licencia composita atque conscripta: maximè verò legislationem Lycurgi mirantur. Spartam cuncti concelebrant, quoniam in illius legibus plurimo tempore perduraui. Ergo hoc manifestum virtutis indicium est, in legibus permanere. Si verò Lacedæmonios admirantur, illorum tempus conferant, cùm ampliùs duobus millibus annorum nostræ reipub. & super hæc sciant, quoniam Lacedæmonij quidem omni tempore quo habuēre libertatem, perfectè visi sunt custodisse leges: cùm verò circa eos factæ sunt fortunæ mutationes, pene cūctarū legum obliti sunt. Nos autem multis casibus euolutis propter regum Asiæ mutationes, neque in nouissima mala veniētes, à legib. sumus alienati: non vacationis, nec epulationis causa seruātes eas: quādo si quis considerare voluerit, multo ampliori testimonio maiores excubias & labores nobis quā Lacedæmoniis videbit impositos. Illi siquidē neq; operātes terrā, neq; circa opificia exercitium habētes, sed ab omni operatione remissiores, pingues, & corpore pulchri in ciuitate degebant, aliis ministris in omnibus vitæ necessariis rebus vtentes, & cibum paratum ab illis accipientes, solum opus bonum atque æquiuocū āctes, quidnis facere, & pati quatenus prævaleret aduersus omnes, contra quos

ἐ μὴν ἐδὲ ὁ δόξαλθος στέφανος, ἀλλὰ τὸ ἐφῤῥάλλον ἅπαντα τὰ γήϊνα, καὶ θεῦ ἐγγὺς τὸ φίλον ἔῃ. Ἐ γὰρ θεοφιλὴς ἀνὴρ τοιαύτη ἡ ἀνακήρυξις. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἕκαστος αὐτῷ τὸ συνειδὸς ἴχων μάρτυρα πιστὸς ἀκα, ἢ μὲ νομοθέτης προφητεύσαντος, ἢ ἢ θεῦ τὴν πίστιν ἐχυρὰν παρεχομένου, ὅτι τοῖς τοῦ νόμου δόγμασι, κἂν εἰ δέοι θνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, προθύμως ὑποθανοῦσιν, ἔδωκεν ὁ θεὸς, ῥᾳδίως τε πάλιν καὶ βίον ἀμείνω λαβεῖν ἐκ προκοπῆς. ὠκνεῖν δ' ἂν ἐγὼ τοῦ τοῦτο γράφειν, εἰ μὴ δόξα τῶν ἔργων ἦν ἅπασι φανερὸν, ὅτι πολλοὶ καὶ πολλάκις ἤδη τῶν ἡμετέρων, ἀεὶ τοῦ μηδὲ ῥῆμα μόνον φθέγξασθαι παρὰ τὸν νόμον. πάντα παθεῖν ἠνέσχοντο, κἂν τί τι μὴ συμβεβήκοι γνώριμον ἡμῖν τὸ ἔθνος ἅπασιν ἀνθρώποις ὑπάρχειν κἂν φανερὰ κεῖται τὰ ἐθελούσιον ἡμῖν τοῖς νόμοις ἀκολουθεῖν, εἰ συγγραφεὺς λέγων αὐτὸς ἀνεγίνωσκε τοῖς ἕλλησιν, ἤτοι γε εὐτυχῶν ἔξω τῶν γνωρίμων γῆς ἔφασκεν ἀνθρώποις, τοιαύτην μὴ ἔχειν δόξαν Ἐ ὅτου σεμνοῦ εἰ θεῦ. τοιούτοις δὲ νόμοις πολλοὺ αἰῶνα βεβαίως ἐμμένοντες, εἶτα ἀθύμως θαυμάσαι δόξαν τὰς συμβεχεῖς παρ' αὐτοῖς μεταβολάς. ἀμέλει τῶν γραψάντων παρ' ἕλλησι πολιτείας καὶ νόμους ἐπιχειρησάντων, ὡς θαυμαστῶν καὶ συνεῦ κατηγοροῦσι, φάσκοντες αὐτοὺς λαβεῖν ἀδυνάτους ὑποθέσεις. καὶ τοὺς μὲ ἄλλους ὠφελεῖπω φιλοσόφους, ὅσοι τι τοῦτον ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐπραγματεύσαντο. πλάτων δὲ θαυμαζόμενος ὠφελεῖ τοῖς ἕλλησιν, ὡς καὶ σεμνότητι βίου διενεγκὼν. καὶ δυνάμει λόγων καὶ πθοῦ πάντας ὑπεραίρας τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ γεγονότας, ὑπὸ τῶν φασκόντων δεινοὺς εἶ) τὰ πολιτικὰ, μικρῦ δεῖν χλευαζόμενος καὶ κωμῳδούμενος διατελεῖ. Ἐ τὰ ἐκείνου σκοπῶν, συχνά τις αὐ ὄψει ῥᾴονα ὄντα καὶ τῶν πολλῶν ἄπτα συνηθείας. αὐτὸς δὲ πλάτων ὁμολογεῖ, ὅτι τὴν ἀληθῆ περὶ θεῦ δόξαν εἰς τὴν ὄχλων ἄγνοιαν ἐκφέρειν ἀσφαλὲς οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ τὰ μὲ πλάτωνος νόμου τινὰ εἶ) κενοὺς νομίζουσι καὶ πολλοὺ ὀχλήσεις κεκεφαλαιωμένους. μάλιστα δὲ τῶν νομοθετῶν λυκοῦργον τε θαυμάζουσι καὶ τοὺ παρτοῦ ἅπαντες ὑμνοῦσι, ὅτι τοῖς ἐκείνου νόμοις ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ἐμμένεν. ἐκοῦ τοῦτο τε ὁμολογήσθω τεκμήριον ἀρετῆς εἶ), τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις. οἱ δὲ λακεδαιμονίους θαυμάζοντες, τὸν ἐκείνων χρόνον αὐτῶν ὑπερβαλλέτωσαν τοῖς πλείοσιν ἢ δισχιλίοις ἔτεσι τὴν ἡμετέρας πολιτείας. καὶ ὅσον λογιζέσθωσαν, ὅτι λακεδαιμόνιοι μὲν ὅσον ἐφ' ἑαυτῦ φρόνον εἶχον τοῦ ἐλευθέρου, ἀκριβῶς ἔδοξαν τοῖς νόμοις δεφυλάττειν. ἐπεὶ μέντοι περὶ αὐτοὺς ἐγένοντο μεταβολαὶ τὴν τύχης, μικρῦ δεῖν ἁπάντων ἐκελάθοντο τῦ νόμου. ἡμεῖς δὲ ἐν τύχαις μυρίαις γεγονότες, δεῖ τὰς τῦ βασιλεύσαντος τῆς ἀσίας μεταβολὰς, ἐπὶ τοῖς ἐχάτοις τῦ δεινῶν τοὺς νόμους παράγομεν, ἐν ἀρχῇ ἐπὶ τρυφῆς αὐτοὺς χαίρειν παρεῖποντες. ἀλλ' εἴ τις ἐθέλει σκοπεῖν, πολλῷ πνι τῆς δικούσης ὀλιγωτάχθαι λακεδαιμονίοις μάρτυρίας, μείζονας ἄθλους καὶ πόνους ἡμῖν ὀλιγωθέντας. οἱ μὲν γὰρ μήτε γῆν ἐργαζόμενοι, μήτε περὶ τέχνας πονοῦντες, ἀλλὰ πάσης ἐργασίας ἄφετοι λιπαροὶ, καὶ τὰ σώματα φρῶν κάλλος σκοπούντες, ὀλὶ τῆς πόλεως δίηγον ἄλλοις ὑπηρέτας πρὸς ἅπαντα τὰ τῦ βίου χρώμενοι, καὶ τεφλὶ ἑτοίμων παρ' ἐκείνων λαμβάνοντες. ἐφ' ὧ δὴ τοῦτο μόνον τὸ καλὸν ἔργον καὶ φιλάνθρωπον, ἅπαντα Ἐ πράττειν Ἐ πάσχειν ὑπομένοντες, τὸ κρατεῖν πάντων ἐφ' ἧς αὐ σρα-

αὐ πρατιδίωσιν. ὅπ ᾗ μηδὲ τῦτο κατόρθωσαν ἐῶ λέ-
γειν. ὐ γὰρ καθ' ἕνα μόνον, ἀλλὰ πολλοὶ πολλάκις ἀθέρως
τῆς τῦ νόμυ προσαγμάτων ἀμελήσαντες, αὐτοὺς μὴ τ
ὅπλων παρέδοσαν τοῖς πολεμίοις. ἆρ' οὖν κ παρ' ἡμῖν
ὐ λέγω τοσύτους, ἀλλὰ δύο ἢ τρεῖς ἔγνω τις προδότας
γεγομένους τῆς νόμων. ὐχὶ τὸν ῥᾷστον ἐκεῖνον λέγω, τὸν
συμβαίνοντα τοῖς μαχομένοις, ἀλλὰ τὸν μὴ λύμης
τῆς σωμάτων, ὁποῖος εἴ δοκεῖ πάντων χαλεπώτατος;
ὡς τ' ἐγὼ νομίζω τινὰς κρατήσαντας ἡμῶν, ὐχ ὑπὸ
μίσους προσφέρεσθαι ὡς ὑποχειρίοις, ἀλλ' ὡς θαυ-
μαστόν τι θέαμα βελομένοις ἰδεῖν, εἴ τινές εἰσιν ἄνθρω-
ποι, οἱ μόνον εἴ κακὸν αὐτοῖς πεπιστεύκότες, εἰ πράξαί
τι παρὰ τοὺς ἑαυτῶν νόμους, ἢ λόγον εἰπεῖν παρ' ἐκεί-
νους παραβιασθεῖεν. ὐ χρὴ δ' θαυμάζειν εἰ πρὸς θά-
νατον ἀνδρείως ἔχομεν ὑπὲρ τῶν νόμων παρὰ τοὺς
ἄλλους ἅπαντας. ὐδὲ γὰρ τὰ ῥᾷστα δοκοῦντα τῶν ἡμε-
τέρων δεῖπνα δυμάτων, ἄλλοι ῥᾳδίως ὑπομένουσιν,
αὐτουργίαν λέγω κ τροφῆς λιτότητα. κ τὸ μηδὲν εἰκῇ,
μηδ' ὡς ἔτυχεν ἕκαστος ὑποτεθυμηκὼς φαγεῖν ἢ
πιεῖν. ἢ συνουσία προελθεῖν ἢ πολυτελεία. κ πάλιν
ἀργίας ὑπομεῖναι τάξιν ἀμετακίνητον. ἀλλ' οἱ τοῖς
ξίφεσιν ὁμόσε χωροῦντες, κ τοὺς πολεμίους ἐξ ἐφόδου
ἐξεπόμενοι, τοῖς προσάγμασι τοῖς τῶν διάτης ἐκ ἀπι-
βλέψειαν. ἡμῖν ᾗ πάλιν ἐκ τῦ τῶν ταῦτα τῷ νόμῳ
πειθαρχεῖν ἡδέως κἀκεῖ τῶν εἶναι δεδίκνυσθαι τὸ
γενναῖον. εἶτα λυσίμαχοι κ μόλωνες, κ τοιῦτοί τινες
ἄλλοι συγγραφεῖς, ἀδοκίμασοι σοφισταί, μειρακίων ἀ-
πατεῶνες ὡς πάνυ ἡμᾶς φαυλοτάτους ἀνθρώπων λοι-
δορῦσιν. ἐγὼ δ' ἐκ αὐ βελόμενος τῶν τῆς παρ' ἑτέροις
νομίμων ἐξετάζειν· τὰ γὰρ αὐτῆς ἡμῖν φυλάττειν πά-
τριόν ἐστιν, ὐ τῆς ἀλλοτρίων κατηγορεῖν. κ τῶν γε τῦ
μήτε χλευάζειν μήτε βλασφημεῖν τοὺς νομιζομένους
θεοὺς παρ' ἑτέροις, ἄνυκρις ἡμῖν ὁ νομοθέτης ἀπείρη-
κεν, αὐτῆς ἕνεκα προσηγορίας τῦ θεῦ. τῆς ᾗ κατηγό-
ρων δεῖ τῆς ἀπιστεθέσεως ἡμᾶς ἐλέγχειν οἰομένων,
ὐχ οἷόν τε καταστῆσαι, ἄλλως τε κ τῦ λόγου μέλλον-
τος ὐχ' ὑφ' ἡμῶν ἐλεγχθήσεσθαι νῦν αὐτὸν σωπῶν-
των, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν εἰρημένυ κ λίαν δεδοκιμασμέ-
νος. τὶς γὰρ τῶν παρὰ τοῖς ἕλλησιν ὅτι σοφία τεθαυμασ-
μένων ἐκ ὀλιγωρήσειν. κ ποιητῶν τοῖς ὀνομαστοτάτοις,
κ νομοθετῶν τοῖς μάλιστα πεπιστευμένοις, ὅπ τοιαύτας
δόξας περὶ θεῶν ἐξ ἀρχῆς τοῖς πλήθεσιν ἐγκατέ-
σπειραν, ἀριθμῷ μὲν ὁπόσους αὐ αὐτοὶ θελήσωσιν
ὀνομάσαι, ἐξ ἀλλήλων ᾗ γενομένους, κ κατὰ παν-
τοίους τρόπους γενέσεων. τῦτους ᾗ κ διαφερῦντες τό-
πους τῶν διάτας, ὥσπερ τῆς ζώων τὰ γένη, τοὺς μὲ ὑπὸ
γῆν, τοὺς ᾗ ἐν θαλάττῃ, τοὺς μὲν τοὺς περιβυτάτους αὐ-
τῆς ἐν Ταρτάρῳ δεδεμένους. ὅσους ᾗ τ' οὐρανὸν ἀπείρει-
μαν, τῦτοις πατέρα μὲν τῷ λόγῳ, τύραννον ᾗ τοῖς ἔρ-
γοις κ δεσπότην ἐφιστάντες, κ δὲ τῦτο συνιστάμενον
ὁπλοβελῶν ἐπ' αὐτόν, ὑπὸ γυναικὸς κ ἀδελφῦ κ θυ-
γατρός, ἣν ἐκ τῆς ἑαυτῦ κεφαλῆς ἐγέννησεν, ἵνα δὴ
συλλαβόντες αὐτὸν καθείρξωσιν, ὥσπερ αὐτὸς ἐκεῖ-
νος τὸν πατέρα τὸν ἑαυτῦ. ταῦτα δικαίως μέμψεως
πολλῆς ἀξιοῦσιν οἱ φρονήσει διαφέροντες. κ πρὸς
τῦτοις καταγελῶσιν εἰ τῆς θεῶν τοὺς μὲν ἀγενείους
καὶ μειράκια, τοὺς ᾗ πρεσβυτέρους κ γενειῶντας
ἐῆ χρὴ δοκεῖν. ἄλλους ᾗ τετάχθαι πρὸς τὰς τέχνας,

A bella susciperent: quod autem ne hoc quidem
adipisci potuerunt, omitto dicere. Non e-
nim singuli solummodo, sed multi frequen-
ter eorum subitò legis præcepta negligentes,
semetipsos cum armis hostibus tradidêre. Pu-
tásne & apud nos, non dico tanti, sed duo vel
tres agniti sunt proditores effecti legum, vel
mortem formidãtes, non dico illam facilè, quæ
soler præliantibus euenire: sed eam quæ cum
multa corporum afflictione, & multa crude-
B litate videtur accidere. Quam (vt ego puto) qui-
dam præualentes nobis non per odium sub-
iectis imposuêre, sed admirandum quoddam
spectaculũ videre volentes, si qui sunt homines,
qui vnum tantummodo credant esse pessimum,
si agere quicquam extra leges suas vel ser-
mones apud eos dicere compellantur. Non tamen
mirari decet, si mortẽ fortissimè toleramus pro
legibus, & vltra alios vniuersos. Nõ enim quæ
C leuia videntur nostris studijs alij facilè patiun-
tur, hoc est operationem, cibíq; simplicitatem,
& vt nihil fortuito, neque quod quisq; desi-
derat vescatur aut bibat, aut ad cõcubitum quem-
libet accedat, aut splendidè vestiatur, aut sine
nobilitate vocet. Sed illud attendendum est, si
gladiis vtentes, & hostes ab inuasione fugantes,
præcepta legis circa cibos sustinere possunt.
Nobis verò grarum est propter hæc legibus o-
bedire, & in illis fortitudinis specimen osten-
dere. Eant nunc Lysimachi & Molones, & qui-
D dam huiusmodi alij scriptores, improbi sophi-
stæ, adolescentum deceptores, & quasi prauissi-
mis nobis derogare contendant, Ego sanè no-
lim de legibus alienis examinatiouem facere.
Noster enim mos est propria custodire, non a-
liena potiùs accusare. Et vt neque ridere neque
blasphemare debeamus eos, qui apud alios pu-
tantur dij, apertè nobis legislator interdixit pro-
pter ipsam appellationẽ. De accusatoribus au-
E tem per obiectiones suas nos increpare volen-
tibus, tacendum non est, cùm vtique non à no-
bis nunc sermo compositus eos arguere videa-
tur, sed à multis probabiliter iam præmissus.
Quis igitur eorum, qui apud Græcos sapientia
sunt mirabiles, non redarguit nobilissimos
poëtas & præcipuè legislatores, quoniam hu-
iusmodi sectas de deis ab initio populis infe-
ruêre, dicentes eos numero quidem quantos i-
psi voluêre, ex alterutris verò & diuersis natiu-
F itatibus procreatos? Hos autem diuidentes lo-
cis & habitaculis, tanquam genera animalium,
alios quidem sub terra, alios in mari, seniores
autẽ eorũ in tartaris vinctos esse dixêre: quibus
verò attribuêre cœlũ, his sermone quidẽ patrẽ,
operibus autem tyrannum atque dominum
superposuêre. Propterea aduersus eum consti-
tuêre insidias per vxorem, & fratrem, & filiam,
quam ex eius capite fingunt generatam, vt al-
G ligantes eum appenderent, sicut ipse suum di-
citur patrem. Hæc iustè accusatione digna con-
queruntur, qui sapientiæ virtute præcellunt.
Hi super hæc deridentes adiiciunt: Si deo-
rum aliquos quidem ephebos & adolescentes,
alios autem seniores & barbatos esse creden-
dum, alios constitutos super artes, & quendam
fabrũ, aliam verò textricem, aliũ verò peregri-
χαλκεύοντά τινα, τὴν ᾗ ὑφαίνουσαν, τὸν ᾗ πολε-

nantem, & cum hominibus contendentem, alios autem citharizantes, aut arcu gaudentes: deinde inter alterutros seditiones effectas, & propter homines contentiones constitutas, vt non solùm inter se alij aliis manus immitterent, sed etiam ab hominibus vulnerati lugerent, malàque perferrent: & quod super omnia est luxuriosius, si intemperantia permixtionis vterentur: quomodo nõ erit incongruum amores & concupiscentias ad vniuersos attinere, simul masculos & ad fœminas. Deinde fortissimus & primus eorum pater, seductas à semetipso, imprægnatásq; mulieres, diruptas submersásque spernit: & eos qui ex eo sunt nati neque liberare potest, fato constrictus, neque sine lacrymis eorum perferre mortes. Bona sunt hæc, & his alia consequentia, id est adulteria in cælo visa, & sic impudenter à diis celebrata, vt iam alij inuidere se profiterentur in tali fœditate vincto. Quid enim alij facturi non essent, dum neque senior atque rex valuisset impetum suum à mulierum permixtione retinere? Alij verò seruientes hominibus, & nunc quidem ædificantes causa mercedis, nunc verò pascentes: alij autem malignorum modo infero carcere colligati. Quem igitur sapientium talia non accendant, vt hæc componentes redarguat, & multam stultitiam his credentium reprehendat? Alij verò & terrorem quendam vel metum, necnon & rabiem, atque seductionem, omnésque pessimas passiones in Dei natura fingere præsumpsêre. Et horum quidem nobilioribus etiam ciuitates sacrificare suasêre. Siquidem in multa necessitate consistunt, vt quosdam deorũ putent bonorum esse largitores, alios autem vocent aduersarios, quando eos veluti malignissimos homines muneribus atque donis placare contendunt, magnum quoddam malum se suscepturos ab eis existimantes, nisi mercedem eis studiosè præbuerint. Quæ igitur causa est tantæ huius iniquitatis atque delicti circa Deum? Ego quidem arbitror, eo quòd neque veram Dei naturam ab initio eorum legislatores agnouerint, neque quantum percipere potuêre; perfectam sententiam diffinientes reip. tradidêre: sed velut aliud quiddam vilius neglexerint, dantes potestatem poetis, vt quos vellent deos introducerent hæc omnia patientes: rhetoribus verò vt de repub. scriberent, & de peregrinis diis decreta proferrent. Sed etiam pictores & plastæ in hoc apud Græcos multam habuêre potestatem, vt vnusquisque formam quam vellet secũdùm modum suæ opinionis exponeret, alius quidem ex luto quod vellet fingens, alius verò pingens. Opifices itaque qui maximè putantur esse præcipui, ebur & aurum habent, ad hoc suæ semper nouitatis argumentum. Proinde, apud eos priores quidem dij florentes honoribus, senuerunt: alij verò noui clàm introducti, religione potiuntur: & templorum alia quidẽ desolata, alia verò nuper secũdum hominum voluntatem ędificantur: cùm contrà oporteat opinionẽ de Deo, eú q; culturã immobili religione seruare. Apollonius siquidem Molon

μένοις, καὶ μὴ ἀνθρώπων μαχόμενον, τοὺς δὲ κιθαρίζοντας, ἢ τοξικῇ χαίροντας. ἔτι αὐτοῖς ἐγένετο φορὰς πρὸς ἀλλήλους στάσις, καὶ πρὸς ἀνθρώπων φιλονεικίας, μέχρι τοῦ μὴ μόνον ἀλλήλοις τὰς χεῖρας προσφέρειν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων τραυματιζομένους ὀδύρεσθαι καὶ κακοπαθεῖν. τὸ δὲ δὴ πάντων ἀσελγέστερον, τὸν πρὸς τὰς μίξεις ἀκρασίαν καὶ τοῖς ἔρωσι, πῶς οὐκ ἄτοπον μετὰ δίκης ἅπασι προσάπτειν, καὶ τοῖς ἄρρεσι τὸν θεῶν καὶ τὸν θηλείαις. εἶθ' ὁ γηγενέστατος καὶ πρῶτος αὐτὸς ὁ πατὴρ τοὺς ἀπατηθείσας ὑπ' αὐτοῦ καὶ γηγενείας ἐγκύους, καθειρημένας καὶ καταποντιζομένας περιορᾷ, καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γενομένους οὔτε σώζειν δύναται, κρατούμενος ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης, οὔτ' ἀδακρυτὶ τοῖς θανάτοις αὐτῶν ὑπομένει. καλὰ γε ταῦτα καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπόμενα, μοιχείας μὲν ἐν οὐρανῷ βλεπομένας οὕτως αἰσχρῶς ὑπὸ τῶν θεῶν, ὥστε τινὰς καὶ ζηλῶν ὁμολογεῖν τοῖς ἐπ' αὐτῇ δεδημένοις. τί γὰρ ἂν ἐμέλλον, ὁπότε μηδὲ ὁ πρεσβύτατος καὶ βασιλεὺς ἐδυνήθη τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα μίξεως ἐπιχεῖν τὸν ὁρμὴν, ὅσον χρόνῳ εἰς τὸ δυνατὸν ἀπελθεῖν. οἱ δὲ δουλεύοντες τοῖς ἀνθρώποις θεοί, καὶ νῦν μὲν οἰκοδομοῦντες ὅλοι μισθῷ, νῦν δὲ ποιμαίνοντες, ἄλλοι δὲ ἔξωθεν κακοῦργοι ἐν χαλκῷ δεσμωτηρίῳ δεδεμένοι τινὰ τῶν εὖ φρονούντων ἂν αὐ παροξύνειαν, καὶ τοῖς τοῦτο συνθεῖεν ὀλιγωρῆσαι, καὶ πολλὴν ἀνήθειαν καταγνῶναι τῶν προσεμένων. οἱ δὲ καὶ δεῖμον τινὰ καὶ φόβον, ἤδη δὲ καὶ λύσσαν καὶ ἀπάτην, καὶ τὰ δὲ ἐκ τῶν κακίστων παθῶν εἰς θεοῦ φύσιν καὶ μορφὴν ἀπέπλασαν. τοῖς δὲ δυφημοτέροις τούτων καὶ θύειν τὰς πόλεις ἔπεισαν. τοιγαροῦν εἰς πολλὴν ἀνάγκην καθίστανται, τοὺς μὲν τινας τῶν θεῶν νομίζειν δοτῆρας ἀγαθῶν, τοὺς δὲ καλεῖν ἀποτροπαίους. εἶτα δὲ τούτοις ὥσπερ τοῖς πικροτάτοις τῶν ἀνθρώπων χάρισι καὶ δώροις ἀποσείονται, μέγα τι λήψεσθαι κακὸν ὑπὸ αὐτῶν προσδοκῶντες, εἰ μὴ μισθὸν αὐτοῖς παρέχοιεν. τί τοίνυν τὸ αἴτιον τῆς τοσαύτης ἀνομαλίας, καὶ περὶ τὸ θεῖον πλημμελείας; ἐγὼ μὲν ὑπολαμβάνω, τὸ μήτε τὴν ἀληθῆ τοῦ θεοῦ φύσιν ἐξ ἀρχῆς συνιδεῖν αὐτῶν τοὺς νομοθέτας. μηδ' ὅσον καὶ λαβεῖν ἠδυνήθησαν, ἀκριβῆ γνῶσιν διορίσαντας, πρὸς τοῦτο ποιήσασθαι τὴν ἄλλην τάξιν τοῦ πολιτεύματος. ἀλλ' ὥσπερ ἄλλό τι τῶν φαυλοτέρων ἐφῆκαν, τοῖς μὲν ποιηταῖς οἷς τινας ἂν βούλωνται θεοὺς εἰσάγειν, πάντα πάσχοντας, τοῖς δὲ ῥήτορσι πολιτογραφεῖν κατὰ ψηφισμάτων ξένων θεῶν τὸν ὀλιγωρέστερον. πολλῆς δὲ καὶ ζωγράφοι καὶ πλάσται τῆς εἰς τοῦτο παρὰ τοῖς ἑλλήσιν ἐπέλαυσαν ἐξουσίας, αὐτὸς ἕκαστος τινὰ μορφὴν ὁλικῶν. ὁ μὲν ἐκ πηλοῦ πλάττων, ὁ δὲ γράφων. οἱ δὲ μάλιστα θαυμαζόμενοι τῶν δημιουργῶν, τὸν ἐλέφαντα καὶ τὸν χρυσὸν ἔχουσι τῆς ἀεὶ καινουργίας τοῦ ὑπόθεσιν. καὶ τὰ μὲν τῶν ἱερῶν ἐν ἐρημίᾳ παντελῶς εἰσιν, τὰ δ' ἐμαθειάσθησα καθαρόσεσι παντοδαπαῖς θεοκοσμούμενα. εἶθ' οἱ μὲν πρότερον ἐν ταῖς τιμαῖς ἀκμάσαντες θεοὶ γηγεράσασιν. οἱ δὲ ὑπακμάζοντες τούτων ἐν δευτέρᾳ τάξει ὑποβέβληνται. οὕτω δὲ δυφημότερον λέγειν. ἄλλοι δὲ καινοί τινες εἰσκεκρυμμένοι θρησκείας τυγχάνουσιν, ὡς ἐν παρεκβάσει ὧν προείπομεν τοὺς τόπους ἐρημωθέντας καταλιπεῖν. καὶ τῶν ἱερῶν τὰ μὲν ἐρημικῶν τὰ δὲ νεωστὶ κρὶ τὸν τῶν ἀνθρώπων βούλησιν ἕκαστος ἱδρύεται, δέον τοὐναντίον τὸν περὶ τὸν θεὸν δόξαν αὐτοῖς, καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν τιμὴν ἀμετακίνητον διαφυλάττειν. Ἀπολλώνιος μὲν οὖν ὁ Μόλων τῶν ἀνόη-

τῶν ἀνόητον εἶς λῶν τεθύφωμμένων. τοὺς μὲν τοι καὶ ἀληθέας ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς φιλοσοφήσαντας, οὔτε τῶν εἰρημένων οὐδὲν διέλαθεν, οὔτε τὰς ψυχαγωγὰς περὶ θεῶν ἀγνοεῖν ἠξίωσαν. δι' ὅπερ τοὺς μὲν εἰκότως κατεφρόνησαν. εἰς ἓν τὰ ἀληθῆ καὶ πρέποντα περὶ τοῦ θεοῦ δόξαν ἡμῖν συνεφώνησαν. ἀφ' ἧς ὁρμηθεὶς ὁ Πλάτων οὔτε τῶν ἄλλων οὐδένα ποιητῶν φησὶν δεῖν εἰς τὴν πολιτείαν παραδέχεσθαι, καὶ τὸν Ὅμηρον δοξάζων ἀποπέμπειν, στεφανώσας καὶ μύρον αὐτοῦ καταχέας, ἵνα δὴ μὴ τὴν ὀρθὴν δόξαν περὶ θεῶν τοῖς μύθοις ἀφανίσειεν. μάλιστα δὲ Πλάτων μιμούμενος τὴν ἡμέτερον νομοθέτην, κἀν τῷ μηδὲν ἔτι παιδικὸν ἅμα πρὸς ἀτιμίαν τοῖς πολίταις, ὡς τὸ πάντας ἀκριβῶς τοὺς νόμους σκοπεῖν θαυμάζειν καὶ μιμεῖν καὶ περὶ τὴν μὴ δεῖν ὡς ἔτυχεν ὑπομιγνύναι τινὰς ἔξωθεν, ἀλλ' εἰ καθαρὸν τὸ πολίτευμα τῶν ἐμμένοντων τοῖς νόμοις φυλάττοιεν. ὧν οὐδὲν λογισάμενος ὁ μόλων Ἀπολλώνιος, ἡμῶν κατηγόρησεν. ὅτι μὴ παραδεχόμεθα τοὺς ἄλλοις προκατειλημμένους δόξαις περὶ θεῶν. μὴ δὲ κοινωνεῖν ἐθέλομεν τοῖς καθ' ἑτέραν συνήθειαν βίον ζῶν προαιρουμένοις. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτ' ὀρθὸν ἴδιον ἡμῶν. κοινὸν δὲ πάντων, οὐχ ἑλλήνων μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τοῖς ἕλλησιν δοκιμωτάτων. λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ ξενηλασίας ποιούμενοι διετέλουν, καὶ τοῖς αὐτῶν ἀποδημεῖν πολίταις οὐκ ἐπέτρεπον, διαφθορὰν ἐξ ἀμφοῖν ὑποπτεύοντες γενήσεσθαι περὶ τοὺς νόμους. ἐκείνοις μὲν οὖν τάχα δυσκολίας τὴν ὀνειδίσειεν ἂν εἰκότως· οὐδενὶ γὰρ ὅτε τῆς πολιτείας, οὔτε τῆς παρ' αὐτοῖς μετεδίδοσαν διαῤῥιβῆς. ἡμεῖς δὲ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ζηλοῦν οὐκ ἀξιοῦμεν· τοῖς μέντοι μετέχειν τῶν ἡμετέρων βουλομένοις ἡδέως διδόμεθα· καὶ τοῦτο οὐ εἴη τεκμήριον οἶμαι φιλανθρωπίας ἅμα καὶ μεγαλοψυχίας. ἐῶ περὶ λακεδαιμονίων ὅπερ πλείω λέγειν. οἱ δὲ κοινὸν εἶναι τὴν ἑαυτῶν δόξαντες πόλιν ἀθηναῖοι, πῶς περὶ τούτων εἶχον Ἀπολλώνιος ἠγνόησεν, ὅτι τοῖς ῥήμασι μόνον παρὰ τοὺς ἐκείνων νόμους φθεγξαμένοις περὶ θεῶν, ἀπαραιτήτως ἐκόλασαν. τίνος γὰρ ἑτέρου χάριν Σωκράτης ἀπέθανεν. οὐ γὰρ δὴ παρεδίδου τινὶ πόλιν τοῖς πολεμίοις, οὐδὲ τῶν ἱερῶν ἐσύλησεν οὐδένα, ἀλλ' ὅτι καινοὺς ὅρκους ὤμνυεν, καί τοι δαιμόνιον αὐτῷ σημαίνειν ἔφασκεν, ἢ διαπαίζων ὡς ἔνιοι λέγουσι, διὰ ταῦτα κατεγνώσθη κώνειον πιὼν ἀποθανεῖν. διὰ δὲ διαφθείρειν τοὺς νέους ὁ κατήγορος αὐτὸν ἠπάτα, τὴν πατρίδα πολιτείας καὶ τῶν νόμων ὅτι παρῆγεν αὐτοὺς καταφρονεῖν. Σωκράτης μὲν οὖν πολίτης ἀθηναίων τοιαύτην ὑπέμεινε τιμωρίαν. Ἀναξαγόρας δὲ κλαζομένιος ἦν, ἀλλ' ὅτι νομιζόντων ἀθηναίων τὸν ἥλιον εἶναι θεόν, ὁ δὲ λίθον αὐτὸν ἔφη μύλον εἶναι διάπυρον, θανάτου αὐτὸν παρ' ὀλίγας ψήφους κατέγνωσαν. καὶ διαγόρᾳ τῷ μηλίῳ τάλαντον ἐπεκήρυξαν, εἴ τις αὐτὸν ἀνέλοι, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτοῖς μυστήρια χλευάζειν ἐλέγετο. καὶ Πρωταγόρας εἰ μὴ θᾶττον ἔφυγε, συλληφθεὶς ἂν ἐτεθνήκει, γραφάς τι δόξας οὐχ ὁμολογούμενον τοῖς ἀθηναίοις περὶ θεῶν. τί δὲ δεῖ θαυμάζειν εἰ περὶ ἄνδρας ἔτι τοσοῦτον ἀξιοπίστους διετέθησαν, οἵ γε μηδὲ γυναικῶν ἐφείσαντο; τινὶ μὲν γὰρ τῶν ἱέρειαν ἀπέκτειναν, ἐπεί τις αὐτῶν κατηγόρησεν, ὅτι ξένοις ἐμύει θεοῖς, νόμῳ δὲ ἐν τῷ παρ' αὐτοῖς κεκωλυμένῳ, καὶ πιμωρία κατὰ τῶν ξένον εἰσαγόντων θεὸν ὤρισο θάνατος. οἱ δὲ τοιούτῳ νόμῳ

A vnus fuit stultorum atque tumentiũ. Eos autem qui verè in Græco philosophati sunt, neque prædictorum aliquid laruit, neque frigidæ allegoriæ causas ignorauêre. quapropter illos quidem iustè spreuêre, & circa veram docentemque circa Deum opinionem nobis fuêre concordes. Quod Plato respiciens, neque vllum quempiam poëtarum dicit in repub. esse suscipiendum: & Homerum honorificè amouet, coronatum & vnguento deliburum, ne rectam opinionem de Deo fabulis fortè destrueret. Præcipuè namque Plato nostrum legislatorem imitatus est, in hoc quoq; quod illud præcipuè suis ciuibus imperauit, vt omnes perfectè ediscerent leges, & ne fortuitò aliquid extraneorum ciuibus misceretur, sed esset pura respublica, & in legum custodia perduraret.

B Horum nihil cogitans Apollonius Molon, nos voluit accusare, quoniam non recipimus eos, qui aliis sunt opinionibus præoccupati: neque communicari patimur eis, qui alia vitæ consuetudine degunt: cum neque hoc proprium nostrum sit, sed commune cunctorum, non modò Græcorum, sed etiam qui inter Græcos cautissimi fuisse noscuntur. Lacedæmonij namque peregrinos etiam expellebant, & suos ciues peregrinari nõ sinebant, corruptionem extra leges ex vtroque metuentes. Illorum igitur citius sæuitiam poterit quilibet arguere, qui nulli neque conuersationis neque cohabitationis suæ participationem exhibebãt. Nos autem aliorum quidem res zelare non dignamur: participari verò cupientes quæ sunt nostra libenter suscipimus: quod vtique reor iudicium magnanimitatis atque clementiæ. Sed desino iam de Lacedæmoniis amplius disputare.

C Athenienses verò, qui communem esse suam gloriantur omnibus ciuitatem, quomodo de his rebus habuerint, Apollonius ignorauit. Hi namque vel verbo solummodo, præter illorum legem, de diis loquentes, ineuitabiliter punierunt. Cuius enim rei gratia Socrates est mortuus? non enim hostibus tradidit ciuitatẽ, neque templa vastauit. sed quia noua iuramenta iurauit, & quoddam dæmonium significasse referebat, seriò seu ludens, sicuti quidam dicunt, propter hoc cicutæ poculo morte mulctatus est. Insuper etiam corrumpere iuuenes eum accusator aiebat, & conuersationem patriæ legésque contemnere. Et Socrates quidam ciuis Athenienſis, huiusmodi tormenta sustinuit.

D Anaxagoras autem Clazomenius fuit. Et quia existimantibus Athenienſibus solem esse Deum, ille eum saxum ignitum asseruit, paucorum sententia morte damnatus est. Et aduersus Diagoram Melium talentum decreuerunt, quis occideret eum, quoniam eorum mysteria deridere ferebatur. Protagoras autem, nisi citò fugisset, comprehensus occisus fuisset, eò quod dubium de diis Athenienſium conscripsisse putabatur.

E Et quid oportet mirari, si circa viros fide dignos talia gessisse noscantur, qui neq; mulieribus pepercêre? Etenim sacerdotem quandam interfecerunt, quoniam eam quidam accusauit peregrinos colere deos. decretum autem aduersus eos, qui peregrinum introducerent Deum supplicium mortis inferebatur. Igitur qui tali lege

vtebantur, palam est, eò quòd aliorum non A
crederent esse deos. Non enim si credidissent,
seipsi fructu ex pluribus diis priuassent. Quin
& Scythæ cædibus gaudentes humanis, &
paululum differentes à bestiis, arbitrantur ta-
men sua mystetia esse custodienda: Anachar-
sim sapientia mirabilem apud Græcos, adue-
nientem interemerunt, quoniam videbatur
Græcorum deorum ad eos venisse plenissimus.
Multos autem & apud Persas inuenias pro ea
causa tormentis affectos. Sed palàm est, quo-
niam Apollonius Persarum legibus congaude-
bat, illósque mirabatur: quippe cùm Græ- B
ci eorum fortitudinem atque concordiam v-
nanimitatis, quam habuêre de diis, mirati
sunt, hanc scilicet fortitudinem, quam in
templis eorum cõcrematis habuerunt. Is etiam
studiorum omnium imitator extitit Persico-
rum, vxoribus alienis contumelias faciens,
filiósque excæcans. Apud nos autem mors de-
creta est, si quis vel irrationabilia animalia C
hoc modo lædat: & ab his legibus non abdu-
cere neque timor potuit præpotentium pote-
statum, neque zelus eorum qui apud alios ho-
norantur. Sed neque fortitudinem ideo exer-
cemus, vt bella auaritiæ causa suscipiamus,
sed vt legum iura seruemus: & cùm alia detri-
menta mansuetè sustineamus, si quis nos de le-
gibus mouere tentauerit, tunc etiam vltra vir-
tutem rebellare contendimus, & vsque ad D
calamitates nouissimas perduramus. Cur ita que
nos alienas æmulemur leges, cũ eas neq; à le-
gislatorib. suis seruatas esse videamus? Vel quo
modo Lacedæmonij non sunt ob inhospitalita-
tem reprehẽdendi, & negligentiam nuptiarum?
Elienses verò & Thebani ob coitum impuden-
tem & extra naturam cum masculis, quem
optimè atque vtiliter facere se putabant. Er-
go cum hæc ipsi omnino rebus efficerent, etiam E
suis legibus miscuêre: quod tantum aliquando
valuit apud Græcos, vt etiam diis suis mas-
culorum concubitum applicarent. eadem de-
nique ratione germanarum nuptias retulêre,
huiusmodi satisfactionem rerum incongrua-
rum. & extra naturam pro libidine compo-
nentes. Desino nunc de suppliciis dicere, &
quantas ab initio præbuerint plurimi legisla-
tores absolutiones malignis hominibus, in
adulterio quidem pecuniarum, in corruptio- F
ne autem etiam nuptias sancientes. Quantas
autem occasiones contineant de abnegatione
pietatis, examinare longissimum est. Iam e-
nim apud plurimos olim meditatio facta est
transgrediendi leges, quod non agitur apud nos
quando propter eas & diuitiis & ciuitatibus
& bonis aliis priuati sumus. Lex autem apud
nos seruatur vsque ad mortem. Nullus verò
Iudæorum, neque si procul abeat extra pro-
uinciam, regem quamuis acerbum sic metuit,
vt vltra vllum legis videatur timere præceptum. G
Igitur si propter virtutem legum taliter erga
eas affecti sumus, concedant quoniam optimas
leges habemus. Sin verò circa prauas non leges
iudicant perdurare, quid ipsi iustissimè non
patiantur, meliores non custodientes opere
sanctiones? Quia igitur longinquitas temporis
verissima creditur omnium esse probatio, hanc
ego testem faciam virtutum legislatoris nostri,

χρώμενοι, δηλονότι τοῖς τῶν ἄλλων οὐκ νομίζον εἶναι θεούς. οὐ γὰρ ἂν αὐτοῖς πλείονων ἀπολαύειν ἐφθόνει. τὰ μὲν οὖν ἀθλιωτάτων ὤχετο καλῶς, σκύθαι τῇ φόνοις χαίροντες ἀνθρώπων, καὶ βραχὺ τῶν θηρίων διαφέροντες, ὅμως τὰ παρ' αὐτοῖς οἴονται δεῖν φυλάττειν. καὶ τὸν ὑπὸ τῶν ἑλλήνων δὴ σοφίᾳ θαυμαζόμενον τὸν ἀνάχαρσιν, ἐπιπαρελθόντα πρὸς αὐτοὺς ἀνεῖλον, ἐπεὶ τῶν ἑλληνικῶν θεῶν ἔδοξεν ἥκειν ἀναπλέως. πολλοὺς δὲ καὶ παρὰ Πέρσαις ἀν' τὴς δόξης καὶ διὰ τὸν αὐτὸν αἰτίαν κεκολασμένους. ἀλλὰ δηλονότι τοῖς περσῶν ἔχαιρεν νόμοις ὁ ἀπολλώνιος. κἀκείνους ἐθαύμαζεν ὅτι τὴν ἀνδρίας αὐτῶν ἀπήλαυσαν οἱ ἕλληνες, καὶ τὴν ὁμογνωμοσύνης, ἣς εἶχον περὶ θεῶν. ταύτης μὲν οὖν ἐν τοῖς ἱεροῖς οἷς κατέφρησαν, τῆς ἀνδρίας δεδουλωμένοι μικρὸν ἐλθόντες. ἀπάντων δὲ τῶν ὁπόσα δυμάτων μιμητὴς ἐγένετο τῶν περσικῶν, γυναῖκας ἀλλοφίας ὑβείζων, καὶ παῖδας ἐκτέμνων. παρ' ἡμῖν δὲ θανάτου ὥρισται, κἂν ἄλογόν τις ζῶν ὅτιοῦν ἀδικῇ, καὶ τούτων ἡμᾶς τῶν νόμων ἀπαγαγεῖν, οὔτε φόβος ἴσχυσε τῶν κρατησάντων, οὔτε ζῆλος τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις τεμμηριμένων. οὐδὲ τοῦ ἀνδρίαν ἀσκήσαμεν, ὅθ' ὑπὲρ τῶν πολέμοις ἀρᾶσθαι χάριν πλεονεξίας, ἀλλ' ὅθ' ὑπὲρ τῶν τοῖς νόμοις διαφυλάττειν. τὰς γοῦν ἄλλας ἐλαττώσεις φέρεν ὑπομένοντες, ἐπειδάν τινες ἡμᾶς τὰ νόμιμα κινεῖν ἀναγκάζωσι, τότε καὶ πρὸς δυνάμιν ἀρώμεθα πολέμοις, καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων τὴν συμφορᾶς ἐκκαρτερεῦμεν. δεινὰ γὰρ καὶ ζηλώσαιμεν τοῖς ἑτέρων νόμοις, ὁρῶντες μήτε παρὰ τοῖς θεμένοις αὐτοὺς τετηρημένους. πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον λακεδαιμόνιοι μὲν τὴν ἀξιεπιμίκτου καταγνώσεσθαι πολιτείας, καὶ τὴν περὶ τοὺς γάμους ὀλιγωρίας. ἠλεῖοι δὲ καὶ θηβαῖοι τῆς παρὰ φύσιν καὶ ἄγαν ἀνάδους πρὸς τοὺς ἄρρενας μίξεως. ἃ γοῦν πάλαι κάλλιστα καὶ συμφορώτατα πράττειν ὑπελάμβανον, ταῦτ' εἰ μὴ καὶ παντάπασι τοῖς ἔργοις πεφεύγασιν, οὐχ ὁμολογοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ αὐτῶν νόμοις ἀπομίγνυσιν, τοσοῦτον ποτὲ παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἰσχύσαντας, ὡς τὴν καὶ τοῖς θεοῖς τοῖς τῶν ἀρρένων μίξεις ἐπιτρέψαι. καὶ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ τοῖς τῶν γνησίων ἀδελφῶν γάμοις, ταύτῃ ἀπολογίαν αὐταῖς τῶν ἀτόπων καὶ παρὰ φύσιν ἡδονῶν συνεπιθέντες. ἐῶ νῦν περὶ τῶν πωλεῖν λέγειν, ὅσας μὲν ἐξ ἀρχῆς ἔδοσαν οἱ πλεῖστοι νομοθέται τοῖς πονηροῖς διαλύσεις, ὅθ' μοιχείας μὲν ζημίας χρημάτων, ὅθ' φθορᾶς δὲ γάμους νομοθετήσαντες. ὅσας καὶ περὶ τὴν ἀσεβείας προφάσεις περιέχουσιν ἀρνήσεως, εἰ καί τις ὁπωσοῦν ἐπιχειρήσειεν ἐξετάζειν. ἤδη γὰρ καὶ παρὰ τοῖς πλείοσι μελέτη γέγονε τοῦ παραβαίνειν τοὺς νόμους. οὐ μόνον καὶ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ κἂν πλούτου καὶ πόλεων καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν στερηθῶμεν, ὁ γοῦν νόμος ἡμῖν ἀθάνατος διαμένει. καὶ οὐδεὶς ἰουδαίων οὔτε μακρὰν οὔτε ἂν ἀπέλθοι τῆς πατρίδος, οὐδ' ὅθ' μικρὸν φοβηθείη δεσπότας, ὡς μὴ παρὰ τὸν ἐκείνου δεδιέναι τὸν νόμον. εἰ μὲν οὖν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν νόμων οὕτω πρὸς αὐτοὺς διακείμεθα, συγχωρησάτωσαν ὅτι κρείττους ἔχομεν νόμους. εἰ δὲ φαῦλοις οὕτως ἡμᾶς ἐμμένειν ὑπολαμβάνουσι, τί οὐκ ἂν αὐτοὶ δικαίως πάθοιεν, τοὺς κρείττονας οὐ φυλάττοντες. ἐπεὶ τίνων ὁ πολὺς χρόνος πιστεύεται πάντων εἶναι δοκιμαστὴς ἀληθέστατος, τοῦτον αὐ ποιησαίμην ἐγὼ μάρτυρα τῆς ἡμῶν τοῦ νομοθέτου

καὶ τῆς

ἐκείνου φήμης περὶ τοῦ θεοῦ παραδοθείσης. ἀπείρου γὰρ τοῦ χρόνου γενομένου, εἴ τις αὐτὸν παραβάλλοι τοῖς ἄλλων ἡλικίαις νομοθετῶν, παρὰ πάντων δόξειε τοῦτον. ὑφ' ἡμῶν τε δηλοῦσθαι οἱ νόμοι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις ἀεὶ ζῆλον ἐμπεποιήκασι. πρῶτοι μὲν γὰρ οἱ παρὰ τοῖς ἕλλησι φιλοσοφήσαντες, τῆς μὲν δοκεῖν τὰ πάτρια διεφυλάττειν, ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τῇ φιλοσοφεῖν ἐκείνῳ κατηκολούθησαν. ὅμοια μὲν περὶ θεοῦ φρονοῦντες, διτελείαν δὲ βίου καὶ τοῦ πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν διδάσκοντες. οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ πλήθεσιν ἤδη πολὺς ζῆλος γέγονεν ἐκ μακροῦ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας. οὐδὲ ἔστιν οὐ πόλις ἑλλήνων οὐδ' ἠπείρων οὐδὲ βάρβαρος, οὐδὲ ἔθνος, ἔνθα μὴ τὸ τῆς ἑβδομάδος καὶ ἀρχαῖον ἡμῖν, τὸ ἔθος οὐ διαπεφοίτηκεν, καὶ ἀνήστειαι, καὶ λύχνων ἀναλώσεις, καὶ πολλὰ τῆς εἰς βρῶσιν ἡμῖν οὐ νενομισμένων παραπετάρηται. μιμεῖσθαι δὲ πειρῶνται καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν ὁμόνοιαν, καὶ τὴν τῶν ἔργων ἀπάθειαν, καὶ τὸ φιλεργὸν ἐν ταῖς τέχναις, καὶ τὸ καρτερικὸν ἐν τοῖς ὑφ' τῶν νόμων ἀνάγκαις. τὸ γὰρ θαυμασιώτατον ὅτι χωρὶς τοῦ τῆς ἡδονῆς ἐπαγωγοῦ, οὐ δελεαστὸς αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἴσχυσεν ὁ νόμος, καὶ ὥσπερ ὁ θεὸς διὰ παντὸς τοῦ κόσμου πεφοίτηκεν, οὕτως ὁ νόμος διὰ πάντων ἀνθρώπων βεβάδικεν. αὐτὸς γέ τις ἕκαστος τὴν πατρίδα καὶ τὸν οἶκον οἰκοῦντων τὸν αὐτόν, τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις ἀπιστήσει. χρὴ τοίνυν πάντων ἀνθρώπων καταγνῶναι πονηρίαν ἐθελοῦσιν, εἰ τἀλλότρια καὶ φαῦλα περὶ τῆς οἰκείων καὶ καλῶν ζηλοῦν διπτεθυμήκασιν, ἢ παύσασθαι βασκαίνοντας ἡμῖν τοῖς κατηγορεῖν. οὐδὲ γὰρ διαφθόνου τινὸς ἀπαμυνόμεθα πράγματος, τὸν αὐτῶν νομοθέτην, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνου προφητευθεῖσι περὶ τοῦ θεοῦ πιστεύοντες. καὶ γὰρ εἰ μὴ σωιζόμεθα αὐτοὶ τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων ἁπάντων, ὑπὸ τοῦ πλήθους γοῦν τῶν ζηλούντων μέγα φρονεῖν ἐπ' αὐτοῖς ἠξιώθημεν. ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας, τοῦ ἀκριβῆ πεποίημαι παράδοσιν, ἐν τοῖς περὶ ἀρχαιολογίας μοι γεγραφεῖσι. νυνὶ δ' αὐτῶν ἐπεμνήσθην ἐφ' ὅσον μὲν ἀναγκαῖον, οὔτε τὰ τῶν ἄλλων λέγειν, οὔτε τὰ παρ' ἡμῖν ἐγκωμιάζειν προθέμενος, ἀλλ' ἵνα τοῖς περὶ ἡμῶν ἀδίκως γεγραφόσι ἐλέγξω πρὸς αὐτοὺς αἰσχρῶς τοῦ ἀληθοῦς πεφιλονεικότας. καὶ δοκῶ πεπληρῶσθαι διὰ τῆς γραφῆς ἱκανῶς ἃ προὐπεχόμην. καὶ γὰρ ἀρχαιότητι προὐπάρχον ἐπεδείξα τὸ γένος, τῆς κατηγόρων ὅτι νεωτάτου ὄντι εἰρηκότων. καὶ γὰρ πολλοὶ ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐμνημονευκότας ἡμῶν ἀρχαίως παρέχομεν μάρτυρας, ἐκείνων ὅτι μηδείς ὄντι διαβεβαιουμένων. ἀλλὰ μὴν αἰγυπτίους ἔφασαν ἡμῶν τοὺς προγόνους· ἐδείχθησαν δ' εἰς αἴγυπτον ἐλθόντες ἐκεῖθεν. διὰ δὲ λύμην σωμάτων, αὐτοὺς ἐκβληθῆναι κατεψεύσαντο. προαιρέσει καὶ προθυμίᾳ ῥώμης ἐφάσαν ὅτι τὴν οἰκείαν ἐπεστρέψαντες γῆν. οἱ μὲν ὡς φαυλότατον ἡμῶν τὸν νομοθέτην ἐλοιδόρησαν. τῆς δὲ τῆς ἀρετῆς πάλαι μὲν ὁ θεός, μετ' ἐκεῖνον δὲ μάρτυς ὁ χρόνος ἐδόθη γεγενημένος. περὶ τῶν νόμων δὲ ἐδεήσει λόγου πλείονος. αὐτοὶ δὲ ἐωράθησαν δι' αὐτῶν, οὐ ἀσέβειαν μὴν, εὐσέβειαν δ' ἀληθεστάτην διδάσκοντες, οὐδ' ὑπὲρ μισανθρωπίαν, ἀλλ'

A opinionisque quam ille de Deo contradidit: nam cùm sit infinitum tempus, si quis eum comparet aliorum legislatorum ætatibus hunc vltra omnes inueniet. A nobis itaque declaratæ sunt leges, & cunctis aliis semper hominibus zelum sui potius præbuerunt. Primi quippe Græcorum, in speciem quidem intra patriæ conseruabant: ipsius autem philosophiæ tractatu illa secuti sunt, de Deo similia sapientes, humilitatéque vitæ communionem inter alterutros edocentes. Quin etiam populus iam olim multus nostram pietatem æmulantur, neque est ciuitas Græcorum vsquam aut Barbarorum, nec vlla gens ad quam septimanæ in qua vacamus consuetudo minimè peruenerit, ieiuniáque & candelabra accensa: atque etiam ciborum apud nos solemnia plurimi apud multos ingiter obseruare conantur: insuper imitari etiam concordiam, quam nos inter nos obtinemus, & rerum communionem & industriam in artibus & perdurationem necessitatum habere pro legibus. Illud enim mirabilius est, quia absque exactore huius obseruationis, ipsa lex per se homines ita valuit obligare: & quemadmodum Deus in vniuerso mundo consistit, ita lex per cunctos ambulauit. Vnusquisque enim si suam regionem domúmque conspiciat, his quæ dicuntur à me credere non recusabit. Oportet igitur cunctorum hominum spontaneam malitiam reprehendere. aut enim volunt nos isti aliena & praua iura, ante propria & meliora zelari: aut certè si hoc nolunt, quiescant nobis per inuidiam accusationes ingerere. non enim alicuius odio defendimus hanc causam: sed nostrum honoramus legislatorem, atque credimus, quæ ab illo prophetata de Deo sunt. Denique nisi intelligeremus ipsi virtutem legum, at certè ob imitantium multitudinem præclarè de eis sentire cogeremur. Sed de legibus quidem & de republica nostra certissimam feci narrationem in his quæ de Antiquitate conscripsi. Nunc autem earum mentionem feci quantum necessarium fuit, neque aliorum vituperare iura neque nostra laudare proponens: sed hoc agens, vt de nobis iniustè conscribentes, & contra ipsam veritatem impudentissimè contendentes, arguerem. Arbitror itaque per hanc conscriptionem abundanter me quæ promisi complesse. Ibi enim ostendi, hoc genus hominum contra quàm calumniatores affirmant, esse antiquissimum: & multos veterum in conscriptionibus suis memoriam habentium nostri, testes exhibui. Dixêre itaque Ægyptios fuisse progenitores nostros: & ostensum est, quia in Ægyptum venerint aliunde. Deinde sunt mentiti, quoniam exinde propter cladem corporis sint expulsi: & apparuit quòd voluntate & magnitudine fortitudinis ad propria sint reuersi. Alij verò tanquam nequissimo viro, legislatori nostro derogare contendunt: cuius virtuti dudum quidem multi post illum, tempus verò longissimum perhibet testimonium. De legibus autem loqui ampliori sermone, non fuit opus. Ipsæ namque per semetipsas apparuêre piæ & verissimam habentes intentionē: & non ad hominum odium, sed

ad rerum communionem potius inuitantes, iniquitatum inimicæ, cultricéque iustitiæ, & luxum procul abiicientes, frugalitatem verò ac industriam studentes, bellum causa auaritiæ nesciẽtes: fortes autem pro se esse populos præparantes, ad supplicia retribuenda semper ineuitabiles, verbis nequaquam circumuenirí faciles, præparationes semper operibus exequentes. Hæc enim nos semper opera manifestiora literis exhibemus. Quapropter ego confidens dico, quia plurium atque meliorum rerum nos quàm alij præceptores sumus. Quid enim impræuaricabili in pietate melius est? quid iustius quàm legibus obedire? quid vtilius, quàm inuicem vnanimes esse, & neque in calamitatibus ab inuicem recedere, neque tempore felicitatum per iniurias discrepare: sed in bello quidem mortem contemnere, in pace verò artibus aut agriculturæ vacare: & semper & vbique credere Deum respicere, & solum omnia gubernare? Hæc igitur, si quidem apud alios aut scripta sunt primitùs, aut seruata, firmiorem debemus nos gratiam illis tanquam eorum facti discipuli. Si verò nequaquam primitùs extitêre, his præcipuè nos vtentes cognoscimur, & primam eorum inuentionem nostram fuisse declaramus. Apiones igitur & Molones, & quicunque mendacij derogatione congaudent, conuicti procul facessant. Tibi autem Epaphrodite, veritatem maximè diligenti, & per te similia nosse de nostro genere cogitantibus, hic libellus conscriptus esse dignoscitur.

ὑπὲρ τῆς ὄντων κοινωνίας ὡς καλοῦντες, ἀδικίας ἐχθροὶ, δικαιοσύνης ὑπομενεῖς, ἀρχαὶ καὶ πολιτείας ἐξοικίζοντες, αὐτάρκεις καὶ φιλόπονοι εἶναι διδάσκοντες, πολέμων μὲν ἀπείργοντες εἰς πλεονεξίαν, αἰδρείους δ' ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι ὡς καὶ δαίζοντες, ἀπαραίτητοι πρὸς τὰς τιμωρίας, ἀσόφιστοι λόγων ὡς δι' ἔργων, τοῖς ἔργοις ἀεὶ βεβαιούμενοι. ταῦτα γὰρ ἀεὶ ἡμεῖς παρέχομεν τῆς γραμμάτων σαφεστέρα. δι' ὅπερ ἐγὼ θαρσήσας αὐτὸ εἰπεῖν, πλείστων ἅμα καὶ κάλλιστων ἡμᾶς εἰσηγητὰς τοῖς ἄλλοις γεγενέναι. τί γὰρ δυσεβείας ἀνεξαβάτου κάλλιον; τί δὲ τοῦ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις δικαιότερον; ἢ τί συμφερώτερον τοῦ πρὸς ἀλλήλους ὁμονοεῖν, καὶ μήτ' ἐν συμφοραῖς διίστασθαι, μήτ' ἐν δυτυχίαις καταίζειν ἐξευβείζοντας; ἀλλ' ἐν πολέμῳ μὲν θανάτου καταφρονεῖν, ἐν εἰρήνῃ δὲ τέχναις ἢ γεωργίαις προσανέχειν. πάντα δὲ καὶ πανταχοῦ πιστεύειν τὸν θεὸν ἐπιπροσέχοντα διέπειν. ταῦτ' εἰ μὲν παρ' ἑτέροις ἢ ἐγράφη πρώτον, ἢ ἐφυλάχθη βεβαιότερον, ἡμεῖς αὐ ἐκείνοις χάριν ὀφείλομεν, ὡς μαθηταὶ γεγονότες. εἰ δὲ καὶ χρώμενοι μάλιστα πάντων βλεπόμεθα, καὶ τοῦ πρώτου εὕρεσιν αὐτῆς ἡμετέραν εἶναι ἐπιδείξαμεν, ἀπάτωρες μὲν καὶ μόλωνες, καὶ πάντες ὅσοι τῷ ψεύδεσθαι καὶ λοιδορεῖν χαίρουσιν, ἐξελήλεγχθῶσαν. σοὶ δὲ ἐπαφρόδιτε μάλιστα τοῦ ἀληθείας ἀγαπῶντι, καὶ δυνάσθαι τοῖς ὁμοίως βουλεύσαμένοις περὶ τοῦ γένους ἡμῶν εἰδέναι, τοῦτο τὸ καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ γεγραφὼς βιβλίον.

Flauij Iosephi contra Apionem libri II. finis.

DE9.

Notes du mont Royal
www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

INDEX

RERVM OMNIVM APVD IOSEPHVM MEMORABILIVM SECVNDVM ALPHABETI ORDINEM.

Numerus paginam, litera locum paginæ designat.

A

Aron Moysi in Ægyptum redeunti occurrit pag.61.e
Aaroni sacerdotium confertur 87.g
confirmatur 108.g
eius filij quatuor 88.a
quomodo purificatus 89.b
filij eius duo seniores dum offerunt, exusti ibid.d
virga eius floret, & profert amygdala 108.e. *moritur* 110. c. *primus fuit pontifex* 700.a
Abaneth qualis zona 84.d
Abaris, mons 132.d
Abassarus à Cyro præfectus restituendo templo Hierosolymis 385.d
Abdastartus rex Tyriorum Beleastarto patri successit 1043.e
eius mors ibid.
Abdemonus Tyrius adolescens problematum dissoluendorum peritus 268.a.& 1043.b
Abdonis principatus Hebræorum 159.b
Abel quid significet, occiditur à fratre 6.d
Abelmachæa vrbs 241.c
abemerigus Isaæ suam filiam dat vxorem 684.c
abenerus præfectus exercitus 183.b 194.b. *Iebosthum Sauli filium constituit regem* 212.c
pugnat contra Ioabum ibidem. transfert regnum ad Davidem 213.f. *ab Ioabo fraudulenter occiditur* 215.a
aber secundi ex fratribus Machabæi supplicia crudelissima, tolerantiáque eius 1093.d
Abesalomus Ammonem fratrem iugulat 227.d
fugit in Gesura, vnde à patre reconciliato reuocatur, item forma eius & cæsaries qualis, tum quomodo Ioabum tractarit 228.
popularem auram captat & regnum 229.c.*cum patris concubinis rem habet* 231.d. *cogit magnum exercitum contra patrem* 233. c. *pendens in arbore interimitur* 234.c
Abias Arabum rex prælio victus sibi ipse manum infert 688.e
Abiai Solomonis filius quomodo se gesserit in administratione principatus 173.b
Abiatharus Abimelechi filius seruatus à Sauli sæuitia 196.f. *confirmatur ei pontificatus* 241.f
quomodo à Davide vltus, eius domus sacerdotio priuatur 254.b
Abibalus rex Iromi pater 267.f
Tyriorum rex 1042.e.1043.a
Abigæa Nabali vxor Davidem commotum placat 201.b
Abilamarodachus Nabuchodonosori filius in paternum regnum succedit & Ioachimum è vinculis eximit 350.c
Abimelechi Bethlemita in Moabiticam terram cum suis profectio 163.c
Abimelechus Gedeonis nothus fratres legitimos occidit, & imperiũ arripit 155.g
vrbe & tribu pellitur 156.c
Sicimas captas solo æquat 157.b
occiditur à muliere ibid.d
Abimelechus Palæstinæ rex Saram concupiscit 21.a
abironi cum suis terra dehiscit 107. c
abisace puella calefacit senem Davidem 246.g
ambit eam vxorem Adonias 253
abisaus Ioabi frater, vir fortis 212.c 336.f. *cum fratre Sabæum persequitur* 238.e
vindicat regem ab interitu, occiso Acmone 242.c
Abrahamus quando natus 15.c
Lotum nepotem adoptat 15.g
è Chaldæa migrat in Chananæam, & Dei verum cultum instituit ib.
hinc in Ægyptum proficiscitur, vbi vxorem fingit esse sororem suam 16.f. *Ægyptiis disciplinas instituit* 17.c. *Assyrios vincit* 18.c
decimas dat Melchisedeco, & promittitur ei filius à Deo 18.e
genuit Ismahelem ex Agare 19.d
hospitatur angelos tres ibid.
migrat in Gerara 21.a
à Deo tentatur 22.e
monumentum sibi & posteris comparat 24.b
ducit Chaturam vxorem, suscipit liberos ibid.c
Isaco quærit vxorem ibid.e
moritur 26.b
eius arma contra Pharaonẽ 928.g
Abrahami domicilium vicus 16.d
Absalomon tyrannidis Manahemi adiutor 813.a
Absalomus patruus, & socer Aristobuli captus 474.f
Accaron non potuit capi ab Hebræis 46.a.
Achabus Amarini filius regnum paternum maioribus contaminat id sceleribus quam antecessores sui 285.c
agnoscit suum factum & pœnitet 289.c. *cedit Adadi filio bellum inferenti* 290.c. *eundem vincit* 291.c. *occiditur* 295.d
ipsius liberorum capita præcidunturur 310.c
Achan furtum committit 137.c
plectitur 138.c
Achæ quinti ex fratribus Machabæi immania supplicia, eiúsque insignis tolerantia 1095.a
Achazes Iothami filius regnum paternum arripiens, idolis filium holocautoma offert, bellóque impetitus, magnã patitur stragem 321.d
Assyriorum regis auxilio vlciscitur Syros, stultus & impius moritur 322.d.
Achiabus Herodis nepos ævi vim prohibet 599.b
impetitur à 2000. militibus dimissis 607.d
Herodem manum sibi inferentem prohibet 773.e
militibus tumultuantibus resistit 607.d
Achias pontifex 181.a
Achias propheta Hieroboamo regnũ & alia vaticinatur 274.b.280.c
Achilaus princeps cõmentariensium 241.f
Achimanus Berzellæi filius apud Davidem manet 237.f

Achimas Dauidi victoriam nunciat 235.b
Achimelechus pontifex Dauidem commeatu iuuat 196.b. accitus ad Saulum occiditur cum omni sua familia 196.f
Achitophel à Dauide ad Abesalomum deficit 229.d. male consulit domino suo 231.c. propter spretum consilium relinquit Abesalomum, & se suspendit 233.a
Acmes Iuliæ fam. a dolus 595.b 771.d
acmon gigas Dauidem occisurus ab Abisæo perimitur 242.c
acusilaus Argiuus quo tempore historiam condere inceperit, & in quibus Hesiodum corrigat 1034.g
adadus Azaelis filius paternum in regnum succedit, quo ab Ioa Israelitarum rege priuatur 316.a
adadus Syriæ & Damasci rex cum Dauide confligens vincitur 221. f
adadi huius posteri dicti reges Syriæ sicut Ægypti reges Ptolemæi 222. a
adadus tertius Samariam vastat ib.
adadus Syrus Achabo bellum inferens cedenti, ab eodem vincitur 290.291. & recipitur in gratiam 292.c. Ioramo insidians & Elisæum capere conatus frustratur 302.e
bello aggreditur Ioramum 302.e
fugatur à deo 305.a
præfocatur ab Azaele 306.d
adami creatio, & quid ea vox significet 5.a
lapsus & mulcta 5.e
eius soboles, posteritas & mors 6.d
adar mensis 132.e.366.e.381.f. 424. a
adar mensis dies XIIII. & XV. cur festi Iudæis 382.h
aderus Syriam occupat, & rex eius efficitur 273.f
adoma quid significet 36.b
adomus dictus Esaus ibid.
adoni quid significet 145.e
adonias Dauidis filius regnum paternum affectat 247.a
fugit ad asylum, & veniam commissi à patre impetrat 248.d
salutat matrem Salomonis, & Abisaces connubium ambiens occiditur 254.b
adonibezecus capitur ac truncatur manibus & pedibus, sicuti ipse alios reges mutilauerat 145.e
adoramus quæstor tributorum ordinatur 241.e
lapidibus obruitur 275.e
adultery suspecta quomodo purgetur 95.a
adramalechus Senacheribi filius patricida 330.e
adrazarus Sophenorum rex à Dauide victus 222.c
Ægyptius vates seductor Iudæorum 695.f
Ægyptij populus qualis 13.f. 54.b
Ægyptius quis astronomiam & arithmeticam primus tradiderit 17.c
non licere eis greges curare 52.f.
cur quintam fructuum portionem regibus pendant 55.c
pugnant cum Æthiopibus 57.f
Hebræos insequuntur 66.a
quare Babylonem abducti 345.c
eorum antiquissima rerum memorabilium traditio 1034.b.1035.f
testimonium de Iudæis 1039.c 1050.g. quid eis Græcorum commercium conciliarit 1038.d
sexaginta millia Iudæorum peremerunt 992.e. per totum
Ægyptiis gratificari volentes veritatem de gestis Iudæorum corrupêre 1051.e
Ægyptiorum dij descripti 1054.c. 1065.
seruitus 1068.e
eorum mali mores taxati 1065
Ægyptiis nemo regum aut imperatorum ius ciuitatis largitus est ibidem
Ægyptium mare totum portub. caret 894.b
Ægyptum fames occupat 44.e. 53.a
Ægypti regina Solomonem inuisit 270.a
Ægypti descriptio 807.f.895.g
ægyptus vnde nomen acceperit 1045 f
ælius Gallus dux auxiliariorum ab Herode missorum Cæsari 539.b
æmilius Iucundus à Iudæis occisus 820.f
æmilius Regulus Corduben. 653.c
æneas, qui Aretas postea dictus, Arabum rex constituitur 572.e
æoles populus 13.c
æraria quis inuentor 7.d
æris genus auro preciosius 222.d
acinaces Persicus, qualis 697.a
æta, petra, Sampsonis habitatio 161.c
æternius Fronto magister duarum legionum Alexandrinarum 956.f
æthiopes, populus 13.f
bello Ægyptios infestant 57.f
quomodo à Mose victi 58.d
æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem accepisse 279.f
agaris insolentia ob conceptum infantem punitur 19.c
ablegatam vnà cum filio consolatur angelus 22.b
agatharchides historicus 1050.b
aggæus propheta 365.f.366.c
agitæ Nabathæi facinus 935.b
agrorum terminos quis primus fixerit 7.c
agriculturam quis inuenerit ibid.
agrippæ Aristobuli filij soboles 628. a. varia fortuna 629. vsque 637
M. Agrippæ in Iudæos beneuolentia 398 d
Agrippa in Asiam mittitur 540.a
ab Herode magnificè exceptus epulum præbet populo 549.d
eius in Iudæos studium 562.b 584.e
Agrippa rex Herodem apud C. Caligulam accusat 638.c
accusati tetrarchias ac bona consequitur 638.f
conuiuio sumptuosissimo Cæsarem excipit 642.c
Iudæos reconciliat Caio 643.b
hortatur Claudium ad retinendũ principatum 670.d
tergiuersator bilinguis ibid.
quæ beneficia à Claudio Cæs. acceperit 733.d
eius in Iudæam reditus 674.f
Silam vinctum adseruat 677.b
reliqua eius gesta vsque mortem 677.678.679.680.&793.795.796. 801. 803. 804. 810. 811. 815. 816. 817. 832. 833. 864. 893. 906.907. 913
Agrippa filius Agrippæ 679.f
impetrat pontificiæ stolæ custodiam Iudæis 683.b. Chalcidi præficitur 690.d Claudio autor ut Iudæorum causam legitimè cognoscat 693.a
Chalcidem auferi ei Cæsar, & multis aliis toparchiis donat ibid.b.
nuptias instruit ibid.
Galilæa parte donatur à Nerone 694.f. domum extruit 697.c. Neroniada nominat & munificus est 698.g.
Magdala certat capere 1007. venit Tyrum cum Vespasiano 1030. b
Agrippæ regni fines qui 832.f
Agrippina Claudij Cæs. vxor 692.g. maritum veneficio tollit ibid. filium Neronem imperio præficit 694.b
Agrippium à quo conditum 746.e
Ainam inuadunt Hebræi, & fugantur 137.d. capitur & succenditur 138.d
Alabarchiæ magistratus 693.f
Alanorum nationis descriptio 985.a
irruptio in Mediam & Armeniam ibid.
albinus Iudæa præsidet 694.f
Iudeam latronibus explet 699.c
malus 702.b
albinus Rom. præfectus Iesum Anani filium misere mulctatum dimittit 961.c
albini procuratoris direptiones & iniustitia 121. per totum
alcimus in pontificatũ succedit alias Iacimus dictus 421.e
profugit ad Demetrium ibid. perit 424.b
alexãder alabarcha mutuat pecuniã Agrippæ

Agrippa 630.d
Vide infra Alexander Lysimachus
Alexander Antiochi Epiphanis filius bello aggreditur Demetrium 430.c vincit 432.e
Ionathæ amicitiam ambit 430.e
Ionathan in summo honore habet 435. a. Ptolomæo Philometori hostis factus occiditur 437.f
Alexander Aristobuli filius Iudæam infestans à Gabinio vincitur 476.c
rebellans Romanos quotquot potest interficit 477.f
Hircano bellum infert 721.c
cum Gabinio pugnat 723.a
securi percutitur 723.f
alexãdri fictitij actus & fallacia 783.d
Vide Pseudalexander
alexander Herodis filius Roma reuersus duxit vxorem 549.c
accusatus à patre causam dicit, & reconciliatur 555.556.557.
calumniis oppressus coniicitur in vincula à patre 568.f
reconciliatur patri per socerum 569.f
iterum calumniis vrgetur ab Euricle aliisque 573.574.
& in carcerem detruditur ibid.
accusatus à patre Beryti, damnatur 578.f
strangulatur 580.b
alexander Herodis filius venefici accusatur à patre 751.e
iterum accusatur 755.d
& in vincula coniicitur 756.b
accusatur 759.g
strangulatur 761.f
eius soboles 762.a
alexandri Herodis filij posteri in maiore armenia regnauerunt 793.g
alexander Iamnæus Hyrcani filius, rex factus fratrem insidiantem interimit 456.c
circumuenit astu Ptolomæum Lathurum, à quo postea vincitur 457.g
iterum belligeratur contra eum 458.e
præliatur cum suis 460.c
cum Demetrio Eucæro ib.g
immanitatis causa Thracides dictus: aliáque gesta & mors 463.464. 713.714.715.716.
alexander Lysimachus Alabarcha solutus vinculis à Claudio 673.e
eius diuitiæ quantæ 690.b
alexander rex primus Macherunta ædificauit 980.e
quo tempore mortuus 1048.d
eius morte Iudæi Ægyptum & Phœnicen translati 1049.b
alexander Philippi filius patri in regno succedens quas tulerit victorias 385.d
Damascum & Tyrum capit atque Gazam 384.d
pontificem Iadadum veneratur, & Hierosolymis deo immolat, Daniélisque prophetiam interpretatur, & Iudæis quæcunque postularant concessit 385.e.816.b
eo mortuo quomodo regna eius occupata 386.f
Alexander Tiberij pater portam templi supra Corinthiam crassiori auro & argento perfudit 917.b
Alexander Veles rex 437.f
Alexander Zebinas Demetrij victi loco rex constitutus fœderatur Hyrcano 451.d
in bello cadit ibid.
Alexandra Alexandri Iammæi vxor quomodo à moriturо marito instructa regnum seruarit & administrarit 463.b
morbus eius & mors 465.b
Alexandra Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli, insensa Herodi 512.b.513.b.
Alexandra Phasaeli filia 627.g 628.a
alexandria plus singulis mensibus quam Hierosolyma toto anno pendit Romanis 807.g
iisdem quatuor mensium annonam ministrat 808.a
alexandria ciuitas post Romam maxima 903.b
alexandriæ portus descriptio 894.c
vrbis situs descriptus 807.g 808.a
alexandrinorum seditio contra Iudæos 816.b
alexandrini Vespasianum pro imperatore prompti agnoscunt 894
alexandrinorum fortitudo & præstantia in oppugnatione Hierosoly. 922.e
alexandrini quamdiu cesserint Iudæorum solennitatibus 1065
alexandrini seditionis autores, Apionis similes ibid.
alexandrium arx 472.f.476.c
alexas duxit Salomonem vxorem 583.b.223.f
iubetur ab Herode nobiles Iudæos se defuncto occidere 598.d
pie agit 600.b
alisas, alisai 13.c
alisfragmuthosis rex contra pastores gerit bellum 1040.d
aliturus minorum actor 999.d
allius Samarita, libertus Neronis 631.a
althemus præ timore obriguit 744.c
amalecita gens 74.b
amalecitæ bellum Israelitis inferunt & vincuntur 75.d
amalecitæ Hebræos subigunt 153.d. eorum rex captus & occisus 185.a
amalecitas quanto deus odio sit prosecutus, & quomodo Saulus eos extirpauerit 184.b
David cædit eos 207.f
amalecus nothus Aliphazæ filius 36.c
Amalecitis regio ibid.
Amanus quanto in honore apud Artaxerxem habitus, & quantum in Iudæos propter Mardochæũ concepit odium 375.a
consiluit contra seipsum 378.b
in crucem Mardochæo paratam sustollitur 380.a
& filij eius 382.a
Amaræi filij quomodo Ioannem Gaddim interfecerint, & quas eius cædis pœnas dederint 428.c
Amarames Moysis pater & Aaronis, deum inuocans vt Hebræos redimat exauditur 55.b
Amaramus seditiosus exulat 602.c
Amarinus constituitur rex 284.f
obit diem suum, relicto principatus successore Achabo filio 285.b
amasius Abesaloms copiis præficitur 253.c. impetrat veniam à Dauide, cui gratulatur regni restitutionem 236.c
constituitur præfectus exercitus 238.d. occiditur à Ioabo 238.f
amasias filius Ioasis regis Iudæ, vir bonus & pius patri in regnum succedit 315.b.316.c
paternæ necis autores tollit, amalecitas, Idumæos & Gabelitas prælio vincit, & ad idola deficit 316.c
increpatur à propheta 317.a
minatur Ioæ regi, & prælio victus capitur interficitúrque 317.b
amasias sacerdos 298.a
amathus, Amathæ 14.d
amathus castrum ad Iordanem 459.b
ambitio quantum malum 215.b.per totum
M. Ambiuius præficitur Iudææ 619.a
amenophis regni terminus 141.b
amesses regni terminus ibid.
amiaz Achaz. fil. bello superatus à Zacharia trucidatur 321.f
aminadabus Leuita 171.c
ammanus, Ammanitæ 21.a
Hebræorum genti bellum inferentes malè excipiuntur 157.f 158.d
ammanitarum contumelia in Dauidem 223.f
& quæ de eis vltio accepta 224.f.excinduntur 228.b
ammanitæ & Moabitæ socii mutuo sese occidunt 298.a
ammaus exusta 781.b
ammaus thermæ sanandis corporibus idoneæ 864.b
vide & Emmaus
ammonius insidiator Ptolemæi Philometoris occisus 437.a
amnon sororem Thamaram stuprat 228.g
occiditur à fratre Abesalomo 227.d

amorei cum suis regibus deleti 11. d. qui eorum ditionis termini ibid.
ameritis regio duabus & dimidiae tribubus conceditur 118.a
amosus Manassis filius regno paterno substituitur, quod propter impietatem non diu tenens occiditur 333.a
ananelus constituitur pontifex ab Herode 212.b
honore priuatur 513.a
restituitur ei 511.a
ananias Masbali pontifex cũ quindecim aliis crudeliter necatur 938.f
ananias mercator Iudaeus regias mulieres Iudaicam religionem docet 685.a
ananias Nebedei fil. pontificatum accipit 690.d
vinctus mittitur Romam 692.e
ananias nominatur Sedraches 346.a
ananias Oniae filius copiis Cleopatrae praeficitur 452.g.458.d
ananias Pharisaeus Iosephose opponit 1015.f
ananiae pontificis liberalitas, eiúsque seruorum iniquitas 698.d 699.b. ipsius filius capitur à sicariis 698.e
ananiae pontificis domus incenditur 811.d
ananias pontifex cum Ezechia fratre, pontificibus aliis in cloacis latuit propter seditionem ibid. cum fratre interficitur 812.e
ananus anani filius pontificatum acquirit, & Iacobum lapidat 698. b
anani senioris felicitas ib. a
ananus Ionathae filius Cestio portas prodere voluit 819.g
ananus Iudaeorum dux vinctus Romam mittitur 692.e
ananus pontifex cum Hierosolymitis bello contra Romanos se praeparat 826.f
apparatum belli rursus amittere noluit 829.a
milites contra Simonẽ Giotae mittit ibidem e
ananus pontifex, eiúsque gesta 872. & 874.875. per totum.
anani mors Hierosolymae excidij principium 882.g. eiúsque virtutes celebratae ibid.
ananus Sethi filius pontifex constituitur 618.e o priuatur 619.c
ananus Simonis satelles ad Titum profugit 956.c
anarabarches, pontifex Hebr. 84.b
anaxagagorae Clazomenij mors 1079.f
anchus rex Gittae 195.c.203.b
exercitum ducit in Hebraeos 203.f. 206.d
andromacho amicitiã renunciat Herods 567.g
andronicus Messalami filius orator 434.a
angelus, quale nomen 522.b
angeles cum mulieribus coiisse 8.c
anilei & Asinei Neerdensium facinora 645. 646. 647. 648. per totum
animi vnde certissimum argumentũ colligatur 199.e
anna Helcanis vxor 165.b
annibas seditiosus plectitur 682i c
annius Minutianus 633.e.636.671.e
annius Rufus Iudaeae praeficitur 619. b
annus magnus quot annis constet 11. c
anni septimi, quinquagesimi seu Iobeli remissio 96.b
anni quot ab exitu Israelis ex Aegypto vsque ad templi Solomonis extructionem 700.d
anteij interitus 661.f
anthedo, postea Agrippias dicta 459. c
antigonus Asiam occupat mortuo Alexandro 388.a
antigonus aristobuli filius cum patre transfugiens capitur 477.d
accusat Cesarem, Hyrcanum & Antipatrum 481.d
paternum regnum affectans profligatur 461.d
reducitur in regnum per Parthos 494.e. amputat Hyrcano auriculas 497.e. accusatur Romae, & placat pecuniis hostem 499.c
quomodo ab Herode oppugnatus sit 500.c
& inde quomodo expugnatus & irrisus à Sosio 507.c
antonius Herodis pecuniis corruptus eum occidit 508.b.510. e. per totum. antipatrum & Hyrcanum accusat 724.g vinciur ab Herode 729. d. rex constituitur 732.d. quã insolens ex vnica victoria factus 738.d. dat se vinciẽdum Sosio 741. d. securi percutitur ibidem.f
Antigonus Hyrcani fil. Samariae obsidioni praeficitur 452.b
quomodo à fratre & cur occisus 454.f.712.e
antiochia Mygdonia, vrbs 687.e
antiochia, Syriae metropolis 852. c
antiocheni Demetrium eiectum recipiunt 437.d
antiocheni soli cum Sidoniis & Apamenis pepercerũt Iudaeis cohabitatoribus suis 815.e
antiochensium odium in Iudaos 398. c
antiochensiũ petitiones apud Titum 976.e
antiochus antiochi Grypi filius victus & occisus ab Antiocho Cyziceni filio 459.f
antiochus Antiochi Cyziceni filius superat Antiochum Grypi, & superatur inde ab Eucaero & Philippo fratribus ibidem. 460
antiochus Aspendius ab Hyrcani filiis victus 711.g
antiochus Comagenae rex 620.g. 678.d
antiochus Cyzicenus cum fratre Antiocho Grypo belligeratur 451.d
vincitur ab Hyrcano 452.g
occiditur à Grypi filio Seleuco 460.b
antiochus deus Alexandri fil. adolescens rex coronatur & amicitiam cum Ionatha init 440.a
trucidatur à Triphone suo tutore 447.b
antiochus Dionysius Antiochi Grypi fil. Damasci regno potitus quid gesserit 462.a
eius cũ Alexandro & Arabibus bellum 715.e
antiochus Epiphanes Seleuci fil. & eius gesta contra Iudaos 407.g vsque 419.975. ad Elymaida vincitur 418.e
commissa regni cura Philippo moritur 419.b per totum, aliáque eius gesta 1087. 1088.1089. 1090
antiochi Epiphanis cum Ptolemaeo Sexto contentio propter Syriam, & in Iudaeam irruptio saeua 708.d
antiochus Epiphanes quomodo ceperit Hierosolymam 929.f. 934.e
antiochus Eupator Antiochi Epiphanis fil. rex constituitur 419.c
Bethsaricas expugnat 420.d
Philippum tutorem regnum inuadentem occidit 421.d
captus à Demetrio trucidatur 421.g
antioch. Eupator Antiochi Epiph. fil. quomodo Iudaeam afflixerit 709.e
antiochi magni bellum cum Ptolemaeo Philopatore, & beneficia in Iudaeos 398.e
dat filiam Ptolemaeo vxorem 401. a
Antiochi Pharanx loci nomen 716.a
antiochus Seleuci nepos Deus cognominatus 398.e
antioch. Soter, etiam Pius dictus frater Demetrij rex natus Tryphonẽ persequitur & interficit 447.f
Simonem Matthia in amicitiam receptum conatur subigere, sed infeliciter 448.a
oppugnat Hyrcanum Hierosolymis, & cognominatur Pius 449. per totum. regno & vita priuatur ab Arsace 450.b
Seleucum Grypi vincit 460.a
antiochus Grypus qui & Philometor Demetrij Nicanoris fil. Alexandrum Zebinam bello occidit, & regnum Sy-

regnum Syriæ occupat, & Heracleonis insidiis occisus. 451.d
Antiochus, Agrippa & Sohemus Vespasiano in auxilium miserunt bina millia peditum, & sagittarios equites mille 834.f
Antipas Herodis fil. constituitur tetrarcha 599.e
affectat regnum 603.a
portionem paterni regni acquirit 611.e
Antipas pro Antipatro fratre rex constituitur testamento 771.f
tetrarcha instituitur 773.g
Antipas pater Antipatri Idumæa præfectus ab Alexandro 469.b
Antipas regij generis vir comprehensus custodiæ traditur 871.g
occiditur 872
Antipater Herodis fil. à patre vocatur domum 554.d
honoribus augetur 555.b
fratres crebris calumniis infestat ibid. 568.e.574.e
malicia eius 582.per totum.
eius in patrem insidiæ 585.a.587. 588
capitis damnatus vincitur 590.d
occiditur 599.d
ab Herode patre pellitur ciuitate 749.
fratribus insidiatur 751.d
prodigit 762.b
fratrum occisorum liberis etiam male vult, & conspirat contra patrem 762.c
veneno eum tollere conatur 766.c
aliis duobus fratribus calumnias struit 767.c. causam dicit 769. 770.per totum.
occiditur 773.f
antipater Idumæus Hyrcanum in regnum restituit 717.f.718.per totum, aliáque eius gesta 722
vsque 727
antipater accusatus, declaratur præfectus Iudæa à Iulio Cæs. & Hierosolymorum muros reficit, & filiis suis præfecturas attribuit 725.c
antipater qui prius Antipas, quomodo se suósque euexerit, & Aristobulum regno eiecerit 469.c
Scaurum commeatu iuuat 475.f
eius authoritas, vxor & liberi 479.d
qualem operam nauarit Cæsari, aliáque eius gesta ibidem. & 480
dynasta & procurator Iudæa constituitur à Cæsare 481.e
suos liberos ad gubernacula prouehit 483.b
antipater Salomes fil. accusat Archelaum 777.d
antipater Samarita Antipatri Herodis filij procurator 588.d
veneficium apparatum Herodi indicat 766.b
antipatris ciuitas edificatur 559.f
Antiphilus cum suo fratre venenum apparauit in Herodis interitum 588.f
Antiquitatum libri xx. quod tempus complectantur, & quas historias 702.e
Antonia Drusi maioris vxor Germanici & Claudij mater Agrippæ dat mutuo pecuniam 630.f
eius fauor in Agrippam 634.e
eius prudentia 637.b
antoniæ adificij Herodiani descriptio 919.c
antonia porticus incensa, & præsidium ex ea deturbatum 811.f
antonia turris ab Herode condita 544.f.624.d.746.d
antoniæ fundamenta subuersa 951.c
M. Antonij decreta pro Iudæis 488. per totum
M. Antonius, dux Ro. 476.c
in Asiam proficiscitur, & Herodem defendit 491.g.429.e
amore Cleopatræ captus Herodem, & Phasaelum tetrarchas constituit 494.a
ad regium fastigium eundem promouet 499.d
ab eodem pecuniis corruptus Antigonum è medio tollit 508.b.510.e
M. Antonius donatur ab Herode 510.c.
homo impurus 512.e
Herodi nimium indulget 516.d
multa indecore agit in gratiam Cleopatræ 518.b
subigit Armeniam 519.b
vincitur apud Actium à Cæsare 524.a
occisus 524.a. qualem operam Gabinio præstiterit 721.g
Herodem exulem regno Iud. præficit 734.b.propter Cleopatram multa facit indecore 742.a
antonius centurio à Iotapateno insidiis interemptus 850.d
antonius præfectus alæ equitum contra Romanos 831.b
eius gesta ibid.
antonius Primus Mœsia contra Vitellium cum legione tertia properat 901.f.eius gesta ib.
Vitellium interficit 893.d
in conflictu cum Vitellianis quatuor millia & quingentos amisit 902.c.
Romam properat ibid.
antonius Silo Taricheas missus cum duobus millibus sagittariorum 859.d
aod. vide Iodes
apachnæ regni termini 1040.b
apania obsidione liberata 727.c
apellæus mensis 370.a.409.b
aphrica, unde sic denominata 24.e
aphri & Æthiopes quantum annuè pendant Romanis 807.e
apion Alexandrinorum legatus contra Iudæos 649.c
apion grammaticus res Ægyptiacas conscripsit 1060.b
eius portentosa mendacia de Iudæis & tota vita taxata ibidem. 1061.1062. per totum. & eius calumnia & mendacia confutata 1063. 1064. per totum. propheta factus fabulam tragicam de Iudæis impudentissimè fingit 1065. 1066.1067.per totum.
Apobaterion locus 10.a
Apochis regni termini 1040.b
Apollodoti Gazaræorum ducis prælium cum Iamnæo, & mors 459.c
apollonius Antiochi dux, à Iuda Macchabæo victus occiditur 413.b
apollonius Dauus præfectus Alexandri filii Antiochi Epiph. 435.c
vincitur à Ionatha 436.b
appollonij Molonis mendacia de Iudæis 1065.1069.177.
apollonius senator sauciatur 672.e
apsanes Iudæis præficitur 159.a
aquila aurea supra portam posita deiicitur 596.b.772.c
aquila quare Romanorum insigne 838.b
aquila Caligulæ interfector 660.e
ara tabernaculi, & Arula suffumigatoria 83.g
arabia confinis Iudæa 469.c
arabes qua ætate infantes suos circumcidant 21.f
arabes Hebræos subigunt 153.d. ab ipsis rursum caduntur 155.a
arabum prælium cum Herode 519.f
arabum Iudæam devastantium sæuitia 609.c
arabum gesta in Iudæa post mortem Herodis 781.b
arabes Iudæorum transfugarum viscera patefaciunt, aurumque eximunt 939.f
aramus, aramei 15.a
arami liberi quibus gentibus appellationem indiderunt ibidem
aranes ubi mortuus ibid.d
arasci templum 330.e
arbela vicus 1022.f
arbori interdicta quæ vis indita fuerit 5.e
area Noe reliquiæ vbi seruentur 684.c
arca tabernaculi forma 82.f
arca in potestatem hostium venit 168. d. quantorum malorum his fuerit autor ad quos peruenit, & quomodo Hebræis reddita 169.b
arca transfertur Hierosolymam in templum Salomonis 263.b
arcades de antiquitate gloriantes, post Atheniensis literis eruditi 1035.d
arce, alio nomine Arctipus, ciuitas 82.a
arce, quæ nunc Petra, ciuitas 110.b

archelais vicus conditur 613.f
archelaidis palmeta 619.a
archelaus Cappadocum rex 549.c 558.f. Herodem ad sanam mentem reducit 569.g. eius prudentia 756. 757.
Archelaus Herodis filius à patre regno præfectus ipsius funus curat 608.c. populo se accommodat, & incidit in seditionem 601.g. 602.a accusatur apud Augustum 603.e ethnarcha non rex confirmatur ab Augusto 611.e. Glaphyram fratris defuncti vxorem ducit 613.f
accusatur apud Augustum & relegatur Viennam Galliæ 614.a 784.b. venduntur eius bona 618.e à fratre falsè calumniatur 767.d rex constituitur 773.g. in seditionem incidit 775.776.781. quod non rebellasset quarta tributorum parte leuatus 785.a. eius reditus quanti ibid.b
Archelaus Magdati ad Titum profugit 956.c
Arethis, sexti ex fratribus Machabæi immania supplicia, eiusque cum insigni tolerantia sermones 1095. per totum
Aretas Arabum rex fugientem Hyrcanum recipit hospitem, oppugnationem Aristobuli cogitur intermittere 469.e. 470.b. cum Scauro fœdus init 471.f
aretas qui antea Æneas constituitur Arabum rex 572.e. confirmatur 577.d
aretas Cœlesyriæ regnum adipiscitur 472.d. 716.a. cum Herode bellatur 626.b. & Iudæa infert bellum 716.a à Scauro mulctatur ccc. talentis 721.c
aretas Petræus Romanis auxiliatur 609.a
argolicæ historiæ scriptores discrepantes 1034.f
ariphanes Græcus historicus Iudæorum mentionem facit 1051.a
arietis instrumenti bellici descriptio 843.e
ariochus Nabuchodonosori satellitum præfectus 347.a
arion procurator Iosephi Tobiæ fil. 405.
aristæus Iudæorum negotium agit apud Ptolomæum Philadelphum 389.f
aristocratiam esse optimam administr. 123.b
aristotelis apud Clearchum verba de Iudæis 1048.a
arius centurio confossus 608.d. 780.e
aristobuli odium erga fratrem Agrippam 730.a
aristobulus Agrippæ frater, Iudæorum causam agit apud Petronium 640. per totum
Aristobulus Aristobuli fil. adolescẽs pulcherrimus 514. d. ab Herode constituitur pontifex, & occiditur ab eodem 513.f. 514.g
Aristobulus Alexandri Iamnæi fil. generosus 463.f. quomodo adsecutus sit regnum 405.b. obsessus ab Areta liberatur per Scaurum 471.c. quale donum Pompeio miserit, & controuersiam cum fratre apud eundem disceptauerit 471.e. quomodo à Pompeio tractatus 472.f vinctus abducitur Romam 475.e vinculis elapsus iterum capitur & mittitur Romam 477.d. veneno sublatus est 479.g
Aristobulus Herodis fil. reuersus Roma ducit vxorem 549.c. coniicitur in carcerem falsis calumniis oppressus 574.f. accusatus à patre Beryti damnatur 578.f. strangulatur 580.b
aristobuli filij Herodis, liberi qui 762.a. 793.f.
aristobulo Herodis filio Armenia minor à Nerone data 796.c
aristobulus Herodis frater, privatus mortuus filia vnica relicta 793.f
aristobulus Herodis dynastæ Chalcidis fil. dominiis multis donatus à Ner. 694.f
aristobulus Hyrcani f. obsidioni Samariæ præficitur 752.b. quomodo imperarit & sævierit in matrem ac fratres 454.d. fratris cæde pollutus moritur philellen dictus 455.g. primus diadema regium vsurpauit, & quomodo se gesserit in matrem & fratres 454.c. mors eius 714.a.
aristobuli & Hyrcani furor & contentio 930.a
aristobulus rex Chalcidis contra Antiochum 984.a
armenia regio 15.a
arnon fluuius 110.c
arphas vicus 834.a
arphaxades Arphaxadai 15.a
artabanus Vonone victo Parthorum regnum assequitur 620.e
artabanus à Vitellio victus 625.b. recuperato imperio fœderatur Neroni ibid.d
artabani cum Asinæo & Anilæo reconciliatio & amicitia 646.a
artabanus regno pulsus restituitur per Izatem 627.c
artabazes rex Parthorum donatus Cleopatræ 742.c
artabazes Tigranis filius captus 519.b
artaxerxes regnum paternum accipiens quale conuiuium instruxerit 373.b. accusat vxorem & diuertit ab ea ibidem. ducit aliam nomine Estheram 374.b. Amanem in summo habet honore 375.a. eundem cruci suffigit 380.b. Iudæos periclitantes liberat ibid.
Artaxias Tigranis filius regno non diu potitus pellitur 519.b
Artemisius mensis 259.c
artorius quemadmodum ex incendio per Lucium commilitonem seruatus sit 95.g
arucæus Arcen condidit 14.d
arudæus, Aradus insula ibid.
aruntius præcoretundit Germanorum militum impetum 663.b
arus vicus 609.c
aruum loci nomen 195.g
asamonæorum gens Iudæorum reip. statum mutauit 367.b
asamonis montis Galilæa situs 818.c
asanus abiæ filius regnum paternum accipit 282.c. eius pietas, & bellum cum Zaræo Æthiopum rege ac victoria ibidem, mors 284.d. 285.b
ascalon capitur 146.a
ascalon Iudæis semper inuisa 831.a. eius situs ibid.
ascalonita quingentos & duo millia Iudæorum apud se habitantium interfecerunt 815.d
ascalonitis quantum incommodi arca attulerit 169.c
aschanes eunuchus præpositus Hebræorum nobilium curæ obsequitur Danieli 346.b
aschanaxes aschanaxi 13.c
aser natiuitas 30.g. filij 52.d
aseritarum sors in Chananea 142.a
asiæ quingentas ciuitates vni rectori & consuli Romano parere 806.g
asinæus & Anilæus Neerdenses grassatores quomodo cum Artabano amicitiam ineunt 645. 646. 647. 648. 649. per totum
asiongaber, loci nomen 269.f
asoris ciuitas 152.c
asofra, buccina 97.b
aspersorium tabernaculi 81.a
asphaltites lacus repletus cadauerib. 890.a
asphaltites lacus Tiberiensi natura contrarius 891.b. eius descriptio ibid.
asphar lacus 428.b
asprenatis prodigium & interitus 661.d
assamonæi principatus quando desierit 508.b
assamonæorum familia quando & quandiu principatus Iudæorum concess. 701.a
assaracoldas Senacheribi filius patri succedit in regnum 330.e
assaron quantum contineat 83.d
assis regni termini 1040.b

Assuras,

assuras, Assyrij 14.f
assyriorum imperium quando dissoluum fuerit 331.c
astabarri populus 14.b
astapus fluuius 58.f
astartes templum 209.a
astartis rex Tyriorum, eiusque successores enumerati 1043.a
astoborra fluuius 58.f
astronomiæ qui primi inuentores 8.a
Athenienses quando & quemadmodũ Romanis subiecti 405.d
athenienſibus nulla cura fuit historiæ conscribendæ 1035.c
athenienses religiosissimi creditti 1068 c. *scriptis legibus vtebantur* 1072. b
Athenio legatus Prolemai Euergetis ad Iudæos 402.d
Athenio dux Cleopatræ, Herodem repellit iam victorem 742.f
athrongæus vel athronges pastor regnũ affectat 608.b.780.c
auaris vrbs Aegyptia 140.a.& e 1052.g
augusti Cæsaris in Iudæos beneficia 562.d. *in Herodẽ odium & Aretam* 572.b. *reditus cum vtroque in gratiam* 577.d. *confirmat testamentum Herodis* 611.e. *in Italiã proficiscitur* 729.e
augusti mors, & quot annis imperarit 619.b
aulæ regiæ descriptio elegans 91.e
aulicæ deliciæ quæ 237.f
aurea terra, regio 269.g.271.a
Azael ab Adado cũ muneribus mittitur ad Elisæũ, vnde se regem futurum cognoscit 306.b. *contra Israelitas belligeratur & Hierosolymitanos, à quo pacem redimit Ioasus rex* 313.f *moritur* 316.a
Azarias propheta vaticinatur Asani agmini 223.c
azarias compellatur Abdenago 346. a
azizus Emesenorum rex Agrippæ iunioris sororem duxit 693.b
azotum pestis propter arcam detentã inuadit 169.b
azotum captum & concrematum 436. b
azymorũ festiuitas restauratur 323.d
azymorum festiuitatis institutio 65.d. 93.b

B

Baaras loci, & herbæ descriptio 981.a
Bavæ liberi occiduntur ab Herode 532.f
babel quid significet 12.c
babylon locus cur sit dictus ibidem
babylonis extructio 65.c
babylon in Cyri potestatem venit 352. a
babylonica captiuitas quando & quomodo acciderit 336.337.338.339. 340.341. *per totum.*
Babylonicæ turris institutio 12.a. & *quanta fuerit* 12.b
babylonij Iudæos persequuntur 649. e
Babyloniorũ antiquissima rerum memorabilium traditio 1035.f
Baccavicus 833.g
Bacchides dux Demetrij contra Iudam Machabæum mittitur frustra 421.f. *mittitur iterum ac cum Iuda confligens vincit* 424.f. 425.d.
adigitur ad pacem cum Ionatha ineundam 430.b
Bacchidis sæuitia in Iudæos, & eius interritus 709.a
bactriani populus 15.a
badus qualis mensura 259.a
bæonis regni termini 1040.b
Bagoas eunuchus 586.b
bagoses copiarum Artaxerxis imperator quomodo Iudæos ob homicidium in templo factum tractarit 383.a
bagothous & Theodestes eunuchi coniurant necem Artaxerxis, & plectuntur 374.f
bathales Ammanitarum rex 343.g
baia, oppidulum Campaniæ, vbi & calidæ 638.d
bal quis deus fuerit 311.b. *sacerdotes eius vniuersi sublati ibidem. ædes ipsius à fundamentis diruitur* 311. d
balachus Moabitarum rex Balamũ ad Israelitas execrandum mittit 112.d
baladas Babyloniorum rex amicitiam cum Ezechia inire cupit 331.c
balamus vates contra Dei mandatum profectus ab asina compellatur 112 f. *bene precatur his quos execrari volebat* 113. *per totum malum consilium dat Madianitis* 114. e
balsamus vbi nascatur 270.f
balsamum vbi proueniat 473.b
Balthasar Naboandel dictus arripit regnum Babylonicum 350. e. *ipse cum suo regno in Cyri Persarum regis potestatem venit* 352.a *occidit Adoniam* 254. b
banaias satellitibus præponitur 241.f *vnus fortium Dauidis* 243.f
banaias Salomonis copiis præficitur 254.f
banaothas & Thamnus occisores Iabosthi supplicio afficiuntur 216.e
barachas autor Israelitis vt captiuos Iudæos & Beniamitas dimittant 322.b
Baracus Hebræos in libertatem vindicat 152.e
barasa expugnata concremata 417. e
baruchus Neri fil. Hieremiæ prophetæ scriba 337.a. *liberatur à carcere* 342.c
baris castellum, postea Antonia 717.c
baris mons 10.b
barzaphanes Parthorum satrapa Syriam obtinet 494.d.730.c
Basanes Hieroboami totam familiam sustulit 282.e. *regnum occupat ibidem*
basanæ imoietas à Gimone propheta grauiter carpitur, sed frustra, regnúmque ab hostibus infestatum tueri non valens moritur, Elano filio successore relicto 283.f
Bassus addit se Cassio 727.c
batanæa, Trachonis & Auranitidis, partiúmque quarundam domus Zenonis centum talenta reditus erant 782.g.& 783.a
bathuel Nachoris filius 15.f
bathyllus Antipatri libertus venenũ hero adfert 767.b
batibij dictum 639.c
beelsephon ciuitas 65.c
begabri Idumæa vicus 890.e
beleastartus rex Tyriorum Hiramo patri successit 1043.c
belli leges 129.e
beniaminis natiuitas & nominis ratio 24.c. *filij decem* 52.b
beniamitarum sors in Cananæa 141. e
beniamitæ post Iesu ducis mortẽ quieti & agriculturæ student 146.b
beniamitarũ fortitudo & peritia militaris 148. c *cædes omnium vsque ad sexcentos viros* 149.a *quomode ea tribus restituta* 146. d
berenice locus 269.f
bernice Agrippæ filia 628.a. 673.e
bernice Costobari filia 628.b
bernice Polemoni nubit 693.e
bernice Salomes filia datur nuptum Aristobulo Herodis filio 549.c. *fit exosa Glaphyræ* 564.b. *datur alij marito* 762.a
bernices supplicatio ante tribunal Flori, & eius vitæ pericula 801. c
bernice & Iudæ ad Cestium de Flori gestis retulerunt 803.b
berotha ciuitas 139.b
berosus Chaldæus de astronomiæ & Chaldæorum philosophia Græcè scripsit 1043. g. *eius historiæ verba & compendium de Iudæis* 1044. a. *Græcos scriptores taxauit ibidem*
bersabe, ciuitas 288.d
bersabe puteus 21.d
berytus domicilium Romanorum 576. e
berytus Phœnices colonia Romanorũ 972.e
berytus quomodo ab Agrippa exor-

natæ 678.b
Berzellæus quantis beneficiis inuenerit Dauidem regno pulsum 233.b quam gratiam ei obtulerit rex 237.e
Besarra oppidum 1007.e
Beselel architectus 88.e.98.e
Bethsemmathe vxor Esau 28.b
Bethalaga vicus 429.b
Bethel quid significet 28.g
Bethenabem vicus 889.a
Bethleem toparchia 890.d
Bethmaus vicus 1003.e
Bethura locus 139.f
Bethsabes forma Dauidem ad adulterium pellicit 225.b
Bethsama vicus 170.g
Bethsamitarum prophani lxx. arcam contingentes moriuntur 171.b
Bethsana, quæ Scythopolis 418.a
bethsana ciuitas 141.g
Bethsuritarum deditio 420.d
Bettaa capta & prædata 222.c
Bezedel vicus cum turri inexpugnabili 832.a
bezetha collis descriptio 919.g
Biblia quot annorum historiam complectantur 2.f
Bithynos, Cappadoces, Pamphylios, Lydos & Cilices Romanis tributa pendere 806.c
Borcæus Agrippæ legatus à Iudæis vulneratus effugit 819.d
Borceos vicus 833.e
Bouis cornupetæ noxa quomodo vindicanda 128.d
Boz columna vestibuli templi 261.b
Boz us quomodo Ruthem acceperit vxorem 163.e.164.a.
Britannicus Clau. Cæsaris filius 644.a
Britannicus Claudij ex Messalina f. Neroni prisigno in imperio posthabitus 796.b
Britanni quomodo & quando Romanis subiugati 805.g.807.b
Broccus trib. plebis 670.b
Buccinarum excogitatio & vsus 97.b
Burrus præfectus prætorianorum militum 694.b

C

CAbrothaba locus 98.a
Cadmus Milesius quo tempore historiam conscribere inceperit 1034.e
Caduceatores sacros esse & inuiolabiles 522.a
Cæcilius Bassus occiso Sexto Cæsare prouinciam occupat 488.f
Cæcilius Bassus Sex. Cæsarem interficit & copias eius occupat 727.a
Cæcinna ab Antonio Primo rerum gestarum nuncius ad Vespasianum mittitur 902.e
Cæcinna de proditione cogitat, & cum milite ad Antonium transfugit 902.a
Cædesa ciuitas 140.b
Canopolis & forum quod vocatur materiarium à Cestio incensum 819.f
Caron regio amomiferax 684.c
Cæsar Iudæorum & Archelai conuentum diremit 782.f
Archelao tetrarchiam seu mediam regni partem dedit ib.
eius promissio Archelao facta ib.
reliquam regni dimidiam partem duas tetrarchias diuisit ibid.g
cæsar quæ Salomæ largitus sit 783.b
cæsar quas ciuitates Iudæorum regno auulsas Syriæ adiecerit ibid.
cæsaris liberalitas in duas filias Herodis virgines ibid.
cæsar falsum Alexandrum deprehendit ibid.f. eum remigum numero inserit 784.b
cæsares vocatos imperatores Rom. 269.b
Cæsarea conditur 746.e.747.g
cæsarea Philippi dicitur Neronis 698.f
cæsarea Iudæa maxima ciuitas 854.f
cæsaria templa 747.a
cæsariensium contumeliæ in mortuum Agrippam 680.a
cæsariensis contra Iudæos apud Neronem victores 799.b
cæsariensis omnes Iudæos apud se habitantes trucidant 813.f
cæsennius Gallus duodecimæ legionis ductor à Cestio in Galilæam missus 818.b. duo millia Galilæorum cedit ibidem.
cæsennius Pætus rector Syriæ 974.a
cæsennius Pætus Antiochum regem Comagenes apud Vespasianum defectionis accusat 983.f
bellum mouet contra eum 984.a
vinctum Romam è Cilicia mittit ibid.e
cæsonia iugulata cum filia magnanimitas 667.c
caiaphas constituitur pontifex 619.c
cain quid significet, sacrificat, iugulat fratrem, totus malus, multa inuenit 6.d. eius posteri 7.f
caius Agrippæ & Iuliæ fil. Augusti adoptiuus 603.e
caius Cæsar Agrippam vinculis soluit, & tetrarchia Philippi tradita, regem appellauit 790.c
ei etiam Herodis tetrarchiam addidit ibid.d
caij vxor & filia occisæ 666.d
eius ingenium & mores 666.e
caius Cæsar Deum se vocari voluit 790.d
Petronium ob statuas in templo locandas, Hierosolymam misit ibidem, e
caij litera ad Petronium 792.b
casus per dolum interemptus, quanto tempore imperauerit ibid.c
calebus explorator Chananæa 99.a
calidæ ad Baias 638.e
Calidæ ad Emmauntem 619.d
Calidæ apud Callirrhoen 598.a
Caligo tabernaculi qualis fuerit 88.g
C. Caligula constituitur Cæsar 627.c
C. Caligula Germanici fil. 734.e
designatur Cæsar à Tiberio 635.f
occiso Tiberio fratre opprimitur & ipse 636.b. Herodem cum coniuge mittit in exilium 638.g
qualis fuerit ingenio 641.b. 643.e
Iudæis bellum illaturus reuocatur à Petronio & Agrippa 643.a
moritur ibid.f. eius in omnes sæuitia, & diuini honoris vindicatio, insaniáque tum coniuratio in ipsum, & eius interitus 652. vsque 660
callimander ab Hyrcano victus interiit 452.e
callistus Caligulæ libertus 657.c
calumniarum quanta vis 713.c
cambyses Cyri filius patri in regno succedit, & Iudæos à templi & vrbis ædificatione prohibet, moritur 359.a 360.b
campus regius, loci nomen 18.d
cana, loci nomen 519.f
cana vicus Galilææ 1005.b
cana seu Canatha 742.e
canathenses ibid.f
candelabrum tabernaculi 87.e
capernaum fons, Nili vena esse creditus 861.c
caphar saba, campi nomen 559.f
caphartophan Idumæa vicus 890.e
capito centurio à Floro præmissus ad Hierosolymitanos 800.c
capitolij templum à militibus direptis donariis incenditur 907.d
cappadoces populus 13.b
carmeli montis situs 852.f
carta, Mesopotamiæ ciuitas 15.c
carthaginensium originis & fati descriptio 807.d
carus deliciæ Herodis 586.b
casander occupat Macedoniam mortuo Alexandro 388.a
caspiæ portæ 625.a
Cassius Charea 653.654.655
per totum occiditur 673.a
cassius quæ gesserit in Iudæa 476.e
affligit Iudæos 489.b
cassius Longinus Syriæ præses 544.d
cassius Iulio Cæs. interfecto Syriam petit & quid gesserit 727.728.
per totum, occisus 729.e
castor rerum iudaicarum scriptor 1065.
castoris Iudæi versutia & dolus erga Titum 924.f
castra Iudæorum, locus 480.f
catullus Libyæ Pentapolitanæ rector sicariis calumniandi doctor erat 997.a

tria millia Iudaeorum trucidauit 997.b
eius cruciatus & mors horrenda ibidem.d
cedasa vrbs 441.e
celadus Augusti libertus 613.a
quae Cesaris nomine cum falso Alexandro egerit 783.e
celer accusatus Romae causam dicit, & plectitur 793.a
celer tribunus vinctus à Claudio Iudaeis ad supplicium Hierosolyma mittitur 795.g
cendebaeus praefectus vincitur à Sim. 448.a
cenizzus Hebr. in libertatem restituit 151.a
cestius Gallus Syriae praeses inuadit Galileam 1015.b.1023.d
Cest. Festus à Claudio in Iudaeam procurator praemissus 793.e
eius malitia 799.a
cestius Saulum cum ceteris legatum ad Neronem in Achaiam mittit 821.
chabelo terra cur sic dicta 267.e
chabolo vicus 1015.b.1016.c
Charea Caij vxorem & filiam interficiendas curat 666.d
chalamas Syrorum transeuphratensiũ rex 224.d
chalebo donatur pars agri Hebronis 145.g
chaldaei, populus 14.g
chaldeorũ consensus cum sacris literis 1046.d
chamis patris irrisor 14.e
chananaeus, chanaan 14.a
chananaeorum terra praestantia 98.e
charetis mors apud Gamalam 867.d
chariathiaris ciuitas 171.c
chasleus mensis 409.b.415.e
chebronis ciuitatis antiquitas 895.d
chelcias Onia fil. copiis Cleopatra praficitur 452. g. moritur 458.e
cherubeis quid fuit 83.a
cherubinorum descriptio 263.e
chetim quid Hebraeis significet 13.d
chetimus, & chetima insula ibid.
chetomene qualis vestitus 84.c
cheton quid significet ibid.
chettaei populus 14.d
chiramus operarius insignis 260.g
Christus & christiani 622.g.623.a
chusarthes Assyriorum rex Hebraeos sibi subiicit 150.e
chusius, chusai 14.a
chusis amicus Dauidis constãtissimus quemodo se gesserit apud Abesalomum 230.c
cilla ciuitas 198.b
cillanos à Palestinis bello vexatos Dauid iuuat ibid.
cinchares idem quod talentum 83.e
cinnyra, instrumentum musicum 243 a
cinyra fabula 659.d
circenses ludi 654.b
circumcisionis prima institutio 19. e. 21. e.
cisius Saulis pater 174.e
cithara quis inuenerit 7.d
ciuitatem qui primus instituerit 7. c
claudius à militibus constituitur Ces. 664.d
claudius Aggrippam ad senatum legatum mittit 792.d
Cl. Romae contra Samaritas pronuncians tres eorũ nobilissimos interfici iussit 795.g
claudius quandiu imperium administrauerit 796.a. Agrippina vxoris Neronem priuignum in imperium cooptauerat ibid.
clearchus peripateticus Aristotelem praceptorem suum de Iudaeis narrantem inducit 1047.e
clemens praefect. vrbanarum cohortiũ 655 c.
Cleopatra Antiochi filia nubit Ptolemaeo Philopatori 401.a
cleopatra Flori vxor 702.b
cleopatra Ptolemaei Epiphanis filio datur nuptum Antiocho 401.a
cleopatra Ptolemaei Philometoris filia ducitur vxor ab Alexãdro Antiochi, qui & Demetrius dictus 434. e
cleopatra Marc. Antoniũ in sui amorem pertrahit 493.f. 729.f. Mariamnem cum filio ad se vocat, & Antonium contra Herodem incitat 513. vsque 645. 742.d. 988. d. contra omnes omnium opibus inhians 517. f. 742. a. Herodem ad stuprum solicitat 518.d. occiditur 524.e.745.f
clitus Tiberiensis altera manu mulctatur 1012.a.828.e
cluuitus 659.c
colossus Cesaris 747.g
comagenensiũ ciuilis contentio 620.g 621.a
commeatus centum annorum qua de causa in Messada incorruptus manserit 988.c
conon Graecus Iudaeorum mentionem facit 1051.a
conuallis laudationis 298.f
conuentus ciuium qua vtilitas 121.d
coponius Iudaeis praficitur 616.b. 618.g
coponius procurator constitutus, Archelai finibus in prouinciam redactis 784.g
corban iuramenti explicatio 1047.a
corban, quemodo se liberent 109. c
corea, loci nomen 718.e
cores seditionem contra Moysem & Aaronem excitat 75.f
dat eius poenas 107.f
Cornelius Faustus Syllae filius qualem se praestiterit in expugnatione templi 474.e
corona triplex pontificis 86.a
correi, locus 172.d
corus mensura qualis 100.b.536.f
costobarus Idumaea Gazae praefectus ab Herode, lucro intentus, repudiatur ab vxore 532.b. eius violentia 699. b
costobarus & Saulus fratres vnà cum Philippo ad Cestium transfugiunt 821.g.
coturnices vbi copiosè inueniantur 72.e
cotys Armeniae rex 678.d
crassus in Parthos proficiscens Hierosolymitanum templum spoliat periurus 478.a cum omnibus suis copiis perit 479.c
crassus in Syriae prouinciam Gabinio succedens quid gesserit 723.b
cretenses moribus, non verbis erudiebantur 1072.a
ctesiphon, vrbs 650.b
cumanus Iudaeae praeses cõstituitur 690 d. 794.a. & quid sub eo Iudaeis acciderit ibid. & 691.f. & 692.a. accusatur à Iudaeis ibidem. exulat 693.a.795.g
cuspius Eadus Iudaeorũ regno praficitur 680.d. seditiosos punit 682.c. 690.a
cydoessa Tyriorum vicus 869.e
cyprus insula 13.d
cyprus praesidij locus in finibus Hierichuntis 816.a
cypros Herodis filia 627.f. alia Phaselis filia 628.a
cypron, castellum 559.f. & 748.b
cypris Antipatri vxor 723.d
cyrenaei, Marmaridae & terribiles Syrtes quemadmodum Romanis subditi 807.d
cyrus Persarum rex Babylonem & regem eius capit 352.a
cyrus Iudaeis Hierosolyma repetere permittit, templúmque restituere, ac vasa tẽpli eis reddit, multáque praestat beneficia 357.d.358.a.365.d. perit 356.b

D

DAbarateni vxorem Ptolemaei regij procuratoris inuadunt 1008.c
Dacchari herbae descriptio 86.a
dagon, arx 448.d
dagon praecipitatus 169.a
dagonis templum exustum 436.e
dalale meretrix Sampsonis 162.b
Dalmatas bellicosissimos sub vna tantum legione Romanorum quietem agere 806.d
damascus à quo condita 15.a
damascus imperio Dauidis subiicitur 222.b
damascus à Metello & Lollio capta est 471.a
damascenorum in Iudaeos seueritas 1000.c.822.a.992.d

dane oppidum 150.d.276.b
danaus Argiuorum antiquiss. 1041.g
Daniel vocatur Balthasar, & cupit durius viuere propter valetudinē & studia 346.a. insomnia diuina 246.f. regi somnia interpretatur 347.f.348.a.
Balthasaris visionem in pariete explicat 351.d.
abducitur à Dario in Mediam & constituitur summus satrapa 352.b
insidias patitur, sed insidiatores eius luunt pœnam 352.f.353.a
apud Ecbatana turrim aedificat ibid.e quàm carus Deo fuerit, & quantum cæteros prophetas superauerit 353.e.354.355.
Danielis prophetia 415.f
danitarum sors 142.a
danitæ à Chananæis sedes mutare coacti 150.b
danus, fons Iordanis 18.b
danus nascitur 30.f
filij eius 52.c
darabitta vicus 1023.c
Darius Artabani filius Neroni obses missus 625.d
Darius Astyagis filius imperium Babylonorum vastat, & Danielem abductum constituit satrapam, quem inuitus postea leonib. objicit 352.b 353.a. hostes Danielis iisdem obiicit, & deum eis prædicat ibid.
Darius equitum præfectus sub Agrippa 810.g
Darius Hystaspis filius rex Persarum creatur, quæstionem proponit quænam omnium rerum fortissima aut potentissima 360.b.&.f
commonitus vero à Zorobabele Iudæos libertati instituit, & immunitati, vrbémque & templum restituere promittit & iuuat 262.e. 367.d
mortuus successorem filium Xerxem relinquit ibid.f
Dathamū cum vniuersa sua familia terra dehiscit 107.c
Dauid filius Iessæ 164.a
Dauid qualis, & quomodo rex à Samuele vnctus prophetat, & Saulo furioso hymnos occinit ad citharā 186.e.187.a ei' magnanimitas 188 b. victoria de Goliatho 189.c
amatur à Sauli filia, & sexcenta hostium capita à Saulo adfert & filiam eius vxorem ducit 190.e
socerum fugit 191.192. 193. per totum. spiculo ab eo petitur 192.a
accepto Goliathi gladio fugit in Gittam, & insanum se fingit 195.c
fugit inde alio atque alio ibid.
Cillanis auxiliatur ac iterum Saulum effugit 198.199.201. per totum. cum Saulum occidere potuisset noluit 199.c. reconciliatur Saulo 200.a defuncti vxorem ducit 202.a Amalecitas prædatur 203.d
iungit se Ancho contra Hebræos 203.f 206.e abducuntur ei ambæ vxores captæ 207.b
Palæstinos cædit & vxores recuperat 207.e. Sauli interfectorem supplicio afficit, & epitaphia ipsi ac Ionathæ conscribit 211.d
rex vnius tribus declaratur, & cum Abnero pugnat 212.a
eius filij 213.d
Abnero fœdere iungitur & amicitia 214. c. interfectum luget 215.d. regnum in vniuersum ei confertur 217. a. dominorum suorum occisores punit 211.d.216.g. quantæ copiæ ad eum in Hebronem conuenerint 217.a Iebusæos illudentes capit 217. a. amicitiam cum Iramo parat, & Hierosolyma ciuitatem Dauidis appellat 218.c. Palæstinos superat, & arcam Hierosolymam transfert 219 per totum. Palæstinos frangit & Moabitas Adrazarámque Sophenorum regem 221.d. Thanonem in amicitiam recipit, Idumæam subigit, & officia distribuit 222.e. 241.e.
Ionathæ posteros beneficiis afficit 223. b. legati eius iniuria à Naase afficiuntur, Syri, Mesopotamitæ, Ammanitæ deperduntur 223.e.224.e
Bethsaben adulteram facit & ducit vxorem, Vriamque interficidum curat 225.b. per totum. Ammanitas excindit 228.b. à filiis molestatur 227.e. per totum. Abesalomum filium regem salutatum fugit 229.e
patienter audit conuiciantem Semeim 230.e. fugiens benigniter excipitur ab optimatibus regionis trans Iordanem 233.b. prior filium aggreditur 233.d. occisum luget 235.e. ignoscit hostibus, & recipit regnum, salutatur rex 236.237.238. per totum. decem tribus ab eo deficiunt autore Sabæo 238.c. Palæstinos vltimo fundit, hymnos ac musicam instituit 242.f
fortissimi viri ipsius qui 243. per totum. populum recensendo deum offendit 244.b è tribus malis insligendis pestem eligit, & Oromnæ aream emit 244.e.245.c. templi extruendi locus ei indicatur, ad quod opifices & materiam comparat, filiumque instruit Salomonem quomodo se debeat gerere nactus imperium ibi.e.246.b. altiosius calefacit se Abisacis accubitu 246.g
Solomonem confirmat regem, officiaque distribuit & tribus, tum templi vasorumque descriptionem tradit 248.249.a per totum.
Dauidis principum alacritas in contribuendo ad templi fabricam 250.b. quid sub mortem Solomoni commiserit 250.e.251.a expirat ac sepelitur, maximisque cum eo thesaurus 251.c
Dauidici generis regum finis, & quæ eorum fuerint 241.g
Debora prophetissa 152.d
Decima data 18.e.28.f.109.a
Decius Mundus quantum insanierit in Paulinam 622.b
Delatoribus quid premij fuerit apud C. Caligulam 661.b
Demetrius Demetrij filius amicitiam cum Ionatha iuit 436.d. Alexandrum vincit 437.e
Demetrius Eucerus Antiochi Grypi filius rex apud Damascum constituitur & Alexandrum Iannæum superat 460.b. 461.a, contra fratrem pugnans captiuus ducitur ad Parthos ib.f
Alexandrum prælio superat 715.a
Demetrius Gadarensis libertus Pompeij 475.b.
Demetrius Nicanor rex 437.g
clementer agit cum Ionatha Iudæisque 438.b. vincitur à Tryphone 440.d.
capitur à Parthis 443.f
dimittitur, & in regnum restituitur ab Arsace 450.c. vincitur, capitur & occiditur 451.d
Demetrius Phalereus quomodo bibliothecam Ptolemæo Philadelpho comparauerit 389.d. legem Iudæorum transcribendam curauerit 391.b
demetrii Phalereo in historia Iudæorum venia concedenda quòd Hebraice nesciuerit 1051.b
demetrius Seleuci filius regnum Syriæ occupat, Antiochiámque & Iassam occidit 421.f
Iudam occidit in prælio 425.e
Ionathæ amicitiam ambit 430.e
occiditur 432.f
dei castra locus 31.e
Deus Galilæorum clades Romanis denunciat 848.b
Deus Iudæis omnem viam salutis ad interitum verterat 940.d
dei decretum contra omne Iudæorum genus 992.a
dei definitio apud Mosen 1073.f
dextra porrecta quid apud barbaros significet 646.a
diagoras Melius in mortis periculo versatus propter Athenienses 1079.f
dido soror Pygmalionis regis Tyriorum in Africa Carthaginem ædificauit 1043.e
diebus singulis quid Deus considerit 4.b
diglath quid significet 5.e
diluuij vniuersalis descriptio 9.e
Dina Iacobi filia 31.b
stupra-

diris deuouetur 137.b
hierichus desolata 890.f
eius agri descriptio ibid.g
Hierichunti fons ex pestilenti & infrugifero saluberrimus, & feracissimus ab Helisao factus 891.d
Hierichuntij agri bonitas 141.c.473.b.518.d
Hieroboamus Nabatheifilius vaticinio cognoscens se futurum regem populum ad defectionem solicitat, effugit Salomonis iram 274.c
decem tribuum rex eligitur & Sicimis habitat 276.a
duásque vitulas aureas facit, & templa ibidem b
brachium eius apoplexia tangitur & inde à pseudopropheta seducitur 277.g.278.a
filio suo ægrotante quid responsi acceperit à propheta 280.b
contra Abiam ducit exercitum 281.a
vincitur ac moritur relicto regni successore Nadabo 282.c
familia eius cuncta tollitur ibid. e
Hieroboamus Ioæ filius regnum Israelitarum excipit 316.b
Syriam suo regno licet impius adiicit ibidem. moritur Zacharia filio harede relicto 318.f
Hieronymus historicus Iudæorum 1050.f
hierosolyma rex cum vicinis regibus occiditur 139.f
hierosolyma oppugnatur, inferioréque parte capitur 145.f
hierosolyma ciuitas Dauidis dicta, & quomodo exædificata 218.b
hierosolymorum thesauri auferuntur, mœnia ad trecentorum cubitorum spacium diruuntur per Ioam 317.e
hierosolymarum captiuitatem qui propaeta prædixerint 335.f
hierosolymorum captiuitas, direptio, & à fundamentis vastatio 342. per totum
hierosolyma capitur ab Antiocho Epiphane, templúmque eius spoliatur & prophanatur 409.a
restituitur tam vrbs quam templum 415.d
hierosolyma & templum à Pompeio expugnata 473.c
hierosolyma diripitur à Parthis 497.d
hierosolyma eiúsque templum cur deus auersatus 695.d
hierosolyma ad summum felicitatis euasisse fastigium, & ad extremam esse deiecta miseriam 707.d
expugnantur ab Antiocho Epiphane 709.e
à Pompeio magno capiuntur 819.d
diripiuntur à Parthis 732.g
oppugnantur ab Herode 741.a
per totum
Hierosolyma Iudæa vmbilicus, eiúsque situs 883.g
descriptio 912. e. per totum & 1049.
Hierosolyma bello, dominatione, seditione laborat 887.g
Hierosolyma quando & quoties capta vastata 969.e
quando in ea templum ædificatum ibid. e. eius origo & finis ibidem f
Hierosolyma non idem voce Iudaica quod Græca significat 1059.d
Hierosolymitanis fame laborantibus succurrit Helena 686
Hierosolymitanorum supplicatio 795.b
Hierosolymitani officiose Agrippæ, & Politiano obuiam progressi 803.e
Hierosolymitanorum & Romanorum seditio 811.a
Hierosolymitanorum luctus publicus 813.e
Hierosolymitanorum turbæ & indignationes propter Iosephum 856.d
Hierosolymitanorum miserabilis clades, & fuga ad Vespasianum 886.d.e
Hierosolymitani prima aggressione superiores 907.f
in legionem decimam excurrunt 909.a
eorum insidiæ contra Romanos 911.b
seditiones perpetuæ 920.d. per totum
conflictus cum Romanis 920.d. & seq.
pugnant circa machinas Romanorum 922.b
valde terrentur 926.e
eorum pertinacia 928.e
aurum deglutiunt 931.e
crucia liter afficiuntur 932
Romanos inuitos ad suum excidium coegere 933.b
Hierosolymitanorum calamitas, & clades miserrima 932.933
pertinacia crudelis 928.e
conflictus 935.e
fames 937.d
profugia ad Romanos 939.e
eorum qui transfugerunt, vna nocte viscera duorum millium patefacta sunt 940.a
famis incremẽtum horribile 941.c
Hierosolymitanorum quàm multa millia paucis diebus per vnam portam elata 941.a
egenorum quot millia portis eiecta ibidem b
conflictus cum Romanis circa aggeres 943. c. pugna magna & ferox 946.d
mendacia inter seditiosos 949.c
pertinacia insana ibid. pugna atrox circa custodias 950.d
pugna circa templum 952.d
dolus contra Romanos 953.b
fames 654.b. pugna circa porticus 956.a. circa templum 450.a
strages & fuga incerto templo 459.a. sex millia in porticum confugiunt, eóque suluari ex propheta falso seducuntur 459.g.960.a
plurimi confugiunt ad Titum 966.b. infinita multitudo venit ibid. strages crudelissima, incendium, fames captiuitasq; 967.968 per totum
Hierosolymitani soli quanta bonitas 141.e
Hiezechielis prophetia 335.f.338.e
hin, mensura qualis 88.d
Hippeni Iudæos suos cohabitatores male tractant 815.d
hippici turris descriptio 914.d
hippodromos locus 773.c
Hiramus Tyriorum rex, Salomoni quid ad templum Hierosolymis cõtulerit 1042.c.[illegible] Hiarus quod Salomoni pro[illegible] a[illegible]gnata soluere non potuit [illegible] eius gesta ibid. Vide etiam [illegible]
Hispani quando & quemadmodum Romanis subdi[illegible] 806.g
Historia apud Barbaros solomior quam Græcos 1038.b
Historiæ scriptori quæ curanda 468.b
historiæ veritatem à Iudæis honorari, à Græcis verò negligi 707.a
Historiæ veræ quod iudicium 1035.e
Historiarum scriptoribus non idem scopus 1. in principio
Historicus mendax quantum à falsario instrumentorũ differat 1024.e
historicus quis laude dignus 706.f
historici quod officium 1024.f
Holocautoma sacrificium cur dictum 91.a
homeri poemate nullum vetustius 1034. d. quomodo conseruatum ibid.
Homicidarum inuitorum asyla 18.d
Homicidij incerti inquisitio qualis sit 122.f.123.a
Hominis creatio 4.e
Hominis ætatis quis terminus prescriptus 8.e.15.e
Homines quando degenerare à virtutibus ad vitia cœperint 7.c
Hominum commercia quibus vitanda 94.c
Hominum ingenium quàm sit malum 197.a
Homonœa, loci nomen 1020.
Hortos pensiles à Nabuchodonosor extructos [illegible].a
Hospitij reuerentia 20[illegible].147.d
Hyc vocis significatio 1040.e
Hyoscyami descriptio 86.b
Hyperberetæus mensis 92.c. 263. b. 286.b

hyrcanium vicus 742.d
Hyrcanus Alexandri Iannei filius constituitur pontifex 716.d
fœderatur fratri, & ociosam vitam elegit 468.d. & 717.d
cur ignauus habitus & fugerit ad Aretam 469.d
Scauri amicitiam frustra ambit 471.b. disceptat apud Pompeium cum fratre 472.a
redditur ei pontificatus 475.a. 481.e. honoratur ab exteris gentibus 482.d
honoribus ab Iulio Cæs. afficitur 486.a. capitur & amputantur auricula eius 497.e.732.e
à Parthis dimissus ad Herodem reuertitur à quo perfide tractatur 511.per totum
occiditur tandem ab eodem 525.a. 749.f
quali fortuna per omnem vitam fuerit agitatus ibid.
Hyrcanus primus eius nominis pontifex 624.d
Hyrcanus quomodo à Ptolemæo sororio tractatus & Antiocho Eupatore, tum gesta ipsius 710.f
eius felicitas 712.b
iterum fit pontifex 720.e.724.f
pontificatus confirmatur & regnum datur Iudæa 726.f
Hyrcanus Iosephi Tobiæ filius adolescens ingeniosus 404.405.406.per totum
eius gesta & mors 407.d
Hyrcanus Simonis Matthiæ filius effugit Ptolemæi insidias, & principatu potitur 448.e
oppugnatur ab Antiocho Sotere 449.a. pacem ab eo redimit ccc. talentis, Dauidisque thesaurum tribus millibus talentorum imminuit 449.g.450.a
vrbes ab hostibus ablatas recuperat, pacémque cum Rom. init 450.d. Samariam obsidet & radicitus tollit, eúmque deo colloquitur 452. per totum. eius felicitas & mors 454.a. somnium de filiis quale aliquando habuerit 456.b

I

Iabinus rex Hebræos opprimit, opprimitúrque ipse 152.c
Iabissa ciuitas, & Iabissenorum officium in Saulem & filios eius extinctos 209.b
Iabisus ciuitas capta, & omnes eius habitatores cæsi præter cccc. virgines 149.b
Iachin, columna vestibuli templi 261.b
Iacimus, vide Alcimus
Iacimus Zamaris filius eques 584.f
Iacobi filij Isaci natiuitas 26.d
præripit fratri benedictionem paternam 27.d
fugit fratris iram 28.b
dormienti visio offertur ibid.
& nuptias celebrat 30.c
visiones iterum 31.d
aufugit à socero 31.c
redit cum fratre in gratiam 32.f
luctatur cum spectro 33.b
Iacobus vocatur Israel ibid.
defodit Labani Deos 34.b
Iacobus partitur cum fratre hereditatem paternam 36.a
opulentia eius & felicitas 37.a
Iosephum luget 39.e
mittit filios frumentatum in Ægyptum 44.f. proficiscitur ipse etiam cum omni familia 51.d
moritur 53.d
Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij aguntur in crucem 690.c
Iacobus frater Christi lapidatur 698.b
Iacobi, rectoris Idumæorum proditio 894.g.895.a
iacobi septimi ex fratribus Maccabæi supplicia & constantia 1096.b
iaddus filius Ioannis pontifex patris loco fit 383.b. Alexandro magno negat forum venalium rerum 384.d. placat eundem & impetrat quod vult 385.c
moritur 386.g
iadon propheta Hieroboami idololatriam obiurgat 278.c. discerpitur à leone 277.e
iahel, vide iale
iairus Galadenus, princeps Hebræorum 157.e
iale Sysarem occidit 153.b
ialus custos thesaurorum Dauidis 250.c
iania regni termini 1040.b
iannæus Alexander. quere Alexander
iapha vicus 1016.d
iaphe munitiones 848.a
iaphetus filius Noe 11.d
eius soboles quanta, & quibus gentibus nomina dederit 12.f.13.a
iaphthes accitur ad principatum Israelitarum 158.a
victor filiam suam deo mactat ibidem e
iar, mensis 259.e
iardan vicus 833.f
iason, alias Iesus, Onia pont. filius, pontificatum fratri extorquet 408.e
iason vt pontifex constituatur quantum numerarit Antiocho 1087.g
iauanes Japheti filius 13.a
iazarus pontificatu priuatur 618.e
iaziel propheta vaticinatur Iosaphato 298.c
iazeron vrbs spoliata & conuersata per Iudam Maccabæum 416.c
iberi, populus 13.b
ibes serpentibus infesta 58.d
ides scelus & supplicium 622.623
idumæa vnde dicta 36.a
Dauidis subdita 222.f
eius tumulus 779.g
Idumæi, quomodo circuncisionem & religionem admiserint 450.e
Idumæorum nationis descriptio 877
viginti millia cum ducibus quatuor Hierosolymam veniunt ibidem g
seditio & tumultus 880.g
Idumæi cum viginti quinque millibus contra Simonem Gioræ 894.f
Ioannis Lenæ pecunias prædantur 897.e. ad Titum supplices veniunt 965.g. scelerata eorum facta repetita 980.a
Iebostus Saulis filius constituitur rex 212.c
amittit regnum 214.b
occiditur per insidias 216.c
sepelitur honorifice à Dauide 216.g
Iebusæi populus 14.d
Iebusæorum ludibrium in Dauidem male ipsis cessit 217.f
Iechonias, vide Ioachimus nam hic eiusdem minimis fuit
Iepthe. vide Japhthes
Iesraela vrbs 288.c
Iesseus filius Obedæ 164.e
Iessæi filij qui 186.c
Iesus Christus describitur 621.f
Iesus Ananiæ filius prædixit Hierosolymæ excidium 961.a
Iesus Damnæi filius fit pontifex 698.
Iesus Gamalielis filius fit pontifex 699.a
iesus dictus Oniæ frater pontificatu honoratus, & mox eo priuatus 408.b
iesus Naueci filius exercitui præficitur, & vincit Amalecitas 75.a
Chananæa exploratione indicata suis commilitonibus, & territis reddit animum 99.a
Moyses eum sibi successorem designat 118.e
prædicit, quæ gesturus erat 131.c
Chananæam explorat 134.b
iordanem cum exercitu superat 135.f
Hierichuntem sine labore capit 136.d
& Ainam excindit 138.d
Gabaonitis fœderatur, capitque quinque reges 139.b
reges Libano vicinos expugnat 140.c
munit ciuitates ibid. terram victoria quæsitam diuidit tribubus 141. per totum. præcipit eis vt reliquias Chananæorum tollant 142.e
moritur 144.f.145.a
iesus Phabetis filius pontificatu priuatur 537.d
iesu pontificis ad multitudinem Hierosolymitanam oratio 878.879.per totum
mors 881.e
eius virtutes celebrata 883.b

Iesu

Iesu Saphiæ filij facinora 1003. e. & 1008.1009.1020.1021. per totum
Iesus Sapphæ filius 822.d
Iesus Thebuthi sacerdos Titio sacra donaria tradit 966.c
Iesus Tobiæ filius quid gesserit 857. 858.860. per totum
Ieus Amasis fil. Ramatham expugnat, & inuitur rex Israelitarum 308.b
Iezabelam & omnem Achabi & Ochoziæ cognationem tollit 310.a
Bali sacerdotes extirpat 311.d.
contemptor & ipse numinis moritur Ioaza filio successore relicto 313.f
Ieus propheta arguit Iosaphatum 297.a
Iezabela quàm mala mulier 285.d
minatur Eliæ interitum 288.c
Nabathum curat lapidibus obruendum 289.d
præcipitata de turri ab equitibus proculcatur 310.a
Ilys, ager qualis 71.b
Immundi qui Moysi 94.c
Impedimentorum custodibus æque ac pugnantibus prædam partiendam 207.f.208.a
Imperatores Rom. semper honorauerunt & ornauerunt templum Hierosolymitanum 940.e
Imperij Romani fines quousque 805.f. 837.b
Indorum mortis descriptio enarrata 991.c
iniuria maxima quæ 122.d
inuenta debere restitui 127.f
Inundationis vniuersalis descriptio 8.e
Ioabi cum Abenero pugna 212
Abenerum turpiter occidit 214.f. 215.a
exercitui præficitur Dauidis 222.f
Syros vincit 224.e
Dauidis nomine belligeratur fortiter 225.226. per totum
ingeniosum commentum fingit 228.b
Abesalomum interimit 234.c
Dauidem Abesalomum lugentem increpat 235.d
præfectura priuatur 238.d
Amasam interficit & Sabaum persequitur, capitque ipsius ad regem perfert, & restituitur pristinæ præfecturæ 238.f.241.e
populum censet 244.b
occiditur 254.e
Ioadus quomodo Gotholiam regno spoliat & occidit, Ioasúmque regno præficit 312.a.313.a
studet templo restaurando & moritur 314.a
Ioachabis natiuitas & quid significet 167.a
Ioacimus Iesu filius pontifex 367.f
Ioachimus Ioacimi fil. in regnum paternum constituitur 337.d
abducitur in captiuitatem Babylonem 338.a
liberatus è vinculis regia præficitur 350.c
Ioacimus Iosiæ, vocatur Eliacimus, accipit regnum patris tributarium Ægyptiis factum 336.b
tributarius etiam fit Babyloniis 336.d
occiditur 337.d
Ioacimus pontifex mortuus 370.g
ioannes, alias Hyrcanus. vide Hircanus
ioannes Ananiæ filius Gophnitica & Acrabatena regionum rector designatus 822.e
ioannes Asamonæi fil. occisus 710.b
ioannis Baptistæ interitus 626.f
Ioannes Cariæ filius dux profugorum Hierosolymitanorum fideliter consulit Godoliæ 343.g
ismaelem Godoliæ interfectorem persequitur 344.c
consulit Hieremiam, & ipsum in Ægyptum abducit 345.a
ioannes dux militum ionathæ 293.e
iohannes Essæus Tamnam missus, vt toparchiam administraret 822.e
ioannes Gaddis Matthiæ fil. 410.g
Medabēsibus Amaræis occiditur 428.c
ioannes idumæorum dux ab Arabe quodam sagitta occisus 922.g
ioannes iudæ fil. in pontificatu succedit patri, & fratrem in templo occidit 382.c
moritur 383.b
ionathæ ac iudæ fratris ioannis interitum vindicat 382.e
Bacchidem adigit ad ineundum secum amicitiam 430.a
eius amicitiam tam Demetrius quam Alexander Antiochi Epiphanis ambiunt 430.e.431.b
Alexandro quàm fuerit gratus 434.f
vincit Apollonium Dauum 436.b
amicus fit Demetrio Nicanori 438.b
sociat se Antiocho Alexandri contra Demetrium 440.a
deseritur à suis, tamen vincit, & renouat fœdera 440.f
capitur per proditionem 444.d
occiditur ibid.g
Ioannis Leui filij Giscalensis facinora 1001.1003.1004.1005.1006.1013 1014.1016. per totum. Giscalam Iosephi iussu muro cinxit 823.b
eius proditio & doli varij 824.a
dolus nouus 826.b
fuga cum mille Syris fugitiuis 827.
ad defectionem incitat 828.d
Titum fallere conabatur 869.d
Hierosolymam fugit 869.f
eius excusatio apud Hierosolymitanos 870.f
Hierosolymitanis exitij causa 876.a
malitio, crudelitas & gesta 887. 897.898.920. 923. 925. 931. 932. 933.936.940.943. & seqq.
Ioannis Leuitæ conflictus 905.a
Ioannis pontificis monumentum 920.f
Ioas seu Ioazes Ioazæ fil. patris regno potitur 316.a
moriens regnum filio Hieroboamo relinquit ibid.b
contemnit Amasiæ minas, quem capit in pugna 317.c
perit ibid.f
ioasus Ochosiæ filius quomodo à Gotoliæ sæuitia seruatus, & rex constitutus 312.a
à religione deficit & legibus 314.d
Zachariam ioadi filium in ipso templo lapidat ibid.e
ægrotans occiditur 315.a
ioazarus dux missus contra iosephum Matthiæ filium 827.c
ioazarus iosepho inuidet 1013.c
ioazaries priuatur pontificatu 618.e
ioazas seu filius regnum paternum assequitur 313.g.315.b
Dei beneficio liberatus moritur 315.d
ioasus iosiæ fil. regnum paternum capit, vir impius captiuus in Ægyptum abducitur & moritur 33.g 336.a
iobacchus torrens 33.b.111.d
iobel fil. Lamechi 7.d
iobelus quid significet 96.c
iobeli anni remissio & libertas ibid.
iochabel mater Moysis 55.f
iodes à Moabitis oppressos Hebræos libertati restituit 151.d
iohel Samuelis fil. quomodo se in principatu gesserit 173.a
ionas propheta vaticinatur Hieroboamo Amasiæ filio 318.a
quomodo ad Ninuitas missus sit, & in mare proiectus ac à cete haustus post triduum viuus in terram reuomitus 318.c
ionia vnde sic dicta 13.a
ionici iudæi apud Agrippam queruntur Gentilium iniurias 550.e
ionum in iudæos odium 398.d
ionatas Ananiæ fil. 676.c
pontificatum oblatum respuit ibid.
& eius gesta 795.d
ionathas Asamonæi fil. Antiochi Epiph. filio reconciliatur, capitur à Tryphone & occiditur 710.c
ionathas Sauli filius castrum Palæstinorum expugnat 179.c
hostes vnico tantum armigero comitatus aggreditur 181.c
animositas & honestas 181.f
amor in Dauidem 191.c.193.e
fœdus cum eo 193.f

cadit in pugna contra Palæstinos 208.c
eius posteri quo honore à Dauide affecti 223.b
Ionathæ cuiusdam Sadducæi cum Pharisæis contentio 453.f
Ionathas homo vilis.f. prouocat ad singulare certamen Romanos 952.e
Pudentem equitem Romanum interficit, & à Prisco centurione sagitta transfigitur ibid. & 953.a
Ionathas Matthiæ fil. 411.a
defuncto fratri Iudæ succedit in imperij administratione 428.a
Ionathas Phurisæus 1013.f
insidiatur Iosepho, seruatur 1018. 1019. iterum insidiatur eidem 1020.1021
Ionathas pont. f. perimitur 695.c
Ionathas pontifex primus Massadam ædificauit, & nomen id imposuit 987.d
Ionathas qui alias Ionadab, socius Ammonis 228.d
solatur Dauidem 227.f
Ionathas Samæ fil. sternit virum sex cubitorum 242.f
Ionathas sicariorum princeps circa Cyrenen 996.e
eius supplicium 997.d
Ioppe à Cestij militibus capta, direpta & incensa 818.a
bis à Romanis funditus excisa 855.g
eius situs descriptus ibid.c
Ioppensium interfectorum quot millia 818.a
Ioramus Achabi fil. in regnum paternum succedit 300.a
Moabitas expugnat 301.d
monitus ab Eliseo cauet Syrorum insidias 303.c
fame vrgente Elisæum iubet interfici, cuius mandati eum mox pœnitet 304.b
liberatur ab obsidione Adadi 305.a
in oppugnatione Ramathæ sagitta vulneratur 308.a
occiditur ab Ieu, & cadauer eius in agrum Nabothi proiicitur 309.c
Ioramus Iosaphati fil. succedit in regnum paternum 302.a
fratres & amicos paternos occidit 306.f
deficiunt ab eo Idumæi aliæque gentes aliquot 307.a
cognoscit suum fatum ab Elia, & mortuus tractatur pro merito 307.f
Iordanis refertus mortuis 890.a
Iordanis fontes & cursus 861.a
Iosabeth Ochoziæ soror germana quem Ioasum seruarit 311.g. 312.a
Iosadachus pontifex Babylonem vinctus ducitur 342.e
eximitur vinculis 343.a
Iosaphatus à commentariis Dauidis 222.g
Iosaphatus Asani fil. in regnum paternum succedit 285.c
præsidia vrbib. suis imponit, & collapsam religionem restituit 293.a. quantos habuerit exercitus paratos 293.c. increpatur ab Ieu propheta, pietatémque ac iustitiam colit 297.a
Ammanitas & Moabitas citra sanguinem vincit 298.e
cum Ioramo bellum infert Moabitis 300.d
moritur 301.f
Iosephus Antipatri filius 723.d
oppugnatur ab Antigono 499.f
quomodo perierit 504.e
arcani non satis continens 516.b
Iosephus Salomes maritus Herodis mandatorum proditor occiditur 750.f
Iosephus Cabæus pontifex 697.f
priuatur munere ibid.
Iosephus Caiaphas, quære Caiaphas
Iosephus Canci vel Camydæ pontificatum acquirit 683.e
eo priuatur 690.c
Iosephi Dalæi fatum miserabile 459.e
Iosephus Eilemi filius 597.d
Iosephus & Iesus pontifices cum aliis multis ad Romanos profugiunt 949.a
Iosephus Gorionis filius belli dux contra Cestium 822.c
Iosephus Herodis nepos occurrit Varo 609.e
Iosephus Itaburij montis planiciem mirro circumedit 866.f
interfectus Gamalæ 867.c
Iosepho Matthiæ filio quæ causa fuerit Antiquitatum Iudaicarum, & Belli Iudaici historiæ descriptionis 1.c.
suam historiam veracem affirmat & incorruptam 563.e
ipsius genus, filij institutio & doctrina, profectio Romam 998
naufragium passus à Poppea benigniter donatur, & mittitur legatus in Galilæam 999.d
committitur ea ipsius tutelæ 1003.b
in quibus versatus sit periculis 1004.1005. bello necessaria comparat, & oppida expugnat ibid.
Ioannis insidias effugit & Iesu latronum principis 1005.f
ignoscit capto Iesu, & cum Ebutio bellum gerit 1007.a
insidiis, calumniis variis petitus euasit 1008.1009.1010. per totum
deficientes Tiberienses cohibet 1011.d. ciuitates munit 1013.a
insidias patitur, & somnio consolatur 1014.e
astutia eius in cognoscendis insidiis 1016.a
Ioannis consiliis contra ipsum quomodo occurrerit 1017.c
Ionathan insidiatorem seruat, & legatos mittit Hierosolym. 1011.c
insulatis discrimen meidit 1019.f. accusatur à Tiberiensibus & irridetur, eorumque vrbem cepit 1023. 1024. Simonem & Ionathan Hierosolymam mittit 1024.b
calumnias falsi historici depellit ibidem f. historiæ suæ veritatem affirmit 1026.f
Sepphoritas seruat 1027.f
Tiberiada seruat, & Sepphorim capit, & profligatur à Romanis 1028. per totum. in pugna contra Silam vulnerat cum equo 1029.f
captus honorifice tractatur à Vespasiano Titoque, & captiuorum multos liberat. falsóque accusatur 1030.e. vxores ducit, & liberos procreat 1031.f
qua diligentia quoque ordine bellum Iudaicum conscripserit 705. 706.707.708. per totum
Iosephus Matthiæ filius vtriusque Galilææ rector designatus 822.e
eius singularis industria ibid.
dolo Ioannis Giscalæ subito oppressus 815.b
gesta contra Romanos 834.c
aduentu Vespasiani in Tiberiade confugit 838.f
primatibus Hierosolymis è Tiberiade de rationibus belli scribit 839.b
Iotapatenis auxilio venit 839. 840.841.842. per totum.
eius machina excogitata contra arietis ictus 844.a
fortia facta 846.847. per tot.
quomodo è catenis liberatus per Titum & Vespasianum 991.b
eius prolixa oratio ad Hierosolymitanos 927.928.929.930. per totum. in deditione in puteo delitescit 850.f
eius socij ipsum persequuntur ib.
eius oratio philosophica ad socios 852. a. eius socij cum ipso cedes mutuas sortiuntur 853.e
cum altero sortem euadit ibid.
ad Vespasianum ducitur ibid.
vaticinatur Vespasiano imperium Romanum 834.c
fermè examinatur 939.e
eius mater occisum credens cruciatur animo ibid.
curato vulnere rursus murum circuit horrando 939.e
mandata Titi Ioanni Hebraici nunciat 948.a
eidem loquitur 949. per tot.
pro reliquiis ciuitatis frustra obsecrat 965.b
Iosephus Medicaster defectionis autor 1012.f